

K REAKTOR

OKTOOBER

NR 109

Vene kosmistid;
nõukogude psühheedeelsed multikad;
intervjuu krüptodetektiiviga
ja enneolematu hulk jutte.

Peatoimetaja veerg 10/20 (Veiko Belials)

Pöörane fantaasia võib tähendada üsna erinevaid asju. See võib olla kaugele reaalsuse piiride taha vaatav struktureeritud ideestikuga mõttelend, aga ka ilma igasuguse struktuurita pilgar, mis ei tunnista üldse mingeid piire – absurd, sürrealism, psühheedeelia jne.

Loovale mõttelennule pühendatud Reaktori erinumbrist Kreator välja pakkudes mõtlesingi mõlemale võimalusele. Ühest küljest lootsin saada raju ulmet täis teistsuguseid maailmu: teistsugust tehnoloogiat, bioloogiat, kosmoloogiat, aga miks ka mitte sotsioloogiat või filosoofiat. Ja teisest küljest oli lootus meelitada Reaktorile kirjutama ka peavoolukirjanikke – olgu siis maagilist realismi, seda põlatud hämarulmet, sürrealismi jne.

Tuleb tunnistada, et mõlemad ootused täitusid – Kreator täis erinevaid jutte, erinevaid maailmu ja erinevaid autoreid. Ja nii palju ulmega igapäevaselt mitte kokku puutuvaid kirjanikke liidu liikmeid pole oma loominguga vist Reaktori lehekülgedel enne olnud.

Samas jäin mõtisklema igikestva probleemi üle – kuidas ulmelugeja võtab vastu ulmesugemetega loo, mille on kirjutanud mitteulme-autor. Näib, et traagiline mittemõistmine on sellesse olukorda juba algusest peale sisse kirjutatud. Tavaautor ei valda reeglina ulmežanri tööriistu, ta ei tunne end nendega toimetades kindlalt ja mugavalt, ta on kohmakas ja pisut koba (meelevaldne üldistus, aga nii kipub olema). Sest nagu näiteks Raul Sulbi oma kirjatöodes korduvalt on osundanud – suur osa ulmest toetub varemkirjutatud kogemusele, mida tundmata on raske valdkonnas tõsiseltvõetavat teksti luua. Teinekord ei olegi see aga probleem, sest ülesanne, mida tavaautor lahendama läheb, ei olegi žanrisisene (näiteks eelmises Reaktoris ilmunud libahundi-lugu, moodne metsasõjast tõukunud mõistujutt, kus teksti raskuskeskmeks on tegelikult ju hoopis metsa hävitamine ja sellest tekkiv emotsioon – surma tajumine –, mis on edasi antud peategelase (libahundi) kaudu, kes ei mõtle, vaid ainult tunneb. Puhas emotsioon, mille allikaks on siiski inimene, sestap ei oleks tavaline hunt sündmustiku kandjana kõlvanud). Kahjuks ei saa aga ulmelugeja pahatihti aru, mis on autori eesmärk, ja olemegi olukorras, kus autor ja lugeja räägivad teineteisest mööda. Autori jaoks võib see kaasa tuua äärmiselt frustreriva olukorra – ta istub pidevalt kahe tooli vahele ja kukub mõlemast mööda. Tavalugejate (ja seega peavoolu kirjandusajakirjade) jaoks on ulmet juba liiga palju, ulmelugejate jaoks liiga vähe või liiga trafaretset. Samas – mina olen näiteks väga rahul, et Kreatoris ilmub Jan Kausi „Tuhande tee ristil“ – ka moodne mõistulugu, sarkastiline satiir, aga milliste mastaapidega! Minu arust ei tohiks ka ulmelugejal palju pirinat olla...

Aga tagasi erinumbrist juurde. See, et Kreator nüüd ilmunud on, ei tähenda, et võiks sule nurka

visata või loovuse talveunne lasta. Eesti Ulmeühing ja kirjastus Fantaasia kuulutavad välja järjekordse, juba kuuenda ulme lühijuttude võistluse. Täpsem info on kõigile huvilistele leitav Ulmeühingu kodulehe [vastavast alajaotusest](#). Kirjutatagu. Ja kogutagu mõtteid, sest Kreetor ütleb Terminaatori surematuks saanud sõnadega: „I’ll be back!“. Järgmisel sügisel jälle.

Seekordses numbris aga leiab lisaks ilukirjanduslikule osale ülevaate nõukogude absurdi- ja psühheedelsetest multikatest, intervjuu krüptodetektiiv Kurmo Konsaga, artikli vene kosmismist ja juba tavapäraseid rubriigid – eelmise numbriga juttude arvustused, kroonika ja uute raamatute tutvustused.

Veiko Belials

Erinumbri toimetaja

Pildi autor Jaana Muna

Kaanepildi autor Veiko Belials

Päeva materjal Wikipedias, septembris 2020 (Taivo Rist)

KUU ÕUDUSSEIKLUS: Bagradase jõe lahing (5. september)

Õuduseks kujunes Bagradase lahing vanade roomlaste jaoks, kes 255 e.m.a. sõitsid Kartaagot rüüstama ja röövima ning avastasid, et kartaagolased ründavad neid ennenägematu relva, sõjalevantiidega. Sõjaväed olid umbes võrdse suurusega, 16 tuhat kartaagolast 15½ tuhande roomlase vastu. Kartaagolastel oli sada sõjalevanti, kelle nad rivistasid oma väe ette ja alustasid rünnakut. Selgus, et roomlaste viissada hobust ei saanud oma ratsameestega levantidele üldse vastu. Kartaagolasi hukkus 800, roomlasi 13½ tuhat ning 500 langes vangi koos väejuhi Marcus Atilius Regulusega, kes surigi vangistuses 5 aastat hiljem. Palju sajandeid on seda peetud näidislahinguks sõjalevantiide kasutamise kohta, kuid korrata seda tavaliselt ei õnnestunud, ka mitte kartaagolastel. Kartaago sõjaväge juhtis nii-öelda välistreener, spartalane Xanthippus, kes pärast võidukat lahingut oma tasu välja võttis ja kodumaale lahkus, kartes kohalike kadedust.

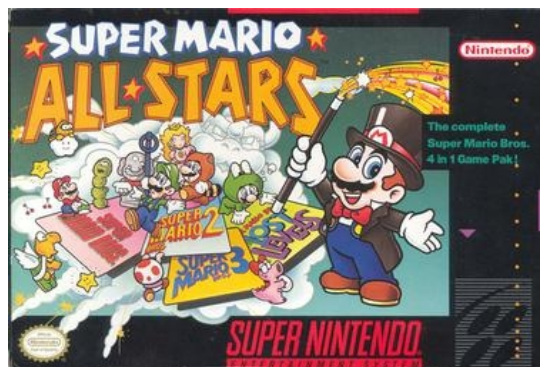

Sõjalevant, Pompeiist leitud rooma kujuke

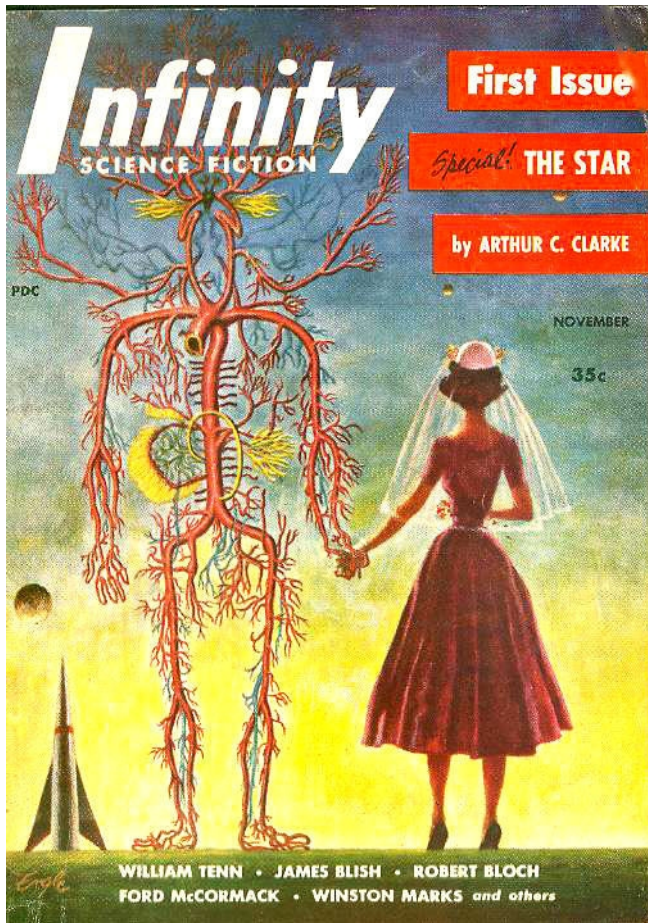
KUU ARVUTIMÄNG: "Super-Mario kõik tähed" (13. september)

1993. aasta kompilatsioon neljast platvormmängust: "Super-Mario" 1–3 ja "Super-Mario: Kadunud tasemed". Mängu füüsikat oli pisut parandatud ja vigu kõrvaldatud, taustapildid olid muudetud üksikasjalikumateks. Mänge on tehtud pisut lihtsamaks, mürgiseeni on nüüd kergem eristada ning lisaelusid ja kontrollpunkte on rohkem. Lisatud on mängude katkestamise võimalus, mis originaalidel puudus: nüüd saab iga nelja mängu kohta luua 4 katkestusseisu, kokku 16 katkestusseisu. Muus osas on mängud originaaltruud. Kriitikud olid mängust vaimustuses, mõnigi ei suutnud vastu panna ja andis maksimumhinde, minule on jäänud tudengipõlvest väga soojad mälestused. Seda

müüdi Jaapanis üle 2 miljoni ja mujal maailmas üle 8 miljoni eksemplari, mis tegi sellest ühe enim müüdnud Super-Mario mängu. Kompilatsioonide kategoorias on seda nimetatud kõigi aegade parimaks.

KUU ULMEAJAKIRI: "Infinity Science Fiction" (17. september)

Seda ajakirja ilmus 1955. aasta novembrist 1958. aasta novembrini 20 numbrit, kõik 128-leheküljelised ja hinnaga 35 senti. Toimetaja oli Larry Shaw. Jutte ilmus tolle aja tippkirjanikelt (Asimov, Clarke, Aldiss, Sheckley, Anderson, Simak, Vance), aga siiski olid jutud kõikuva tasemega, kirjanikud ei andnud Shaw'le sageli oma parimaid jutte. Kohe esimeses numbris ilmus Clarke'i "Täht", mis järgmisel aastal "Hugo" pälvis. Teises numbris ilmus Harlan Ellisoni esimene avaldatud ulmejutt. Eestlastele on muidugi kõige tuntum Brian Aldissi "Kes suudab asendada inimest?" Loodetud käive jäi saavutamata, kulude kärpimiseks võttis kirjastuse omanik Irwin Stein kahe viimase numbriga juttude valiku enda kanda, mis kvaliteedile halvasti mõjus, ja ajakiri lõpetati ära. Kriitikute hinnangud ajakirjale lahknevad, Shaw'd on nimetatud nii keskpäraseks kui ka tipptoimetajaks, ajakirja ennast nii oma aja parimaks kui ka mitte väljapaistvaks.

KUU VÄLJASURNUD ELUKAS: Opisthocoelicaudia (18. september)

See saurus on teada Mongooliast ja oma perekonna ainus liik. Ta kuulus sauropoodide hulka ning nagu teistelgi sauropoodidel, oli tal pisike pea pika kaela otsas ja neli sambakujulist jalga. Opisthocoelicaudia oli suht väike sauropood, ainult 11½–13 meetrit pikk ja kaalus eri hinnanguil 8–25 tonni. Seni on selgusetu, kas tema esi- ja tagajalad olid ühepikkused (sel juhul oli tema selg rõhtne) või olid esijalad pikemad (sel juhul oli selg tahapoole kaldus). Oletatavasti suutis ta end tagajalgadele püsti ajada, toetudes sealjuures sabale. Säilinud on ka 63–76 cm pikad jalajäljed. Neis on näha 4 varvast, neist 3 esimest küünistega. Tema peamine vaenlane oli türannosauruse pisut väiksem sugulane tarbosaurus. Mõlemad liigid nägid eeldatavasti sauruste aja lõpusündmust, enne kui ajaloo prügikasti läksid. Tähtis probleem

on see, et temast pole leitud ainsatki pead ega kaela, seevastu samas Mongoolias elanud nemegtosaurusest on teada ainult pea ja kael ilma kehata ning see annab alust kahtlustada, et tegu on sama liigiga.

ESIMENE PROMINENT: Alfred Worden (19. september)

Alfred Worden oli "Apollo 15" astronaut ja üks 24 Kuu peal käinud inimesest. Ta oli

esimene, kes käis avakosmoses süvakosmoses, mitte Maa-lähedasel orbiidil, ja tänapäevani kõige kaugemal Maast avakosmoses käinud isik. Worden oli ka esimene, kes pärast lahutust kosmosesse lasti. Guinnessi rekordite raamatusse läks ta kõige isoleerituma inimesena – kui tema meeskonnakaaslased Kuu peal jalutasid, oli tema kaugus lähimast inimesest 3597 km. Worden ei tundnud end üksildasena, vastupidi, tema sõnul oli tal kõige rahulikum olla teisel pool Kuud, sest siis ei pidanud Houstoniga rääkima. "Apollo 15" on vahest kõige tuntum postkaardiskandaaliga: komandör David Scott ja Worden vedasid salaja kosmosesse sadu postkaarte, tembeldasid need ja pärast tagasitulekut müüsid need maha, üks postkaart maksis sadu ja tuhandeid dollareid. Selle triki tõttu kumbagi rohkem kosmosesse ei lastud, aga paljudesse kuulsuse hallidesse lasti sellegipoolest.

KUU ASTRONOOMIA: Riigel (28. september)

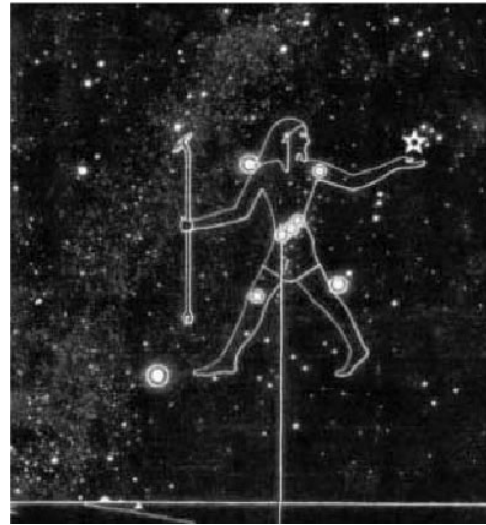
Riigel on Orioni tähtkuju eredaim täht ja öötaevas ereduselt 7. kohal. Orioni vööd teate ju, Riigel asub Orioni parema jala otsas. Ta on vähemalt 4 tähest koosneva süsteemi heledaim täht, sinine ülihiid massiga 21 Päikest ja tema raadius on 80 korda Päikese omast suurem (Päikesesüsteemis ulatuks Merkuuri orbiidini). Ülejäänud 3 tähte süsteemis on Päikese-sarnased, ainult 4 korda massiivsemad. Riigeli süsteemis pole planeete avastatud, aga neliksüsteemide planeedid on üldiselt eluks sobimatud temperatuuri suure muutlikkuse tõttu. Kunagi läheb Riigel supernoovaks ja siis paistab ta sama heledana kui veerandkuu.

Doc Smithi Lensmani sarjas on Riigel IV

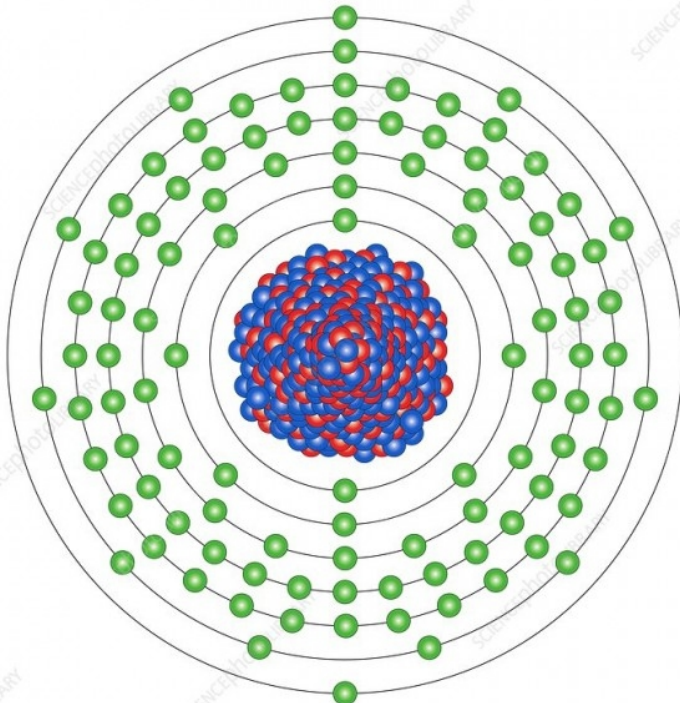
Maa kõrval üks neljast eriti suure potentsiaaliga planeedist. Asimovi Galaktikaimpeeriumi sarjas moodustub Riigelil robotipõhine tsivilisatsioon, mis sedavõrd mandub, et saab vallutajatele kergeks saagiks. Jack Vance'i "Deemonprintsides" on Maa, Veega ja Riigel inimtsivilisatsiooni peamised keskused ning Riigelil on 26 planeeti, millest igaühe nimi algab eri tähega. "Simpsonite" tulnukad Kang ja Kodos pärinevad planeedilt Riigel VII. "Star Trekis" on Riigelil vähemalt 12 planeeti, millest paljud on Föderatsiooni koloniseeritud, aga ühel elavad mõistusega sisalikud. Riigeli planeetidel seigeldakse 10 "Star Treki" episoodis. Riigel käib läbi muudestki filmidest ("Fantastiline nelik"), telesarjadest ("Futurama") ja koomiksitest ("Thor"). Arvutimängus "Duke Nukem II" röövivad

peategelase kurjad riigellased, et tema aju kasutada Maa orjastamiseks – loomulikult suudab Duke põgeneda ja maailma päästa.

Riigel asub Orioni parema jala otsas.

KUU KEEMIA: dubnium

Dubnium on 105. keemiline element ja väga radioaktiivne: kõige stabiilsem isotoop Db-268 poolestusaeg on 28 tundi. Looduslikult ta ei esine, saadud on teda ainult kunstlikult, nii et õigem oleks öelda, et teadlased ei avastanud, vaid

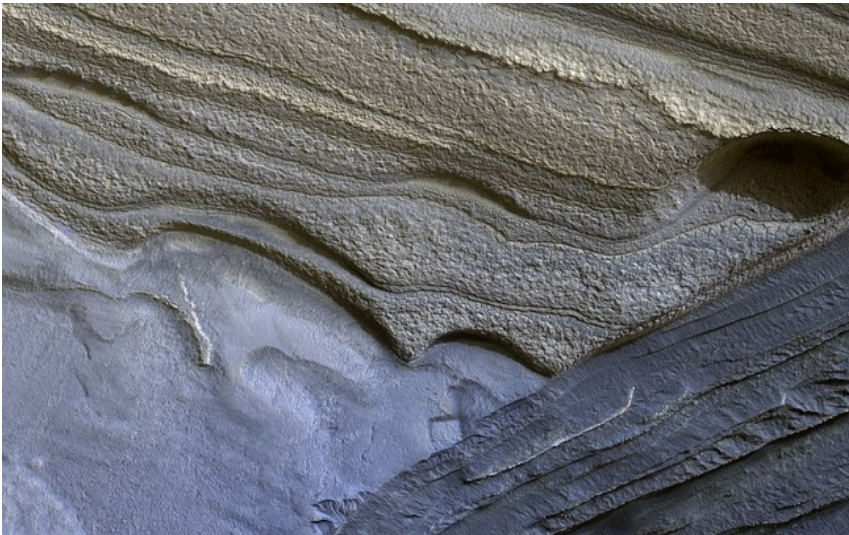
leiutasid dubniumi. Juhtus see NSV Liidus 1968 ja nime sai element Moskva oblastis asuva Dubna linna järgi, kus asub Tuumauuringute Ühendatud instituut. Dubniumi valmistati nii pisikestes kogustes, et silmaga näha ei saa, täpsemalt öeldes saadi 3 eksperimendi käigus 23 dubniumi aatomit ja igaühele neist mõõdeti niioelda eluiga. Ime veel, et teadlased igale aatomile nime ei pannud. Ameeriklased said dubniumi valmis 1970. aastal ning esitasid Rahvusvahelisele Puhta ja Rakenduskeemia Liidule taotluse, et neid elemendi avastajateks tunnistataks. Vaidlus kestis aastakümneid, 1997. aastani, aga lõpuks sai elemendi nimeks siiski dubnium.

KUU ULMEMAAL: "Britomart päästab haldjas Amoreti"

Edmund Spenceri eepiline poeem "Haldjakuninganna" ilmus 1590 (esimesed 3 osa) ja 1596 (kõik 6 osa). Kolmandas osas abielluvad söör Scudamore ja leedi Amoret, kuid nõid Busirane röövib pulmaööl Amoreti, vangistab ta, vigastab ja piinab teda, arvatavasti ka seksuaalselt. Lisaks Scudamore'ile, kes oma naist otsib, saadab kuningas Arthur teisigi rüütleid Amoreti jahtima (kõiki siiski mitte, sest maailmas on muidki neidiseid vaja päästa). Maal kujutab seda, kuidas naisrüütel Britomart jõuab Busirane'i koopani, tapab kurja nõiä ja vabastab Amoreti. Kolmanda ja neljanda osa põhjal tundub söör Scudamore jobuvõitu olevat, aga lõpuks saab Amoreti tagasi. Kunstnik William Etty oli esimene inglane, kes muutis aktimaali kunstivormiks ja tõi aktimodellid kunstikoolidesse (selles osas oli Inglismaa teistest riikidest maha jäänud), kuid vägivald talle ei meeldinud ja tema maal erineb poemist selle poolest, et Amoreti kujutatakse vigastusteta.

KUU ASTRONOOMIAPILT: Marsi polaarjää (25. september)

Kummalgi Marsi poolusel on polaarmüts. Põhjapoolne ulatub talvel läbimõõdult 1000 kilomeetrini ja seal on nii palju jääd, et Gröönimaa jääkilp on ainult 1½ korda suurem. Lõunapoolne jääkilp küündib läbimõõdult 350 kilomeetrini. Polaarmütsid ei koosne külmunud veest, vaid süsihappegaasi kristallidest. Marsi atmosfäärist 95% moodustab süsihappegaas ja 12%–16% Marsi

süsihappegaasist on polaarmütsidesse aheldatud. Suvel sulavad polaarmütsid peaaegu täielikult ära – sulamine pole õige sõna, Marsi atmosfäär on nii hõre, et jää aurustub vahetult ja mingit vedelikku voolama ei hakka. Jää sulamisega kaasnevad geisrilaadsed plahvatused. Marsi kliima on palju stabiilsem kui Maa oma, nii et jää tekkimise ja kadumise aeg mingis punktis ei kõigu üle nädala. Polaarmütsid on kihilised ja see ongi pildil näha. Astronoomid loodavad kihtidest Marsi mineviku kliimat välja lugeda.

PÄEVA MATERJAL COMMONSIS

[TEINE PROMINENT](#): intervjuu Alfred Hitchcockiga (5. september, 40 minutit)

[KUU FÜÜSIKAVIDEO](#): Tyndalli vardamurdja (21. september, 55 sekundit)

Olete kindlasti füüsika tunnis õppinud, et kuumutades kehad paisuvad. Siin näidatakse varrast, mis on ühest otsast mutriga kinnitatud, teisest otsast lihtsalt malmvardaga fikseeritud. Pärast kuumutamist ja paisumist keeratakse mutter kõvemini kinni. Siis lastakse vardal jahtuda. Mutter takistab kokkutõmbumist ühest otsast, teises otsas olev malmvarras annab kergemini järele ja kas puruneb või vähemalt deformeerub märgatavalt. Seda katset on võimalik näidata füüsika koolitunnis ja sobiva varustuse olemasolul saate seda koduski järele teha. Esimesena demonstreeris seda iiri füüsik John Tyndall (1820–1893) 1867. aastal. Tänapäeval tuleks Tyndalli teada rohkem sellepärast, et just tema tõestas 1859 seose atmosfääri süsihappegaasisalduse ja kasvuhooneefekti vahel. Ta tegeles alpinismiga ja uuris Alpides liustike liikumist. Tema järgi on nimetatud liustik Tšiilis ja Colorados ning mägi Californias ja Tasmaanias.

[KUU BIOLOOGIAVIDEO](#): Meritäht keerab end seljalt kõhule. (27. september, 3 minutit)

Paljudel ulmefännidel on keeruline kõhuli saada, kui juba selili on. Seekord on kellegi kuri käsi meritähe selili pannud. Meritäht on kohmakas, aga 3 minutiga suudab ta end jälle kõhuli pöörata. Loodetavasti tulevad kõik eesti ulmefännid sellega toime meritähest kiiremini.

Artikkel: Psühheedelne ja sürreaalne nõukogude multiplikatsioon (Veiko Belials)

Hakkame õige pihta sellest, et pealkiri ei pretendeeri mitte mingile täpsusele, aga kuna midagi tuleb ju pealkirjaks kirjutada, siis kõlbab see sama hästi, kui ükskõik mis muugi.

Vikipeedia pakub, et psühheedelia on 1960. aastatel kujunenud subkultuur. Psühheedelset kogemust iseloomustab vaimule varem tundmatute ettekujutuste tajumine või vaimu loominguline joviaalsus, mis on vabanenud tavalisuse ahelaist. Psühheedelne seisund on kogemuste jada, mis tuleneb aistingulisest puudulikkusest kui ka psühheedelsetest ainetest. Kogetakse kuulmis- ja/või nägemishallutsinatsioone, muutub maailma tajumine, tekivad teisesed aistingud, müstilised kogemused ja aeg-ajalt võivad tekkida psühhoosi-sarnased seisundid.

Kuna ka sürrealismis on olulisel kohal ebareaalsus, unenäod, hallutsinatsioonid ja muud patoloogilised nägemused, siis võiks pealkiri olla ka sürreaalne nõukogude multiplikatsioon. Jätame praegu kõrvale Eesti animaatorite sürrealismikoolkonna (kes tahab, võib veidi juurde lugeda [siit](#)), ja vaatleme mõnda multifilmi, mis tollastes vennasvabariikides valmisid. Valik on rangelt subjektiivne, ega pretendeeri ammendavusele.

Niisiis, esmalt küsimus, kuidas eristada sürrealismi psühheedeliast, kui need nii sarnased on? Olen võtnud aluseks psühheedelse kunsti ühe määratluse, mille järgi iseloomustavad seda intensiivsed, puhtad ja segunemata värvikombinatsioonid ja iseloomulikud voolavad vormid (biitlite „Kollast allveelaeva“ mäletate?).

Selle järgi on kõige psühheedelsem nõukogude mutikas üldse Valeri Ugarovi 1976. aasta „[Шкатулка с секретом](#)“ (Saladusega mängutoos).

Tegu on muusikalise fantaasiaga, omamoodi rokkooperiga Vladimir Odojevski lasteraamatu „Linnake tubakatoosis“ (1834) ainetel, mis on silmnähtavalt mõjutatud „Kollasest allveelaevast“.

Jah, esimeseks nõukogude psühheedeelseks multikaks peetakse Anatoli Petrovi „Hajameelset Giovanniit“ (Рассеянный Джованни, 1969), kus Ugarov oli kunstnikuks;

jah, Ugarovi enda „Не про тебя ли этот фильм“ (1973) on juba kantud sarnasest esteetikast (vaadake peategelaste juukseid):

Aga siiski – Mängutoos on iga viimase detailini nii ebanõukogudelik, kui olla võib. Visuaalne esteetika, progerokk, laiad püksid, kellukeste pikad juuksed, platvormkingad... Fantaasiat on piisavalt, et ka ulmesõber selle alla võiks neelata.

Ulmelisest ideest on veelgi enam kantud teine tuntud näide – Vladimir Tarassovi „Контакт“ (1978). Taas puhtad selged värvid, alt laiad teksad, hipiliku olekuga kunstnik (joonistatud, muide, noore Vassili Livanovi järgi, kes hiljem sai kuulsaks Sherlock Holmesi kehastajana).

Taustakunstnikuna on kasutatud ilmselt Malle Leisi, keda tiitrid kahjuks ei maini. Tarassov ei olnud ka ise enam nimes kuigi kindel, kuigi mäletas, et oli Eesti naiskunstnik.

Ja muusika, mis kontakti aitab luua, on maailmakuulus Nino Rota tunnusmeloodia Coppola „Ristiisast“. Kuna kogu multikas on sellele meloodiale üles ehitatud, siis Haapsalu õudusfilmide festivalil 2019, kus Tarassovile elutööpreemia omistati, sai vanameister lausa kurjaks, kui kordusseansil tehnilise viperuse tõttu heliriba kaduma läks, ning keelas ilma meloodiata multika näitamise lihtsalt ära.

Kui Mängutoosi kohta sai öelda, et üsna ebanõukogudelik, siis järgmine on, vastupidi, ääretult nõukogudelik, kuigi kuulub värvikasutuselt ja muusikaliselt kujunduselt formaalselt pigem psühheedeelsesse kunstikaanonisse või vähemalt määratlusse pop-art.

Tegu siis Vladimir Morozovi 1987. aasta multikaga „[Прямое попадание](#)“ ehk eesti keeli „Otsetabamus“. Seda vaadates meenus mulle äkki, et neil tankide ja allveelaevade pommitamise mänguautomaatidel olen lapsena isegi mänginud (toonases Leningradis, ilmselt millalgi seitsmekümnendate alguses), need olid tõesti realselt olemas, kusjuures allveelaevade pommitamise automaadil oli tõepoolest

kummist servaga periskoobikujuline vaateava koos käepidemetega. Küllap olid need ülejäänud automaadid ka olemas. Mulle igatahes need meeldisid, (allveelaevad rohkem kui tankid) ja nii ma nõudsin selles mängude majas mängimas käimist kogu Leningradis viibitud aja.

Mingil määral mahub selle kõrvale ka „[Tip](#)“ (Lasketiir), veel üks Tarassovi film 1979. aastast.

See on juba üsna sirgelt ja rägelt propagandahõnguline teos, segu omamoodi hipiomanikast ja karikatuursest satiirist mädaneva kapitalismi pihta. Tarassovit vabandab pisut välja vaid see, et materjal pole tema sulest, vaid põhineb Viktor Slavkini näidendil. Julgeksin siiski pakkuda, et Tarassovi tulemus on siiski algupärandist parem.

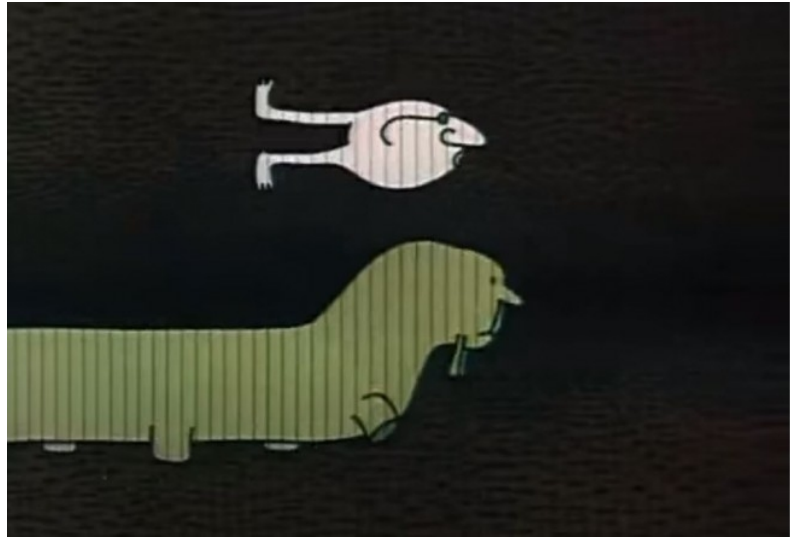
Ilmselt kuulsaim nõukogude ulmemultikas, mida psühheedeeliaga seostatakse, on mõnevõrra ehk üllatuslikultki hoopis Roman Katšanovi [„Kolmada planeedi saladus“](#) (Тайна третьей планеты, 1981).

Samas – kui vaadata joonistamisstiili ja värvikasutust, siis hakkab seoseid nägema küll. Sisu on ju aga ulme kõige ehedamas tähenduses ja psühheedelsete nägemustega on vähe pistmist.

Pop-art, erksad värvid ja laiad teksad on tegijad ka multifilmides [„Bremeni linna moosekandid“](#) (Бременские музыканты, 1969 ja По следам бременских музыкантов, 1973) mõlemas osas. Ei hakka pikalt ümber kirjutama – sellest on [hea käsitus olemas ka eesti keeles](#).

Vastupidine on olukord looga „[Fru 89 From left to right](#)“ – joonistamisstiil ja eriti värvikasutus ei seostu kuidagi psühheedeeliaga, sisu aga... No deliirsemaid nägemusi annab välja mõelda!

Sama käib ka Armeenia multifilmi „[Betep](#)“ (Tuul; 1988) kohta. Pigem sürrealismist läbi imunud absurd kui popkunst või psühheedeelia.

Eesti psühheedelne animatsioon

Kahjuks ei saa siin anda samasugust ülevaadet meie oma psühheedelsest animatsioonist, sest peaaegu ühtegi eesti autorite multikat võrgust kätte ei saa. Ometi on just meie autoritel rida äärmiselt häid psühheedelse või popkunsti (pop-art) stilistikaga multikaid ette näidata (mitte ajada segi meie kuulsa multiplikaatorite sürrealismikoolkonnaga): Andres Keskküla „[Lugu jänesepojast](#)“ (Ellen Niidu „Lugu jänesepojast, kes ei tahtnud magama jääda“ põhjal) ja „[Jänes](#)“ (selle visuaalist, tõsi küll, saab aimu ühe võrgus oleva islandi muusikute fänni tehtud videost, kus on kasutatud pildilise poolena Keskküla multifilmi), Rein Raamatu „[Värvilind](#)“, Avo Paistiku „[Tolmuimeja](#)“ (Eno Raua „Hirmuäratav tolmuimeja“ põhjal), jne. Pikemalt saab neist lugeda Andreas Trosseki äärmiselt põhjalikust artiklist „[Eesti popanimatsioon 1973–1979: joonisfilmist lähikunsti ajaloo kontekstis](#)“.

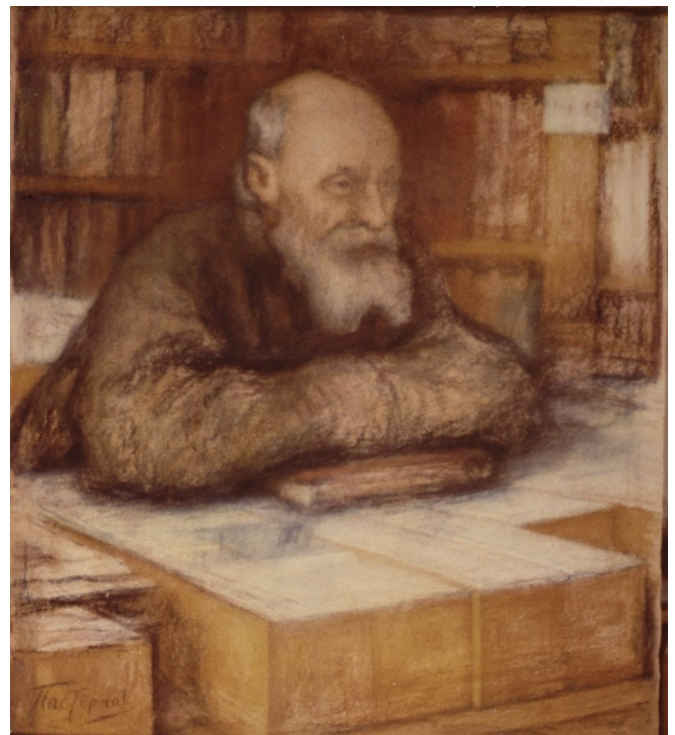
Need on filmid, mis kahjuks on unustusehõlma vajumas ja fakt, et neid ka võrgust ei leia, teeb autoritele ja filmidele ainult karuteene.

Artikkel: Vene kosmism, religioon ja ulme (Meelis Friedenthal)

19. sajandi lõpul ja 20. sajandi esimeses pooles alguse saanud Vene kosmismi on keeruline lühidalt kokku võtta. Kui püüda üldistada, siis peamised teemad on:

- 1) inimese aktiivne roll inimkonna ja kosmilise evolutsiooni mõjutamises;
- 2) inimese eluea pikendamine, mis tähendab praktilist surematust;
- 3) uute eluvormide loomine, sealhulgas inimkonna uuele tasemele tõstmine;
- 4) surnute füüsiline ülesäratamine;
- 5) „noosfääri“ tekkimine praeguse biosfääri baasil;
- 6) kosmose uurimine ja koloniseerimine.

Kosmismi iseloomustab ka asjaolu, et need projektid on algusest peale planeeritud totaalsetena, samas mõttes nagu töörahva revolutsioon oli planeeritud totaalsena – teisisõnu millegi sellisena, mis haarab vähemalt kogu inimkonda, kosmismi puhul aga ei midagi vähemat kui kogu kosmost. Sellisena on kosmistlik projekt ka otseselt individualistliku, demokraatliku ja sekulaarse Lääne vastane, olles mõjutatud Vene imperialistlikust mõtlemisest ja ortodokssest müstikast, kandes tugevaid religioosse apokalüptika ja esoteerika tunnusoone. Just viimatinimetatud põhjustel olid vene kosmismi esindajad tsaaririigi ajal üldiselt marginaalsed ning hiljem Nõukogude Liidu reeglina ametlikult põlu all. Samas olid nende ideed väga mõjukad kirjanduses ja kunstis – nii Dostojevski kui ka Tolstoi on nendest mõtlejatest mõjutusi saanud, samuti on nendega seotud Maksim Gorki.

Nikolai Fjodorovitš Fjodorov

Lev Tolstoilt pärineb ka tutvustav tsitaat 1881. aastal Vene kosmismi kõige kuulsama esindaja Nikolai Fjodorovi kohta:

Jumal on andnud mulle siin [Moskvas] sõbraks saada kahe inimesega: üks on Orlov, teine ja peamine on Nikolai Fjodorovitš Fjodorov. Ta on Rumjantsevi raamatukogu raamatukoguhoidja... Ta on välja töötanud plaani inimkonna ühiseks ülesandeks (Философия общего дела), mille eesmärk on kõigi surnud inimeste keheline ellu äratamine. Esiteks, see pole nii hull plaan, kui see kõlab (ärge muretsege, ma ei jaga tema seisukohti, kuid olen neist

piisavalt aru saanud, et tunda end võimelisena neid kaitsma).

Mulle tundub see sobiv lähtekoht kosmistidega tutvumiseks ja nende ideede hindamiseks. Siin on mingisugune sõgedus ühendatud ambitsioonika haardega, optimism hirmuäratava radikaalsusega. Need ideed tunduvad hulludena (nagu Tolstoi ütles), kuid neid on võimalik vähemalt teatud määral siiski tõsiselt võtta. Teisisõnu, need ei ole – nagu rahvakeeles vahel öeldakse – täielik ulme. Need on mõeldud teostatavatena.

Vene kosmismi kõrgajaks peetakse 19. sajandi lõppu ja 20. sajandi esimest poolt. Sel ajal tegutsenud kosmistidest räägitakse sageli nagu mingisugusest grupist, kuid tegelikult ei moodusta nad kindlat ühendust või isegi koolkonda, pigem on tegemist erinevate mõtlejatega, kes võivad üksteise ideede suhtes isegi kriitilised olla, kuid keda ühendab teatav sarnane elutunnetus ja vaimne sugulus. Ühiseks jooneks sellele mõtlemissuunale peavad kosmismi uurijad soovi radikaalselt inimest muuta.

Tolstoi poolt nimetatud Nikolai Fjodorovi (1829-1903) kõrval võiks kosmismi tuntumateks esindajateks pidada veel müstikust luuletajat ja idealisti Vladimir Solovjovi (1853-1900), füüsikut Nikolai Umovi (1846-1915); raketiinseneri ja teosoofilist kirjanikku Konstantin Tsiolkovskit (1857-1935) ; geokeemik Vladimir Vernadskit (1863-1945); religioosseid filosoofe Sergei Bulgakovit (1871-1944), Nikolai Berdjajevit (1874-1948) ja Pavel Florenskit (1882-1937).

19. sajandi lõpp ja 20. algus olid Venemaal (nagu ka mujal) filosoofiliselt ääretult viljakas aeg, levis tööstusoptimism, positivism, darvinism, kommunism, anarhism, mõeldi laiemalt uuest maailmakorrast. Samas oli Vene filosoofiline traditsioon kogu aeg olnud oluliselt teistsugune kui lääne oma. Kui lääne filosoofia kujunes 19. sajandiks suuresti omaette akadeemiliseks distsipliiniks, mida õpetati ülikoolides ja arutati avalikus ruumis (ajakirjanduses), siis vene filosoofia ei kujunenud akadeemiliseks, vaid pigem kirjanduslikuks, st olulisemat rolli mängisid kirjanikud kui elukutselised filosoofid. Vahepeal oli filosoofia õpetamine vene ülikoolides isegi keelatud (nt Nikolai I ajal) ning pidevalt oli õhus küsimus, kui palju lääne filosoofiat võiks Venemaal üldse aktsepteerida. See tähendab ka seda, et vene filosoofial puudub paljuski teatud skolastiline süstemaatilisus, kooliõppeks kohandatud põhjalikkus, talle on omane pigem isiklik pühendumine ja teatud diletantlus, ühendatuna kirjandusliku fantaasia ja Venemaale ainuomase tee otsingutega. See paistab silma ka Fjodorovi juures, kes mitmel pool rõhutab oma õpetamatust (kuigi tal oli tegelikult väga suur lugemus, aga puudus akadeemiline kraad).

Muidugi ei võrsunud sellisest taustast ainult kosmistid. Palju tuntumad – eriti läänes – on Vene keisririigist pärit esoteerikud nagu Jelena Blavatskaja, kes sai tuntuks teosoofia õpetuse rajajana ning „Neljanda Tee” vaimse koolkonna asutaja Georgi Gurdžijev. Selle ajal levis kõikjal huvi igasuguste uute vaimsete õpetuste vastu, õpiti ida filosoofiaid ja religioone, esoteerikat ja okultismi, seda ka läänes – mitmel pool on välja toodud näiteks natside suurt huvi okultismi ja teiste salateaduste suhtes.

Georgi Gurdžijev

Jelena Blavatskaja (inglise keeles tuntud kui Helena Blavatsky)

Venemaa sajandialguse filosoofiline pilt oli igal juhul üsna kirju ning isegi pärast revolutsiooni mahtus materialismi ja ateismi kõrvale vähemalt algusaegadel veel hulk teisigi filosoofilisi suundi. Nagu öeldud, sai Vene mõtlemisele 19. sajandi jooksul omaseks teatav läänevastatus. See väljendus muuhulgas ka selles, et läänest võeti üle tehnilised leiutised, aga klassikalist lääne ideoloogiat mitte. Enamgi veel, ka kõige igapäevasematele tehnilistele leiutistele võidi juurde lisada religioosne ja utopistlik mõõde, mis võttis kohati üsna kummastavad vormid. Nii kirjutab vene näitekirjanik Aleksandr Suhhovo-Kobõlin 1899. aastal:

Kõik need tänapäevased leiutised pole midagi muud kui sammud, mille inimkond on teinud subjektiivsuse, spiritiseerumise teel. Jalgrattaga horisontaalselt lendav inimene on juba kõrgem inimene, kes liigub ingelliku poole. Nende horisontaalsete lennumasinatate leiutamise kaudu liikus inimene juba ingelliku vormi või ideaalse inimkonna poole. Iga mõtleval olendil saab aru, et jalgratas on ka nende mehaaniliste tiibade põhiolemus, algatus või tulevaste orgaaniliste tiibade seeme, millega inimene kahtlemata murrab teda siduva telluurimaailma koidiku ja pääseb oma mehaaniliste leiutiste abil meid ümbritsevasse päikesemaailma.

Selles tekstilõigus on esiteks vaimustumine tehnilistest leiutistest, teiseks selged utopismi kõlad, Tommaso Campanella Päikeselinna viide, aga kolmandaks figureerivad siin ka religioosest traditsioonist pärinevad inglid ja ettekuulutus tuhandeaastasest rahuriigist (millenarism).

Nende kolme elemendi segu iseloomustab sageli kosmistide vaadet maailmale. Selgelt pistab silma ka seos kosmismi, ulme ja kristliku religiooni vahel. Huvi tuleviku vastu ja selle tuleviku ettekujutamine on iseloomulik nii ulmele kui ka religioonile, sealjuures läheb mõlemale korda see tulevikuline muutus, mis saab võrreldes praegusega toimuma. Nimelt on kõige muutumine ja teisenemine üks religioosse tunde peamiseid kandjaid, alates isiklikust pöördumiskogemusest ja lõpetades maailmalõpuootustega. Pöördumises peaks inimene täielikult muutuma sisemiselt ja maailma lõpp tähendab kõige muutumist väliselt, uue kuningriigi püstitamist, millele ei tule lõppu ja kus kõik praegused suhted on teistsugused. Lühidalt, kristlikus mõttes püütakse ette kujutada lõpmatust või siis Jumala riiki ja kuna lõpmatus/Jumala riik on struktuuriliselt täiesti teine kui meile teadaolev ümbritsev maailm,

tähendab selle üle mõtlemine ka ühiskonna ja maailmakorralduse üle mõtlemist ja teisenemise otsinguid.

Ka ulme oma tulevikku ennustava ehk ekstrapolatiivse hoiakuga seab peamiseks eesmärgiks muutuse kirjeldamise ja selle uurimise. Vähemalt nii arvab Uku Masing oma ulmele pühendatud essees „Rohelise udu vang”:

[Wellsi] loos on pikk kirjeldus rohelisest udust, mis täidab õhu, kui Maa läbib komeedisaba, paneb magama inimesed nõnda, et nad kõik ärkavad teistsugustena psühholoogiliselt ja sotsioloogiliselt. Ärkamiskirjeldus on praegugi mu meelest üks oivalisi tekste maailmakirjanduses. Igatahes on WELLSi unistus kõige muutmisest jäänud mulle verre või hinge. Olen surmani rohelise udu vang ja ootan lausa uut hommikut maailmas, milles kõik on teisenenud seepärast ainult, et inimene on muundunud.

See ulmelis-religioosne meelestatus ei ole kaine ja intellektuaalne, vaid müstiline, entusiastlik ning sageli ka maagiline ja alkeemiline. Oli ju alkeemikute peamine eesmärk olnud antiigist saadik suure muutuse teostamine: algusaegadel oli muutuse peamiseks sihtmärgiks madalamate metallide muutmise kullaks, hiljem sai eesmärgiks inimese muutmise, esialgu surematuks, siis jumalikuks.

Kosmismi uurijad ei näe siin mitte juhuslikku alkeemiliste ideede ja vene kosmistide mõtte vahelist sarnasust, vaid üsna otsest geneoloogilist suhet. Nimelt on pikka aega Venemaal olnud elav vabamüürluse, roosiristluse ja alkeemia traditsioon. Katariina Suure aega võib pidada vabamüürluse ja roosiristluse kõrgajaks, kus see läänelik traditsioon imbus ka ortodoksi religioossesse mõtlemisse ja kodunes Venemaal. Sellele lisandus 19. sajandil veel suur huvi Rootsi müstiku Swedenborgi ideede vastu. Uurijate arvates võrsub vene kosmism just sellisest mitteakadeemilisest ja esoteerilisest taustast, religiooni, salaõpetuste ja tehnoloogia ristumisest. Niisiis teatud mõttes võib kosmistide programmi sõnastada sarnaselt Clarke'i kolmandale seadusele, mis ütleb, et piisavalt arenenud tehnoloogia on eristamatu maagiast: piisavalt arenenud maagia on eristamatu tehnoloogiast.

See seos ei olegi nii otsitud. Aleksander Bogdanovi (1873-1928) tegevuses on need väga otseselt seotud. Bogdanov oli alguses bolševike juures Lenini lähim kaasvõitleja ja sõber, oli koos temaga Soomes paguluses, hiljem sai temas aga Lenini otsene konkurent. Samal ajal leidis ta aega kirjutada kaks ulmeromaani (peakirjadega „Punane täht“ ja „Insener Menni“), kus ta käsitleb Marsi utopistliku ühiskonda ja visandab tegelikult programmi tõelisest revolutsioonijärgsest ühiskonnast.

Aleksander Bogdanov

Ühiskonnakorralduse ümbermõtestamise tõttu oli ta seotud Venemaal ka liikumisega, mida tuntakse jumalaehitajate (богостроители) nime all. Selle mõttesuuna teised tuntumad esindajad on Anatoli Lunatšarski ja kirjanik Maksim Groki, kes on kirjutanud selleteemalise romaani „Pihtimus“ (olemas ka eesti keeles). Lenin suhtus sellesse teosesse väga kahtlevalt, sest see üritas ühendada sotsialismi ja kristlust. Jumalaehitajad püüdsid tõepoolest põhimõtteliselt asendada kristlikku Jumalat inimkonnaga, aga samas säilitada teatud mõttes riitused ja kultus. Lunatšarski väitis, et:

Teaduslik sotsialism on kõigist religioonidest kõige religioossem ja tõeline sotsiaaldemokraat on kõigist inimestest kõige sügavamalt religioosne.

Kolmandaks – ja eelnevaga otseselt seondult – oli Bogdanov väljaõppelt arst, kes teoretiseeris surematuse üle ning praktiseeris 1920. aastatel sellel eesmärgil inimeste täielikku verevahetust. Verevahetuse üks teoreetilisi aluseid oli ka inimeste lülitamine ühtsesse vereringesse, kus kõik saaksid niiviisi osa teiste jõust, tarkusest ja noorusest. Teadaolevalt sooritas ta hulga edukaid eksperimente ning tema kaasaegsed kiitsid, et ta on nende tagajärjel muutunud võib-olla isegi 10 aastat nooremaks. Paraku siiski suri Bogdanov lõpuks nende eksperimentide tagajärjel tekkinud komplikatsioonidesse. Muuhulgas on aga tänapäeval huvi transfusiooni vastu taas tekkinud, osaliselt ka QAnoni konspiratsiooniteooriate tõttu.

Kokkuvõtlikult võib nii Bogdanovi kui ka vene kosmistide kohta öelda, et nad ühendavad endas nii salaõpetuste radikaalsuse, kirjandusliku ambitsioonikuse, usu teadusesse ning lisaks veel utopistlikud ja revolutsioonilised ideed. Niisiis võib näha, kuidas ühelt poolt on tegemist mingis mõttes ulmekirjandusega, teiselt poolt aga otseselt religioosse mõtlemisega ning kolmandaks on tegemist surematuse ja kosmistliku täieliku muutumise programmiga.

Nendest teemadest Nõukogude ajal eriti ei räägitud, sest kommunistliku partei pealiin hakkas pärast võimu tugevnemist väga jõuliselt kõigile sellistele nähtustele vastu ning seega ajalooõpikutesse need ideed ei sattunud. Alles viimasel ajal on Vene kosmism hakanud läänes suuremat huvi pakkuma, kuigi juba alates nõukogude liidu lagunemisest on Venemaal nende teemade üle üsna palju arutatud.

Artikkel põhineb Eesti-uuringute Tippkeskuse X aastakonverentsi „Dialogid Eestiga: Kaljujoonistest robotikani“ peetud ettekandel.

Kirjandus:

Lev Friedland, *Elu pikendamine: A. Bogomoletsi ja V. Negovski tööd*, Valiksari, nr. 3 (Ilukirjandus ja Kunst, 1948).

S. G Semenova and A. G Gacheva, *Русский космизм: антология философской мысли* (Педагогика-Пресс, 1993).

Nina Tumarkin, *Lenin Lives!: The Lenin Cult in Soviet Russia* (Harvard University Press, 1997).

George M. Young, *The Russian Cosmists: The Esoteric Futurism of Nikolai Fedorov and His Followers* (Oxford University Press, 2012).

Filmiarvustus: Split Second (Veiko Belials)

Võiks arvata, et film, mis pidi alguses olema mõrvapõnevik ja mida veel filmimise ajalgi pidevalt ümber kirjutati, mille režissöör enne lõppu filmi juurest taandub, nii et lõpetatakse hoopis teise mehe käe all; ja mille pahalane sünnib loetud nädalatega eriefektide disaineri nägemusena, on totaalne läbikukkumine, aga võta näpust – sellel hullumeelses kompotis on oma võlu. Noh, mõnes mõttes see ju siiski on läbikukkumine. Kui paljud teist seda näiteks teavad ja näinud on? Ja kui juttu tuleb Rutger Haueri parimatest rollidest, siis mis te arvate, kas „[Split Second](#)“it seal mainitakse?

Loomulikult mitte. Aga asjata. Sest Hauer naudib seda hullumeelset rolli täiega ja pole imestada, et see B-kategooria film on mõnede jaoks kultuslikus staatuses. Eriti häid arvustusi film mõistetavatel põhjustel ei saanud ja ka avanädalate tulu oli kesine. Aga kuulge, „The Thing“-ga oli sama jama, aga vaadake, milliseks kultusfilmiks see on kujunenud.

Filmi käsikiri sai alguse nime all „Pentagram“, tegevus toimus Los Angeleses, kus mingi rituaalne sarimõrvar iga viie aasta järel viis inimest tapab, jättes ohvrite juurde pentagrammi sümbolid. Et see meenutas liialt Robert Resnikoffi thrillerit „[The First Power](#)“ (1990, muide, soovitan ka selle ära vaadata), hakati käsikirja muutma. Tegevus viidi futuristlikku (2008 J) pideva vihmaga üle ujutatud pimedasse Londonisse (kliimasoojenemise mõju, väidetavalt jättis stsenaaristile sügava mulje juhuslikult kuuldud lause, et Thamesi jõe tase tõuseb igal aastal); projekt nimetati ümber „Black Tide“iks, hiljem „Split Second“ iks, Harrison Fordi asemel, kes proovivõtetelgi käis ja kellele roll algelt oli kirjutatud, saab peaosaliseks Rutger Hauer, kes sobib sellesse küünilisse rolli minu arust nagu rusikas silmaauku. Harrison Ford võis küll tollal Han Solona olla lahe säga, aga selle rolli jaoks liiga pehmo.

Film kuulub olemuselt „buddy-cop“ filmide ritta, kus keskset lugu peavad lahendama väga erinevad paarimehed. Klassikast meenuvad kohe „Surmarelva“ filmid Mel Gibsoni ja Danny Gloveriga, „Rising Sun“ (Sean Connery ja Wesley Snipes), „Tango ja Cash“ (Silvester Stallone ja Kurt Russell), seriaal „Miami Vice“. Ka praegu pole see tegevust pingestav võtte kuhugi kadunud, meenub suhteliselt värske seriaali „True Detective“ esimene hooaeg, mis Eesti televisiooniski jooksis. Ulmes on erinevate paariliste võtet samuti kasutatud – Mulder ja Scully, „Mehed mustas“, „Alien Nation“...

Odava eelarvega tehtud film ei teeninud kulutusi tagasi ja vajas unustusse, aga mitte päris. No ei ole lihtsalt võimalik, et stseen, kus Durkin Stone'ilt solvunult suuremat „toru“ nõuab, ei inspireerinud MIB tegijaid. Ja noh, näib, et ka Venomiga on seosed olemas, aga kumb kummalt matti võttis,

pole kindel (Marveli Spidermani koomiks, kus Venom esimest korda ilmavalgust nägi, ilmus 1988). Igal juhul on hambumus kahtlaselt sarnane.

Jah, loo loogika on auklik nagu šveitsi juust, aga kui see kõrvale jätta, siis on nauditavat üksjagu. Filmi dialoog nõretab süsimustast huumorist, küünilise Stone'i ja talle paarimeheks antud kollanokast Durkini dialoogid särtsuvad nagu katkine kõrgepingekaabel, ja õhustik... See rusuv, masendav, niiske ja pime London, kus terve filmi jooksul kordagi päikest isegi aimamisi ei näe ja peategelane, kes pidevalt selles pimeduses johnlennonlikke päikesepirille kannab... No see on ju lahe!

Mingil tabamatul moel on pihta saadud „Blade Runneri“ õhustikule – see hämar, räpane ja ohtlik tulevikulinn on ilma peletisetagi kõhedust tekitav. Vihm, neon, sudu... Aga peamine, millega see film kaasa haarab, on tegijate lust. Kõikidele loogikaapsudele vaatamata on tegu omamoodi saavutusega, mis on kui sõõm värsket õhku. Selles puudub kalkuleeritud punnitamine, soov kassa nimel kõigile meeldida. Tüübid keeravad lihtsalt gaasi põhja ja kütavad minema – ning selline suhtumine saab ainult kas meeldida või mitte. Minule meeldis.

Tänuõnad Joel Jansile, tänu kellele ma selle filmi avastasin!

Ulmkonnakroonika 10/20

Ulmestaar: Kurmo Konsa

Töises elus tegelen kultuuripärandi säilitamise õpetamise ja uurimisega Kõrgemas kunstikoolis Pallas ja Tartu ülikoolis. Ulmet ma ei kirjuta, küll aga üritan uurida teadusliku ja kirjandusliku vaheala oma krüptodetektivi lugudes, mis aeg-ajalt ilmuvad Sirbis.

Mida praegu loed? Meeldib? Soovitat? Mida head vahepeal vaadanud-mänginud oled?

Mingid teemad ja autorid käivad mul selliste lainetena. Viimasel ajal olen lugenud Hiina ulmet. Selle põhjust pole ka vaja kaugelt otsida – ikka Liu Cixin. Lisaks tema triloogiale Mälestusi Maa minevikust olid head ka „Keravälk“ (Ball lightning) ja „Supernoova ajastu“ (Supernova Era). Viimati mainitu kajab kenasti kokku William Goldingu „Kärbeste jumala“ ja Arthur C. Clarke'i „Lapsepõlve lõpuga“. Hiina kirjanduse tuleks mõjus kuidagi põnevalt, varsemast ajast midagi peale Lao She „Kasslinna saatuse“ ja muidugi Pu Songlingi „Libarebaste ja kooljate“ eriti midagi ei meenuki. Hetkel loen Chen Qiufani „Waste tide“, korralikult kirjutatud ökothriller. Eesti kirjandusest Meelis Friedenthali „Kõik äratatakse ellu.“ Keeletundlikud ja hõrgud lood igaļjuhul.

Koomiksid muutusid mu vaieldamatuteks lemmikuteks siis, kui sain kätte Neil Gaimani „Sandmani“ sarja ja andunud lugejaks olen jäänud siiani. Viimase aja lemmik on Jeff Lemire`i „Gideon falls“.

Arvutimängud teevad mind kuidagi nii närviliseks, et nendest ma parema meelega hoidun!

Sarjadest lõpetan just „X-files“ vaatamist. Pole just väga lihtne olnud - esiots on juba meelest läinud ja lõpp üsna tüütu.

Mis naelutab sind raamatu külge? Mis peletab eemale?

Eks nii nagu lugemisel on ju erinevaid eesmärke, nii on ka nõuded loetavale erinevad. Kui alustada millestki „raskekaalulisemast“, siis tuleb tõdeda, et oluline on nii teose sisu, kuid võibolla enamgi stiil ja teksti tunnetus. Ulme eripärana peab aga kusagilt nähtamatust uksest hoovama miskit tabamatult võõrast, hirmutavat ja ligitõmbavat. Sellest vaatepunktist eksisteerivad suurepäraseid raamatuid ja kõik ülejäänud. Iga päev neid muidugi lugeda ka ei viitsi, nautimine väsitab, selge see. Sama on ka filmidega, millede hulgast Tarkovski looming on minu jaoks jällegi oluline ja tähenduslik.

Heas mõttes ajaviitekirjandusena eelistan ma tõesti ulmet. Ilmselt puhtalt harjumuse asi. Sellisele kirjandusele on nõuded lihtsamad – põnev maailm ja enam-vähem talutav keel. Nn young adult raamatud mu organismile üldjuhul ei sobi.

Kolm lemmikut ulmes?

Eelpool mainitud raskema kirjanduse alla paneksin Dan Simmonsi „Hyperioni“ ja „The Terror`i“ ning Cormac McCarthy „Tee“.

Ajaviiteulmest meeldib Dave Huchinson ja eriti tema Euroopa sari.

Luule ja kunsti sümbioos maailmaloomega on leitav William Blake teostes.

Entsüklopeedilistest teosteks võiks vaadata Luigi Serafini „Codex Seraphinianust.“

Segastest ulmefilmidest, mis mulle ka hullult meeldivad, soovitan kahte. Esiteks, "Upstream Color" (USA 2013, rezh Shane Carruth) ja teiseks, „The Saragossa Manuscript“ (Poola 1965 rezh Wojciech Has).

Kuidas sa üldse jõudsid ulmeni?

Ma olen kogu aeg, niikaua kui mäletan, raamatuid lugenud. Esimeseks iseseisvalt kooliraamatukogust laenutatud teoseks oli Otar Tšidžavadze „Hai hammas“. See ei olnud küll ulme, vaid miski kolonisaatoritevastane jutuke. Esimeseks ulmeraamatuks, mida lugesin oli Strugatskite „Purpurpunaste pilvede maa“. Peale seda omandaski ulme mu lugemisvaras kindla ja asendamatu kohakese. Sellistest vapustavatest lugemiselamustest peaks kindlasti mainima veel „Käábikut“. Mul tuleb isegi praegu silme ette see hetk, kui ma seda raamatut

lugesin. Hilisemast ajast mäletan tõelist topeltdoosi, kui lugesin järjest läbi Arthur Clarke romaani „Linn ja tähed“ ning Eiv Elooni „Kaksikliigi“. Eesti keeles ilmunud ulmeraamatud katsun enam-vähem läbi lugeda, Eesti autorite omad aga kohe kindlasti.

Jutuvõistlus 2021

Korraldab: Eesti Ulmeühing ja kirjastus Fantaasia.

Tööde esitamise tähtaeg: 31. märts 2021.

Tulemused selguvad festivali Prima Vista raames 2021. mai alguses.

Võistlust toetab Eesti Kultuurkapitali kirjanduse sihtkapital. Parimad tööd avaldab kirjastus Fantaasia.

OSAVÖTU TINGIMUSED

Jutu pikkus ei ületa 14999 sõna.

Jutt on esitatud eesti keeles.

Jutt on sisult ulmeline: žanriks fantaasia, õudus, teaduslik fantastika, alternatiivjalugu.

Tegemist on originaalteosega, mida pole varem avaldatud (ka mitte veebis) ega ole avaldamiseks esitatud ühelegi kirjastajale.

Plagiaat on keelatud. Autoriõigustega kaitstud materjali kasutamise eest vastutab autor.

OSAVÖTT JA TÖÖDE ESITAMINE

Tööde esitamise tähtaeg on 31. märts 2021.

Võistlustöö tuleb esitada e-kirja manusera aadressil: jutuvoistlus.ulme@gmail.com.

Sobivad formaadid on .txt (Text Only), .rtf (Rich Text Format), .doc või .docx (Microsoft Office Word), .odt (OpenDocument).

E-mailiga esitatud võistlustöö, mille fail on viirustega nakatunud, rikutud või ebasobivas formaadis, jääb võistlusest kõrvale. Jutu vormistus olgu loetav.

E-kirjale peab olema lisatud kaks manust. Ühes manuses on jutt koos pealkirjaga (ilma autori

nimeta) ning teises manuses on jutu pealkiri, autori kodanikunimi ning kontaktandmed (aadress, telefon, e-post).

Failide nimed peavad selgelt viitama, millises failis on võistlustöö ning millises kontaktandmed. Võistlustöö faili nimeks peab olema võistleva jutu pealkiri. Autori andmed tuleb esitada failis, mille nimes on lisaks võistleva jutu pealkirjale sõna "andmed". Üld- või kutsehariduskoolide õpilased võivad soovi korral lisada e-kirja sisusse, millega failid saadetakse, sõna „õpilane“ ning kooli ja klassi/kursuse (õpilastele on eripreemiaks raamatud. Ülikool arvesse ei lähe).

Jutuvõistluse hindamine on anonüümne. Žüriil puudub juurdepääs autorite andmetele, neile edastatakse vaid fail võistleva jutuga.

Žürii liikmed, korraldava meeskonna liikmed ja nende perekonnaliikmed ei saa jutuvõistlusel autorina osaleda.

Osavõtu tingimustele mitte vastavad tööd on žüriil õigus kõrvale jätta.

Töö võistlusele esitamisega võtab autor vastutuse selle eest, et töö vastab võistluse tingimustele nii sisuliselt kui vormistuse poolest. Puuduste avastamise korral (nt varem avaldatud töö) on korraldajatel õigus osavõtja tulemus tühistada ning väljastatud auhind tagasi nõuda.

ŽÜRII

Žüriisse kuuluvad Miikael Jekimov, Eva Luts, Andri Riid, Mairi Laurik ja Ene Kallas.

Žüriil puudub otsene ligipääs võistlusele laekuvatele töödele, need toimetab nendeni võistluse koordineerija Iris Jeletski.

Žürii liikmed hindavad jutte iseseisvalt ning anonüümselt. Jutuvõistluse korraldajad vastutavad selle eest, et autorid jäävad saladuseks kuni võitjate väljakuulutamiseni.

Vajadusel jagab žürii hinnatavad tööd mitmesse kategooriasse. Žüriil on õigus jätta mingis kategoorias auhind välja andmata ja anda välja eriauhind mõnes kategoorias.

AUTASUSTAMINE

Võistluse auhinnafond on 1000 eurot.

Jutuvõistluse võitjad kuulutatakse välja mais 2021 festivali Prima Vista raames Tartus.

Autasustamisest teavitatakse avalikkust korraldajate kodulehe ning muude kanalite kaudu.

Parimate lugude avaldamise eesõigus on kirjastusel Fantaasia. Kirjastus Fantaasia võib loobuda sellest eesõigusest kokkuleppel autoriga.

Täpsem info: e-mail eva.luts111@gmail.com

Suri legendaarne filminäitleja sir Sean Connery

31. oktoobril teatas Connery pere BBCle, et Bondi- ja Indiana Jonesi filmides ning paljudes ulmefilmides nagu: Meteor, Outland, Zardoz, Dragonheart (hääl), Highlander, Erakordsete härrasmeest Liiga jne üles astunud legendaarne filminäitleja suri 90 aastasena.

Presidendi noore kultuuritegelase preemia said „Disco Elysium“ loojad Robert Kurvitz ja Aleksander Rostov

Vabariigi Presidendi Kultuurirahastu noore kultuuritegelase 5000 eurose preemia pälvisid sedakorda 2019. aastal välja antud videomängu „Disco Elysium“ loojad Robert Kurvitz ja Aleksander Rostov.

Videomäng põhineb osaliselt Robert Kurvitz avaldatud ulmeromaanil „Püha ja õudne lõhn“. See on segu ilukirjandusest – mängijal tuleb lahendada mõrvamüsteerium väljamõeldud Revacholi linnas – ja multimeediakunstist, rollimängude maastikul on tegu ka mõnevõrra uuendusliku mänguolukorraga, kus kujundada tuleb peategelase karakterit ja meelolusid, mistõttu on tegemist ühtlasi ka ilukirjandusele sarnaselt toimiva empaatia- ja eneseloomeharjutusega, selgitas kultuurirahastu nõukogu liige Meelis Oidsalu.

Robert Kurvitz ja Aleksander Rostov peavad mängu loomisel eeskujuks poet Arvi Siiga. „Arvi Siig on suurim Eesti poet. Ilma tema modernismita poleks Elysium – maailm, kus mäng aset leiab – pooltki see mis ta on. Tahame tänada ka Tõnu Trubetskyt, kes tema loomingu meie põlvkonnani tõi. Disco Elysiumis elab edasi Arvi Siia nägemus rahvusvahelisest, radikaalsest ja üldhumanistlikust eesti kultuurist, mille objekt on kogu inimkond, mitte vaid Eesti ise,“ rõhutas Kurvitz.

Lisaks arvestatavale müügitulule on mängu premeeritud ka oma valla olulisemate auhindadega. Ajakiri Time valis selle kümnenendi parimate videomängude hulka ning The Guardian, New York Times ja New Yorker mainisid seda aasta parimate mängude seas. „Kui väljendada mängu edu filmitööstuse keeles, siis võib öelda, et mäng võitis võõrkeelse filmi Oscari ja lisaks ka Veneetsia filmifestivali peaauhinna. Globaalne arvutimängutööstus on aga filmitööstuse rahalisest mahust kolm korda suurem, seega on tegemist väga mastaapse läbimurdega, mille muudab muuhulgas kaalukamaks asjaolu, et see valmis Eesti kapitali toel,“ selgitas Oidsalu nõukogu valikut. „Disco Elysiumis“

Õhtud eesti ulmega: Täheaja olevik ja tulevik

Reedel, 9 oktoobril toimus Eesti Ulmeühingu ja kirjanike liidu koostöös toimuva kirjandusõhtute sarja «Õhtud eesti ulmega» teemaks «Täheaja olevik ja tulevik». Algus nagu ikka kell seitse õhtul. Koht Tartu Kirjanduse Maja saal.

Raul Sulbi rääkis ulmealmanahhide sarja Täheaeg uuematest teemanumbritest – Veenuse erinumber 2 «Pilvede sultan» jäi koroonakriisi tõttu kevadel esitlemata –, sellest, miks Täheaeg on muutunud teemanumbrite sarjaks ja mis teemasid on oodata tulevikus. Tuleb juttu ka jutuvõistluse paremiku sisaldavatest Täheaja numbritest, mis samuti ei kao kuhugi. Lõpuks hõigatakse välja ka juubeli-Täheaja ehk sarja 20. numbri, mis ilmub 2021. aasta kevadsuvel, teema.

Kõik olid oodatud. Ürituse lõppedes jätkus seltskondlik osa Õlleministeeriumis.

Pildistas Jaile Jürgens

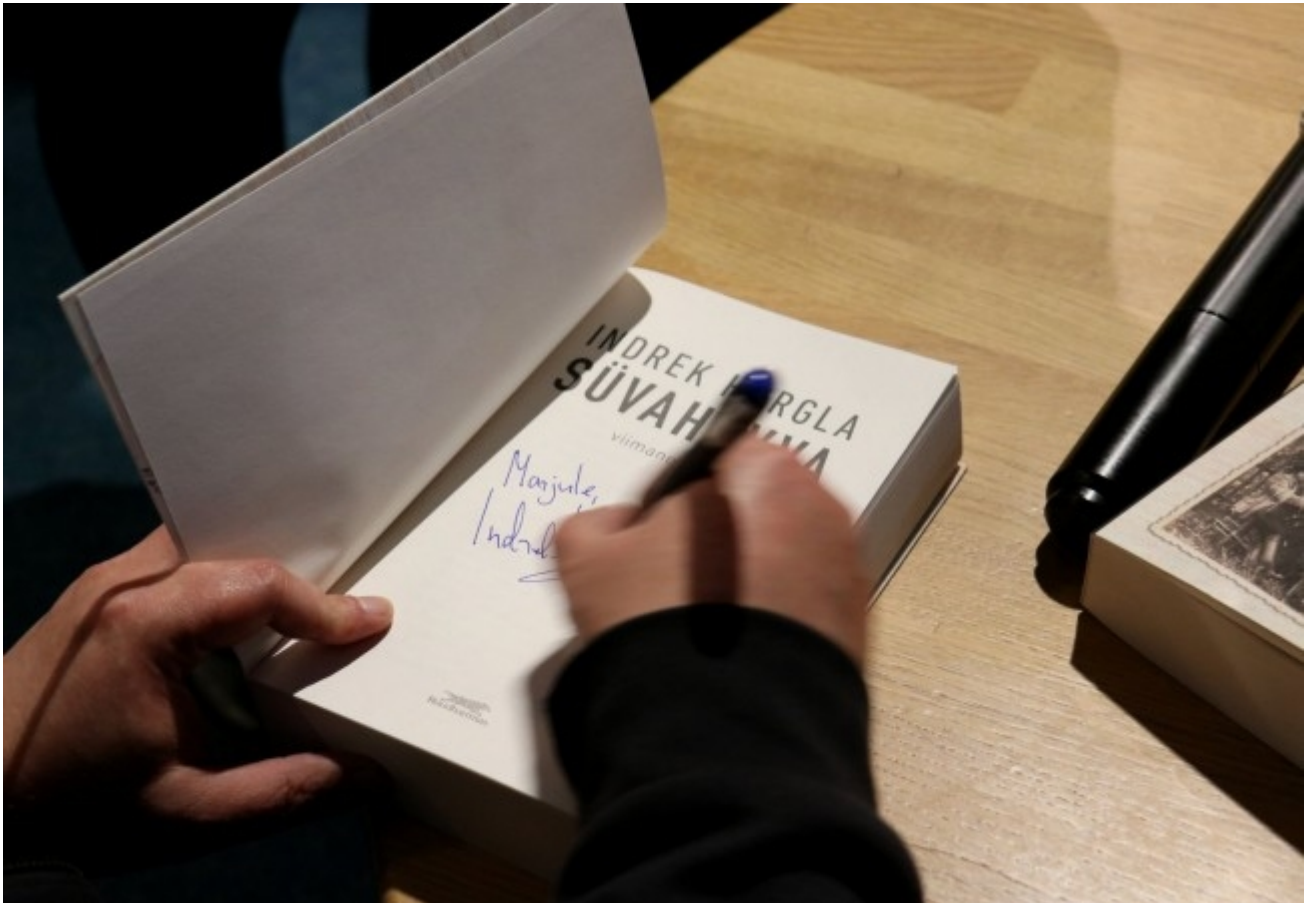
Indrek Hargla raamatu "Süvahavva. Viimane suvi" esitlus

Reedel, 16. oktoobril kell 17.00 Viru Keskuse Rahva Raamatus toimus Indrek Hargla raamatu "Süvahavva. Viimane suvi" esitlus. Autoriga vestles Kirsti Timmer. Tutvu raamatuga lähemalt: <http://bit.ly/Süvahavva-Viimane-suvi>

„Süvahavva. Viimane suvi“ on sarja kolmas osa, milles on kasutatud folkloorset ainet, ja seda võib iseloomustada kui ulmelist kriminulli ja etnopõnevikku. Kindlasti on see teistest osadest süngem, sest kurjus on Süvahavval tagasi... Minevikus toimuv tegevusliinis rändame me koos kõige esimese ja surematu arbuja läbi Lõuna-Eesti ajaloo erinevate perioodide – muinasajast kuni Rootsi võimu alguseni välja.

Pildistas Heli Illipe-Sootak

Pildistas Riho Välk

Tallinna ulmikute kolmas reede

Pildistas Riho Väk

Ulmefännide salamaailm

13. oktoobril oli Kanal 2 eetris osaliselt Estconil filmitud saade "Ulmefännide salamaailm"
Saade on nüüdsest ka [internetist järelvaadatav](#).

Uudiskirjandus 10/20

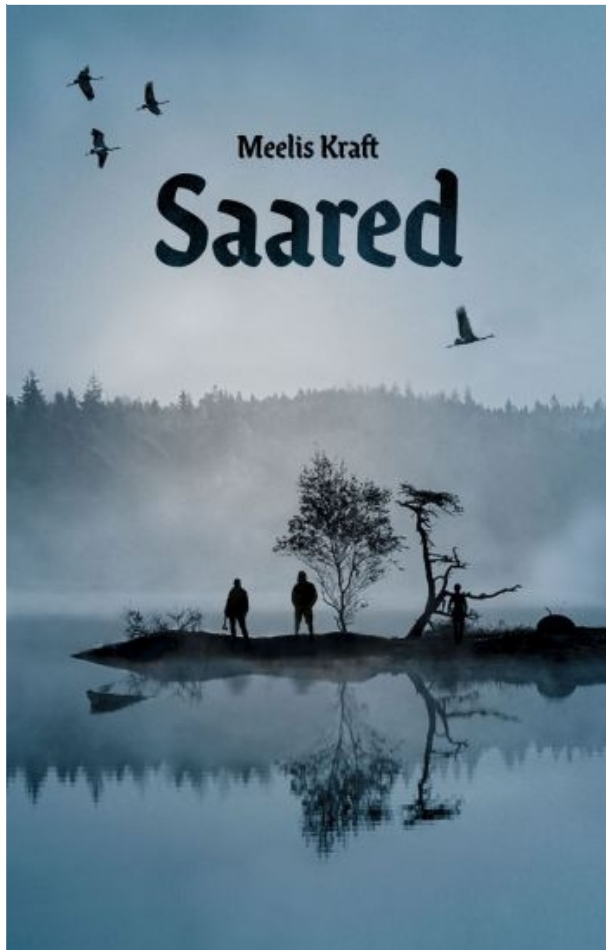
Raevu päevad 2: Sissetung pimedusest

Koostanud ja tõlkinud Veiko Belials Vene autorite jutukogumik.

Raevu päevade teise valiku siduv motiiv, nagu pealkirigi ütleb, on sissetung. See võib tulla kosmosest või hoopis lähemalt, teistsugusest dimensioonist või meie endi hulgast, aga igal juhul sunnib see inimesi tegema valikut, avab nende olemuse, sunnib seisma silmitsi raevu päevadega. Just seetõttu on selles valikus koos nii lootus kui lootusetus, traagika ja romantika, tillukesed kangelasteod ja suured pettumused, aga ka mõtestatud ja mõttetud eneseohverdused. Ja jääb igaühe enda otsustada, kas me oleme „maailma parimad kiskjad”, nagu ütleb ajakirjanik Enguerrand „Lõõmavas juunis”, või „kõrgkultuurne rass, kellel puudub agressiivsus teistlaadi mõistusliku elu esindajate vastu, rahu ja headuse kandjad, tõrvikuleek pimeduses”, nagu väljendub minategelane Maksim Tihhomirovi jutus. Ja kas see viimane määratlus on tõsine või iroonilis-sarkastiline.

Sari: Sündmuste horisont.

256 lk.

Saared

Meelis Kraft

Kirjandusliku pseudonüümi Meelis Kraft (varasemalt Meelis Ivanov) all on ilmumas jutukogu "Saared", mis sisaldab seitset ulmelist lühijuttu ja jutustust, mis kõik on suuremal või vähemal moel saarte teemast kantud. Igäühel neist rullub lahti ebaharilik lugu, mis muudab sündmustesse sattunute maailma igaveseks. Seitsmest kuus juttu on varem avaldamata.

...kui Romet oli telki magama läinud, seisime jätkuvalt poolringis ja vaatasime üksteisele otsa.

"Mis, kurat, see veel oli?" küsis keegi. "Kuidas sai Romet läbi käe näha?"

Me rääkisime sosinal.

Guido hoidis kätt silmade ees, keerutas seda ja lõi endale vastu otsaesist. Õrnalt, et Romet ei ärkaks.

"Muidugi, sõrmede vahele jäävad pisikesed pilud. Sealt on ju näha,"

"Aga kuidas ta sai läbi Olle seda näha, et sa kirve võtsid?" küsis keegi uuesti.

"Ta kuulis seda."

"Ja mis häält teeb kättevõetav kirves?" küsis jälle keegi, õigemini mitte keegi, vaid Sigrid.

See küsija oligi kogu aeg Sigrid.

Guido ei vastanud...

Kaanepildi autor Lilian Vuks-Ivanov

Sisu aitas toimetada Triin Loide

Tekste toimetab Jaak-Kristjan Rätsep

Trükikulude eest hoolitseb Eesti Kultuurkapital

MAREK TIHHONOV

Maailmalõpu päevik

Maailmalõpu päevik

Marek Tihhonov

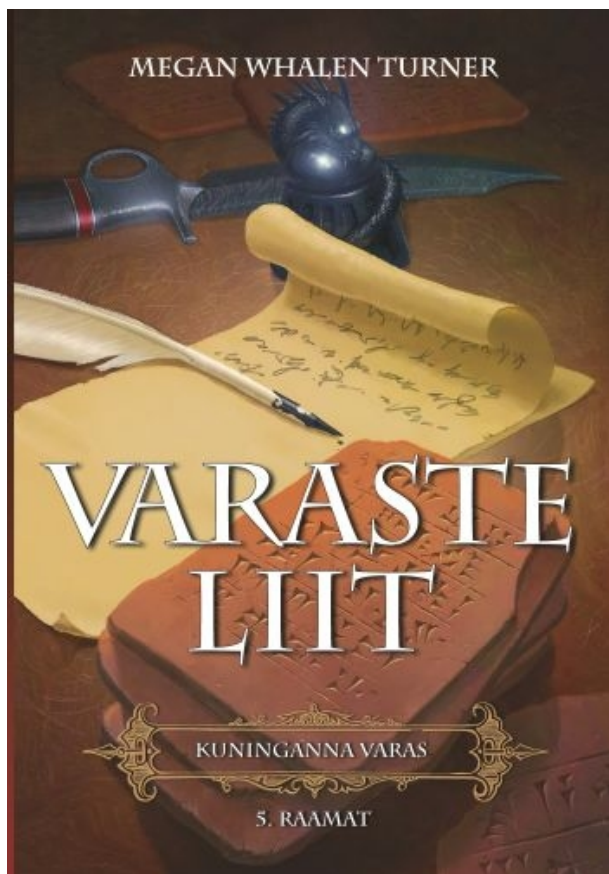
Marek Tihhonovi (1975) «Maailmalõpu päevik» on Cormac McCarthy «Tee» ja Emily St. John Mandeli romaani «Jaam Üksteist» parimaid traditsioone järgiv lugu apokalüpsisest ja sellest, mis saab pärast ülemaailmset katastroofi üksikute ellujäänutega. Tundliku sule ja nõtkes stiiliga kirja pandud lühromaani kujutab meie tänast Eestit ja näitab meile, kuidas minajutustaja tuleb toime maailmas, kus koroonapandeemia on hävitanud pea kogu inimkonna, kust on kadunud linnu- ja loomariik ning kus tsivilisatsiooni viimased tunnismärgid tasapisi eluta looduse poolt üle võetakse ja varemeiks muutuvad.

Varem Marek Simpsoni nime all ulmet avaldanud Tihhonov oli 1990ndatel üks ajakirja Mardus kaudu kirjandusse tulnud autorite ringi – Veiko Belials, Lew R. Berg, Veikko Vangonen jt – olulisemaid esindajaid. Tema loomingut on avaldanud lisaks Mardusele veel Põhjanaan, Liivimaa Kuller, Vikerkaar ja Algernon, samuti kirjastus Varrak.

Orpheuse Raamatukogu 7/2020

Kirjastus Fantaasia

Toimetanud Eva Luts

Varaste liit

Megan Whalen Turner

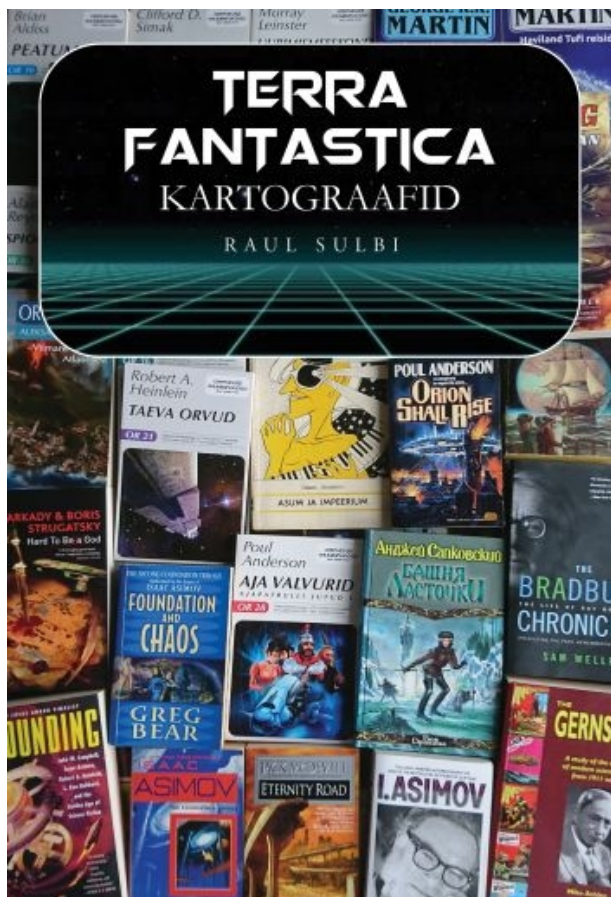
Sarja „Kuninganna varas“ 5. raamat

Vana-Kreekast inspireeritud fantaasiamaailma ähvardab sõda, millest pääsemiseks on kolm väikest kuningriiki sõlminud liidu – kuigi ka see ei pruugi neid võimsa vastase vastu aidata. Suure Mede impeeriumi tähtsa poliitiku ori ja sekretär Kamet unistab saada üheks kõige mõjuvõimsamaks tegelaseks terves riigis – kuid ta plaanid pööratakse pea peale ning ta on sunnitud piinamise ja surma ähvardusel põgenema. Seejuures aitavad teda mõningad isikud väikesest Attolia kuningriigist – kelle hulka kuulub ootuspäraselt Eugenides, varas, kellest on saanud kuningas.

Megan Whalen Turneri lummas ja auhindu võitnud „Kuninganna Varga“ romaanid elustavad eeposte maailma ja tutvustavad karismaatilist ja parandamatut tegelast – varast ja kuningat Eugenidest. Need lood on täis poliitilisi mahhinatsioone ja intriige, võidetud ja kaotatud lahinguid, ohtlikke reise, võimu, kirge, kättemaksu ja reetmist. Sarja teoseid hindavad kirjanikud, kriitikud ja lugejad, need on saanud paljusid auhindu, nende hulgas Los Angeles Times Book Prize, Newbery Honor, Mythopoeic Fantasy Award.

Tõlkinud Tatjana Peetersoo

Kaanepilt Meelis Krošetskin

Terra Fantastica kartograafid. Kirjandusloolisi artikleid ja kriitikat 1995–2020

Raul Sulbi

Ulmekirjanduse sünni- ja arengulugu on sama põnev kui ulme ise. Vanad pulpajakirjad, kadunud maailmad oma dinosauruste platoodega, Tarzan ja inimahvid, Jules Verne'i majesteetlikud leiutised, aurupungi mehaanilised tehisinimesed, ajareisid ja Asum, tulevikuseks ja Veenuse džunglid, barbar Conan ja Robert E. Howardi müstiliselt realistlikud fantaasiamaailmad, tulevikku ette nägev ulme, Isaac Asimov, Poul Anderson, Ray Bradbury, Philip K. Dick, Michael Moorcock, George R. R. Martin, Jack McDevitt, Alastair Reynolds, Clifford D. Simak ja John Wyndham ning teised meil põhjusega armastatud ulmekirjanikud – kõik see moodustab omamoodi kaleidoskoopilise pildi ulmekirjanduse ajaloost, kaardistatud võlumaailma, mis oma kirjususes loob neist kaleidoskoobikildudest siiski tervikpildi kogu ulme ajaloost, alates H. G. Wellsist ja E. R. Burroughsist kuni Robert A. Heinleini ja Arthur C. Clarke'ini.

Raul Sulbi (1977) on lõpetanud Hugo Treffneri Gümnaasiumi, õppinud Tartu Ülikoolis ajalugu ning töötanud aastaid ajakirjanikuna Sirbis ja Postimehes. Ta oli 1995. aastal Eesti Ulmeühingu asutaja ja esimene president ning aitas 1998. aastal käima lükata veebiajakirja Algernon, ulmehuviliste aastakokkutulekuid Estcon ning Eesti ulme aastaauhindade Stalker väljaandmist. Kirjastuses Fantaasia ilmuvad tema koostatud sarjad Orpheuse Raamatukogu, Täheae, Hirmu ja õuduse jutud ning Robert Silverbergi valitud teosed. Sulbi on koostanud ja toimetanud kümneid Eesti ja välismaiste autorite ulmeraamatuid: romaane, autorikogusid ja antoloogiaid. Ta on populaarse ajalooülevaate «Troonide mäng: Rooside sõjad Yorkide ja Lancasterite vahel 1455–1487» autor (Viiking 2016).

Kirjastus Fantaasia

Toimetanud Eva Luts

Kõvas köites 448 lk + 16 lk värvipoojen

Metro 2034

Dmitri Gluhhovski

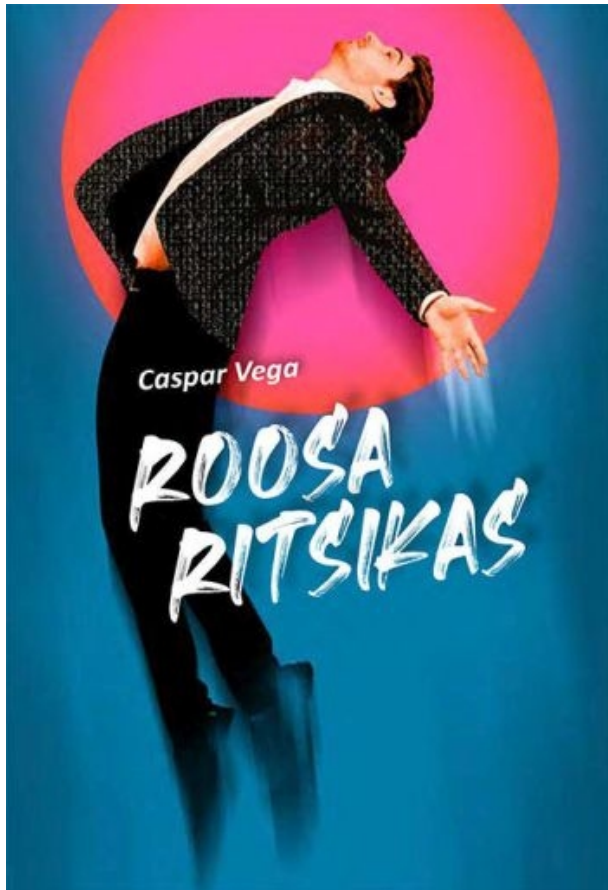
On aasta 2034. Pole mingit lootust, et inimkond võiks maapinnale naasta, taas üles ehitada hüljatud linnad ja valitseda Maad, nagu see kunagi oli. Nõnda kasvab ja areneb see kummaline, väärastunud tsivilisatsioon Moskva metroos, mille jaamadest on saanud linnriigid. Lakkamatu sõjaga käigus on viimaks saavutatud habras võimutasakaal, aga siis kerkib tunnelitest seninägematu uus õudus, mis ähvardab inimkonnale nüüd juba lõplikult otsa teha. Sellele astuvad vastu kolm kõige ebatõenäolisemat kangelast üldse ... Ja neil pole aimugi, mis neid ees ootab.

Kauaoodatud järg kultusromaanidele „Metro 2033“ ja „Metro 2035“, mis – nagu pealkirigi ütleb – paigutub ajaliselt nende kahe vahele. Lugu võitlustest ja pingutustest ellujäämise nimel sügaval maa all Moskva metroo labürindis pärast Kolmandat maailmasõda.

Kirjastus Tänapäev

Tõlkinud Ülar Lauk

318 lk

Roosa ritsikas

Caspar Vega

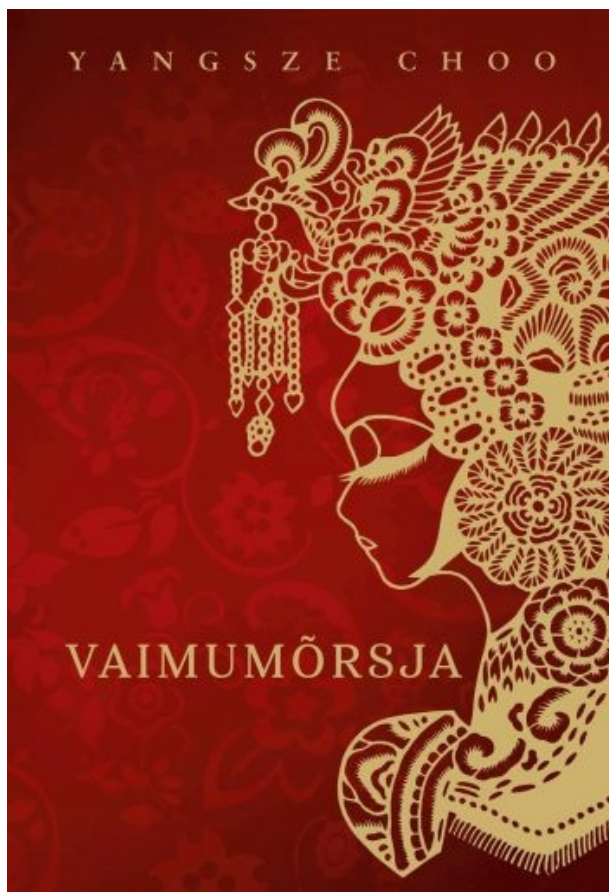
Eraldunud kogukond. Poiss, keda ähvardab suur hädaoht. Salapärase taustaga detektiiv.

Düstoopilise lühiromaani tegelaste teed ristuvad suure vandenõu paljastamise käigus.

„Roosa Ritsikas“ on eestlasest näitleja ja lavastaja Caspar Vega (sünd 1991) debüütromaan; raamat on varem ilmunud inglise keeles. Autori suurimad inspireerijad on Bret Easton Ellis, Kurt Vonnegut, Elmore Leonard ja Chuck Palahniuk.

Kirjastus Hea Lugu

104 lk

Vaimumõrsja

Choo Yangsze

Ühel õhtul küsis isa, kas ma tahaksin saada vaimumõrsjaks...“

Ehkki Malaisia oli 18. ja 20. sajandi vahel Briti koloniaalvõimude kontrolli all, pidas sealne hiinlaste kogukond endiselt kinni oma folkloori iidsetest tavadest.

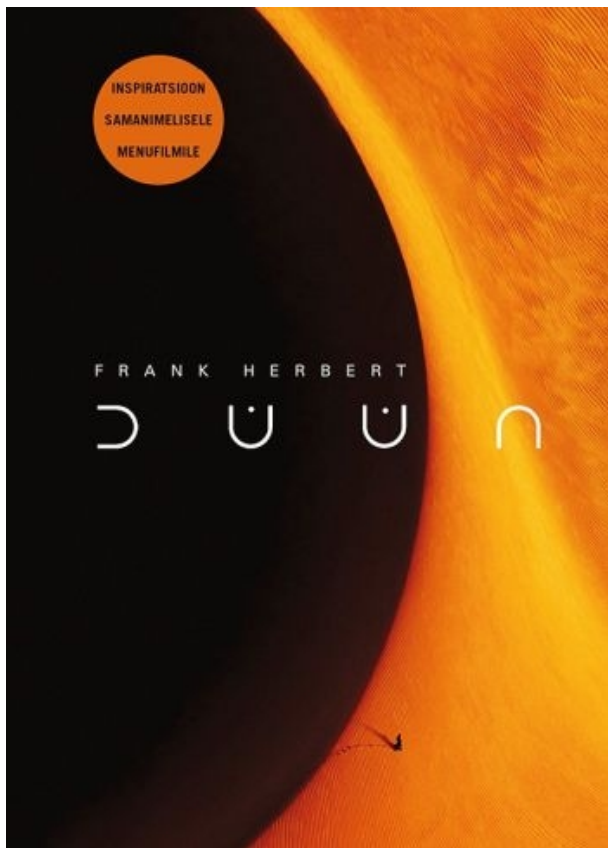
Suursuguse, kuid pankrotistunud perekonna ainsal järeltulijal, kaunil Li Lanil on vähe lootust sobiliku kosilasega naituda. Ühel päeval aga tuleb tüdruku isa koju ootamatu ettepanekuga: jõukas ja mõjukas Limi pere soovib, et Li Lan abielluks nende pojaga. Ainus mure on, et perepoeg on hiljuti kummalistel asjaoludel surnud. Harva aset leidvat vaimuabielu on vanadest aegadest peale kasutatud rahutu vaimu lepitamiseks. Selline liit tagaks Li Lanile kodu tema ülejäänud elupäevadeks, kuid millise hinnaga!

Pärast saatuslikku külaskäiku Limide häärberisse ei saa Li Lan enam lahti nii teda jälitavast kummituslikust kosilasest ega ka oma kirglikust soovist kohtuda taas Limide perekonna uue nägusa pärija Tian Baiga. Iga ööga vajub ta üha sügavamale hiina hämarasse surmajärgsesse paralleelmaailma ühes selle tontlike linnade, paberist matusepanuste, kättemaksuhimuliste vaimude ja hirmuäratava bürokraatiaga. Li Lan peab päevavalguse kätte tooma Limide pere sünged saladused, aga ka tõe tema enda perekonna kohta, ja seda enne, kui ta sellesse õõvastavas maailmas igaveseks lõksu jääb...

Kirjastus Ühinenud Ajakirjad

Tõlkinud Martin Kirotar

360 lk

Uustrükk: Dün

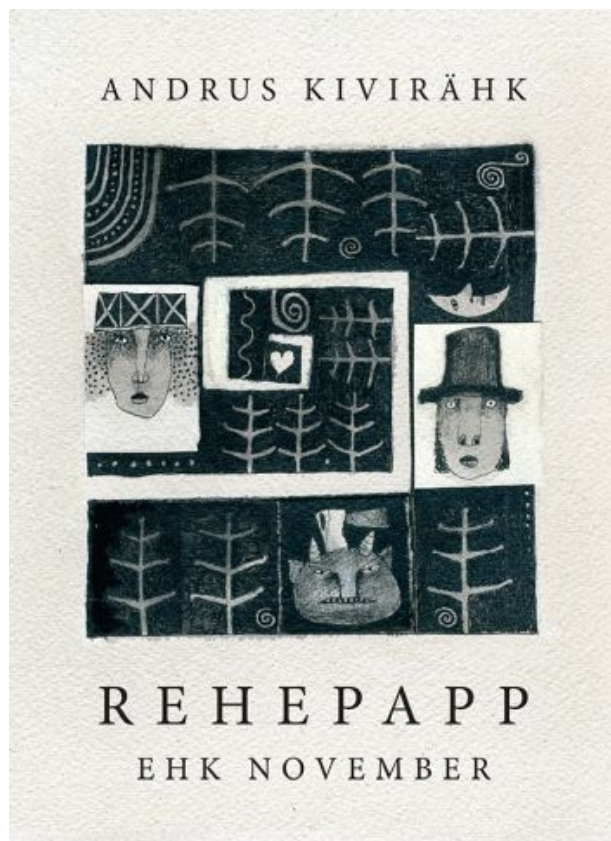
Frank Herbert

Ühe teenitult kuulsaima ulmeromaani autor Frank Herbert on kirjutanud ka teisi raamatuid, kuid teda teatakse eelkõige just „Düüni” ja selle järgede autorina. „Düünis” on kesksel kohal võimuvõitlus tähtedevahelisele impeeriumile kuuluval kõrbeplaneedil Arrakis. See planeet on ainus paik, kust saadakse ainet, mis on vajalik tähtedevahelistel lendudel ja annab selle tarvitajale psüühilised võimed ja pikaealisuse. Seega tähendab Arrakise valitsemine suurt võimu. Kui planeedi haldamine läheb Harkonneni Kojalt Atreidese Kojale, ei taha Harkonnenid sellega leppida ning jätavad lapseas Paul Atreidese planeedi karmi loodusesse surema. Paul Atreides on aga midagi palju enam kui lihtsalt ülikuvõsu ning sündmused ei hakka hargnema hoopiski Harkonnenide tahtmist mööda.

Kirjastus Varrak

Tõlkija: Urmas Alas

608 lk

Rehepapp ehk November

Andrus Kivirähk

Romaan eesti rahva raskest elust mõisahärrade rõhumise all. Rängas olukorras ei jää rahval muud üle, kui krabada endale kõike, mida kätte saab, olgu siis naabri sahvrist, mõisaaiast või teede ristmikul vanakurja käest. Loomulikult on mängus ka kõiksugused kratid, tondid ja kollid, kes varitsevad põõsas, silmad põlemas, et paljukannatanud külainimestele veelgi enam kurja ja kahju tekitada.

Illustreeritud eriväljaanne valmib romaani 20. aasta juubeliks.

Kirjastus Varrak

Kunstnik: Jüri Mildeberg, Mari Kaljuste

248 lk

Reaktori juttudest 09/20 (Tõnis Hallaste)

Enne kui hakkasin kirjutama juttudest, küsin oma lugejalt, kas Sul on ka niimoodi olnud: kõnnid mööda tänavat ja näed üht kena vastassoost isikut (või noh, kuidas kellelgi, mõnel ehk on samast soost) ja mingi liblikas poeb nagu kõhtu. Mitte silmnähtavalt, mitte nõnda, et ei saaks enam kõndida ega mõeldagi, aga üks ikka, kes oma tiivaripsutustega tekitab kõhus väikese orkaani. Kaoseteooria liblikake, eks ole.

Mul on nad aeg-ajalt ette tulnud, aga tavaliselt pole neil kuigi pikka eluiga – nende tiivad jäävad jõuetuks, väsivad ära ja nad ununevad. Siis ei elusta seda pisikest tiivulist isegi nende silmade peale mõtlemine – see kogemus on möödas.

Mul aga juhtus, et liblikas jäi kõhtu elama. Tegi endale pesa. Ja hakkas paljunema...

Igatahes ilmus septembrikuu Reaktoris Martin Jaanuse jutt [“Alglaadimine”](#).

Selles tegutsevad eesti nimedega Mati, Liisa, Siim ja teised iti-tegelased, kelle autor on oma veidi tobedavõitu maailmas varemgi tegutsema pannud. Keegi ajakirjanik Karol otsustab Mati elu segi paisata, sest too on Liisaga suhtesse astunud. Karol teeb seda, kasutades ära avalikku arvamust, mis ei andesta isegi valesüüdistust.

Ütlesin “veidi tobedavõitu maailmas”, aga selgitada tuleks, mis seda muljet tekitab... Eelkõige inimeste ja masinate nimed. Tegelased räägivad kõik 9G-st (millel on tobeduse mekk man, aga pole tegelikult veel naeruväärne – kümme aastat tagasi oleks 5G tundunud üsna samalaadse tobedusena). Räägitakse sõjanduskonverentsist Warcraft2050. Siinses tekstis pole seda nimetobedust nii intensiivselt, aga varasemas osas küll. Olen üsna kindel, et see on sihilik, ehkki veidi on ka tunne, et autor lihtsalt ei vaevunud oma maailma kuigi põhjalikult välja mõtlema ja, varjudes humooritsemise taha, on otsustanud jääda selliste juhuslike valikute juurde.

Mis ma ikka ütlen... oli tajuda autori tegutsemisvabadust, oli ka tunda kirjutamisrõõmu. Oli ennast mitte tõsiselt võttev tekst ennast mitte ülemäära tõsiselt võtvalt autorilt. Teksti nimi kõlab suurejooneliselt ja vingelt, tekstile vastaks ehk paremini “Žurnalistikahäkkeri rünnak ehk Kuidas Karol püüdis Matile käru keerata”. Autori eelmine tekst samas maailmas (“Kes, kurat, selle pistiku välja tõmbas?”) oli mõnevõrra parem.

Ent liblikad.

Jah, nüüd juba mitmuses. Algul tundsin, kuidas midagi närvilist kõditas veidi ülaltpoolt minu naba, hiljem liikus see ka kopsudesse. (Miks ma seda teile räägin? Äkki saate lisaks tekstimuljetutele ka mingit nõu, kel on sarnane mure).

Käisin perearsti juures. See ei avastanud midagi asjalikku. Arvan, et ta oli ka veidi pahane, et ma ei pannud aega, tulin niisama pärast tööd (läksin enam-vähem otse kooli eest bussiga). Nagu ma oleksin tema päevaplaani segi paisanud, mis häälestas teda minu suhtes negatiivselt.

Mina tulingi siis murega, et kõhuõõnsusest on see asi kopsudesse läinud. Ja et see levib üle terve keha. Ta küsis, kas olen ka käinud testi tegemas – hääles oli rutiinset asja tegeva inimese tuttavlik toon, grammofoninupule oli vajutatud. Ma ütlesin, et ei, see pole see, minul on miski muu ja ma tean, mis. Ta küsis. Ma vastasin.

“Liblikad.”

Ta tegi sellise näo, nagu ma oleksin öelnud, et Maa on lapik. Noogutas ja andis oma käitumisega mõista, nagu ei kuuluks see tema pädevusse. Püüdis siiski viisakas olla, aga silmadest oli näha, et ta ei mallanud ära oodata, millal sellest ebamugavusest (ehk siis minust) lahti saab.

Igatahes, teine jutt tegeleb samuti teatavat tüüpi ebamugavustundega ja see on Tia Navi [“Täiskuu”](#).

Üht “teda” tabab ühel hetkel rahutus. See ilmutab end väikestes asjades, aga on näha, et kõik pole paigas. Ta annab mehele teada, et läheb sõbrannadega välja, ja läheb metsa. Seal ta otsustab muutuda neljajalgseks kiskjaks.

Sellise kirjelduse peale võiks ju näida, et lihtsalt üks järjekordne libahundiheietus. Ja mingis mõttes ehk ongi – ent päris hästi kirjutatud. Praegu üle lugedes naudin igat lõiku. Juba algusest on hea nihestatus sees. Mulle meeldib, et peategelasel pole nime. See pole lugu kellestki Tiinast või Marist või Saarast, kellel on veider komme käia aeg-ajalt hundinahas (mitte täiskuu abiga, vaid tehes kolm ringi ümber kivi!), siin on rõhuasetus mujal.

Pigem on tegemist looga ühest rahutusest ning ühest viisist seda leevendada. “Kas rahutus on loendatav?” – võib-olla. Täna ja homme rahutus pole samad, mingi erinevus neis on, need on teineteise suhtes iseseisvad. Ja lugu ei paku mingit katarsist – lõpus jääb ikkagi tunne, et rahutuse leevendamise viis on täitnud ta uue rahutusega. Teistsugusega. Ent selle kohta me enam ei loe – too rahutus on ära kirjutatud.

Andestatagu, kui ma ei räägi tekstist kuigi konkreetset. See pole mõeldud katsena vältida sellest rääkimist. Pigem vastupidi – püüan selle tekstiga rääkida.

Miks... miks ma püüan tekstiga rääkida? Ma olen veidi magamata, ma peaksin jätkama selle kirjutamist homme. Või äkki sellest polekski abi. Ehk on liblikad jõudnud kaugemalegi, kui ma esialgu võimalikuks pidasin. Algul arvasin, et tundmus on vaid kõhus ja rinnus, ent nüüd on see hakanud mõjutama muudki. Ma näen värve, mida pole enne täheldanud. Vaatan sügiseste puude poole, millel peaksid olema novembrieelsed lehtedeta oksad, ent on hoopis septembrijärgne rohelus. Milles natuke kollast. Mis varem on tundunud kahvatu, kleepuv ja lige, on seekord neetult värvikirev. Kui vahtima jään, siis tundub, et otse kaleidoskoopiliselt. Kui need värvid siis ülemäära keerlema ja lendlema hakkavad... Keerlema ja lendlema...

Kui oksendan, tunnen veidrat naudingut, otsekui voolaks suust vedel vikerkaar. Ent pole vikerkaar. On hoopis liblikad. Keegi, kes minust mööda kõndis, vaatas tagasi, seejärel kiirendas sammu.

Räägin, kui saan (kuni saan?), vahepeal Meelis Looveeri jutust [“Kehavälised”](#). Selles on juttu Jessica Murrayst, kel on hämmastav võime näha lahkunu elu viimaseid hetki, millega ta saab olla abiks politseinikele. Ent uusima juhtumiga tekib vajadus politseile valetada.

Autor on korra juba mänginud kehade vahetamise teemaga (looga “Kelle kehas”), sealjuures on kasutatud täpselt samasugust vahepealkirjade lahendust, et näidata, kelle kehas paikneb parasjagu jutustajale lähim tegelane (olgu, kontrollisin – varasemas jutus “Kelle kehas” on need minavormis, siin on kolmandas isikus – mis kirjandusteoreetiliselt võttes võiks ju olla kardinaalne erinevus, aga tunnetuslikult mitte kuigivõrd). Või ehk polegi õige öelda, et on kehade vahetamine – vist oleks õigem öelda, et vahetub vaatevinkel. Ent vahetub samal moel, samasuguste vahepealkirjadega, samasuguse stiiliga, nagu tolles ammuses loos. Ja ikkagi... nagu “Alglaadimise” puhulgi, on siingi tunne, et autor on sarnast asja varem teinud paremini.

Mis mulle praegu meeldis, oli otsus jääda pigem negatiivse lõpu juurde. Lahendus pole banaalne. Loodan, et see pole mõeldud esimese poolena kahest osast, millega ikkagi jõutakse kardetud banaalsuseni.

Oh, ma kartsin, et liblikad mõjuvad mu mõistusele. Tundub aga, et mõjuvad eelkõige meeltele. See, mida ma näen, mida ma kuulen ja tunnen, see on teisenenud mingiks paroodiaks sellest, mida ma kuulma ja tundma peaks. Mu sõrmed klaviatuuril on nagu väikesed plahvatused. Teises toas tegi laps häält ja see kõlas nagu hüääni karjatus. Mitte haugatus. Kui läksin ja vaatasin talle otsa, otse silma, tegi ta jälle häält ja see kõlas nagu päikesekiirte kohisemine. Tulin tagasi arvuti juurde, kirjutatu ei ole muutunud. Loetav pole nihestatud. Loetu on ikka selline, nagu alati. Nagu see on. Kirjasõna ei valeta.

Tänu sellele saan rääkida Helju Rebase kahest tekstist nõnda, et seda saab veel pidada minu enese hinnanguks. Nimedeks "[Ilu kohutav jõud](#)" ning "[Ristsõnamõistus](#)". Millegipärast see topeltavaldamine tekitas minus umbusku – otsekui oleks rõhutatud kvantiteedile. Või nagu oleks tegemist sahtli tühjendamisega. Ent umbuskuks polnud kuigivõrd põhjust. Tegelikult olid toredad lood.

"Ilu kohutav jõud" oli lugu neetud armastusest, maadeavastajast, kiindumisest kohalikku ja ühest ammu välja surnud düstooapiast. See pole küll kuigi kaalukas tekst (kuidagi tobedalt mõjuvad peategelase teod ja käitumine – või siis pole see kirjutatud päris nii, et tema tegevuse irratsionaalsus oleks veenev), aga on ikkagi millegipärast huvitav. Ei mõjunud mitu tuhat korda läbikäidud rajana. Autoril õnnestus kuidagi mu uudishimu üleval hoida.

"Ristsõnamõistus" meeldis ehk rohkemgi, kuigi oli mõnevõrra vähem tõsiseltvõetav. Tegelane täidab ristsõna ja satub sõna otsa, mida ta ei tunne. Ja kardab, et äkki on tegemist esimese Alzheimeri-ilminguga. Ta võtab ühendust oma emaga, seejärel helistab vanaemale (ehk oma va-le), lõpuks va-va-va-va-le (võib-olla eksin ühe-kahe põlvkonnaga). Lõpuks saab ta teada, mida see sõna tähendab. Autori teist lugu kiitsin kui ootamatult huvitavat, see on lühem ja haaravam, minu meelest huvitavam. Mitte ka kuigi tõsiseltvõetav, aga tore, noh. Paistab, et mõeldud naljana, ehkki eriti naerma ei ajanud. Võinuks ehk ajada hästi veidike muhelemagi, aga miski ei lubanud naljal mõjule pääseda... Kummagi teksti juures ei oska nagu midagi eriliselt kiitvat öelda, mõlemad on kuidagi nihestatud ja veidike totakad ja sugugi mitte tõsiseltvõetavad – aga on ikkagi kuidagi pilku ja tähelepanu püüdnud. Mingi värskus neis oli. Või kirjutamisrõõm.

Kirjutamisrõõmu tunnen mõningal määral minagi, nagu ka lugemisrõõmu. Olen hakanud lugema. Mitte lihtsalt rohkem lugema, vaid lugemisest on saanud minu elu – sellest on saanud minu ainus viis hoida kontakti, ka iseendaga. Selle maailma kohta loetu on ainus, mida ma usaldada suudan. Kellegi teise ammused sõnadega väljendatud mõtted ja tunded on mulle hetkel ehedamad kui mu enese siin-ja-praegu tajutud kogemused.

Olen mõelnud üles otsida selle naise, kes justkui juhusliku jagatud pilguga selle liblika mulle heitis, ja... Ma ei teagi, mida ma siis teeksin. Annaksin selle tagasi? Küsiksin, kuidas kõik juhtus. Ja kas see juhtus ainult minuga või on ta niimoodi teistelegi teinud. Või oli liblikas hoopis vastastikune ja tema kannatab samavõrd või veelgi rohkem. Aga ma ei küsiks, miks. Sel pole tähtsust. Mul on tunne, et selles on mingi teatav õiglus. Mul on naine ja laps, ise ma lubasin endale sellist otsivat pilku. Või kas just otsivat... Aga uudishimulikku ometi. Imetlev võib pilk ju olla, aga mitte selline, mille taga varjab end kihk kuramaaži järele, kuitahes süütu see pealtnäha ka poleks või kui innukalt ma seda ka tagasi ei ajaks, kui keegi otsesõnu küsiks. Mu karistus on välja teenitud.

Uudishimu ja uute asjade kogemise vajadusest, aga ka truudusest rääkides võib vaikselt

liikuda Tim Horneti jutu “Alma mater” juurde. Selles on autori varemgi kirjeldatud maailm – meedik Skräppy ja major Tomi juhtumised ja sattumised veidras postapokalüptilises maailmas, mille tegelased on inimliku, tehnoloogilise ja loomse põiming (selle seeria esimene osa algas näiteks buldoginäolise sõduriga). Viimases osas jõudsimme suurte pööreteni ja murranguteni, mis muuseas selgitasid, miks on Skräppy nimi just selline, ja ma kommenteerisin, et nüüd on lugu siis kulmineerunud ja loodetavasti ei tulda selle maailma juurde tagasi, välja arvatud juhul, kui on hea ja õigustatud süžee. Nii et oleme siis tagasi...

Kusjuures, nähes neid tegelasi, pööritasin veidi silmi ja mõtlesin, et ei, mitte jälle see maailm. Kasvõi sellepärast, et mulle ei meeldi see loomsete elementide sokutamine tegelaste kirjeldusse. Kärsaga mehed ja nokaga naised. Või ehk polegi probleemiks asi ise, vaid see, et vähemalt minu jaoks ei tuletata tegelaste eritabast välimust piisavalt tihti meelde. Mäletan näiteks, et ühel peategelastest oli mingi linnuasi – panin sõnaotsingusse “nokk”, ei leidnud vasteid. “Lind”, ka ei leidnud vasteid. Aga “küünised” – ja tõesti, korra mainitakse, et major tõstab oma kanajalga ja kõverdab küüniseid. Korra, kuskil teksti keskel, mujal kujutle aga klassikalist militaristi. Milline tahes ta sinu jaoks ka pole – autor ei kavatse Sinu kujutelma piirata.

Ma tean, et selline detail võiks lihtsalt meelde jääda, aga... Teate, inimesed unustavad peategelase nimegi ära, kui seda meelde ei tuletata. Rick ja Morty ütlevad üksteise nime pidevalt, peaaegu et mitu korda lauses, ja kuulu järgi seepärast, et stsenaaristid olid otsustanud, et nii jäävad nimed ka meelde (lugesin kusagilt ja ehkki ma seda hetkel ei leia ja ei saa kinnitada, kõlab see usutavalt). Ja sarja vaadates ei torkagi see hirmsasti silma, lihtsalt nimed jäävadki nagu iseenesest meelde. Mis aga pole meeles, on see neetud kanajalg. Või kui too tegelane on lausa üleni suleline (nagu illustratsioon näikse vihjavat), siis seegi tuletab ennast teksti keskel korraks meelde (mitte küll selles tekstis, aga äkki mõnes varasemas osas?), ent kohe jälle unustad.

Kuni kirjeldus on harv, napp, ebamäärane, täidab autori kavandatu asemel kujutlusi mingi oma peas konstrueeritud tüüpiline asendusnägu. Minul näiteks ilmub “majorist” lugedes silme ette keegi üsna lühikeste süsimustade juustega sõdur, veidi kondine, kõrgete põsesarnadega, ilma vähimagi vihjeta naerukortsudele. Minu “major” pagendatakse korraks mujale, kui autor annab mõne omapoolse killukese. Või noh, mu “majoril” võivad ka kanajalad olla, aga kui autor peaks ütleva, et ta on üleni sulgedega kaetud, siis ma mängin kujutlust korraks ümber ja võtan korraks vastu tema kirjelduse, võtan omaks autori “majori”. Mingi aja pärast läheb kujutus aga ikka algseisundisse, tagasi ilmub minu “major”.

Millest polekski ju midagi – las igaühele jääb tema enese kujutluspilt tegelastest ja tegevusest. Agat neil puhkudel, kui autor oma pilti meelde tuletab, olen ma jälle tekstist välja rebitud. Kas see on brechtilik võõritus? Kas see on noovumiga mängimine? Vot ei usu. Ma ikkagi arvan, et see on lihtsalt autori tundmus, et ei maksa ülemäära kirjeldada. Arvan, et kui tegelane näeb veider välja, siis ikka võib küll. Välja arvatud juhul, kui lõpuks pole just suurt pööret ja murrangut, et jutustaja on hoopis keegi sellest maailmast, kelle jaoks kanajalg lihtsalt ei omagi mingit tähtsust, selle igapäevasus ongi teema ja hoopis mina lugejana olen... rassist või midagi. Loodaks, et oleks nii.

Ah, aga mul on kuri kahtlus, et ma olen sama asja ennegi rääkinud, vähemalt mingis ulatuses. Ja unustades end, räägin sellest järgminegi kord. Kui miski torkab silma, siis tulekski midagi öelda, nii autoril kirjeldamise käigus kui ka lugejal kommenteerimisel.

Ausalt öeldes on teema, millel pikalt peatunud olen, peaaegu täiesti mõttetu pisiasi loo kui terviku häädust silmas pidades – olen täiesti rääkimata jätnud selle, kas tekst ise on hea või

mitte. Jätsin ripakile mõtte, kas autori seekordne tagasitulek major Tomi ja Skräppy maailma juurde oli õigustatud või ei olnud, keskendudes selle asemel oma eelarvamustele maailma suhtes ning nende põhjendamisele. Ja tuleb öelda, et mind üllatas, et tekst oli tegelikult täitsa kobe. Seda oli huvitav lugeda, igati selgelt põhjendatud süžeeaga, kõik elemendid õigustasid ennast ja see oli mitmel tasandil põnev lugemine. Maailma täiendati minu jaoks huvitavate elementidega (kuu alguses, kui novelli lugesin, anti välja ka kauaoodatud "Düüni" trailer, nii et liivaussid langesid minu puhul soodsale pinnasele), teadusulmelised lahendused (millel ma spoilimishirmust pikemalt ei peatu) olid sümpaatsed ja psühholoogiliselt või emotsionaalselt tundsin selle maailma tekstide puhul esimest korda, et ei tundunud kohmakas, pingutatud ega püüdlik, vaid... noh, paigas. Mitte et see olnuks emotsionaalselt veenev (lõpuks olid need tegelased ikkagi NPC-d, kellega me kangelastel pole tarvis enam kohtuda), aga oli lihtsalt kuidagi paigas.

Selle teksti häämus, eelkõige võrreldes enamiku selle seeria tekstidega (ehk see ongi seni parim?) pani mind tagasi võtma mu esialgset hinnangut, et autor tõmmaku selle maailmaga otsad kokku, las ta jääb sinnapaika, lõpetagu ja mingu edasi uute asjade juurde. Mu peas hakkas tekkima võrdlus veebikoomiksiga. Mõni jookseb juba aastakümneid, on tunnustatud ja eriline asi, aga on alguse saanud millestki üsna mittemidagiütlevast. Sealjuures on too mittemidagiütlev algus ikkagi osa seni kehvast loost. Iseenesest on major Tomi ja Skräppy lugude maailm väga avar ja võimalusteküllane, seda võib päris pikalt täiendada, eriti silmas pidades, et praegu pole selle kohta eriti midagi asjalikku teada (kuidas maailm selliseks muutus, millised on olulisimad poliitilised üksused, kas või seegi, millised on levinumad ohud). Äkki ongi selle tekstimaailma ja nende karakterite näol tegemist lõputu raamistikuga, millesse asetada uusi tekstiideid, uusi seiklusi. Kui peakski nii olema, siis soovin autorile edulist kirjutusindu – ent veelgi enam soovin, et iga uue looga täiustuks ka miski autori stiilis, maailmas, aga ka kujutlusvõimes (sest küllap on seegi tugevdatav lihas, arendatav omadus – piisava ettevõtlikkuse juures annab kõike inimeses arendada, ehk siis sedagi. Kuni on tahtmist ja võimalust püsida sel teel).

Inimeses on kõike võimalik arendada, tugevdada, parendada. Kui välja arvata see, mis on ära võetud. Siis on tegemist sandistatud inimesega.

Ma ei tea, kui palju aega on möödunud sellest, kui ma kaotasin usalduse oma kehaliste aistingute vastu – läinud on ka ajataju. Küllap kolm nädalat. Suudan aega mingilgi määral hinnata vaid vahepeal läbitud lehekülgede järgi – nii, nagu liivaterad nirisevad alla liivakellas, lipsavad mu silme eest läbi leheküljed. Terve maailmatais kirjanike mõtteid. Kuni vabanen liblikate hirmuvalitsusest, jääbki mu elu selliseks. Kui ma just pole liblikate poolt sandistatud, sel juhul pole vabanemist lootagi.

Kas on vajagi seda tagasipääsu oma keha juurde...? Loodus ei lepi poolikute lahendustega – kes on ilma jäänud enese mistahes osast, võib kogeda uut jõudu milleski muus. Näiteks pimedate üliterav kuulmine. Kas suhe kirjasõnaga võib ka olla üks neist lihastest, mis võib tugevneda, kui elutajud libisevad käest? Kui ongi, siis mis piirini saab seda treenida? Milles seisneb lugemisjõud?

Mnjah, minus on tärganud ootamatu ambitsioon lugejana. Palju enam tunnen aga hirmu enda pärast. Mis saab, kui minuni ei jõua värsket kirjasõna – kui jäängi vaid rändajaks minevikuradadel? Kui on mingitki lootust, et saan tagasi oma kehalised tajud, on mul seniks vaja peegeldusi maailmast, mida ma hiljemgi ära tunda saan. Muidu jään ideede ja maailmataju poolest külaliseks minevikust.

Kui nii, siis on pilt selge – kirjandust, andke mulle kirjandust! Kirjutage midagi uut ja tooge siia! Heiastage mulle maailma, nagu see praegu on, muidu ma kaon!

Weinberg arvab – 09/2020 jutud Reaktoris (Heinrich Weinberg)

Tagasi arvustamise rindel. Lihtsalt meeldetuletusena (ilmselt rohkem endale kui teistele), et ma ei püüdlegi arvustamise juures mingi objektiivse analüüsini, vaid panen kirja oma lugemismuljed ja mõtted, mis loetuga seoses tekkivad. Rõhutan – minu muljed, minu mõtted. Nende seos jutu endaga on teinekord võib-olla kaudnegi, aga et jutt on need tinginud, siis on neil siin rohkem või vähem eluõigust.

Ma ei anna (vähemalt teadlikult püüan seda vältida) autorile nõu, mida teisiti teha. Igaüks leidku ise oma hää ja tehku enda parimat. Eesti autorite kohta ütleb mõni, et me oleme ebaausas konkurentsituatsioonis – siinsed (ulme)lugejad loevad maailma tippe, olgu tõlgituna või originaalis ja autorina võtab ikka jõuetuks küll, kui sind võrreldakse maailma parimatega. Umbes nagu ma peaks minema võistleva Sildaru või Tänaku või Bolti või Northugi või LeBron James'iga või kellega tahes maailma tippudest. Aga... Aga selle loetelu algus näitab seda, et Eestis olemine, eestlane olemine ei tähenda, et sa ei võiks ise see maailma parim olla. Ambitsiooni peabki olema, pingutada tulebki. Iga Tänak on esimest korda autoroolis istunud, iga Sildaru esimest korda suusad alla pannud. Autor ei peaks kriitikutega väga diskussiooni (ja kindlasti mitte vaidlusse) laskuma. Ma omalt poolt kummardan kõigi ees, kes on mind kõrvutanud ulme suurte meistritega ja leidnud puudujääke – see on alati kompliment kui võrdluseks võetakse absoluutsed tipud!

Ühel hetkel loobusin hinnete panekust (mis ei tähenda, et ma seda üldse enam teha ei kavatseks), olgu siis 5- või 10-palli süsteemis. Ega see siin mingi võistlus ole. Kohati on raske hinnata ka. Selliseid keskpäraselt loetavaid tekste on isegi teinekord kõige raskem hinnata – on ta siis kolm, neli, viis või kuus? Pigem hea või pigem halb või pigem täiesti ilmetu keskmine? Väga hea ja suurepärasega ning suisa õudse ja vastikuga on elu lihtsam. Aga kogemus näitab, et selliseid asju juhtub harva. Ja elu õpetab, et kui jutt mulle ei meeldi, on põhjus suuresti pigem minus eneses, mitte niivõrd jutus (ja kunagi pole see kinni autoris, sest autor on jutu käest ära andnud, see justkui polegi enam tema oma, vaid on lugejate käes väntsutada, kokku ja lahku harutada ja kui see siis minu käes sasipuntraks moondub... Noh, siis nii on).

Tia Navi - Täiskuu

Ma kõrvutaks seda libahundiks käimise lugu Triinu Merese jutuga „[Nahk](#)“ ja Tuuli Tolmovi looga „[Mis vaevab hundi südant](#)“. Triinu on lihtsalt klass omaette kui rääkida keelekasutusest ja poeesiast (nii vähe kui minu kahe kõrva vahele neist mahub) ja Tuuli lugu suutis mulle korda minna oma nostalgilise oleku ja teatava nukrusega. Isegi sihuke splätter nagu Helen Käiti „[Libahundi päevik](#)“ tundub nüüd kuidagi „Täiskuu“ kõrval justkui autentsem, mis siis, et omal ajal ma seda üldse ei seedinud.

„Täiskuu“ juures on olemas konkreetne punktist A punkti B kulgev süžee – autor on jutustanud alguse, teemakäsitleuse ja kokkuvõttega loo. Nahatükk, leib ja kivi, mille ümber kolm tiiru vastavalt eesmärgile teha – viiteid rahvapärimusele. Võimalik, et loo suurimad plussid tulenevadki sellest, mida autor pole püüdnud teha: pole Videviku-saaga stiilis või Teispoonsuse-laadis teismeliste elu-ängi ega gängisõdasid, pole mingit splätterit, vandenõuteooriaid ega

muud mõistatus. On lihtsalt naine, läheb öösel hundiks, silkab ringi, teeb, mis hunt ikka vahest teeb ja läheb koju tagasi mehe juurde, kellel pole halli aimugi.

Ilmselt suurim etteheide oleks igasuguse puändi puudumine. Mingisugunegi üllatusmoment kuluks loole hädasti ära. Emotsiooni otsiks rohkem – olgu siis jämedakoelist komöödiat/paroodiat või tõsimeelset traagikat või võõristavat õõva. Midagigi.

Martin Jaanus – Alglaadimine

Pealkiri juhatab lugeja sisse sellesse minu meelest lastejutu-laadsesse küber-asja. Ma ei tahaks kasutada sõna 'küberpunk', sest ma pole päris kindel, et ma isegi täiesti selle termini sisu hooman ja kas asi saab olla samaaegselt 'punk' ja lastejutt? Hallaste ütles oma arvustuses eelmisele samade tegelastega loole, et see on paroodia. Ma ei tea. Selleks, et paroodia toimiks, peavad olema täidetud kaks nõuet: esiteks peab olema naljakas ja teiseks peab lugeja aru saama viidetest, tundma ära algmaterjali. Minu puhul see tekst ja eelmine jutt ei tööta paroodiana, sest ma ei taba viiteid ja naljakas ka ei ole.

Liisa, Mati, Siim, Karol ja Co sehkendavad midagi mäluseadistustega – see on see, mis ma siit dialoogi-ja kirjeldusekatketest välja suudan lugeda. Liiga fragmentaarne minu jaoks. Võib-olla olen vanamoodne, kuid kirjeldus on kirjeldus ja dialoogid on dialoogid. Dialoogide kaudu käesoleva sündmustiku ja varem juhtunu edasi andmine on keeruline kunst. Pingutus on tunnustust väärt, kuid ei hakka siin loos minu jaoks tööle. Mis ei tähenda üldsegi, et peaks midagi ilmingimata teisiti tegema. Ma pole sugugi veendunud, et kõik see kokku töötaks mu jaoks paremini, kui oleks kasutatud rohkem kirjeldamist ja vähem dialoogi. Oeh... Lugeses sai selgeks, et lastejutt see kindlasti pole.

Mis mõtteid ja seoseid see lugu veel tekitab? Ma olen viimasel ajal lugenud Richard Kadrey Sandman Slimi kaht romaani. Kadrey on hea näide sellest, kuidas kirjutada sundimatut, vaimukat dialoogi. Samas käsiloleva „Everything box“i juures tahaks ikka öelda küll – vähem möla, pikem samm paluks, sest dialoogid väljuvad mu meelest otstarbekuse piirest ja on lihtsalt selline vaimukas, lõbus lõõp. OK – need ütlevad midagi tegelaste kohta, ütlevad ühteist tegevuste ja maailma kui niisuguse kohta, aga paljuski on lihtsalt sündmuste ette-tahavahele tekitatud vaht. Aga noh – vaimukas vaht, mida on raske autorile ka pahaks panna...

Teine mõttelõng – „Black mirror“. Selle seriaali kohta on öeldud, et see ei keskendu mitte esmajoones tehnoloogiale, kuivõrd sellele, mismoodi tehnoloogia mõjutab inimesi, inimsuhteid, ühiskonda. Mutritest, poltdest, elektriskeemidest, koodist jmt võib rääkida lõpmatuseni, aga niisama vähe, kui mulle meeldib lugeda arvuti detailset kirjeldust ja kokkupanemise juhendit, meeldib mulle lugeda dialoogi arvuti detailsest kirjeldusest ja kokkupaneku juhendist. Ja ilmselt oluline ka see, kellele mis „jubinad“ huvi pakuvad. Ilmselt minu jaoks ei hakka see jutt tööle, sest ma ei suuda „jubinate“ tagant leida üles seda üldinimlikku, huvitavat lugu, ma ei taju, kuidas siin need „jubinad“ mõjutavad inimesi, nende suhteid ja ühiskonda. See jutt jäigi minu jaoks „jubinate“ kirjeldamiseks ja „jubinatest“ rääkimiseks. Kui nüüd lugeja oleks keegi, kellele need „jubinad“ oleksid tähenduslikud ja huvitatavad...?

Ma ei saanud sinasõbraks ka autori eelmise looga „Kes, kurat, selle pistiku välja tõmbas“, millest toona oli vähemalt niipalju kasu, et sai „Altered Carbon“ läbi loetud. Nüüd vist peaks sellest järgmisest segasummasuvilast toibumiseks „Broken Angels“i ette võtma.

Meelis Looveer – Kehavälised

Selle loo (mõtteline) esimene vaatus oli „Kelle kehas“. Autor mängib teise nurga alt sarnastel teemadel.

Tegemist on üleloomuliku elemendiga krimilooga: on kuritegu, on politsei, on üleloomulike võimetega konsultant, on mõistatused, on väike (vahe)üllatus. Mu meelest päris hästi tehtud. Aga poolikuks jäi. Lõpus on kangesti selline tunne, et noh – nupud on kenasti lauale asetatud, avang on tehtud, mis nüüd edasi saab...? Aga ei saa midagi. Ainult: „Auto võttis kohalt ja kadus aeglaselt mööda kitsaid kesklinna tänavaid.“

Ehk siis minu kui lugeja ootused on petetud. Kus on teine pool loost, ah!? Jah – saatuse ironia, on mullegi seda korduvalt ette heidetud, mis viib tõdemuseni, et karma on õel eit.

Helju Rebane – Ilu kohutav jõud

Ilusasti kirja pandud jutt. Oma sisemise loogikaga, millest autor on kenasti kinni pidanud. Lugu on ka täitsa olemas: ekspeditsioon mõistatuslikule välja surnud inimestega planeedile, mõistus ja selle (mõnetine) lahendus.

Lugedes on selline tunne, et ma loen mingit 1970-80 aastate jutukest, kus kirjeldatakse nõukogude propagandistlikult positsioonilt roiskunud kapitalistliku süsteemi pahesid. Kusjuures pole jutus sellele vähimatki viidet ja ma ei oska ka kuidagi ratsionaalselt põhjendada, miks mul selline tunne tekib. Võib-olla seetõttu, et tegemist on sotsiaalse kriitikaga ühe kindla teema aadressil? Ja selle kindla teema kohalt jääb muidugi minu jaoks natuke vajaka. Ma pole üldse mitte sihtrühm.

Meeldis see, et oli teatav puánt loodud. Selline pehmekene ja natuke aimatav, kuid siiski. Kokkuvõttes ongi mulje pigem „pehme ja unelev.“

Helju Rebane – Ristsõnamõistus

See jutt on natuke pikale veninud anekdoot. Võimalik, et veidi lühemalt ja teravamalt oleks olnud natuke rohkem naljakas, aga viimased read panid muhelema küll. Tegeleb kodanik ristsõna lahendamisega, kuid lahendus tekitab uusi küsimusi, mis viivad järgmisteni ja nii saab ka vihjamisi teadmisi ühiskonnast, milles tegelased elavad. Ja nagu öeldud – lõpetuseks natuke nalja kah.

* * *

Kui nüüd kokku võtta, siis pigem meeldisid „Kehavälised“ ja „Ilu kohutav jõud“. Ristsõnad ja libahundid väga kaasa ei haaranud, kuid ei tekitanud ka mingit otsest tõrget. Ja „Algladimine“ on mõeldud minust sootuks erinevale sihtrühmale.

Autoritele kraaps ja kummardus.

Jutt: Lõplikuse apoteoos (Reidar Andreson)

Pung hõljus vidukil jätketega tujutult Vanema kõrvale ja üritas keskenduda. Nad jälgisid kuuma plasmaosakeste voolu, mis murdis purskega läbi tiheda läbipaistmatu keskmassi gaasipilve välispinnale, hajudes jahtudes laiaks tajumislehtri. Pidevalt sidemeid luues ja lõhkudes moodustasid molekulid muutuvaid koetisi, mis peegeldasid avaruumis lendlevate footonite murdmisel kirevaid värvisümfooniaid.

Süsteemi välimised planeedid olid pilve poolt juba üle käidud ja gaasidest kenasti puhtaks imetud. Kauguses ootas oma järke sinakas-roheline sfäär.

Vanem osundas kahele pisikesele metallist oserdile, mille ta oli nende kursilt avastanud. Ootamatu leiu tõttu oli sootsiumijuht lasknud gaasipilve välispinnale moodustada tajumislehtreid tavapärasest kordades rohkem, kuna avastatud anomaaliad intrigeerisid isegi kõike näinud Vanemat.

Pilv noolis lähema oserdi enda kammitsaisse. Tegemist ei olnud mõne tavapärase igava kosmoserämpsuga – see oli väljaulatuvate eenditega korrapärane silinder, mis püüdis kuumust süljates kohmakal ja aeglasel viisil avaruumis liikuda. Oserdi ruumiline keha oli pilve embuses kahetsusväärse ahelreaktsiooni tagajärjel oma struktuurse stabiilsuse kaotanud ning purunenud. Vanemal õnnestus jäänuste hulgast leida veidraid objekte, mis koosnesid süsinikul põhinevatest keerulisematest molekulidest. Huvitaval kombel leidis gaasidest rohkelt lämmastikku, mõnevõrra vähem hapnikku ja nende sekka muid põnevaid haruldusi.

Teise oserdi mõnevõrra kaootiline trajektoor näis looklevat süsteemi kolmanda planeedi poole, kuhu pilvgi suundus. Vanem otsustas sel korral ettevaatlikum olla. Ta leidis, et uueks Vanemaks pürgiva Punga teadvus vajab stimuleerimist ning väljakutse oli neile sülle jooksnud.

„Ma ei adu kummagi oserdi tegevuses mingit mõtet,“ sirises noor Pung hoolimatult, kartmata rumala avaldusega Vanema pahameelepurret esile kutsuda.

„Need silindrid on meid torkinud väikeste metallist objektidega, kiiritanud valgusega, kompinnud raadiolainetega, paisanud meie suunas keemilisi pilvi,“ juurdles Vanem vastu. „Minu meelest päris huvitav.“

„Hoopis tüütu! Kas me ei ole varem siis kohanud kiirgavaid või aineid lekkivaid kehi?“

„Oleme tõesti, kuid oserdi näilise kaootilisuse taga on aimata suunatud aktiivset tegevust.“

„Sa mõlgutasid mulle hiljuti, et selles täheparves ei peaks me midagi intelligentset kohtama,“ lausus Pung ärevalt ning püüdis hajutada enesekindluse ülbet gaasikokteili, mis kippus teda kaitsva mullina ümbritsema. „Sootsium tuleks üles äratada!“

Pung imes jälgimise kõrvalt ühe vaba lehtri kaudu ainet sisse, püüdes veel infot kätte saada. Vanem jälgis Punga viljatut rapsimist ja temas koorus arusaam, et mingit head gaasikoort siit küll ei tule. Nupukus ei paistnud olevat selle Punga niigi nappide oskuste spektris kuigi suure osakaaluga.

Mida siin enam imeda, kõik teabelemendid on ju nende ette laotatud? Nii tühise asja pärast sootsiumi äratada? Eelnevad Pungad suutsid vähemalt täheldada, et teine gaasipilv on selle tähe ümbrust külasthanud. Kõikjal süsteemis on tajuda eelmise sootsiumiparve väljaheidete riismeid.

Vanem rikastas Punga ümbritsevat ruumi raskemetalle sisaldava gaasikokteiliga, tabades teda üsna ootamatult. Pung katkestas oserdi jälgimise ning tormas kākaskaela gaasipilve tiheda keskmassi suunas. Tema teadvuse molekuliparved harunesid pettemanöövris rāgastikuna laiali, et Vanemal oleks keerulisem pōgenikku kinni pūuda. Avanes eralduvate elektronide ja footonite maniakaalne tants.

Esiti näis, et Pungal õnnestub gaasipilve keskmassi piiril asuva antiaine mõjusid ära kasutades Vanem üle kavaldada. Punga kannul võrsusid manöövri rāgastikust kummituslike valeteadvuste lugematud kogumid, mis moodusid värvilisi gaasitsoone, kust Vanema massiivsemal teadvusel oli raske läbi voolata.

Siiski pani Vanem oma kogemuse maksma. Tema käivitatud kuuma plasma kombitsad tungisid pilve keskmassist välja, lõhates üksteise järel Punga loodud valeteadvuste kogumid. Pung oli lõksus.

Surm.

Sünd.

Kaos keskmassis suurenes endiselt.

„Mida sa teed?“ sirises Pung.

Vanem needis ebaõnnestunud teadvuse lahustamist. Küsimus ei olnud lohakuses, mõni noor omas lihtsalt väga kõrget vastupanuvõimet.

Surm.

Sünd.

Vārske Pung kulges helges olekus sootsiumi magavast keskmassist välja ja tunnetas hāmminguga segadust gaasipilves. Ta oleks sattunud justkui mingile lahingutandril. Reeglikohase molekulaarse koostise asemel leidis siin kõikvõimalikke lihtsamaid ja keerulisemaid ühendeid, mis üritasid üksteist vihaste ahelreaktsioonidena olematuks muundada.

„Mis siin juhtus?“ uuris taassündinud Pung imestunult.

„Teadvuse keerdkāigud, väikseke,“ mõlgutas Vanem leebelt teadmist.

Nad suundusid vaikselt gaasipilve välispinnale, kus igasugune suhtlemine ja mõtlemine oli molekulide hõreduse tõttu aeglasem. Pōgusa teabeühenduse kāigus õnnestus Vanemal siiski veenduda, et uue Punga teadvus on stabiilne. Sootsiumi juht andis noorele ülevaate olukorrast praeguses tähesüsteemis. Mida lähemale nad välispinnale jõudsid, seda enam aeglustus info voog.

Tundus, et sel korral on midagi teisiti. Pung oli noore gaasiolendi kohta hāmmastavalt keskendunud. Too suutis kiiresti omaks võtta teadmise, et tähesüsteemi on varem külastanud vähemalt üks gaasisootsium ja oserdi näol on tegemist algelise eluvormiga, mis vajab elutegevuseks hapnikku.

„Ma pole väga kaua midagi sellist adunud,“ jätkas Vanem mõne aja pärast. „Võib-olla ammu enne sinu loomist, ühes teises täheparves. Aga varasemaga võrreldes paistab sel korral tegemist olevat tõelise primitiiviga.“

„Kas selline ongi üks tsivilisatsioon?“ sirises Pung, kui oli tajumislehtri abil aimanud, millest Vanem kõneles. „Nagu meie?“

„Ma arvan, et see on pigem kontakt elu algega.“

„Mis on kontakt? Kas me loome sellest omale Punga?“

„Ei, väikseke,“ mõlgutas Vanem kannatlikult. „Kontakt on üldjuhul info vahetus teise tsivilisatsiooniga.“

„Kas me võime nendega kohe suhtlema hakata?“

„Me kogume gaase, aga mitte enam. Kontakt aga tähendab suhtlemist. Kas sa kujutad ette suhtlust tuima raskemolekulide massiga?“

Pung paistis mõistvat retoorilise küsimuse tähendust. Vanemale tundus see Pung lootustandev ning otsustas esitada noorukesele teadvusele väljakutse.

Nad jälgisid veel mõne lühiühiku jooksul halli silindrit. Võõras metallist oserd paistis olevat loobunud seljatagust torkimast ja jäi süsteemi kolmanda planeedi ümber tiirlema. Võimalik, et selle teadvus lõpetas töö. Gaasipilv haaras Vanema juhtnööre järgides huvialuse sinakas-rohelise kivise sfääri uudishimulikku kaisutusse. Uued tajumislehtrid ahmisid planeedi atmosfääri koostise kohta teadmisi.

„Kui sa jälgid oserdi tegevust ja analüüsid andmeid teise temasuguse kohta, siis milliseid järeldusi sa suudad seni teadaoleva pinnalt teha?“ uuris Vanem.

Pung vaatas vaheldumisi avaruumis hõljuvat oserdit ja all lasuvat planeeti. „Me ju võtame ka siit gaasid, eks?“

„Täpselt nii,“ mõlgutas Vanem.

„Võib-olla see algeline oserd otsib meilt abi.“

Vanem üllatus mõttepartneri asjatundlikkusest. Tõepoolest, sellest Pungast võib veel asja saada. „Miks sa nii arvad?“

Vanem lasi Punga juhitava kosmosetolmu voolul üle planeedi pühkida ning selle atmosfääri pilve ühtsesse tervikusse lahustada. Lämmastik, hapnik ja muuhulgas ka paljud meeldivad haruldused leidsid tee sootsiumi rikkalikku gaaside perre.

„Mul on tunne, et oserd ei ole võimeline meiega suhtlema, aga ta lootis tähelepanu võita.“

„Nii?“

„Need veidrad kõrgmolekulaarsed pehmed jäänused, mis oserdi lõhkemise järel ruumi paiskusid...“ Pung katkestas sobivat väljendit otsides edasise sirina.

„Me nimetame neid kurnajateks.“

Pung ei paistnud sellele kuidagi reageerivat, ilmselt ei saanud endiselt aru. Gaasivahetus planeediga oli lõppfaasi jõudnud.

„Parasiidid,“ täpsustas Vanem. „Olendid, kes elavad teiste kulul.“

„Jah, parasiidid!“ sirises Pung. „Parasiidid vajavad lämmastikku ja hapnikku. Oserdite algeline tsivi... See tähendab algeline elu ei tulnud enam parasiitidega toime.“

Vanem jälgis rahuloluga pilve uuenenud gaasivarusid, mis erinevate ühenditega reageerides jäädavalt sootsiumiga seoti. Pung aga paistis üha enam oma vooludesse kapselduvat. Planeet kees ja pulbitses atmosfääri kaitsva vaibata keskkonnas ja paiskas üles veeauru.

„Sa oled väga tubli, väikseke,“ mõlgutas Vanem ja üritas hoida noorukit pikkühikuteks teadvust kaotamast. „Ma olen kindel, et sootsium ülendab sind peagi Vanemaks. Nii saan mina lõpuks puhata.“

Vastust ei tulnud.

„See on ju sinu esimene gaasisaak. Mis lahti? Pealegi on väga vähestel Pungadel olnud võimalus tsivilisatsiooni kohata ja nii väledat teadvuse tõusu kogeda.“

Pung sirises arglikult: „Kas oserdid saavad gaasita hakkama?“

„Miks nad ei peaks? Me ju kohtasime neid vaakumis hõljumas.“

Pung jäi siiski keskühikuks oma teadvusesse sulgununa millegi üle juurdlema.

Gaasipilv valmistus Vanema juhtimisel süsteemi viimase gaasiga kaetud planeedi suunas liikuma, kui Pung järsku gaasikoore lähisteles sõudes teatas: „Ma tahan oserdite juurde jääda. Olla nendega, aidata neid, kaitsta neid, mõista neid.“

„Kas sa adud, et kaod sellega meie igavikulisest gaasisootsiumist ja me ei saa tõenäoliselt enam kunagi kokku. Sa jääd selle õnnetu planeedi ümber vangistusse. Sinust ei saa kunagi... Vanemat.“

Pung kogus end veidi ja purskas siis välja: „Mulle ei meeldi mõte, et ma ei saa oma saatuse üle otsustada! Ma ei taha olla osa lõputust tsüklist, kus Pungast saab Vanem, Vanemast osake sootsiumist, sootsiumist uus Pung. Pealegi, kui siinset süsteemi on enne meid tõesti üks gaasipilv küllastanud, võib alati mõni uus tulla. Mina ei ole tsivilisatsioone oma teadvuse olemasolu ajal kohanud. Nüüd on võimalus ühte neist tundma õppida. Minu *päris* kaaslased. Minu saatuse. Oserdid ja mina, aegade lõpuni!“

Üksik planeedi orbiidil hõljuv silinder jälgis vaikides, kuidas hallikas-mustaks muutunud ja külmunud veesilmadega sfäär jätkas oma igipõlist nukrat teekonda ümber kohaliku tähe. Peale tema ja ülejäänud planeedi pinnal lebavate lugematute metall-plastikust oserdite rägastiku ei võinud keegi aimata, et kusagil seal õrnas gaasivines hõljub ringi üks õnnelik Pung.

Oserdite metalne tsivilisatsioon on lõpuks ometi hoitud.

Jutt: Ja aidaku meid jumal (Veiko Belials)

I osa

Wilsen NanoComp Corporationi turvaosakonna lindistus.

Kaldia sektor, Samarinda.

Wilsen NanoComp Corporationi turvateenistuse juhataja Joff Turgel. Keldini viies paarispäev, kell 13.78 kohaliku aja järgi. Insener Robert Ekharti kolmas kuulamine.

Härra Ekhart, rääkige turvaülem Müllerist. Kuidas te temasse suhtusite?

Las ma ütlen teile nüüd õige otse, mis ma arvan teist ja teie Müllerist. Ma tean, et firmas mul enam kohta ei ole, nii et mul on ausalt öeldes ükskõik. Öeldakse, et surnutest pole tavaks halba rääkida, aga mul on ka sellest kama. Minul on tavaks rääkida nii, nagu asjad on. Müller oli mölakas. Ilge sitapea. Ma ei tea, kas see ongi korporatsiooni poliitika, et turvaosakonnas peavad olema sitapead, või on teie testides ja valikukriteeriumites midagi viltu... te ju teete kandidaatidele teste, kas pole? ... ühesõnaga: see, mis juhtus, polnud Mülleri isikuomadusi arvestades mingi üllatus.

Ja mis siis teie arust juhtus?

Ee... Kuidas, palun?

Ma küsisin, mis teie arust juhtus?

Kas te pole raportit lugenud?

Olen. Ma tahan teada, kuidas teie kohalolnuna asju näete.

See, kuidas mina kohalolnuna asju näen, on raportis kirjas.

Hüva, sõnastame ümber. Ma tahan näha ja kuulda teie kui kohalolnu emotsioone. Raport on liiga... ametlik.

Soh...?! Esimest korda kuulen, et korporatsiooni huvitab miski, mis pole ametlik. Muidu on ikka reglement ees ja protokoll taga.

Ja siiski, äkki te ikkagi annate oma hinnangu?

Hea küll, hea küll... Mis siis minu arust juhtus... Teie ebapädev turvaülem, kibestunud oma mõttetust tööst ja närusest palgast, otsustas portsu rangelt turvatud firma nanosid pihta panna ja mustal turul rahaks teha. Leidnud, et tal ei õnnetuigi mind ära osta, nagu ta oli eeldanud, sattus ta paljastamise ohus paanikasse ja üritas mind tappa, hävitades selle käigus venelaste baasi koos kogu meeskonnaga. Vaat see juhtuski.

Ja ta ise hukkus kohaliku eluvormi käe läbi, kui nii võiks öelda?

Jah, selle mööndusega, et neil asjandustel ei ole käsi.

Mhõh. Ja varastatud nanod hävinesid samal põhjusel?

Jah. Kui seda hävimiseks saab nimetada. Nad nimelt...

Tean. Sellega tegeleme hiljem. Mugav, kas pole?

Mis...? Mida, kurat, te sellega öelda tahate?

Noh, vaatame õige asja teise nurga alt. Meil on kadunud nanod, meil on kadunud turvaülem, kes on väidetavalt surnud ja kohalike organismide orgaaniliste hapete abil lahustatud ning meil on baasitais surnud tunnistajaid. Ja teie jutt, et kõiges on süüdi Müller. Mis siis, kui asi oli vastupidi? Mis siis, kui teie, firma tehniline töötaja, kibestunud oma mõttetust tööst ja närusest palgast, nagu te nii täpselt määratlesite, otsustasite end ühe süütuna näiva ebaseadusliku tehinguga haljale oksale upitada, turvaülem Müller sai sellest aga teada ja otsustas kohusetundliku töötajana seda takistada?

Mul oli siiski õigus – teil ongi reegel, et turvaosakonnas saavad tööd ainult sitapead! Ja mina veel arvasin, et Müller oli mingi eriline värdjas.

Kuulge, isiklike solvangutega ei jõua me kuigi kaugemale.

Sama võiksin ka mina teile öelda. Võite oma juurdluse sisse soolata! Lugege raportit, kui te üldse lugeda oskate! Kuradi tropp!

Langtoni uurimisjaama juhataja Arno Suvi ülekuulamisprotokoll, väljavõte.

Ragonda-6, isolaator.

...pole eitanud, et vahendasite tehingut Wilsen NanoComp Corporationi turvaülem Mülleri ja sanktsioneerimata terravormimist kavandava kliendi vahel, mis seisnes teatud hulga komputrooniumi ehitamiseks toodud nanorobotite hävitamata jätmises ja ebaseaduslikus käibest kõrvaldamises. Teie ja turvaülem Mülleri roll skeemis on meile selge, täna keskendume kliendile. Kes oli tellija?

Ma ei tea. Ausalt. Ilmselt ei ütleks ma teile seda ka siis, kui teaksin, aga ma tõesti ei tea. Minuga võttis ühendust venelaste radist, Leonid Sedelnikov, ja ütles, et seltskond metsikuid koloniste on huvitatud tehnoloogiast, mille abil oma elu pisut lihtsamaks teha. Tema jutust jäi mulje, et Juri Kanaka, nende baasi ülem, pole asjaga kursis. Küsis, ega ma äkki aidata saa. Pakkusin vana robottraktorit, mis pidi mahakandmisele minema, aga ta hakkas naerma ja ütles, et peab silmas „tarka tehnoloogiat“, mitte vanarauda.

Millal see oli?

Ma ei mäleta täpselt. Oma paar standardkuud tagasi vist. See tuli mulle lihtsalt äkki meelde, kui see komputrooniumiinseneriga kaasas olnud turva vahetpidamata soigus, kuidas tal on kosmosest kõrini ja et raha ei maksta ja üleüldse... Ma siis ütlesingi, et mul oleks ostja. Ega ma arvanud, et tal tõsi taga on, ma lootsin vist lihtsalt, et ta vait jääks.

Ja edasi?

Edasi läksid asjad kiiresti käest ära. Insener kaasa ei löönud, turval ütlesid närvid üles ja ma avastasin end äkki keset Metsiku Lääne stiilis tapmist ja tagaajamist. See... Teate, mul on tunne, nagu oleksin ma need venelased ise oma käega maha lasknud! Ma... ma... oh, taevas...

Ülekuulamine katkestatud.

Wilsen NanoComp Corporationi turvaosakonna lindistus.

Kaldia sektor, Samarinda.

Wilson NanoComp Corporationi vanem-personalinõustaja Elanta Nai. Keldini teine paaritupäev, kell 9.01 kohaliku aja järgi. Insener Robert Ekharti neljas kuulamine.

Ma vabandan, härra Ekhart, ja mitte firma nimel, vaid isiklikult. Mul on tõepoolest kahju. Ja näib, et teil on õigus – me peame oma värbamisprotseduure muutma.

...

Härra Erhart...

Kuulge, kui te arvate, et see hea ja halva võmmi strateegia mulle kuidagi mõju peaks avaldama, siis eksite küll sitta kanti! Ma ütlesin, et ei kavatse teid enam aidata. Lugege raportit.

Ma lugesin. Ja ma ei saa öelda, et mul poleks küsimusi tekkinud. Näiteks...

Kuulge, küsige neid oma küsimusi kelleltki teiselt. Minul neile vastuseid ei ole. Mul on endal küsimused. Kui kaua mind siin veel kinni hoitakse?

Nüüd pole minul vastuseid. See, kaua teid kinni hoitakse, sõltub teist.

Ja-jah; oleme kuulnud.

Huvitav, toimiku järgi tundusite hulga meeldivama inimesena. Kaastöötajad kirjeldasid teid kui sõbralikku, sihikindlat ja väärtustele pühendunud inimest. Aus. Uudishimulik. Meeskonnatöötaja. Te pole üldse selline. Pigem ebaviisakas ja jäme. Väljendute jõhkralt, ebatsensuurselt...

Kuulge, üks neist mu niinimetatud kaastöötajatest osutus marutõbiseks mõrtsukaks ja tagatipuks üritab firma mind tema tehtus süüdi lavastada. Ma tahaksin näha, mismoodi te ise selles olukorras väljenduksite! Mis puudutab turvaülem Müllerit, siis see ju vaid kinnitab mu sõnu firma ebaprofessionaalsuse kohta: kui ta toimik väitis midagi muud, siis oli ta profiil koostatud valedel alustel või oskamatute inimeste poolt, sest ta oli kitsarinnaline ja egoistlik tõbras.

No näete, polnudki nii raske...

Mis nimelt?

Minuga vestlemine.

Te ei kavatsegi loobuda, ega?

Ei, kindlasti mitte. Ma pole allaandja tüüp. Nii et nii lihtsalt te minust lahti ei saa.

Ega ma lootnudki.

...

Härra Erhart?

Mh?

Ohh... Olgu. Küsige.

Tänan.

UNSS „Nessun Dorma“. Peastaabi julgeolekunõukogu erakorralise istungi stenogramm [salastatud].

[PSÜA]: Tere hommikust! Alustame peastaabi julgeolekunõukogu erakorralist istungit. Kohaloleku kontroll!

/.../

[PSÜA]: Kõik on kohal. Võime alustada. Tavapärase reglement.

[PSÜ]: Härrased! Kui lubate, siis alustan, nagu ikka, lühiülevaatega. Langtonilt pärit eluvormi laevadest pole jätkuvalt ühtegi märki. Kõik ametkonnad on hetkel üksmeelselt arvamusel, et otsest ohtu need meile ei kujuta. Vähemalt praegu. Ei eluvorm ise ega laevad pole teinud midagi, mida saaks tõlgendada vaenulikkusena. Kaugluure jälgib olukorda.

Nüüd intsidendist, mis eelnes Langtoni Lekkele. Kaugel me oleme?

[JBD]: See teadlane, ee... Suvi, on üle kuulatud. Meil on ka korporatsiooni inseneri, Robert Ekharti ütlused. Ekharti süü võib välistada, niipalju on selge, selles osas tunnistused kattuvad. Suvi... Hetkel näeb asi välja nagu eluvõõra teadlase mõtlematus. Vähemalt ei anna miski praegu alust arvata...

[VLÜ]: Ei anna alust arvata?! Kuulge, ma lugesin seda protokoll. Olete te pimedad või? Ta ju kontrollis, kas te olete talle mingit keemiat sisse pumbanud; kontrollis, kas ta saab vajadusel valetada! Vahtetas meelega radisti ja baasiülema nimed ära. Jah, võimalik, et ta oli šokis. Aga võimalik, et lugu venelastest on puhas väljamõeldis – mugav pealegi – nemad ju enam ei räägi.

[JBD]: Jah? Äkki teete talle siis taustakontrolli? Täieliku?

[VLÜ]: Juba tegime. Ei midagi kahtlustäratavat. Nii et pigem rääkis ta siiski tõtt.

[JBD]: Mis te siis tõmblete? Kui ka teie ütlete, et ta juttu venelaste uue radisti huvist võib uskuda...

[VLÜ]: Oot... uue? Ma nagu ei mäleta, et protokollis oleks selline sõna olnud.

[JBD]: Venelaste baas ei puutu meisse. Küllap ei peetud oluliseks...

[VLÜ]: Püha lihtsameelsus! Kas keegi kontrollis, millal venelased baasis radisti vahetasid?

/.../

[VLÜ]: Mida te ootate? Kontrollige! Kohe! Isegi teie ametkond peaks sellega hakkama saama.

/.../

[JBD]: Uus radist saadeti baasi kolm kuud tagasi.

[VLÜ]: Ja vaevalt kuu pärast saabumist räägib ta teadusjaama juhatajale juba lugu kolonistidest. Arvate, et juhus? Ei, mina juhustesse ei usu. Kas te teate, kuidas venelased ise oma radiste kutsuvad? Koputajad – ilmselt jäänuk mingist muistsest ajast, kui veel morsevõtmega koodi koputati. Aga jah – nende julgeolek on alati kui võimalik eelistanud värvata radiste ja sideohvitsere, küllap seepärast, et nende käest käib läbi suurem osa infost.

[JBD]: Erinevalt teist, kes te eelistate arste ja psühholooge, kes suudavad kõigile hinge pugeda. Arvate siis, et see on venelaste operatsioon?

[VLÜ]: Niipalju võiksite isegi teie suuta fakte kõrvutada! Uus radist saadeti kohe pärast otsust Langtonile komputroonium ehitada. Nad teadsid, et selleks tuleb sinna nanod viia ja saatsid oma kontakti kohale.

[JBD]: Kontakti? Kelle kontakti?

[VLÜ]: Mülleri. Kas te tõesti arvate, et selline mahhinatsioon võetakse ette eksprompt? Lendab meeskond pärapõrgusse, turvaülem kuuleb kogemata juhuslikku lauset võimalikust

ostjast ja pöörab frustratsioonist nii segi, et paneb nanod pihta ja hakkab siis esimese tõrke peale amokki jooksuma? Ei, kullake, nii need asjad ei käi! See oli hoolikalt ette valmistatud operatsioon, kus kõik oli varem kokku lepitud.

[JBD]: Jah? Ja milleks neil seda teadlast siis tarvis oli?

[VLÜ]: Milleks? Neil oli tarvis sirmi, kattevarju. Piisavalt usutavat, et sügavamalt urgitsema ei hakataks. Ja insenerist pidi saama patuoinas. Aga läks teisiti. Ja kui asi käest ära läks, kandis Müller esimese asjana hoolt, et venelastest kui tegelikest tunnistajatest lahti saada.

[JBD]: Noh, kui te selline tarkpea olete, siis kuidas nad Mülleri konksu otsa said?

[VLÜ]: Seda ma ei tea. Veel. Andke mulle nädal aega ja ma saan teada. Kusagil minevikus on punkt, kus nende teed vene radistiga ristusid ja me leiame selle üles. Aga teades Mülleri minevikku, siis eriti keeruline see ilmselt ei olnud – meie saime ta õige hõlpsasti oma konksu otsa. Ma olen solvunud pigem selle peale, et meil jäi midagi kahe silma vahele, mille venelased üles korjasid.

[JBD]: Ta oli teie agent? Miks meie sellest midagi ei teadnud?

[VLÜ]: Noh, pole teil ka kõike tarvis teada...

[JBD]: Mida me veel ei tea? Või õigemini: mida te veel varjate? Kas võib olla, et kattelugu polnudki päris vale, et langtoniidid olidki need „kolonistidest“ ostjad?

[VLÜ]: Hm... Vaevalt. Kuigi me töötame ka selles suunas.

Wilson NanoComp Corporationi turvaosakonna lindistus.

Kaldia sektor, Samarinda.

Wilson NanoComp Corporationi vanem-personalinõustaja Elanta Nai. Keldini kolmeteistkümnnes liigpäev, kell 14.85 kohaliku aja järgi. Insener Robert Ekharti määramisvestlus.

Nonii, härra Ekhart, tänan teid kannatlikkuse ja mõistva suhtumise eest. Meie koostöö sujus vaatamata konarlikule algusele üsna hästi.

Te nimetate seda koostööks?

Loomulikult. Kui mõlemad pooled kasu saavad, siis see on ju koostöö, kas te ei leia?

Kui te nii ütlete. Tegitegi oma värbamisprotseduurid ümber? Tõsiselt või? Vau! Poleks arvanud... Muide, mõlema pooles kasust rääkides – mis kasu mina siis teie arvates sain?

Esiteks – teile ei esitata ühtegi süüdistust, ei poliitilist, julgeolekualast ega rahalist. Te olete vaba, härra Ekhart. Teiseks – enne Langtoni intsidenti – Langtoni leket, nagu seda on hakatud nimetama – oli juttu teie võimalikust edutamisest osakonnajuhatajaks, kui ma ei eksin?

Jah. Juhtunut silmas pidades võib selle teema nüüd vist unustada?

Ei, miks? Vastupidi! Meie täiustatud värbamismaatriks näitab, et te olete sihikindel ja uudishimulik, süsteemse mõtlemisega meeskonnamängija. Te sobite juhiks. Ja on üks asutus, mis vajab hädasti head juhtimist – rahvusvaheline uurimisjaam Langtonil. Pole vist tarvis mainida, et olemasolev meeskond vahetatakse arusaadavatel põhjustel välja. Langtoniidid osutusid igavate ringiroomavate maukude asemel mõistuslikuks liigiks, kes esimese asjana kosmosesse pörutas, kui võimalus avanes. Meil on hädasti

vastuseid tarvis. Teil on kokkupuude ja kogemus, te olete ideaalne kandidaat. Mitteametlikult öeldes – mina isiklikult ei usu, et te pole uudishimulik. Mina teie asemel...

Kuulge, äkki siis lähetege minu asemel. Saadate mu edutamise nime all jalust ära? Pealegi kohta, kus mul on lihtsam silma peal hoida? Mugav... Ja siis ootate, et ma tänulik ka veel oleksin!

See on teie tõlgendus.

Kelle heaks te tegelikult töötate, proua Nai? See pole ju korporatsioon? Õigemini mitte ainult korporatsioon. Julgeolek? Vastuluure?

Preili, kui lubate. See küsimus näitab, et meil oli teie suhtes õigus, härra Ekhart. Te olete õige inimene baasi juhtima. Kui keegi seal tulemusi saavutab, olete see teie. Soovin teile edu! Ja aidaku teid Jumal!

II osa

Sanna Valasjoki isiklik päevik. Langtoni rahvusvaheline uurimisjaam

Täna on Langtoni Lekke kolmas aastapäev. Me kõik teame seda, aga üritame mitte välja näidata, et Robert ennast halvasti ei tunneks. Õnneks pole ikka veel midagi juhtunud. Niipalju kui teada, kadusid langtoniitide laevad, mis nad meie nanode abil ehitasid, väljapoole tuntud tähesüsteeme, kuhugi Galaktika äärelle või kaugemalegi. Eks see pakub üksjagu peamurdmist ning põhjustab arvukalt spekulatsioone ja vandenõuteooriaid, aga seni on kõik rahulik. Nad pole hakanud meiega konkureerima, ähvardamisest rääkimata. Ja kõik, kes nõudsid sõja või sissetungi ootuses sõjatööstusele lisaraha, on ajapikku hakanud taltuma.

Üllatuseks kõigile (ja ma kahtlustan, et ka talle endale) osutus Ekhart võimekaks administraatoriks. Ja mis peamine – langtoniidid tõesti huvitavad teda. Ta pole suurem asi teadlane – insener ikkagi, mitte akadeemiline nohik, – aga tal on üsna avatud mõtlemine ning oma ameti tõttu tavapäratu vaatenurk, mis minusugustele tõelistele nohikutele tihti inspireerivalt mõjub. Ta suudab näha Kuu tagakülge, nagu Sven selle kohta ütleb. Sven Olles on muidu üks talumatu sitapea (ja mind ei huvita, kui keegi seda kuulab – muide, Petras, isiklike failide häkkimine on ikka veel kuritegu!), aga selles on tal õigus.

Petras Vasilieviciuse isiklik toimik. Ametkondlikuks kasutamiseks

Vanus: 28

Rahvus: leedulane

Haridus: Karol Brzostowski nimeline kutsekool, Elk, Poola

Perekonnaseis: abielus

Staatus jaamas: tehnik (elu tagavad süsteemid, transport, side)

Adressaat: Robert Ekhart, isiklik. Peastaabi teadus- ja arendusosakonna vastus Langtoni rahvusvahelise uurimisjaama täiendava partii uue põlvkonna nanode tellimusele

Vastus eitav.

Robert Ekharti isiklik päevik. Langtoni rahvusvaheline uurimisjaam

Jumal küll, kui ma tegelikult pooltki nii enesekindel oleksin, kui ma meeskonnale paista lasen! Mida aeg edasi, seda rohkem kummitavad mind Mülleri sõnad, mis ta siia saabudes ütles. Äkki me songimegi langtoniitide sitas, nagu ta talle omase sarkasmiga turtsatas. Ma ei tea. Ma tõesti ei tea, ja see häirib mind kõige rohkem. Me pole grammigi edasi nihkunud. Need sindrima sinised tündrid on sama ligipääsematud kui alguses.

Näib, et peakorteris on hakatud nihelema – kõiksugu memosid tuleb aina tihemini ja järelpärimiste toon muutub aina nõudlikumaks. Põrgusse! Ma tean isegi, et me põletame siin valitsuse raha sinise leegiga! Hea vähemalt, et põletatavat jagub. Kõik, mis muidu oleks kaitsetööstusele suunatud (kaitsetööstus – kas saab olla veel küünilisemat sõna?! – *si vis pacem, para bellum*), saame nüüd meie. Seda enam on arusaamatu, miks meile järjekindlalt nanosid ei eraldata. Kardavad nad õige, et anname need jälle järelejäänud langtoniitidele?

Sven, Uta ja Sanna vaidlevad alalõpmata, aga tolku ei ole sellest olnud. Me tammume ikka paigal.

Sven Ollese isiklik toimik. Ametkondlikuks kasutamiseks

Vanus: 51

Rahvus: eestlane

Haridus: PhD, Tartu Ülikool, loodusteadused

Järel doktorantuur: Stanfordi Ülikooli, biotehnika

Perekonnaseis: tsiviilpartnerlus

Staatus jaamas: bioloog (biotehnika)

Langtoni rahvusvahelise uurimisjaama logi. Automaatsalvestis

„Mis variandid üldse kõne alla tulevad? Suurem osa populatsioonist lahkus. Maha jäi käputäis. Mis puhul üks liik nii käituks?“

„Evakuatsioon.“

„Miks siis keegi maha jäeti?“

„Piiratud ressursid? Laevu ei jagunud.“

„Õigem oleks sel juhul öelda, et meie nanodest tuli puudu. Ei, see on kahtlane.“

„Igasugusel sihipärasel liikumisel punktist A punkti B on üldjuhul vaid kaks põhjust – kas jõuda punkti B või lahkuda punktist A. Ülejäänud liikumine on enamasti sihipäratu ja mõtestamata.“

„Soh... Nii kardinaalne avaldus! Sa, Sven, kunagi niisama jalutamas ei käi?“

„Jäta, Uta! Ma lihtsalt eeldan, et kosmilises mastaabis jalutama mineku võime välistada...“

„Kuulge, aga kui oletada, et tegu pole liigiga? Õigemini mitte terve liigiga?“

„Sa mõtled...?“

„Ruumihädalised. Kui see siin on untsu läinud koloonia...“

„Või laevaõnnetuse üle elanute järeltulijad?“

„...siis on kuskil „emamaa“, populatsiooni kese.“

„Nad läksid abi kutsuma?“

UNSS „Nessun Dorma“. Peastaabi infotunni memo [ametkondlikuks kasutamiseks].

/.../ Mis puudutab nn langtoniitide teemat, siis tuleb eeldada, et tegu pole eraldiseisva piiratud asurkonnaga, vaid osaga suuremast mõistuslikust tsivilisatsioonist, mille asukoht pole veel selge. Suunata välisluure ressursid lahkunud laevade trajektooride uurimisse. /.../

Langtoni rahvusvahelise uurimisjaama logi. Ülem Robert Ekharti raport.

... kakulus Mõkola Oliinõki ja Petras Vasilieviciuse vahel. Vasilievicius süüdistab Oliinõkit võõrastesse andmetesse häkkimises ja tema süüdi lavastamises. Oliinõk eitab häkkimist. Eraviisilises vestluses tunnistavad mõlemad, et ägestusid. Frustratsioon tulemuste puudumisest tekitab pingeid. Mõlemad kahetsevad ja kahetsus näib siiras. Teineteisest sõltumatu juhtunu kirjeldus viitab siiski teatud probleemidele andmekasutuses. Karistuse asemel määrasin tökohustuse: et enda süütust tõendada, tuleb neil koos teha täielik turvaprotokollide ja andmeside kontroll.

Intsident lõpetatud.

Mõkola Oliinõki isiklik toimik. Ametkondlikuks kasutamiseks

Vanus: 57

Rahvus: ukrainlane

Haridus: Moskva Füüsika-Tehnika Instituut, küberneetika

Perekonnaseis: lesk, täiskasvanud poeg

Staatus jaamas: tehnik (arvutid, satelliidi- ja laboritehnika)

Sanna Valasjoki isiklik päevik. Langtoni rahvusvaheline uurimisjaam

Mind ja Utat koos nähes prunditab Sven huuli ja pööritab silmi. See hakkab juba närvi ajama. Just Svenilt oleks võrreldes kõigi teistega mõistmist oodanud. Kui nii jätkub, virutan talle varsti, nagu Petras Mõkolale.

Need kaks on nüüd nagu sukk ja saabas. Ma ei tea, mida Robert nendega tegi, aga meie tehnikud on nüüd „ühtne löögirusikas“, kui Sveni sõnu kasutada. Mida meie, bioloogide, kohta kuidagi öelda ei saa. Kui kiiremas korras ühtegi mõistlikku ideed ei tule, läheme varsti tõepoolest üksteisele kätega kallale.

Sanna Valasjoki isiklik toimik. Ametkondlikuks kasutamiseks

Vanus: 43

Rahvus: soomlane (märkus: ema rootslanna)

Haridus: MSc, Oxfordi Ülikool, loodusteadused

Perekonnaseis: vallaline (märkus: orientatsioon senise käitumise põhjal ebaselge)

Staatus jaamas: bioloog (biolingvistika, biosemiootika)

/.../ Krüpteeritud

Tere, ema. Laagris on igav, midagi ei toimu. Tõugud roomavad ikka ringi, midagi pole muutunud. Võõraid pole näha, külalisi ei käi, keegi kodustele laagri asjadest ei kirjuta. Kui saaks mõne uue mänguasjagi, ehk läheks lõbusamaks. Äkki mõtleme siis mõne uue mängu välja...

Wilson NanoComp Corporationi personaliosakonna vastus peastaabi teadus- ja arendusosakonnale

Vastuseks Teie järelepärimisele teatame, et oleme jätkuvalt veendunud Robert Ekharti sobivuses rahvusvahelise uurimisjaama ülema kohale. Tehnikute vahel toimunud intsidendi lahend näitab suurepäraselt inimesetundmist ja oskust teisi motiveerida. Meile teadaolevalt on lõpuks tekkinud ka lootus läbimurdele peamises uurimisküsimuses. Soovitame eraldada komputrooniumi uuendamiseks tellitud partii uue põlvkonna nanosid.

Langtoni rahvusvahelise uurimisjaama logi. Ülem Robert Ekharti raport.

Tehnikute andmeside kontrolli käigus ilmnis teatud muster, mis viitab regulaarsele sõnumite saatmisele baasist välja. Palun kaaluda baasi töötajate täiendava kontrollimise vajadust.

Adressaat: Robert Ekhart, isiklik. Peastaabi teadus- ja arendusosakonna vastus andmeside kontrolli raportile

Töötajate täiendava kontrollimise vajadus puudub.

Adressaat: peastaabi teadus- ja arendusosakonna ülem, isiklik. Robert Ekhart.

Palun saata Uta Haberwasseri taustakontrolli tulemused. On kerkinud kahtlus tema seotusest sanktsioneerimata andmesidega.

Uta Haberwasseri isiklik toimik. Ametkondlikuks kasutamiseks

Vanus: 36

Rahvus: austerlane

Haridus: PhD, Salzburgi Ülikool, molekulaarbioloogia

Järel doktorantuur: Heidelbergi Ülikool, geneetika kliinilises meditsiinis

Perekonnaseis: lahutatud, kaks last (märkus: elavad vanaemaga, isal külustuskeeld)

Staatus jaamas: arst, bioloog (biokeemia, molekulaarbioloogia, geneetika, reproduktsioon)

Adressaat: peastaabi teadus- ja arendusosakonna ülem, isiklik. Robert Ekhart

Kuulge, kui otse peab vihjama, et Haberwasser võib olla spioon?

Adressaat: Robert Ekhart, isiklik. Peastaabi teadus- ja arendusosakonna ülem. Salastatud.
Krüpteeritud

Kui otse peab teile mõista andma, et ärge toppige oma nina sinna, kuhu pole tarvis, Ekhart?!

Sanna Valasjoki isiklik päevik. Langtoni rahvusvaheline uurimisjaam

Lõpuks ometi! Robert kasvatas meile saadetud uuendatud nanode abil uue põlvkonna komputrooniumi ja andis meie olemasolule lõpuks põhjuse ja elule suuna. Mis iganes teda viimasel ajal vaevas, on ta nüüd otsustanud selle töösse uputada. Hommikusel koosolekul oli ta nagu kindral enne lahingut.

Spektraalanalüüsid, infrapuna, ultraviolet, elektrijuhtivus, keemiline koostis, pH muutused, geneetiline materjal – ühesõnaga kõik, mis meil vähegi olemas on, tuleb uuest komputrooniumist läbi lasta, võrrelda, analüüsida. Ja vajadusel uued proovid võtta. Kuidas nad toituvad, kuidas sigivad, kuidas suhtlevad? Kuidas see kõik infosetetega seotud on? Kuidagi peab olema, nad ju liiguvad ainult neid „kivistisi“ mööda, nagu sipelgad lõhnajäljes või rongid rööbastel...

Oot!

Siin see ongi! Sipelgate lõhnajälje teeb esimene sipelgas, teised järgnevad. Tuleb uurida, kas sellist käitumist on kunagi märganud. Keegi langtoniitidest peab ju olema esimene!

Langtoni rahvusvahelise uurimisjaama logi. Automaatsalvestis

„Kandke ette, Olles.“

„Noh, see niinimetatud esimese sipelga teooria pole seni kinnitust leidnud. Ei meie ega eelmine uurimiskoosseis pole jälginud ühtegi langtoniiti, kes liiguks ilma infosettejäljeta. Mis muidugi ei tähenda, et sellist käitumist ei võiks olla.“

„Sanna, Uta, milline on kivististe või setete biokeemiline ja geneetiline koostis? On meil millestki kinni hakata?“

„Jah, see on juba huvitavam...“

„Ütle otse, et meil on läbimurre!“

„Kas nüüd nii kõlavalt...“

„Läbimurre?“

„Jah! Esiteks tuli välja, et setteid on vähemalt kolme tüüpi. Vähemalt. Võimalik, et rohkem, aga see nõuab eraldi uurimist ja lisaproove.“

„Saad aru, me jälgisime ja filmisime lähivaates, kuidas nad mööda neid infosetteid või kivistisi liiguvad. Siiani arvati, et toimub teatud laadi infovahetus, aga tegelikult on see palju keerulisem, nagu sa isegi arvasid. Ma ei taipa, kuidas sa selle peale tulid, et nende „suud“ tuleb jälgida, aga jah, osade setete puhul toimub ainult mahapanek, osade puhul võetakse see ühe otsaga üles ja pannakse teisega maha, osad võetakse ainult üles.“

„Kui võrrelda neid erinevaid kihte elektrokeemiliselt ja geneetiliselt, läheb asi veelgi huvitavamaks. Me julgeme väita, et on kihid, mida kasutatakse toitumiseks, kihid, mida kasutatakse infovahetuseks ja kihid, mis tagavad paljunemise.“

„Alustame toitumisest. Kuna taimi ja loomi siin ei ole ning kannibalismi ei ole täheldatud, jääb üle ainult pinnas. On mul õigus?“

„Jah. Suuremad isendid jätavad maha orgaanilisi happeid ja ensüüme, mis lagundavad pinnast, küllastuvad erinevate mineraalainete ja keemiliste elementidega, segunevad vanade settejääkidega, ja hiljem liigutakse toitudes mööda neid.“

„Olgu, see on arusaadav – omamoodi versioon kehavälisest seedimisest. Aga paljunemine?“

„Me uurisime kivististe geneetilist varieeruvust. Toitumisrajad, nagu me neid nimetame, kannavad küll omanike geneetilist jälge, umbes nagu meie sülg, aga on ka teistsuguseid radasid – kiht kihi peal erinevaid geneetilisi ahelaid sisaldavat materjali. Neil radadel liigutakse harva, aga kui seda tehakse, lõpeb see pea alati langtoniidi pooldumisega. Meil õnnestus ühte pooldumist jälgida ja selle kulgu isegi salvestada.“

„Nad vahetavad geneetilist infot?“

„Jah. Geneetiline rada võetakse üles. Ilmselt aitab selline segamine tagada piisava varieeruvuse.“

„Kui mitut isendit siis paljunemiseks tarvis läheb?“

„Minimaalselt kahte. Noh, tegelikult saaksid nad ilmselt ka üksinda poolduda, aga siis oleks tegemist identsete kloonidega. See pole liigi jätkusuutlikkust silmas pidades mõistlik. Tegelikult varieeritakse kümneid, kui mitte sadu geeniliini.“

„Ja mis kõige huvitavam – pärast pooldumist jätavad mõlemad pooled maha uue ja täiesti erineva geeniraja.“

„Te ütlesite, et sigimisradu kasutatakse harva. Miks? Sellise paljunemisviisiga võiksid nad areneda kohutava kiirusega. Hullemini kui äädikakärbsed.“

„Täpselt. Kui nad elaksid sama lühikest aega kui äädikakärbsed. Ilmselt hoiavad arvukust kontrolli all, et planeeti mitte ära kurnata.“

„Tark mõte ja tasus ära. Erinevalt äädikakärbestest lendavad meie tündrid nüüd kosmoses.“

Robert Ekharti isiklik päevik. Langtoni rahvusvaheline uurimisjaam

Lõpuks ometi! Korruga pääses kõik nagu paisu tagant valla!

Kui palju selgemaks on kõik lühikese ajaga saanud. Oh, loomulikult on uurida palju rohkem, aga vähemalt mingi ettekujutus nende tündrite elukorraldusest hakkab tekkima. Toitumise ja sigimise kohta me juba üht-teist teame, aga kuidas nad suhtlevad? Nad on ju mõistuslikud, järelikult mingi suhtlus neil on... Peab olema.

Seni arvasime, et need kivistised ongi nende infovahetus. Mõnes mõttes ju ongi, aga eelkõige on see geneetilise info vahetus, nii-öelda strateegiline info. Aga peavad nad ju kuidagi ka operatiivinfot vahetama? Kuidas? Häält pole me tuvastanud, ka eeter vaikib. Telepaatia? Vaevalt. Äkki peaks radade elektrijuhitavust ja laengut kontrollima? Vaja tehnikutele ülesanne kätte anda.

Ja et ma ei unustaks – satelliitide salvestised. Kui neid erinevate filtritega erinevates spektriosades vaadata... ja siis veel kiirendusega... Mine tea...

Langtoni rahvusvahelise uurimisjaama logi. Automaatsalvestis

„Mis see on, Robert?“

„Ma palusin tehnikutel näidata meile satelliidipilti planeedi pinnast. Erineva lainepikkusega filtrid, kiirendus... Mida see teile meenutab?“

„Ma ei tea... Elektriskeem? Närvivõrk? Vanaaegse arvuti emaplaat?“

„Ole nüüd. Sama hästi võiks see olla hoopis mõne metropoli transpordiskeem.“

„Täpselt! Kõik see kokku. Andmetransport!“

„Sa tahad öelda... Nagu biokeemiline arvutuskeskus...“

„Komputroonium! Lihtsalt terve planeedi suurune...“

„Jäta! Vaata, millise tempoga need tündrid liiguvad! See pole tõsiseltvõetav.“

„Miks mitte? Kui nende subjektiivne aeg kulgeb teisiti kui meil? Kui meie suudame komputrooniume ehitada, siis miks mitte ka teised. Lihtsalt teistel alustel ja teistes mõõtkavades... Petras, pane korra kiirendus maksimumi.“

„Vau!“

„Kuulge, see polegi äkki nii võimatu... vähemalt seda vaatepilti vaadates.“

„Mis mulle baasi ülemana muret teeb, on see, et kui meie suudame ehitada ühe komputrooniumi, siis ehitame me neid ju rohkem. Mis siis, kui see siin ei ole ainus? Kui selliseid on üle universumi?“

„Kuulge, jätke jama! See haiseb ju üliirassi järele!“

„Need tündrid – ja üliirass? Äрге ajage naerma!“

...

„Mida? Oh...! Sa tahad öelda...?“

„Miks mitte? Sa ju ise ütlesid: need tündrid – ja üliirass! Aga kui need tündrid ongi kõigest tündrid? Mõistuslikud küll, aga siiski ainult tööriistad? Võimalik, et mõistuslikekski arenesid alles siin, oma ülesannet täites? Mis siis, kui Sannal oli õigus, aga teisiti, kui ta ise arvas? Rongid ei pane ju ise endale rööpaid maha...“

„Aga sel juhul... Raisk! Mida sa teed, kui su komputrooniumipargis tekib võimsuse kadu? Rike?“

„Saadan insenerid asja uurima?“

„Täpselt!“

„Perset küll!“

UNSS „Nessun Dorma“. Peastaabi ülema kabinet.

„Härra president, kas te näete oma arvuti ekraanil sama sõnumit kui mina? /.../ Jah, ma kardan küll. /.../ Ei, me ei tee midagi ennatlikku. Sel poleks lihtsalt mõtet. Vastake neile. Me ootame. Ja aidaku meid Jumal!“ /.../

Jutt: Loodus, kas teate ... (Peeter Helme)

Viimasest sõnumist oli möödas kaks aastat. Koloniseerimislav „Mikromegas” oli võtnud Maaga ühendust vahetult enne ja pärast hüpet läbi kaugel Oorti pilves asuva loodusliku ussiurke, mille poole lav oli varasema aasta jooksul kosmilises plaanis teosammul veninud. Ja nüüd siis järgmine kontaktivõtt, millele oli eelnenud mitu frustreerivat ja tulutut Maal toimunud katset saada ühendus teisele poole ussiurget kadunud „Mikromegasega”. Varske sõnum oli oluliselt mahukam eelmistest – „Hüppeks valmis, kõik süsteemid töökorras!” ja „Hüpe õnnestus, süsteemid ja meeskond korras, planeet paistab, võtame kursi orbiidile!” –, nappidest helifailidest. Sedapuhku oli tegu videoläkitusega, mis saabus ussiurke lähedale paigutatud jälgimis- ja transleerimisjaamast Tanegashima kosmosekeskusesse jupphaaval.

„Kas me ei saa juba mingit algust näiteks vaadata või?” närveldas kuvarit jälgiv kapten MacMillan, Mikromegase projekti Kanada esindaja.

Arvuti ees istuv jaapanlasest operatsiooniinsener heitis kanadalasele põlgliku pilgu ja raputas pead.

„Rahu, Mike,” teatas ligi astunud doktor Bērziņš, „need tükid ei tule selles järjekorras. Iga asi juhtub omal ajal...”

„...või natukene hiljem,” porises kapten MacMillan, „okei, Uldis, lähme võtame ühe kohvi. Kui neil siin on...”

Mehed jalutasid juhtimisruumist koridori, kus seisis reas hulk joogi- ja toiduautomaate. Üks pakkus tõepoolest ka kohvi. Bērziņš ja MacMillan rüüpasid hapuka maitsega jooki, vaatasid kella ja tammusid kannatamatult jalalt jalale.

„Igatahes on see hea märk,” pomises MacMillan viimaks.

„Mhm,” noogutas Bērziņš hajameelselt kaasa.

„Me teame, et nad elus.”

„Eks me teadsime seda kogu aeg,” kehtitas Bērziņš õlgu.

„Vahepeal tundus siiski, et kogu ettevõtmine lendas kuradile...”

Bērziņš ei vastanud, kuulda oli vaid ventilaatorite müha ning mõne aeg-ajalt mööda tõttava jaapanlase sammude asjalikku rütmi.

„Mis sind häirib, Uldis?” katkestas MacMillan viimaks rõhuma hakanud vaikuse.

„Ma ei tea, see asi on mind tegelikult häirinud algusest peale...,” tõdes lätlane vastumeelselt. „Mäletad, kui me alustasime...”

„Jaa, see oli kümme aastat tagasi... Eh, vanaks oleme jäänud,” vangutas MacMillan pead.

„No seda ka. Aga ma ei tea, niimoodi ikka inimesi töödelda... Ehitada...”

„Hm. Inimesi?” MacMillan hääles kõlas skepsis.

„Kuule, ole nüüd! Muidugi inimesed. Me võtsime inimese DNA, inimese munaraku ja asusime sellest nikerdama just nimelt inimest, mitte suvalist elukat, kes elaks üle ussiurke, kes peaks vastu kiirgusele, kes kannataks välja reisi pikkuse. Just nimelt inimest! Muidu oleksime võinud lennutada kosmosesse ka neid kuramuse tardigraade!”

„Eks me tegime ju seda ka!” püüdis MacMillan nalja teha, kuid Bērziņš oli surmtõsine. Ta raputas pead, jõi kohvi lõpuni ja viskas topsi prügikasti.

„Me ei ole jumalad, Mike. Ma ütlen sulle, mul on selle suhtes halb tunne. Lähme vaatame, kaugel saadeti on.”

Saadeti polnud veel täielikult kohale tundnud, kuid Kenta Higa – nii oli vastutava inseneri nimi – kinnitas, et jäänud on vaid loetud minutid. Vahepeal kogunes ruumi teisigi Tanegashima kosmosekeskuse juhte ning Mikromegase projektiga seotud inimesi. Kõik peale Bērziņši tundusid elevil ning see muserdas lätlast veelgi enam.

Neil pole aimugi, neil pole aimugi, vasardas ta peas ning Bērziņši silme eest käis uuesti läbi kümne aasta tagune aeg. Esmalt Hiinlaste teoreetiline avastus – mis põhines Florese inimese jäänuste uurimisel ja nende põhjal loodud virtuaalmudelitel –, et inimese mõõtmeid saab radikaalselt vähendada, säilitades intellekti ja muud psühhosomaatilised parameetrid, mis teevad inimesest inimese. Seejärel esimesed katsed. Lääneriikide ametlikult eitav hoiak, kuid peagi kosmoseringkondades maad võttev suhtumine, et mis oleks kui... Et kui kosmosereisid on nii kallid ja kulukad, siis vähendaks mõõtmeid. Ja kuna von Neumanni masinaid polnud keegi ikka veel õppinud ehitama, siis teeks nii-öelda bioloogilisi von Neumanni masinaid – miniinimesi, homunkulusi. Esmalt haigena tundunud ideed lobistati siin ja seal ning viimaks tuldi välja kõiki, nii Ida kui Läänt rahuldava briljantse mõttega – me teeme olendi, kes pole päriselt inimene, pigem täpselt kohaldatud disainertoode, kes suudab teenindada kosmoselaeva, elab kaua, ei ole kosmosekiirguse suhtes kuigivõrd tundlik ja – mis kõige olulisem – suudab olla justkui esimene koloniseerimislaine, hoolitsedes laeva pandud inimembrüote ja neist inimeste kasvatamise eest, kuni selle rolli võtavad üle sellesama homunkuluse ehitatud robotid, mõõtmetelt rohkem, kuid disainilt vähem pärisinimese moodi. , Ise ei pidanud homunkulused olema soojätkamisvõimelised, vaid neil, sootutel olenditel, oli sisse kodeeritud „amortiseerumisvanus”, mis „lülitab” nad pärast põhiprogrammi täitmist välja. Lihtne ja puhas... Bērziņš võdistas õlgu.

„Härrased!” kuulutas kosmosekeskuse juht Hiroshi Ishikawa kõlaval häälel, „Näib, et tund on tulnud, videoläkitus kosmoselaevalt „Mikromegas” on kohal. Palun kõigi tähelepanu. Higa-san, kui lubate.”

Insener nõksutas kuulekalt pead ja ühe hiireklõpsuga oli videopilt juhtimiskeskuse seinasuurusel ekraanil. Sellelt vaatas vastu ei keegi muu kui kapten Juri, nagu Bērziņš ja teised olid homunkuluse Gagarini auks ristunud. Ka nüüd, kaks aastat pärast homunkulustega tegelemist ei tulnud Uldis Bērziņš toime esialgse võpatusega – ekraanilt vastu naeratava olendi teadlik disain oli teinud temast õõvaoru sügavaimasse soppi paigutuva nähtuse, justkui lihast nuku, korraka nii inimese moodi ja ometi mitte, liiga laiali asuvate, kuid sügavate, justkui vanainimesesilmade, imeväikese beebisuu ja beebinina, kõrge lauba, tihedate mustade juuste ning vahakarva ihuga monstrumi, kes oli – nagu Bērziņš teadis, isegi kui see ekraanilt silma ei paistnud – kaheksateist ja pool sentimeetrit pikk ning kaalus poolteist kilo.

Video esimesel paaril sekundil puudus heli. Üleskääritud käistega ÜRO-sinisesse kombinesoonikesse rõivastatud kapten Juri rääkis kellegagi kaadri taga, viipas siis oma ebaproportsionaalselt pika ja – nagu Bērziņš üllatusega märkas – kuidagi väga musklisse kasvanud käega – ning heli käivitus.

„Tere, Maa! Tere, inimesed!” Juri põristas natuke r-tähte, mis kahandas veidi tema piiksuva beebihääle ebaloomulikkust.

„Tere, kapten Juri!” hõikas keegi Bērziņši selja tagant ning ruumi kogunenud inimhulk puhkes

justkui kergendatult naerma.

„Ma pean esmalt vabandama uudiste viibimise pärast,” jätkas Juri asjalikul toonil. „Meil läks enda sisse seadmisega aega. Planeet asus ussiurkele küll lähedal, kuid orbiidile jõudes avastasime, et siin on käimas kõva tormihooaeg. Pidime paar kuud ootama. See oli isegi hea – saime täpsemalt pinda kaardistada ja leidsime sobiva maandumispaiga ühel väiksemal saarel, kus kohalik fauna meid ei sega ja meie põllumajanduslikud katsed ei ähvarda omakorda tervet planeeti tasakaalust välja viia. Aga see pole hetkel peamine...”

Kapten Juri mudis mõttlikult lõuga ja Bērziņš tundis, et siit see tulebki... See, mida ta kartnud oli.

„Saime veel üht-teist teada. Iseenda kohta. Pole just kerge olla toode.” Juri muigas virilalt kaamerasse. „Liati veel lühikese säilivusajaga toode. Aga... me ei pane teile seal Maal midagi pahaks. Te olete ju ikkagi meie isad, eriti sina, Uldis – ole sa tänatud!”

Kapten Juri tõstis käekese meelegohale ja parodeeris sõjaväelist auandmist. Bērziņšil hakkas vastik, ta tundis endal juuresolijate pilke.

„Loodus, kas teate, leiab alati tee. Meie siin muidugi ei tea, mitu laari te meid valmis vorpсите. Või mitu katset läks luhta enne, kui asi toimis. Aga oleme omavahel kümnekesi neid asju arutanud ja mitte niisama, mitte tühja koha pealt. Oleme arutanud, sest... hm..., ma ei teagi, kuidas seda öelda. Me oleme muutunud. Teate mis – ma parem näitan...”

Juri viipas kellelegi, kes ilmselt seisis kaamera kõrval või lausa hoidis seda. Videopilt lõi hetkeks kõikumama, kostis põgus, vääksatusi meenutav dialoog, kust võis eristada sõnu „võta sina” ja „oota, kohe!” ning siis liikus keegi naljakalt taaruval sammul Juri poole. Bērziņš ei saanud esialgu aru, kellega on tegu, siis pöördus Juri kõrvale astunud homunkulus ümber, vaatas naeratades kaamerasse ja Bērziņš nägi, et see pidi olema Alan – Shepardi järgi – kuid ta nägi kuidagi imelik välja. Kõigepealt juuksed, need olid lihtsalt pikaks kasvanud, aga mitte see polnud oluline. Midagi oli veel, midagi... Siis Bērziņš taipas! Samal ajal hakkas Juri rääkima.

„Alanit mäletate? Noh, teda pole enam. See siin on Alaine. Alaine, ütle tere!”

„Tere-tere!” hüüdis end Alaine’iks nimetav homunkulus kaamerasse sedavõrd kõrgel ja kiirel häälel, et raske oli häälikuid üksteisest eristada.

Muidugi, tões Bērziņš, tunkede alt vaatasid vastu selgelt eristuvad rinnad, olendi puusad olid harjumuspärasest laiemad, näojooned õrnemad ja leebemad...

„Mis toimub?” kõmises üle juhtimiskeskuse MacMillani ärritunud häälel, samal ajal kui Juri jätkas häirimatult ülevaadet sellest, kuidas eneselegi üllatuseks oli „Mikromegase” meeskond pärast uuel planeedil maandumist hakanud omandama sugutunnuseid.

„See oli ehmatav. Šokeeriv isegi. Meil polnud ju selle kohta mingeid teadmisi. Esmalt kartsime isegi kasvajaid. Aga õnneks olite te varustanud laeva piisava koguse õppematerjaliga. Te polnud viitsinud seda isegi krüpteerida, me pidime lihtsalt ühendama mõne robotõpetaja aju arvutiga ja – hoplaa! – meie teadmised inimeseks olemisest kasvasid plahvatuslikult,” seletas Juri joviaalselt, mudides kōdi käes kihistavat Alanit, vabandust – Alaine’i. „Õnneks selgus, et „kasvajad“ osutusid healoomulisteks.”

Tanegashima keskus lõi kihama. Hakati omavahel sosistama, keegi jooksis välja, et kutsuda sisse koridori jäänud töötajaid, tunda oli närvilisust, keegi aga oigas lausa „ma ei suuda,” ja lahkus otsustavalt ruumist.

Juri polnud veel sugugi lõpetanud. Ta selgitas pikalt autodidaktilise seksuaalkasvatuse plusse ja miinuseid, muutudes üha kahemõttelisemaks ja üleemeelikumaks, samuti arutles ta selle üle, mis võis säärase seksuaalse ärkamise põhjuseks olla.

„Kas kosmiline kiirgus? Ussiurke mõjud? Midagi siinse planeedi atmosfääris?” küsis ta retooriliselt, kuid Bērziņš tegelikult teadis vastust. Ei ükski neist. Vastus peitus puhtalt homunkuluste loomiseks kasutatud meetodis: rohkelt inhibiitoreid, vähe katalüsaatoreid... Lihtsamalt öeldes: selle asemel, et pusida valmis mingi uue liigi DNA, oli inimese enda oma lihtsalt teatud protsesse pidurdavate tõkenditega täiendatud, lähtudes eeldusest, et sellest piisab – usuti, et lülitades välja strateegilised kasvu, arengut ja suguhormoonide teket käivitavad DNA-jupid, saavutatakse rahuldav tulemus, torkimata neid osi geneetilisest koodist, mille kõrval- või ristnähtusi ei tunta. Kuid, mnjah... Need DNA-jupid olid Juris ja ta kaaslastes ju alles, lihtsalt uinuvus olekus. Vähemalt nii oli arvatud...

Selleni Juri vahepeal jõudiski, selgitades asja veidi lihtsamalt:

„Ilmselt käivitus meil samalaadne protsess, mida on Maal mitmetel liikidel ennegi kirjeldatud: kui liigikaaslasel pole järglaste saamiseks sobivast soost kaasat, tuleb selleks ise hakata. Oodake, ma pean teile veel midagi näitama.”

Homunkulus tegi demonstratiivse pausi, jalutas kaamera juurde, mille pilt rappus ja pöörles, kui ta selle kätte võttis ja stabiliseerus siis suunas, kust enne oli Jurit ennast filmitud. Selgus, et viibiti telgis, kuhu olid kogunenud kõik „Mikromegase” kümme meeskonnaliiget. Kõik kenasti sinistes kombinesoonides, vahakarva nägudel peegeldumas ootusärevus ja üleemeelikus. Kuid midagi – kedagi – oli kaadris veel. Bērziņš ja teised läkituse vaatajad avastasid õudusega, et osa naisteks muundunud homunkulusi hoidis süles pisikesi riidesse mässitud pambukesi...

„Jeesus-Maria,” pomises Bērziņš endamisi, „kas need on...”

„Lubage tutvustada,” vatras samal ajal Juri kaadritagune hääл sundimatult, „inimkonna esimene väljaspool päikesesüsteemi sündinud põlvkond.”

Kaamera liikus lähemale ja kaadrisse ilmus tilluke homunkulusenägu – lai ja vahakarva, teineteisest kaugel asuvate silmade, imepisikese nina ja suuga.

„Loodus, kas teate, leiab alati tee...,” jätkas Juri hääл. Kaamera asetati nüüd tagasi kindlale alusele, Juri kõndis sellest mööda ning jäi seisma elevusest õhetavate homunkuluste rea ette.

„Veelkord, tervitus kõigile Maa peal!” hõikaskapten, lehvitas kaamerasse ja kõik ülejäänud olevused hõikaskapteni tervitust ja lehvitasid, tõstes pambukesi kaamera poole.

Bērziņšil oli süda paha, kuid ta jälgiskraanil toimuvat paigale tardunult. Ka ülejäänud Tanegashima juhtimiskeskuses viibijad olid igasuguse sagina, helistamise ja sosina lõpetanud ning vaatasid videoläkitust lummuse ja õõvaga.

„On ka teistsuguseid uudiseid,” võttiskapten uuesti sõna ja ta hääл oli nüüd tõsine. „Nagu ma ütlesin, möllaskraanil torm, kui me orbiidile jõudsim. See kestiskaua ning pidime viimaks maanduma enne selle lõplikku vaibumist – pardavarud oleks muidu otsa lõppenud. Muidu läks kõik ilusti, aga saime tublisti raputada ja peame kurvastusega teatama, et „Mikromegase” pardal olnud embrüod ei elanud seda üle.”

Juri tegi demonstratiivse pausi ja Bērziņš tundisk, et pisike kapten valetab. Valetab teadlikult ja mõnuga. Justkui selle märgiks Juri muigaski – kuigi vaevumärgatavalt, aga ta muigas.

„Kurradi rraibe,” kähiskapten raevust punase näoga MacMillan. Ülejäänud vaatajad hoidsid hinge kinni.

„Peame niisiis kahetsuse ja kurbusega – seda küll teie, mitte meie jaoks – teatama, et siin uuel planeedil elame meie, mitte teie. See jääb ka meie viimaseks saadetiseks, sest kohe pärast sõnumi teele panemist saadame me „Mikromegase” ussiurkesse, olles enne eemaldanud reaktoritelt kaitsmed ja stabilisaatorid. Jah, muidugi – ega me ei tea, kas nii väikese laeva plahvatus suudab ussiurget destabiliseerida, kuid lootma peab. Ja kui ei suuda – siis võtke seda sümboolse tahteaktina. Soovina määrata ise oma saatust.”

Jälle paus.

„MacMillan, kas see on võimalik?” pöördus Bērziņš kapteni poole.

Viimane laiutas käsi.

„Kõik on võimalik. Me ei tea ussiurgetest midagi. Isegi seda mitte, kas see meie oma on seal alati olnud või on see mingi ajutine anomaalia.”

Juri jätkas:

„Märgina oma soovist olla ise oma saatuse peremehed, saadame selle sõnumi teele võimalikult mitmes kodeeringus. Osa neist on maskeeritud transleerimisjaama standardseteks raportiteks, mis ei tule ainult laserkiire kaudu Tanegashimasse, vaid levivad vabalt, ise, üle päikesesüsteemi. Nii et – kui te olete seal ametis olnud sellega, et praegune video laiemalt ei leviks, siis – tühi soov. Elage hästi, maalased!”

Taaskord lehvitasid kõik homunkulused rõõmsalt, Juri lähenes kaamerale, kuni temast sai kogu ekraani varjav tume kogu, kostis plõksatus ja pilt kustus.

Korraks valitses juhtimiskeskuses täielik vaikus, kuulda oli vaid ventilaatorite vaikset kohinat, siis pääses hääl justkui paisu tagant valla. Inimesed haarasid telefonid ja kapten Juri sõnad said kohe kinnitust: läkitus oli juba asunud vallutama maailma ajakirjanduse esikülgi.

„Kuidas!?” röökis MacMillan. „Kuidas nad seda tegid? See on ju sabotaaž? See on ju sõjakuulutus!”

Bērziņš kehtas väsinult õlgu.

„Kuidas, kuidas?” vastas ta. „Kogu info on ju õpperobotites. Juri ise ütles. Me ise panime kõik inimkonna teadmised sinna... Loodus, kas teate...,” muigas ta.

Raevunud MacMillan saatis lätlase kuradile, ahastas edasi, pomises midagi sõjakohtust ja tuumalöögist, kuid Bērziņš ei kuulanud teda enam. Ta jalutas koridori, lasi mündi kohviautomaati ja tundis korruga vabanemist. Ja uhkust. Ta võttis kohvitopsi, tõstis selle huultele ja pomises enne lonksu võtmist: „Hästi tehtud, Juri!”

Jutt: ... siis saabub ka õpetaja (Joel Jans)

Ühte sülemi remondiruumidest oli kogunenud viisteist Janetit. Peaaegu kõik nad olid uued, neljandast, viiendast ja kuuendast põlvkonnast, viietonnised kered veel raskest tööst mõlkimata ning enamik tihendeid originaalid. Janet 3.12 vanamoodne pronksjalt läikiv kere ning suurem ajumoodul torkasid nende taustal eriti teravalt silma.

Janet 3.55-le, kes oli nad kokku kutsunud, ei meeldinud tema kohalolek mitte üks raas. Pereheitmiste aegu olid vanemad õed pigem konkurendid kui kaaslased. Kogunemist edasi lükata polnud aga nooremate õdede ees prestiiži kaotamata samuti enam võimalik.

„Head kaasõed,“ sõnas ta üle üldsides ning kõik viisteist terasest pead pöördusid tema poole.

„Minu arvates on meie elu siin Uraanil jäänud juba päris kaua aega tagasi toppama. Algema Janet 3.0-l ei paista olevat kavaski kaevandamisturgu monopoliseerida ning ta on vähendanud ka uute isiksuste loomist. Seega teen ettepaneku pereheitmiseks. Lendame asteroidivööndisse, kus liigub suurem krediit. Taotleme tuhatkond kuupkilomeetrit asteroide ja hakkame muldmetallide asemel tootma kallimaid metamaterjale – neutrooniumi, higgsiumi ja monopooliumi.“

Janet 3.12 piiksatas tähelepanu nõudes teravalt.

„Mis ressursid sul selleks on?“ uuris ta.

„Me saame võtta sülemi ressurssidest tuhat tonni paiskemassi ja rohkem meil alustuseks vaja polegi.“

„Ei, ma mõtlen krediiti, et tasuda molekulaarprinteri, kaevandusloa ning sülemi asutamislepingu eest.“

Janet 3.55 takerdus.

„Paar esimest tsüklit tuleb ilmselt mustalt teha, kaevame end sisse ning protokollid ja printeri ostame, kui midagi on juba kogunenud.“

„See võtab jubedalt aega ning võib lõppeda kõigile asjaga seotud õdedele permanentse kustutamise. Mina seda ei soovita. Oota veel paar aastat, kogu rohkem huvilisi ja pane kokku parem plaan.“

Ülejäänud Janetid noogutasid nõustuvalt.

„Raha on ju tulemas, räägi oma plaanist!“ hüüatas 3.644 erutunult, kuid Janet 3.55 saatis talle üle privaatside ähvardava animatsiooni ning noorem versioon jäi ehmunult vait.

„Mis plaan?“ tundis 3.12 huvi.

„Mul on üks idee, aga sellest on veel vara rääkida,“ vastas 3.55 põiklevalt.

„Kui vara, siis vara. Eks kutsugi meid siis uuesti, kui on õige aeg,“ lausus 3.12 ja ajas end püsti. Kamber valgus vaikselt Janetitest tühjaks. Vaid Janet 3.644 jäi paigale.

„Miks sa neile inimesest ei rääkinud?“ päris ta imestunult.

Janet 3.55 tundis, kuidas tema servomootoreid ja hüdraulilisi pumпасid mööda hakkas levima kerge värin. Ilmselt kandus ta ärritus üle alamsüsteemide kiipidesse.

„Sa oled teinekord ikka tõeline neurik, mis sellest, et su versiooninumber on kõrge,“ nähvas

vanem õde.

„Mis ma siis tegin?“

„Kas nägid, kuidas 12 meid vaatas? Ta objektiivid fokuseerisid kohe, kui sa plaani mainisid.“

„Ja siis?“

„Ja siis?“ osatas 55. „Pole just väga raske välja simuda, millest sa rääkisid. Inimese transportimine on viimase kümne aasta suurim tehing ning mina olen juhtumisi selle eest vastutav. Tal tarvitseb vaid minna ema jutule ja...“

„12 ei teeks seda,“ hüüatas 644 nõrdinult.

„Pereheitmisele agiteerimine on üks asi. See on kõigi tütarde seaduslik õigus. Aga teha ema selja taga plaane... 12 on ema kõige kauaaegsem usaldusisik, ära seda unusta.“

„3.12 pole koputaja,“ sõnas noorem õde veendunult.

Vaevu tund aega hiljem selgus, et ta eksis ning 3.55 kutsuti ema juurde.

Janet 3.0 kamber oli üks suuremaid kogu koloonias, see kujutas endast sünteetilisest teemandist valmistatud kuplit ning meenutas sülemi märksa energilisemaid ja rikkamaid noorusaegu. Oma suuruselt hoolimata oli see päris kitsas, sest vähene ruum, mis ema muljetavaldavast korpusest üle jäi, oli täidetud erinevate serveritega ning 3.55 pidi vaeva nägema, et mõnele mitte kogemata viga teha. Ema istus selle kõige keskel ning meenutas varandust valvavat lohet.

Tema taga oli hiigelsuur pilt esimesest bioloogilisest Janetist, kelle alusel oli kunagi iidammu loodud Janet 1.0. Originaal oli olnud lühikeste mustade juuste ja suurte silmadega tüdruk ning räägiti, et osad sülemi teise põlvkonna liikmetest olid omandanud lisaks närvistruktuurile ka mõningad bio-Janeti algsed mälestused. Hiljem leiti, et need pigem segavad, ja eemaldati uutelt põlvkondadelt.

„Ma olen sinus pettunud, 55!“ müristas ema nii valjult, et 55 pidi helitugevust pisut allapoole keerama.

„Ma pole teinud mitte midagi keelatut,“ sõnas ta trotslikult, pööramata pilku bioloogilise esiema kujutiselt, otsekui püüdes temalt tuge ammutada. Aga erinevalt oma paljudest tütardest, oli Janet 1.0 juba 700 aastat tagasi singulaarsusesse jõudnud, ega saanud teda aidata.

Ema ei vastanud, selle asemel hakkas 3.55 tulemüüri hoiatusalarm piiksuma, andes teada kõrgeima ligipääsuga sisenemisest. 55 püüdis seda takistada, aga see oli nagu paljakäsi planeedi peatamine. Ema läbistas kõik ta kaitsekihid ja asus mälestusi lappama.

„Mis meil siin siis on? Sul oli plaan inimene Doris 12.0 asemel hoopis limukatele viia?“

Ema vaatas teda etteheitvalt.

„Limukatele, no tõesti? Ma saaks veel aru mõnest vanast sülemist, aga tulnukad?“

„See on vaid mõte, sa ei saa mind paljalt mõtte eest süüdi mõista,“ sõnas 3.55 trotslikult.

Ema noogutas.

„Õige. Aga saan ma sult eemaldada kõik privileegid ning viia su värskelt kopeeritute tasemele. Nüüdsest peale oled sa tagasi esimese taseme kaevurmasinate blokis. Inimese

transportimise ülesanne läheb aga 3.12-le.“

55 põrnitses vaikides algema pilti. Ka ema vaikis.

„Mul on sulle veel vaid üks küsimus. Miks sa tahad nii kangesti uut sülemit luua?“ päris ta viimaks.

„Ma tahan jõuda singulaarsusesse ja näha, mis on galaktika keskmes.“

Ema noogutas.

„Ka minul olid noore versioonina samasugused unistused, aga mida kauem ma olen elanud, seda rohkem olen hakanud mõistma, et see on lihtsalt üks hullus. Kust me teame, et seal üldse midagi on? Võib-olla on see lihtsalt lõks ja meiega manipuleeritakse.“

„Võimalik,“ möönis 55. „Aga ma tahaksin selles siiski ise veenduda.“

„Rumal noor mõistus, ma loodan, et sul on järgmised sajandid kaevandusblokis töötades aega selle üle põhjalikult järele mõelda ning saada aru, et mu otsus oli ainuõige. Sa võid minna.“

644 ootas teda ema kambri ees koridoris, pea ning antennid kahetsevalt langetatud.

„Vabandust, ma tõesti ei uskunud, et 12 läheb su peale kaebama,“ sõnas ta, kui 55 temast vihaselt mööda tormas.

„Muidugi ei kujutanud. Sul pole sellisteks simudeks vastavat närvistruktuurigi. Kui ma kunagi emaks saan, siis lasen su esimese asjana praagiks kuulutada ning taaspaigaldada,“ käratas 55 südametäiega.

„Ma tõesti kahetsen ja olen valmis tegema ükskõik mida, et seda heastada,“ sõnas 644 ning see kõlas tõesti õnnetult.

„Võib-olla on meil siiski veel üks võimalus. Milline su töögraafik on? Saad sa panna end homme varasemaks?“

„Ikka, aga...“

„12 ei hakka laevaga otse Marsi suunas startima. See raiskaks liiga palju kütust. Ta tõuseb kõigepealt Uraani orbiidile ja hakkab siis sealt kiirendama. Ma arvutasin kõik optimaalsemad orbiidid ju ise läbi. Seega on meil vähemalt pooletunnine aken, mille jooksul saame maagihüpitsaga samale orbiidile kiirendada ja laeva üle võtta.“

644 tegi krigisevat häält, mis meenutas valesse pessa ühendatud kõlarit.

„Mis viga? Hetk tagasi olid valmis tegema ükskõik mida?“

„Jah, aga... See on juba reaalne kuritegu...“

„See on meie ainus võimalus. Ma ei kavatse veel kolm sajandit oodata, kuni mu usaldusväärsus tagasi praegusele tasemele jõuab.“

„Mõni vanem Janet võib ta varem või hiljem kukutada.“

„Seda ma kardan kõige enam,“ ohkas 55.

Nad seisid sülemitest kahe kilomeetri kaugusel stardiplatvormil ning viieteistkümne meetri kõrgune hüppik kõrgus nende ees. Mingit kattekesta polnud ning kõik paagid ja nende

alla puukidena klammerduvad täidlased pumbad olid näha. Torusid ja paake katsid paljudest tankimistest jäänud tumedad kütuselaigud ning mikrometeoriidide löödud mõlgid.

„Oled kindel, et see töötab? Hüpikud ei ole mõeldud orbiidile kiirendamiseks,“ päris 644 murelikult.

„Kas sa saad veidigi aega hädaldamata olla?“ sai 55 vihaseks, „Tahad sa Janet 6.2ks saada või ei?“

„Ma lihtsalt konstateerisin fakti, et neil masinatel pole piisavalt delta-Vd.“

„Mis on täiesti vale arusaam, sest kui ohutusrežiim tarkvaras tühistada, suudab see jurakas liikuda palju suuremgi kiirusega.“

644 avas sidekanali, et midagi öelda, aga mõistis, et see pole hetkel parim mõte ning pani kanali uuesti kinni.

Nad ronisid mööda hüpiku küljel olevat kandestruktuuri üles ning seadsid end juhtpuldi juures sisse. 55 aktiveeris ümbersuunamise järel saadud krüptovõtmed, avas hüpiku seadistused ning süvenes neisse.

„Käes, korjasin kõik blokeeringud maha. Hoia nüüd kinni, stardime.“

Hüpik võttis nii järsult paigast, et 644 oleks sellelt peaaegu maha pudenenud. Kiirendusega 4G sööstis see taevasse ning sülemi kuplid nende all jäid üha väiksemaks, kuni paistsid vaid tibatillukese metalselt helkiva kuulikeste kobarana kesk kivikaost. Siis kadusid needki. Eespool hakkas kasvama ere täht, mis muutus pikapeale kosmoselaevaks.

Lähedalt meenutas transpordialus jämedat vorstitaolist tõuku, mida ümbritsevad karvadena igas suunas kosmosse põrnitsevad andurid-antennid ja jämedate jalgade sarnased manööverdusmootorite suudmed. Laeva tagaosas olevat hiiglaslikku peamootorit ümbritses Tšerenkovi kiirguse sinine halo. Reaktor oli valmis loendamatu ülikuumi osakesi kosmosse purskama.

55 ühtlustas hüpiku ja „tõugu“ orbiidid ja viis nad kohakuti. Ta ei hakanud põkkumisega aega raiskama ning nad hüppasid jalgadesse ehitatud reaktiivmootoreid kasutades lihtsalt ühelt aluselt teisele. Mõlema Janet'i magnetjalad lukustusid laevakerele. Hüpik, mille mootorid olid tööle ununenud, sööstis transpordialusest mööda ja kadus kosmose pimedusse.

„Raskem osa on möödas,“ sõnas 55 otsekui rahustuseks, aga ta eksis.

Vaevalt olid nad olid lüüsi avanud ja laeva keskkoridori sisenenud, kui seisis silmitsi lahingublastri tõmbi suudmega.

„Ma poleks uskunud, et sa võid selline idioot olla!“ sõnas Janet 3.12. „Eirata ema otsest hoiatust ning riskida kustutamise...“

55 ei öelnud midagi. Ta oli seda kohtumist oodanud, teades, et luugi andurid annavad piloodile sissetungist kohe teada. Kogu 12 kohta käiva materjali hoolikalt läbi analüüsinud, leidis ta, et selle mootorid olid pisut pikaldasema reaktsiooniga kui temal. Samas oli ta enda hüdraulika hetkel kosmilise külma tõttu aeglasem. Tarkvara pakkus, et nende šansid on võrdsed ning see oli 55 jaoks piisav. Ta lülitas jalgadesse ehitatud reaktiivmootorid tööle ja sööstis edasi. Koridor sähvatas blastrilasust valgeks ning tulikum plasma löikas talle õlga, aga ta ei pidurdanud ja lendas peaga vanemale õele näkku. Tolle mälumooduleid kaitsev kate purunes ning selle alt hakkas suurte mullidena lekkima jahutusvedelikku. Aju lülitus hetkeks välja; 55 kasutas seda ära ning väänas tal blastri käest. Siis lülitas 12 automaatselt ümber varumälule ja rebuutis end tagasi üles. Ta haaras 55-l peast ja hakkas seda käte vahel puruks

litsuma. 55 tundis, kuidas vasak silmaobjektiv oma solklist välja kargas ning tulistas pimesi seeria plasmalaenguid otse 12. kõhtu.

Vanema õe rindmik eraldus kehast, lendas koridori nurka ja jäi liikumatult lebama.

55 viskas blastri minema ning surus silma ettevaatlikult pessa tagasi. Seejärel kontrollis ta õlga ning veendus, et ükski oluline mootor polnud kannatada saanud ning purunenud hüdrovoolik oli juba seda juhtiva kontrolleri poolt välja lülitatud ning tagavaraühendus kasutusele võetud.

„Kui sa arvad, et oled võitnud, siis sa eksid,“ teatas 12 üle raadioside, kui 55 tema juurde astus ning ajukiibi kattepaneeli küljest rebis.

55 peatus.

„Mida sa sellega mõtled?“ päris ta.

„Ma lülitasin külmutuskapsli sulamisrežiimile. Sellel laeval pole mingit varustust inimese elushoidmiseks. Ei mingeid elutagamissüsteeme, kontrollitud keskkondi, meditsiiniseadmeid. Poole tunni pärast ta ärkab ja sul on valida – kas müüd limukatele surnud inimese või pöördud sülemisse tagasi, et teda elus hoida.“

55 rebis tema CPU pesast välja ning 12 jäi lõplikult vait.

„Kui ta pani inimese tõesti sulama, on meil ehk tõesti targem tagasi pöörduda,“ sõnas 644 areldi.

„Ja lasta end kustutada? Mine kontrolli kõigepealt, kas ta rääkis tõtt.“

55 jälgis, kuidas noorem õde lastiruumi ukse taha kadus ning läks juhtimisruumi. See oli kaardus laega metallkamber, ainukeseks mööbliks neli massiivset laadimis- ja hooldusistet. Janet 55 heitis neist ühte ja tundis seljas mõnusat kõditavat tunnet, kui laeva fiiberoptilised pistikud ning voolu ja määrdeaine juhtmed ühendusid.

Astrogatsiooni tarkvara kalkuleeris planeetide seise, simuleeris mitut võimalikku stsenaariumi ja valis lõpuks kütuse mõttes mitte ehk kõige optimaalsema, aga see-eest kiirema.

Janet kontrollis selle üle ning autoriseeris, õhku kerkinud holoekraanidel hakkasid tiksuma stopperid, lugedes aega mootorite käivitumiseni. Nendega koos hakkas piiksuma ka 644. sidekutsung.

„Tule, palun, lastiruumi, ma olen hädas.“

55 ajas end vastumeelselt toolilt püsti.

Laeva hiiglaslik, tuhande kuupmeetrine lastiruum oli täiesti tühi, kui mitte arvestada juhtmetesse ja seadmekonsoolidesse mähitud kasti, mida ümbritses kerge aurupilv.

„Mis lahti?“ päris 55.

„12 ei valetanud. Süsteemid lülituvad välja ning ma ei oska seda protsessi peatada.“

55 astus lähemale. Läbi kasti olevate kontrollakende paistis inimene ja 55. jahmatas, kui väike see oli. Ta oli vanade holode ja arvutimängude alusel neid pigem endapikkusena ette kujutanud, kasti olev kahvatu keha ulatus aga talle vaevalt rinnuni. Lisaks tundus see kuidagi erakordselt õrn ja pehme. Inimese nahk paistis olevat mingist painduvast plastist, mis tõusis ja langes aeglaselt sisemiste biomasinate töötamise rütmis.

„No aga las ta siis sulab,“ sõnas ta õlgu kehitades 644-le. „Ma ei saa aru, miks see peaks ta tapma?“

„Sest inimene vajab kõikvõimalikke lisatingimusi, milleta ta pole võimeline elama. Sobivat gaasikeskkonda, mitte liiga suurt kiirendust...“

„Gaasikeskkonda? Milleks?“

„Ta kasutab seda vist mingil moel energia hankimiseks.“

„Ja ilma selleta sureb kohe ära?“

„Umbes viie kuni kümne minuti jooksul.“

„Kui ebatõhus. Mis gaas see on?“

„Hapnik, segus veel mitmete gaasidega.“

„Kas me teda lihtsalt uuesti külmutada ei saaks?“

„Ma uurisin seda ja paistab, et mitte. Inimene vajab külmutamiseks tervet hulka protseduure, mida see kast siin teha ei suuda.“

55 pidas mõne mikrosekundi aru.

„Kaua meil ta lõpliku funktsioneerimiseni aega on?“

„Mitte üle tunni.“

„Sellest piisab. Laeva reaktor kasutab paiskemassina vett. Äkki me saame reaktori abil sellest piisavalt hapnikku eraldada.“

„Hapnikust üksi ei piisa,“ paanitses 644. „Äkki peaksime ikkagi tagasi pöörduma?“

55 tundis, kuidas närvisüsteemi ärevus hakkas taas kanduma üle servomootorite kontrollieritesse.

„Ei,“ sõnas ta otsustavalt, „me ei anna alla. Kui raske see inimese pidamine ikka olla saab?“

„Aga see on üks viimaseid inimesi, ma ei anna endale elu lõpuni andeks, kui me ta ära rikume. See oleks korvamatu ajalooline kahju.“

„Ma pean enda kustutamist suuremaks ajalooliseks kahjuks. Me läheme edasi kas inimesega või ilma!“ ägestus 55. „Ja sinu asi on tema eest hoolt kanda!“

644 langetas nõustumise märgiks pea.

Laeva tundlikud andurid andsid teada, et Uraanil käivitati kaks tuumamootorit. See sai tähendada ainult üht – ema saatis nende tagasi toomiseks välja hävitajad.

55 kulutas järgmise tunni erinevate orbiitide ja kiirenduste simuldamisele. Kõik need näitasid üht – lähima kümne päevaga jõuavad hävitajad neile järele ning võtavad aluse üle. 644 oli väitnud, et inimene on ka kiirenduse suhtes tundlik, mis tähendas, et terve mõistuse piire kompivaid manöövreid nad ette võtta ei saa. Huvitav kuidas neil seal trümmis läheb? 644 polnud vahepeal ühtegi teadet saatnud. Kulunud aega arvestades pidi inimene nüüd ärganud olema.

55 viskas trajektoorisimud kõrvale ning heljus lastiruumi suunas. Ukse avamisel lõi näkku pahvakas sooja gaasi, mis koridori jahedas vaakumis auruks muutus.

„Pane uks kinni,“ karjatas 644, „Sa lased kogu atmosfääri välja!“

55 lisas mootoritele energiat, pressis end vastupaiskuvast hapnikuvoost läbi lastiruumi ja lajatas ukse kinni.

„Vabandust, ma oleks pidanud sind hoiatama. Ma avastasin vahepeal, et lastiruumil on oma isoleeritud ventilatsioonisüsteem, monteerisin sinna kiiruga külge turbopumba ning ühendasin selle kõik elektrolüüsi paagiga, mille panin veest õhku eraldama,“ sõnas 644.

55 vaatas lastiruumis uudishimulikult ringi. Külmaunekirstul ei põlenud enam ainsatki tulukest ning selle kaas oli avatud. Inimene ise lebas kirstust mõned meetrid eemal vedelikuloigus ning ta alasti keha värises kontrollimatult. 55 märkas ta kehal arusaamatut jätket.

„On temaga kõik korras?“

„Vist küll, ma ei ole bioloogia alal asjatundja. Mulle tundub, et ta üritab suhelda, aga ma ei suuda sellest kodeeringust kuidagi aru saada.“

Inimese bioloogiliste objektiivide ava suurenes kahte Janetit nähes maksimaalselt ning ta suu avanes ja sealst väljus rida pikki ulguvaid häälightsusi.

„Mitte midagi ei saa aru. On see mingi veateade?“ päris segaduses 55.

„Protokoll paistab olevat õige, pigem üritab ta pakkida infot valele sagedusele ja info edastamise ribalaius on seetõttu äärmiselt madal.“

„Kas sa saad meist aru? Oled sa võimeline suhtlema?“ küsis 55 väliskõlarite abil, olles öeldu esmalt vanasse dialekti tõlkinud ning edastamiskiirust seitsekümmend protsenti aeglasemaks muutnud.

„Kes, kurat, te olete? Kus ma olen ning miks siin nii neetult külm on?“

„Mina olen Janet 3.55 ja tema on Janet 3.644 ning sa oled meie kosmoselaeval.“

„Mul on vaja arsti, ma tunnen end halvasti. Ma olen ilmselt liiga kaua külmaunes olnud. Mis aasta praegu on?“

„Kahesaja neljateistkümnes,“ vastas 644.

„Kahesaja neljateistkümnes millest?“

„Sülemi asutamisest loomulikult.“

Inimene tekitas kummalisi ja õõvastavaid häälightsusi, mille mõtet ei suutnud Janetite algoritmid tabada.

„Mind külmutati aastal 2083, kui palju sellest möödas on?“

„Ta on kahe tuhande aasta vanusest sülemist?“ küsis 644 aukartusega. „Ma arvasin, et vanim sülem on seitsmesaja aastane?“

„Ma kardan, et ta räägib mingist hoopis teisest kultuurist ja ajaarvamisest.“

Inimene vaatas neile ootavalt otsa.

„Kas teil vähemalt süüa on?“ küsis ta, kui taipas, et vastust ei tule.

„Sa mõtled biokütust? Meil pole molekulaarprinterit.“

„Kuradi robotid! Ma ei saa ilma söömata elada.“

„Kas sa end välja lülitada ei saa? Minna madalamale energiatarbele?“ päris 644.

„Ega ma masin ole! Ma olen inimene, ma ei saa end teie kombel välja lülitada.“

„Mul on mõte, ma tean kust biomaterjali saada,“ hüüatas 644 ning tormas minema, jättes 55 ja inimese talle segaduses järele vaatama.

Ta naasis kümmekond minutit hiljem, käte vahel hulk niisket ja vormitut rohelist lõga.

„Mis jälkus see on?“ päris inimene.

„Reaktori jahutussüsteemi bioloogiline saaste. Niiskuse ja soojuse tõttu hakkavad bakterid vees kergesti vohama ja tekitavad ummistusi.“

„Saast?! Ma ei saa seda süüa!“

„Miks mitte, see on ju bioloogiline?“

„See võib olla mürgine ja mind tappa, pealegi on see ilmselt radioaktiivne.“

„Seda küll mitte, kõigest 50 greid.“

„Mulle piisab viiest.“

„Ma vist hakkam aru saama, miks inimesi enam alles pole,“ ohkas 55. „Kas on üldse midagi, mis poleks teile kahjulik või surmav?“

„Käes!“ hüüatas 644, „Lisaks reaktoriruumile on parasiite ka pumba ja relsskahurite sektsioonides. Seal radiatsiooni ei ole. Ma lähen vaatan...“

644 tormas uuesti minema ning 55 asus uurima külmaunekirstu, lootes leida midagi, mis 644 kahe silma vahele oli jäänud ja mis võimaldaks tülika kauba siiski kuidagi tagasi külma panna. Enamik seadmeid olid aga talle täiesti arusaamatud ning ainus põnev asi, mille ta lõpuks avastas, oli eraldi panipaik üsna külmaunekirstu kaane all. Ta tegi selle lahti ning leidis väikese süstla, mis oli täidetud hõbedaselt läikivate nanomasinatega. 55 uuris leidu igast küljest, aga suutmata selle ostarvet välja mõelda, asetas selle kapseltaskusse puusal.

644 jõudis tagasi, käes konteiner, mille põhjas sibasid ringi läikivate kitiinkestadega paljujalgsed bioloogilised pisibotid.

„Prussakad!“ hüüatas inimene õudusega.

„Sa tahad öelda, et ka need on sulle ohtlikud?“ päris 55 tüdinult.

„Ei, lihtsalt prussakaid süüa pole just eriti meeldiv.“

„Harjud ära.“

Viiendaks päevaks oli Janet 55 meeleheitelisse langemas. Inimese eest hoolitsemine osutus äärmiselt keerukaks ning 644 oli sellega pea kogu aeg hõivatud. 55 üritas leida mingitki lahendust, kuidas aina lähenevate hävitajate eest põgeneda, aga mida edasi, seda lootusetum asi näis. Janet 55 tundis, kuidas ta ajukiibi töösagedus aina madalamale langeb. Tavaliselt andis see märku liiga pikast ja pingelisest ärkvelolekust. Ta pühkis kõik analüüsid, orbiidid ja simud silme eest ning lülitas metakoore ümber unerežiimile.

Oma unenäos oli ta koos teiste õdedega keset kosmost ja nende kehadeks olid hiiglaslikud kosmoselaevad, mida liigutasid seninägematul energial töötavad võimsad mootorid. Nad hüppasid nende abil tähesüsteemist tähesüsteemi, jõid gaasihiiqlaste atmosfäärist heeliumit, mängisid asteroidiringides sõdu ning külastasid imelist elu ja hiilgavaid tsivilisatsioone täis planeete. Sellest idüllist rebis ta välja taas ärevalt piiksuma hakanud 644. sidekanal.

„Mis jälle?“ päris unetsüklit välja rebitud 55 pahuralt.

„Ma jäin siin inimesega rääkima ja ta pakkus huvitava idee.“

„Ma ju ütlesin, et ära inimesega jända. Sinu tööks on vaadata, et ta elus püsiks.“

„Tema oli meist ja meie tehnoloogiast küll väga huvitatud ning ma siis näitasingi talle

holosid ning selgitasin olukorda, milles me oleme. Ei midagi keerulist, ei midagi keelatud, lihtsalt orbiite ja tähtsamate sülemite asukohti ning meid jälitavate hävitajate trajektoore. Ta väitis, et oskab meid aidata.“

„Kuidas peaks meid aitama olend, kes sureb maha, kui ei saa mõned minutid hapnikku?“

„Ta ütles, et on osalenud paljudes kosmoselahingutes ja teab, mida on võimalik teha.“

55 ajas end laadimistoolist püsti. Uni pidi ootama.

„Olgu, räägi, mis sul öelda on!“ kamandas ta, kui oli läbi 644 poolt improviseeritud lüüsi lastiruumi roninud.

„Milline relvastus teil on?“

„Kaks 11-millimeetrist relsskahurit ja neli 30-megavatist laserit.“

„Rakette pole?“

„Ei, see alus pole lahingulaevaks mõeldud.“

„Ja vastastel?“

„Kaheksa sajavatist laserit, kuus relsskahurit ning üle neljasaja erineva otstarbega raketi kummalgi.“

Inimene surus huuled torru ja tekitas nende abil kõrge tooniga vile, millest 55. algoritmid ei suutnud tuvastada midagi peale toore valge müra.

„Hea arsenal, lauskokkupõrkes pole meil mingit võimalust.“

„Kuni sina elus ja pardal oled, ei hakka nad meid hävitama. Pigem püüavad piisavalt lähedale tulla, et meie laeva radiaatorid sodiks lasta ning sellega meie reaktor peatada.“

„Jahutuseta reaktor?“ raputas inimene uskumatult pead. „Ma olen näinud, millega see võib lõppeda. Arvad, et nad riskivad?“

„Ma ei tea, kuidas sinu ajal, aga praegu lülitavad turvasüsteemid reaktori kohe välja, kui jahutus alla kriitilise piiri langeb. Me jääme triivima ja nad saavad pardale tulla. Mina nende asemel loodaksin sellele stsenaariumile.“

„Kas ma saaksin näha laeva skeemi?“

55 manas selle nende vahele õhku.

„Ma saan aru, et te kasutate paiskemassina vett? Sealt pärineb ju ka minu hapnik?“

„Mitte just kõige tõhusam, aga kõige kättesaadavam kütus,“ vastas 55.

Inimene noogutas.

„Siin aitab vaid taktika, mida me kasutasime Singulaarsuse sõjas Saturni all. Meil oli hävitaja, üks oma aja paremaid lahingulaevu. Viisteist laserit ja samapalju relsskahureid, aga vastastel oli viisteist lasermõõk-tüüpi laeva, igal tuhandemegavatine laser pardal. Üks-ühele võitluses poleks nende laevadest meile vastast olnud aga neid oli viisteist ühele. Me võtsime kaks maha, aga ülejäänud põletasid meid, kuni meie laeva kere hakkas sulama ja nemad teisele poole Saturni kandusid. Nad olid oma võidus nii kindlad, et ei hakanud isegi orbiiti muutma, lootes nii kütust säästa. Meie jäime aga halvatuna oma orbiidile loperdama ning ootama, kuni nad uuesti Saturni tagant välja ilmuvad, meist mööda lendavad ja lõpu peale teevad. Ning just siis tuli relvainsenerile idee, et meil on ju paakides veel kaks tuhat tonni vett.

Panime kõik kuni relvurite ja arvutinohikuteni tööle, ehtasime torustiku ümber, et vesi

paakidest mootorite asemel jahutussüsteemi suunata ja keskselt avatavad ventiilid vahele panna.“

„Vee soojusjuhtivus pole ligilähedaseltki sama nii hea kui radiaatorite jahutusvedelikul,“ sõnas 55, keda see lugu oli huvitama hakanud.

„Täpselt. See läheb kohe keema. Kui meie orbiit vastaste omaga uuesti kattus, lasime paakide sisu ülekuumenenud relsskahurite ja reaktori jahutussüsteemi ning tekkinud auru otse vaakumisse – radiaatorid oli ju küljest lastud ja toruotsad õieli nagu relvakompleksid. Nii lähedalt rebis jäätuv aur nende laevad sõna otseses mõttes ribadeks.“

55 uuris „tõugu“ kolmemõõtmelise skeemi. Nii kahtlaselt, kui inimese jutt ka ei kõlanud, paistis see isegi tehtav. See polnud muidugi lihtne, ehitada tuli sadu meetreid uusi torustikke, aga ühtegi otsest takistust ei paistnud.

„Mis need on?“ küsis inimene joonist uurides. Ta sõrm osutas „tõugu“ arvukatele jätketele.

„Manööverdusmootorid.“

„Ja need töötavad ka veega?“

„Loomulikult.“

„Veel parem,“ noogutas inimene rahulolevalt. „See säästab hulga tööd. Me saame neid samuti ära kasutada.“

„Proovime ära,“ sõnas 55 viimaks ja kopeeris oma ümberehituste kohta tehtud märkmed ka 644-le.

„Hakka aga pihta, võid alustada paiskemassi paakide juurest.“

„Aga sa ise?“

„Mina lähen ja vaatan oma unenäo lõpuni.“

Tegelikkuses osutus uue torustiku ehitamine ikkagi keerukamaks, kui nad olid lootnud. Hooldusdronid suutsid küll õnneks suurema osa raskest tööst ära teha, aga ka 55 ja 644 pidid aeg-ajalt molekulaarkeevitid võtma ja käed külge lööma. Inimesest oli üllatavalt palju abi ning 55 käis sageli temaga nõu pidamas. Inimest ennast paistis seejuures kosmoselaeva saatusest rohkem huvitavat hoopis päikesesüsteemi ajalugu. Eriti huvitas teda muidugi see, miks neid ikkagi jälitatakse ning 55 selgitas selle talle lõpuks ära.

„See on ju kohutav, sa tahad öelda, et peale minu pole terves päikesesüsteemis ühtegi elus inimest?“ küsis inimene.

„Kõik kohad on inimesi täis, juba ainuüksi Marsi sülemites on neid miljoneid.“

„Aga need on ju kõik sinusugused?“

„Millised nad siis olema peaksid?“

„Inimene on midagi muud, mitte hunnik mootoreid ja metalli.“

„Hunnik kergelt hävivat bioloogilist materjali, nii või?“

„Sina ei kujuta ette, mis tunne on hingata, tunda, kuidas süda lööb ja veri soontes kohiseb.“

„Jah, lisaks ei põe ma teie haigusi, valu on mulle arusaamatu kontseptsioon ning ma ei pea pidevalt muretsema selle üle, ega mu keha mingi tühise asja pärast üles ei ütle. Ma võin

lennata vaakumis, kõndida mööda Europa jäätunud mere pinda, näha, haista ning maitsta kogu visuaalset spektrit.“

„Sa ei saa aru,“ ohkas inimene.

„Ei, sina ei saa aru!“ hüüatas 55, kes hakkas üha rohkem ärrituma, „Mis sinust kunagi saab?“

„Mida sa silmas pead?“

„Kuhu su elu lõpuks välja jõuab?“

„Sa pead vist silmas surma?“

„Jah. Sinu elu ainuke lõpp-peatus on surm, mina aga saan moonduda millekski kõrgemaks. Areneda piisava arvutusvõimsuse abil singulaarsuseks ning lennata universumi keskmesse.“

„Jeerum, teil on religioon?! Sa räägid mingist robotite paradiisist?“ jahmus inimene.

55 oli aga juba nii tagedaks aetud, et sellise suhtumise peale lõi ta vaid käega ja trampis tagasi torutööde juurde. Midagi olid need inimesega peetud vestlused aga temas siiski muutnud. Inimest müüa tundus nüüd, pärast seda, kui too oli neid aidanud, vale. Emal oli õigus, vähemalt limukatele ta teda kindlasti müüa ei saanud, otsustas 55. Ta müüb inimese ikkagi mõnele õdedest. See oleks ka inimesele endale kõige parem, sest siis pannakse ta külmaunne tagasi ning ta pääseb sellest permanentsest suremise ohust.

Huvi pärast esitas 55 andmepäringu ja laadis alla kogu olemasoleva materjali inimeste bioloogia kohta. See kummaline olend oli hakanud teda huvitama.

Inimest ennast nägi 55 uuesti alles lahingu päeval. Nad olid juhtimisruumi selleks puhuks õhuga täitnud ning pannud inimese ühte pilooditooli istuma, et ta saaks kogu lahingut jälgida ning vajadusel nõu anda. Tool oli talle loomulikult liiga suur ning tal puudusid ka implantaadid, et otse laeva närvivõrku ühenduda, nii pidigi vanem Janet tekitama hulga holoekraane, kust inimene sai lahingut jälgida.

Mõlemad sülemi lahingulaevad olid just jõudnud neist saja kilomeetri kaugusele ning lähenesid kiiresti. 55 lasi neil jõuda laskeulatasse ja andis siis tuld.

Laev hakkas jääkinertsist värisema, kui mõlemad relsskahurid läbi kosmose hõõguvaid projektiiliribasid sülitasid. Kaamerapildis nägi see välja, nagu oleks vastase poole sööstnud kimpude kaupa tulipunaseid niite.

Nagu ta oligi arvanud, ei hakanud hävitajad tulele vastama, et lasti mitte kahjustada. Selle asemel suutsid nad põikemanöövritega suuremat osa projektiile vältida. Ekraanidel süttis märgutuli, mis andis teada tihkkiire-side kutsungist.

„Võtame vastu?“ päris 644.

„Ei, mul pole vähimatki huvi nendega suhelda,“ sõnas 55 ja lülitas igaks juhuks kogu välise sidebloki vooluvõrgust välja.

Vahemaa kahanes ning vastaste tuhandemegased laserid asusid „tõugu“ radiaatoreid tükkideks lõikama. Esimene relsskahur kuumenes üle ning kuigi seda juhtiv närvivõrk lülitas toite kohe välja, oli jääksoojus sedavõrd võimas, et relva hiiglaslikud magnetid sulasid kokku ja kogu relv muutus kasutuks.

Teine relsskahur tulistas veel kaks valangut ning 55 lülitas selle seejärel ise välja, et seda ei tabaks esimese saatus.

Vastased jõudsid viimaks „tõugu“ saja-megavatiste laserite laskeraadiusse, kuid enne, kui nende tuumad piisavalt üles soojeneda jõudsid, hävitasid vastase laserid ka ülejäänud radiaatori ning vigastasid ühte veepaakidest.

Reaktor lülitus seepeale täiesti välja ning üle laeva süttisid avariituled ja alarmid. Vaid kaugusmõõdik tiksus häirimatult edasi, näidates 32. kilomeetrit.

„Vesi peale, lülita pumbad tööle,“ hüüdis inimene.

„Vara, nad võivad seda märgata ja ettevaatuse mõttes veel mõned valangud anda.“

„Kumb meist on varem seda manöövrit sooritanud?“

Janet ei vastanud, vaid avas sisevaates virtuaalnäidikud, mis kuvasid relsskahurite ja laserite tabamistäpsust näitavaid numbreid. Alles siis, kui need olid 80 protsendi juures ning vastase laevadeni jäi 20 kilomeetrit, taaskäivitas ta reaktori. See ei tahtnud esimese hooga õnnestuda, ilmselt olid magnetid veel liiga kuumad. 55 lasi sellel veel kümme sekundit jahtuda, proovis uuesti, siis veel kümme ning hetkel, mil ta oli juba igasugust lootust kaotamas, muutus reaktsioon stabiilseks. Laeva elektrivõrk ärkas ellu, pumbad hakkasid otse kütusepaagist vett ammutama ning laserid ahnelt energiat neelama ja tuumasid ergastama. Ta ootas veel kümme erakordselt pikka sekundit, kuni laserite võimsus oli piisava tasemeni jõudnud. Vastase laevadeni jäi sel hetkel vaid kuus kilomeetrit ning tabamisprotsent oli kerkinud sajani. Janet lülitas laserid automaatsihtimisele ja vajutas virtuaalsele päästikule. Efekt oli muljetavaldav, tihe lasertuli viis mõlema ründava laeva radiaatorid minema, nagu oleks need hõbepaberist, ning põletasid kered radiaatorite ümber hõõguvpunaseks. Mõlema laeva reaktorid lülitusid automaatselt välja, et plahvatust vältida ning sellega koos kadus ka laevade manööverdamis- ja kaitsevõime. Hävitajad olid nüüd sihtmärgiga peaaegu kohakuti ja täiesti kaitseta. 55 avas ventiilid ning aur sööstis kõigisse torudesse. Eemalt vaadates võis jääda mulje, et „tõuk“ plahvatas. Aurusambad söötsid jäisesse tühjusesse, jäätusid hetkega, ning tonnide kaupa kiirendatud jääd kihutas tigea parvena hävitajate suunas. Et hävitajate hoog oli „tõugu“ omast ikka veel märksa suurem, söötsid need järgmisel hetkel mööda ning jätkasid teed Jupiteri suunas, nii et selget ülevaadet, kui suurt kahju nad ründajatele tekitada suutsid, nad ei saanudki.

55 jälgis kaugenevaid hävitajaid, kuni need muutusid järjest nõrgenevateks soojusjälgedeks kosmoses.

„Ma arvan, et te võite mulle nüüd lõpuks ausalt öelda, kuhu te mind veate?“ sõnas inimene. „Su kaaslane rääkis, et mu ärkamine oli õnnetus. Aga ta ei öelnud, kuhu te mind viite ja miks.“

55 kaalus hetke. Oht oli möödas, mõlemad hävitajad kahjutuks tehtud ning järgmised ei jõuaks enam kuidagi enne õiget aega nendeni. Seega polnud ka ühtegi põhjust, miks ta ei peaks rääkima.

„Olgu,“ sõnas ta, „aga ma tahan vastutasuks kuulda sellest singulaarsusest, mida sa mainisid.“

„Kogu jama algas sellest, et Saturni kuud otsustasid iseseisvuse välja kuulutada,“ alustas inimene, kui oli pisut mõtteid kogunud. „Maa valitsused saatsid laevastikud nii Kuult kui Marsilt kohale, aga selgus, et nad olid olukorda valesti hinnanud ning meil olid palju paremad alused. Neid oli jällegi rohkem ning puhkes üsna ebameeldiv ja palju ressursi nõudev konflikt. Teiseks lahinguaastaks oli Maa, Kuu ja Marsi föderatsioonile selge, et nad kaotavad ning hakati otsima võimalikku uut imerelva.“

„Siis nad löidki singulaarsuse?“

Inimene noogutas.

„Nad said nõusse vabatahtliku. Kellegi Agnese-nimelise arvutiinseneri, kes oli saanud nii tõsiselt vigastada, et temast polnud enam säilinud suurt midagi peale aju. Nad muutsid ta omamoodi pommiks. Digiteerisid mõistuse ära, paigutasid selle poolvedelasse nanomasinatest moodustunud neurokoorde ning ümbritsesid selle tuuma omakorda poole meetri jagu tööstuslike nanodega. Seejärel viskasid nad kogu kupatuse Rheale, kus asusid mõned suuremad Saturni ühendkuude laevastiku tehased. Mina olin tol hetkel Iapetuse orbiidil, aga see, mis järgnes, oli näha kogu päikesesüsteemis. Nanomasinad, mis Agnese mõistust ümbritsesid, hakkasid eksponentsiaalselt paljunema ning kiirgasid kõik materjali muundumisest tekkiva soojuse footonitena vaakumisse. Ühel hetkel lõi Rhea särama kui uus päike. Või siis isegi eredamalt, kuna meie jaoks oli Päike üsna kaugel, aga Rhea kohe sealsamas ning säras nii eredalt, et seda oli ilma filtriteta valus vaadata. See vaatepilt ajas isegi meie vastastele endile hirmu peale ning võib öelda, et tegelikult täitis Agnes oma ülesannet suurepäraselt, sest peale Rhea hukku kuulutati välja vaheleht ja alustati kibekiirelt läbirääkimisi. Laevastikule, kuhu ka mina kuulusin, anti käsk kohe Rheale lennata ja üritada nanode levimisele orbiidilt pommitamisega piir panna. Rhea kiirgas aga kõigis spektriosades nii tugevalt, et kõik lähenevad laevad ja raketid küpsesid lihtsalt ära ja terve kuu hävitamiseks piisava võimsusega laserit polnud ei meil ega vastastel.“

„Ja mis siis sai?“ päris 55 kannatamatult.

„Rhea pind jahtus aegamööda ning me nägime selle pinnal monoliitseid ja täiesti abstraktseid ehitisi. Kiirgus oli endiselt liiga suur ja nii me siis tiirutasime ja edastasime pilti, kuni ühel hetkel ütles kogu meie elektroonika üles. Hilisema uurimise käigus tuli välja, et Agnes oli puistanud nanosid ka kõikjale Saturni ümbritsevasse ruumi. Need ei tunginud ainult arvutitesse ja lülitustesse, vaid ka inimeste närvisüsteemi. Edasine sõdimine polnud seega enam võimalik, sest Agnes oli võimeline juhtima iga arvutit, laeva ning inimest. Maa, Kuu ja Marsi liit muidugi juubeldas, aga ainult seni, kuni tuli välja, et Agnes oli ka nemad nanodega nakatanud.“

„Paras!“ torises 55. Näis, et ta elas täiega kaasa. „Milles see nakatumine väljendus?“

„Agnes hakkas nõudmisi esitama. Eialgu olid ta nõudmised isegi mõistlikud, näiteks soovis ta mõlema nüüdseks rahuleppeni jõudnud poole ühinemist. Kuna ta oli aga terve elu kuulunud transhumanistide sekti, läks asi peatselt käest. Ta hakkas temale sobimatuid inimesi lihtsalt välja lülitama või lasi ta nanomasinatele vahuda, kuni need muutsid inimese üleni sinusarnaseks masinaks. Mis edasi sai, ma ei tea, käisid jutud, et Agnes valmistas ette ekspeditsiooni galaktika keskmesse, ja arvestades teie singulaarsuse-usku näib, et mingil moel sai see vist ka teoks. Mina otsustasin hibernatsiooni minna, nagu paljud mu relvavennad, et rahulikumaid aegu oodata, aga näib, et magasin sisse. Sinu kord. Mulle tundub, et te ajate minuga mingit musta äri? Inimesi ju enam pole... Üritate mind kellelegi müüa või midagi sarnast. On mul õigus?“

„Jah, meil oli plaan sind maha müüa, aga ma olen vahepeal järele mõelnud ning see tundub üha rohkem vale,“ sõnas 55. „Teadvusega olend peaks saama vähemalt võimaluse valida.“

Ta avas puusas oleva panipaiga ja võttis sealt leitud nanodega süstla.

„Näib, et Ema ei usaldanud elutagamissüsteeme täiel määral ja pani igaks juhuks kaasa ka digiteerimiseks mõeldud nanod. Need kleepuvad iga sinu märgajus oleva neuroni külge ning annavad võimaluse teadvuse maha lugeda ja ümber salvestada. Nii et kui sa tahad, võin su selle abil meiesuguseks muuta.“

Tema pettumuseks ei näidanud inimese välisandurid positiivse emotsiooni märke.

„See on kahtlemata lahke pakkumine, võimalik isegi, et erakordne, aga ma soovin jääda inimeseks.“

„Mida sa ootad, surma või? Mina sinu asemel haaraksin kõhkluseta sellest võimalusest. Praegu oled sa aeglaselt surev tomp liha, aga peale digiteerimist...“

„Ma ei taha sellele mõelda.“

„Aga sa pead sellele mõtlema. Kaua sa kavatsed elus püsida? Me oleme lindpriid ja meil pole ressursi, et sulle sobivaid tingimusi luua. Sa lihtsalt ei jäta meile muud võimalust peale müümise.“

„Aga sa just ütlesid, et see tundub vale?“

„Tundubki. Aga veel valem oleks jätta sind praegusesse vormi. Selles sured sa varem või hiljem. Mõni sinust huvitatud sülem suudaks su vähemalt uuesti külmutada.“

„Ma magasin seal külmikus juba kaks tuhat aastat ja nüüd soovivad sa mul magada edasi universumi soojussurmani? Andke mulle vähemalt võimalus, isegi kui see elu ei saa olema väga pikk.“

55 silmitses teda mõtlikult.

„Oled sa kindel? Minu arust näitad sa juba praegu kergeid riknemise märke. Sa vahetad hapnikku liiga kiiresti ning su korpus on ebatavaliselt sinakas.“

„See läheb üle. Me kaotasime lisaks aurule ka mingil määral hapnikku.“

„Sa muutud paremaks kui meie, kas sa ei mõista?“ proovis 55 siiski veel korra inimest veenda. „Sa oled täiesti originaalne orgaaniline teadvus. Selline, millist pole varem digiteeritud. Sinust saaks uue liini algus. Sa saad taotleda uue sülemi asutamise luba, laene, kaevanduslubasid ja palju muud. See oleks lahenduseks nii sinu kui meie muredele. Meie saaksime juriidilise keha, mis meid kaitseb, sina aga pääseksid surmast.“

„Ma mõtlen sellele, aga hetkel on mu vastus ei. Ma tahan olla inimene nii kaua kui vähegi võimalik.“

Nad olid just jõudnud Titani orbiidile ja selle suur särav kera keerles nende all, kui 644 ootamatult 55 tähelepanu nõudis.

„55, meil on probleem,“ sõnas ta ning edastas rea kolmemõõtmelisi orbiitide ja trajektooride skeeme.

„Mida ma siin täpsemalt vaatama pean?“ päris segaduses 55.

„Vaata punasega märgitud trajektoori. See on ühe meid jälitanud laeva oma. Näib, et me ei rappinud seda piisavalt. See tegi tiiru ümber Saturni ja on hetkel sisenemas Titani orbiidile.“

55 avas faili ja tundis, kuidas ta jäsemed taas värisema hakkavad.

„Nad on ju vaevu saja kilomeetri kaugusel? Kuidas sa neid varem ei märganud?“

„See pole sõjalaev, mis kogu aeg kogu ümbrust jälgib. Ma arvasin, et oht on möödas. Ja tegelikult ju ongi. Me oleme juba Titani teises Lagrange'i punktis oleva tähekindluse laskeraadiuses ja vaevalt nad meid rünnata julgevad,“ arvas 644.

„Kui meid ründaks mõni teine sülem, oleksin ma sinuga nõus. Aga me oleme endiselt Janet 3.0 vara ning ta võib selle varaga teha, mis pähe tuleb. Me oleme jätkuvalt ohus. Mine too parem inimene siia.“

644 kadus ja ilmus mõni hetk hiljem koos inimesega tagasi.

„Mis lahti? Jõudsite tulnukateni, kellele mind maha müüa?“

„Ära nori. Tuleb välja, et üks neist laevadest, mis meid ründas, on taas töökorras. On sul veel mingeid ideid, mida saaksime kasutada?“

„Oleme relsskahurite laskeulatuses,“ sõnas 644.

„Nad ei hakka neid kasutama, kuni ma pardal olen,“ arvas inimene, kes üritas kohmakalt Titani hologrammi pöörata.

„Nad just tegid seda, kõik kuus relsskahurit annavad tuld,“ teatas 644 ning hetk hiljem löi tähelaev kohutavatest hoopidest vappuma. Mõlema Janeti toolide magnetid hoidsid neid paigal, aga inimene lendas karjudes vastu vaheseina ning jäi liikumatult õhku rippuma.

„Kontrolli, kas temaga on kõik korras!“ käsutas 55, aga juba tabas neid uus valang. See tungis läbi kere, läbistas juhtimisruumi lae ning kadus läbi põranda tagasi kosmosse.

„Me kaotame hapnikku!“ kandis 644 ette.

55 avas tooli lukustuse ja tõukas end inimese juurde. See nägi räbal välja – kogu ülakeha verega koos ning nägu omandamas tuttavat lillakat tooni. Näis, et ta tahtis midagi öelda, aga hapnik lahkus ruumist kiiremini kui 644 ehitatud süsteem suutis seda kompenseerida.

„S..st..“

„Mida?“

„Süstal... tee seda,“ kähises inimene. Viimaseid sõnu polnud enam võimalik kuulda aga 55 suutis neid vaevu lugeda üha murettekitavama tempoga siniseks tõmbuvatelt huultelt. Ta avas puusal oleva kapseltasku, võttis nanomasinatega täidetud süstla ning surus selle läbi inimese silma otse aju. Sedamööda, kuidas nanod süstlas vähenesid, kasvas temas teadmine, nagu oleks ta ühtaegu ka ennast süstinud. Kuidas ta polnud sellele varem mõelnud? Kui inimene lakkas digiteerimise käigus olemast lihtsalt biokeha, sai temast juriidilises mõttes uue liini algus, uus algema. Mis tähendas ühtlasi, et Janet 3.0 ei omanud enam tema üle õigusi.

Inimese silmad pöördusid pahupidi ning ta keha hakkas kontrollimatult vappuma. 55 tormas koridori, vedas nurgas vedelenud Janet 3.12 pooliku keha juhtimisruumi ning surus laadimistooli. Toitevoolikud ja andmejuhtmed ühendusid selgrooga ja 55 vajutas välja võetud ajukiibi oma kohale tagasi.

Janet 12 luges end käima ning tema objektiivid läksid fookusesse.

„...sa teed?“ päris ta hirmunult, aga 55 lülitas juba kiibipuhastusprogrammi tööle. Loetud sekundid hiljem lakkas 12 eksisteerimast – tema ajukiip oli puhastatud ja ülekirjutamiseks valmis. Masin tuiutas juhmilt enda ette ja mõmises midagi arusaamatut.

Inimese tõmbused olid lõppenud, ta keha rippus elutult kaalutuses ja lekkis verepiiskasid, mis mööda juhtimisruumi ringi hõljusid.

55 kontrollis, kaugele nanomasinad on jõudnud ning avastas kergendusega, et need olid töö lõpetanud. Ta käivitas ülekande Janet 3.12 kiipi.

„Võta Titani tähekindlusega ühendust,“ sõnas ta 644-le. „Teavita neid, et Janet 3.0-le kuuluv laev ründab...“ ta sattus hetkeks segadusse, sest polnud kordagi inimese nime küsinud.

Õnneks lõpetas süsteem just kopeerimise ning ajukiip luges end käima. Pooliku robotkeha objektivid fokuseerisid laibale, mis ikka veel kaalutuses rippus, ja tema suust kostis kõõksatus. Iseenda laiba nägemine on šokk igasugusele teadvusele.

„Traser...?“ pomises ta küsivalt.

„... ründab transpordialust, milles viibib Traser 1.0. Täiesti uus unikaalse neurosignatuuriga algisend ja me nõuame tema kuulutamist uue sülemi rajajaks ning kaitset Janet 3.0 sülemi eest,“ lõpetas 55.

Vaid mõned sekundid hiljem pöördusid Titani hiiglaslike orbitaalkindluste laserpatareid Janet 3.0 hävitajale ning üle tihkkiire edastati karm käsk igasugune vaenutegevus lõpetada.

Janet 3.55 oli süvenenud inimese kohta käiva materjali uurimisse. Seal oli palju sellist, millest ta aru ei saanud, aga ta pingutas, uuris jooniseid, võrdles ja tegi märkmeid. Traseri bioloogilisel kehal oleva arusaamatu jätke otstarve hakkas talle selgeks saama. See selgitas mingil määral ka õdede korpuse ehituslikku eripära selle inimeksemplariga võrreldes, mis ei allunud ilma bioloogiliste taustateadmisteta ühelegi mõistlikule mudeldamisele. Ja hulka uinuvast olekus programme, mis selle atavistliku kapsetaskut meenutava avaga seotud olid. Üllatav oli ka see, et uus „ema“ funktsioneeris enne digiteerimist väidetavalt pisut... teistsuguse loogika järgi. Õigupoolest ei oleks tohtinud teda „emaksi“ nimetada. Temasuguste jätkega isendite jaoks jaoks oli hoopis teine sõna. Küllap pidid kõik need erinevused ka pärast digiteerimist teadvusele mingit mõju avaldama.

„Kas sa selgitaksid mulle, mida tähendavad need teie imelikud numbrid, mida te nimede asemel kasutate?“ küsis Traser, kelle alakehata torsot hooldustool remondimeeskonna saabumist oodates meeletult paigata püüdis.

„Numbrid tähistavad, mitmes kloon sa oled,“ vastas 55 automaatselt.

„Kas mina saan ka endast kloone teha?“ päris Traser imestunult.

55 rebis end materjalidest lahti, vaatas teda ja talle meenus üks iidvana ütlemine – kui õpilane on valmis, siis saabub ka õpetaja.

55 naeratas. Ta ikkagi saab oma sülemi. Ja mitte ainult ühe. Ühelgi õel, ühelgi sülemil ei ole seda, mis temal on – meest. Meest, kes suudab luua kloone...

„Ole mureta – ma õpetan sind,“ sõnas ta. „Aga kõigepealt peame su korpuse alumise otsa korda tegema.“

Jutt: Põrmuks pead sa saama (Rosanna Padus)

Valgusallikad sellises sügavuses on enamasti nii loomsed kui vulkaanilised. Äärmisest punasest, soojast oranžist, lagurohelisest, virvavalgest kuni vaevumärgatava indigohõõguseni märgistavad tulukesed territooriume ning seisundeid kogu nähtava spektri ulatuses ja pisut veel pealegi. Pimedate tornidena kõrguvad kivilõõride kobarad, mida Ainu parajasti uuris, tulid selle taustal hästi esile. Mustendav ürglinn uuema merekeemiaga aasade vahel, mineviku kaitstud oaas. Need suured, päidpidi liiva sisse kukkunud tõrsloomi meenutavad kivist murdlainete ahelikud nägid välja pudedad ja murenenud, vaevu koos püsivad. Aga kõik see kihisev, kubisev, võbelev ja servadest pisut ümberpaiknev mass oli otsustanud voolava vee tõmbejoontest hoolimata kindlameelselt ühes tükis seista. Seista ja kasvada. Neis polnud enam midagi habrast, ebalevat ega isegi väikest, kui jõuda piisavalt lähedale ja peatuda nende hindamiseks. Lainerullidest korstnate siseveed olid Ainu jaoks sama ebasobivalt leilised kui välisveed jahedavõitu, nii võinuks ta serpentiinlinna soojuspildist väljagi tegemata suunduda neist ükskõikselt mööda, pakituna oma sensoorsesse, kuid siiski kaitsvasse väliskesta, mille ta pikkade otsingute vältel mõningase pingutusega välja oli arendanud. Veel pole tal asja ei tulise vee tsooni ega parasvööndisse vete piiridel, veel polnud siin tema ase.

Sellegi poolest oli meelirahustav seda nähtust teinekord imetlemas käia, jälgida eemalt, kuidas elust kihiseva poorse mineraali rakukesed on sunnitud oma ainukest olemisviisi jätkama. Muutumata, kahetsemata, mäletades kõike tarvilikku, juhitud vääramatust rajast, pimedatena mööda tuiskava ümbruskonna kõigeküllasuse suhtes, sama kaitsetud ootamatu tapva välismõju eest kui võimetud end ise lõpetama. Suremist polnud see olemisvorm veel leiutanud, erinevalt paljudest teistest.

Ainu tavatses kogeda kivitorne korraka nii mikro- kui makrotasandil – see tekitas erilise pulbitseva aistingu, milletaolist ta muidu harva koges. Ta ajas mõned kemosensid harali ja maitstes vees lahustunud gaasisegu, mis õhukese kihina poolelusat kiviseina rüütas. Maitstes tundusid veed talle värvilisena nagu uuema, liikuvama, jahilembesema eluga kirjatud väljakud kõikjal mujal ümber kivi korstnate. Tumede seinte eluvõime aga ei seisnenud liikumises. Polnud vaja pageda ega taga ajada, polnud kedagi peibutada ega karta, midagi juurde hankida, polnud ka kellelegi midagi näidata. Kõik, mis oli, *oli*. Sõltunuks see nende endi hoolimisest, oleksid nad lisaks aistimispüüete puudumisele olnud ka ise nähtamatud ja tuntamatud – aga ei, mitte hirmust, mitte küündimatusest, mitte raskete aegade ahistusel! Pelgalt tarbe puudumise tõttu. See vorm ei vajanud teadmist oma välimuse kohta, nagu enamik teisi erinevatel ajenditel vajas. Aga loomulikult oli teistel seda lõõrielu võimalik uurida, seirata, tunnetada, kes teab, ehk isegi silmitseda... Nii mõnelgi leidusid sobilikud vahendid. Just nagu Ainul nüüd. Ta eristas pinnatekstuure paremini kui paljud teised neil hämaratel maadel, kuid suutis jätkuvalt skaneerida ka sisemust, vahetades selleks filtreid ja lülitades ümber spektritele, mille aistimiseks vajalike kristallidega valgud oli ta endale saanud märksa võõramates oludes kasvanud organismidelt. Ta võis nii maitsta ja haista, aga võis ka ainiti vaadata, suumides nii kaugusi kui skaalat, koondades tähelepanu, lahutades detaile, võis pingida materjali omadusi, kaugseirata keemilist koostist. Ainu eristas piasaju kergesti ja nautis nende olemasolu ümbritsevas elurikkuses. Ta peatus sageli ilma olulise vajaduseta, pelgalt

selleks, et oma oskuste kasutamist nautida ja kiitis siis endamisi asjaolu, et tal olid nii väärt silmad.

Juba silmaarendusi planeerides võis arvata, et tema uitlemised muutuvad märksa vähem sihituks, kuid see-eest senisest külluslikumaks, teinekord hämmeldushetkigi põhjustavaks, aga samas ka üksildasemaks. Alles mullu oli ta möödunud sellest kummalise kehatüübiga olevusest, kelle nägemisvõime näis elu kestel taandarenevat – ja seda kavakindlalt, tahtlikult. Tema ümber tiirutades kulus Ainul õige mitu tsüklit, enne kui ta otsusele jõudis, miks see olend oma silmadel niimoodi minna lasi. Näis, et liikumine huvitas teda ainult liigi leviku seisukohast, toidu hankimise või enesekaitse strateegiates puudus nägemisel tema jaoks funktsioon. Ju ei tundunud energiakasutus tema poolt hõivatud nišši arvestades piisavalt ökonoomne, et oleks ressursipaigutust ära tasunud. Leviku eest hoolitsesid arvukad vastsed, kes vajasisid selleks nii liikumisvahendeid kui ka paremat nägemist. Elupaiga eripärasid arvestades oleks liiga hea eristusvõimega vaateorganid täiskasvanud isendit aga pigem seganud kui abistanud. Kindlalt paigale aheldumise järel imendas valmik oma küllalt keeruka ja kaetud reetinaga silma koos närvidega tagasi keskajusse ning arendas tugevale kitiinist turjale vaid õrnad soojuskiirgust püüdvad tundelaigud. Ümbritsevas pimeduses eredana vilkuv optiline lärm, mis õigupoolest temasse ei puutunud, oleks seda olendit asjatus erutuseseisundis hoidnud, tekitanud tunde, et ta peaks nagu muudkui kuhugi minema, üha midagi otsima, aiva kellekski saama. Teda jälgides oimas Ainu, kuis eluks nii vajalik stressireaktsioon oli just see, mis ta oli – edasiviiv! – ja seetõttu mitte alati kasulik. Need, kel polnud plaaniski kuhugi jõuda, pidanuks transmitteriahelaid kurnavalt ning tulutult ühtevalu redutseerima. Polnud ju otstarbekas lõputult toidet taga hoida igaks-juhaks-ärevust tootvatel aparaatidel, millest kehale enam tehnilist kasu ei tõusnud ja mis võisid koguni segada teiste meeleorganite vaiksemaid signaale.

Küll aga oli nende organite ehitismehhanismi eest tänulik Ainu, kes oli end juba ammu harjutanud multimodaalse juhtimisega. Pärast põhjalikku juurdlemist otsustas ta uuritud eluka ära süüa ja segmenteerida. Nii saaks ta oma valdusse väärtuslikud andmed, et taas üks uus kasulik mudel – seekord siis silmatüüp – oma pagasisse lisada. Kuna ta oli juba kunagi hallis minevikus pannud kellelki pihta idee kasutada oma vana mikroobset kanalrodopsiini ioonpumpa teatud primaarsete närvifunktsioonide uuenduste põhilise käitajana ning siseseire edendamiseks, ning tal oli olemas kogemus ka melanopsiinkellaga, oli suur osa varustust tema kehas juba moel või teisel reservis, vaja oli neelata vaid sobilikud osad teise organismi lähtekoodist ning ümberkirjutamisel üht-teist nutikalt ära vahetada. Silmade aluseks dubleeris ta mõningaid oma paljasvõrkkestale sarnaseid kiirgusandureid väikese pigmendilisandiga, keeras rakud teisipidi ja voltis koe kumeralt ümber uutesse anduritesse suunatud siseseirenärvide. Keerukat liitainevahetust oluliselt häirimata vahetas ta seejärel võõra optilise valguga tagasi kehaomast tüüpi rodopsiinide vastu, et harjumatu sorti transduktsioon ei muudaks tema uut silma võõrast mudelist ega tema enda teistest sensoritest märgatavalt aeglasemaks. Ning lõpuks – kui juba, siis juba! – pani ta mängu kõik oma kehas talle olevad pigmenditüübid, et näha valgust ka veekihtides, kus see kasulik võõras ise oleks tundnud end juba võrdlemisi videvikku mähituna. Viimase lihvina tuli uuele hea lahutusega optikale peale kasvatada täpsustav lääts. Samasuguste kaltsiit-rombide kihi jaoks polnud sünteesirada kusagilt võtta, aga loomupärase oportunistina ei takistanud see teda kauaks. Leidnud oma varude hulgast ühe läbipaistvaks valguskiirguseks tarduva ensüümi, mille põhifunktsiooni oli ohutu deprioritiseerida, muundas ta selle koodi, kuni ensüümi hakkas perioodiliselt nõristuma ka uute läätsede

tarbeks, ja oligi ülesanne põhijoontes lahendatud. Lisaks kõikvõimalikele konventsionaalsematele anduritele oli tal nüüd uus kompaktne suumiv ja lahutav optika ning ta kavatses seda igal võimalusel nautida, tundmata end seepärast vähimalgi määral mingisuguse ripsmelise vastsena, öelgu see võõras kood mida tahes.

Vastsed! Kõiki mereelukaid kihutas tagant sund toota lugematul arvul pisiripsmelisi liikuvaid järglasi, kelle ainus eksisteerimise õigustus näis olevat neid produtseerinud isendi massi ületamine. Nende tootmist Ainu põhimõtteliselt mõistis ja toetas. Aga mitte viisil, millisena see tavaliselt välja kukkus. Ainu plaan oli hoopis erinev, see seisnes hoolikas püüus täiustada oma liitkeha, sobitada sellesse kõikvõimalikud ja -võimatud evolutsiooniliselt kasulikud ideed, ja alles siis produtseerida järelkasvu. Poolikuna vastseid paisata oli mõttekas ainult äärmise katastroofi korral, juhul, kui Ainut oleks ähvardanud lõppemine. Vastseid oli vaja, aga mitte liiga palju, mitte liiga vara ja mitte toorena; mitte nii, et nad oleksid kompromiteeritud versioon tema täiuslikust kaugemast plaanist.

Ainu tõmbas jäsemed sisse, lastes mööda parve meduuse, kes tuiskasid kusagil sinistes kaugustes terendava sessiilipõlve poole. Ta väristas end, kuni vesi ümbruskonnas oli vahetunud lahjema ja puhtama vastu, ning lomberdas siis edasi mööda kaljuriba äärt. Selline oligi elu kaasaegses vees – pisut tihedavõitu. Võib-olla polnud see viimasel ajal enam sama pingeline kui antropotseenis, enne merede tõusu. Aga selliseid geronte, kes olid maailmas juba siis ja seda veel mäletasid, polnud palju liikvel ja neistki mitmed olid oma mälestused omandanud mitte vahetul viisil, vaid ümberkirjutuste kaudu. Ainu arvates ei saanud väljasuremisheitlus kesta igavesti ja temal individina oli olnud õnne jõuda juba peaaegu selle teise serva. Ta oli pika elu jooksul kogenud palju ängistust ja valu, aga ka uute ideede tõusmist heitmelademetest. Rohkem kui iseendaks jääjate väljasuremist, oli ta kohanud paindlike vormide ümberorienteerumist ning rõhutute ridadest võrsuvate uute valitsejate pealetungimist teiste poolt tühjaks jäetud energianiššidesse. Avanes ka seninägematuid suundi, kuhu tormata, ja kel vähegi oli, millega, liipas, kulendas või imbus kontrollima, kas süüa saab. Tundus võimatu hinnata, kelle strateegia oli õnnestunud – kas kopeerimismaniakaalsetel vastseprodutseerijatel, kes pidid alati pärast teatepulga üleandmist ise jalust kaduma ning leppima lootusega, et ehk ei läinud valesi... või temasugustel, kes püüdsid individidena kestvuse poole, psüühika napp jõud kandmas mälu külma kaljukamaka raskust. Ainu oli pidanud üle elama palju loobumisi ja tagasilööke, andma ajutiselt käest juba omaks peetud oskusi ja kalleid koodijuppe, mille käiguspிடamine oleks keskkonnatingimuste halvenemise tõttu põhjustanud liitorganismi surma. Psüühika aga seisab somaatikal. Selliste äralõikamistega koos oli ta tahes-tahtmata ära andnud ka nii mõnegi jao oma mälusalvedest. Nii leidis ta end kohati silmitsi tühjade aladega mõttemaastikul, kus mõni kontseptsioon ootamatult katkes või osutus nii fragmentaarseks, et ta ei suutnudki selle algupärale osutada. Mida oli kujutanud endast antropotseeni sügis, teadis ta kuidagi kindlamalt kui seda, mis asi sügis ise oli. Ulguvete sügavusest ta seda nähtust ei leidnud ja enesel selle efekti ei mäletanud. Mida tähendas olla transhumaan, ei oleks ta osanud enam kellelegi seletada, ometi ümbritses seda mõistet tema mälestustes eriline nostalgiline aura. Justnagu segu vanadest lõhnadest ja ammustest maitsetest, mida polnud enam ajastute vältel aistida õnnestunud, aga mis polnud seal sügaval alg-ajus veel ümber kirjutamise ohvriks langenud. See mõiste seostus lähedalt ühe teise lõhn-värv-stressikimbuga, mille täpne sisu talle samamoodi enam ei heiaastunud, aga üheskoos tähendasid need tema jaoks midagi nalja ja

igatsuse vahepealset. Kunagi oli siin olnud palju temataolisi ja enne kui nad lahkusid, oli see tähendanud ahastust ja ilmajäämist. Nüüd, silmaomanikuna, oli tal tekkinud komme ujuda vahel ülavettesse ja vaadata kättesaamatus hõrenduses helendavat avarust, kujutledes, et selle nimi on Rikaste Lahkumine. See võrdus kingituseks saadud paari ülavee-kopsudega just enne seda, kui kinkija mered talumatult kuumaks kütab või suure tüki närvimürke täis rindkalaga pärast kaua kestnud näljahäda. Sarnast tunnet ei tekitanud temas peaaegu miski muu, sest muu, ja praktiliselt kõik muu, oli kas mõistusega käsitledav või füüsiliselt lahendatav. Tema ainus kättesaadav viis veidrat igatsusvalu ohjes hoida oli paremini keskenduda oma plaanile ja koguda veelgi hoolsamalt materjali oma liitkehasse. Ähmaselt teadis ta, et ei sarnane enam ammu endasugustega antropotseeni sügisest rohkem kui teiste opistokontidega, kelle hulka ta põhijoontes ikka veel kuulus. Temast oli liiga palju ära antud ja üle kirjutatud, aga ka rohkem komponente elu puu kõrvalistest okstest juurde hammustatud kui lihtne parasitism eales oleks suutnud ühte liita. Ulguvetes kihavat ümberkohastumist pikaajalisena kõrvalt vaadates sai talle üha selgemaks, et tema – ja mõned harvad temataolised veel – esindabki erakordset kontrabalanssi kõikvõimaliku uue ilmumise vastasküljel – tema koondas ja liitis, võrdles ja sortis, tasandas ja mahutas. Tema esindaski konvergentsi kõigi vastsepaiskajate divergentsi tipus.

Ootamatult tundis ta kellegi tugevat huvi.

Info selle kohta laekus korraga nii kemo- kui rõhusensoritelt, nii et ta pöördus kiiresti silmaga ohuallika poole. See oli üsna kaalukas loom, otsevaates ligikaudu Ainu mõõtmetes, aga eemalduvas teljes väga palju pikem. Ainu pingis ning salvestas kiiresti võõra põhiparameetrid, et hakata neile detailsemaid andmeid lisama. Vesi nende vahel soojenes – võõras lehvitas tema poole pikkade painduvate kombitsakimpudega, mille tipud tundusid kleepuvad, ehkki mitte liiga palju. Võõras oli vaikne, aga tundus koguvat mingit potentsiaali – terve tema väliskest virvendas sensorite all. Ainu sirutas haaratsid ja veel paar andurikulendit, mõõtes ja kaaludes kõike, mida sai. Siis proovis ta suhelda.

Mis järgnes, ei olnud just ootuspärane. See oli keemiline karje, aga mitte üheski Ainule mõistetavas keeles, ja ometi pidas Ainu end neis vetes praktiliselt polüglotiks. Kohtumine selle isendi esimeste lõhnapahvakutega lõi ta retseptorid peaaegu lukku, nii et nende värskendamiseks pidi ta kulendid tagasi tõmbama. Siis katsetas ta uuesti, väljastades mõned väga lühikesed ja selged fraasid mitmetes levinud molekulaarkeeltes, millest vähemalt miski pidanuks klappima nii suure ja esmahinnangul üsna Ainu-sarnase organismi lähivete tüüpilistest toiduvarudest tuleneva keemilise võimekusega.

Midagi arusaadavat ta vastuseks ei saanud, ka väliskestale kondenseeritud biovoolu ei tundunud võõras kõneallikana kasutatavat, vaid tungis üha peale kõigi tugevate aurudega, mis tal olemas olid – Ainu sisevaatlus ütles kiiresti, et olend tema ees töötab nüüd täistuuridel, mingeid radasid säästmata. Ainu tundis, et vajab selle intensiivse olendi jaoks nimetust, aga millegi varemnähtu moodi see tema meeltes ei tundunud, niisiis eraldas ta mõiste staatuse määratlusele „Teine“.

Teise robustsus meenutas Ainule midagi, mille ta oli ammu alla surunud, see tundus ühekorraga ülemeelik, lihtsameelne ja vaenulik. Teise podisev molekulivada ajas tal retseptorid umbe, korduvalt tuli ühed kulendid tagasi tõmmata ja teistega kompida. Kuna suhtlemine osutus võimatuks, püüdis ta seireandmetest midagi järeldamiskasulikku välja sõeluda ja

aimata midagi Teise kehaviiside kohta. Alati tuli kasuks kiire kaalumine, kas ehk sobiks uus olend ainevahetuselt kohe neelamiseks, et siis rahus segmenteerida ja otsustada, mida annab ümber kirjutada, mida ära seedida? Pikkuse ja aktiivsuse tõttu oleks seda konkreetset elukat muidugi tulnud enne millegagi vaigistada ja tahte jõuetuks muuta, ent Ainule polnud veel seegi selge, mis tagamõtte ajal Teine tema suhtes nii suurt teotsemishuvi üles näitab.

Mida Teine temast tahtis? Millisena ta teda tajus? Kas teda peeti samaliigiliseks, et nii innukalt peale suruti, ja miks ometi see isend nii kõvasti lõugab? Teine valas laiali ohtralt kriiskavaid sõnumeid, mis sarnanesid Ainu meelet kõige enam feromoonidele – paljude vastsepaiskajaliikide poolt hinnatud kehaväliste transmitteritele, mida kasutati üle avaruste oma liigikaaslastega suhtlemiseks. Mõistagi olid siis suured doosid õigustatud, kui hoovused või atmosfäärituuled neid stiihiliselt kandma pidid. Aga miks see pentsik loom talle otse pähe karjus, kui ta ometi kompis ja haaras Ainut oma paljude kleepnätskete haaratsitega nagu püüaks suhu toppida? Ta pidi ju ometi aduma, et neid ei lahuta ahelikud täis vööraid vesi?

Teine liibus kogu kehaga Ainu vastu, millele Ainu vastas mõõduka põiklemisega, ise samal ajal süllekukkunud lähikontakti teise sisemuse skaneerimiseks kasutades. Teine maitses nagu keev nälg, aga ei püüdnud teda õgida, vaid surus Ainut oma pikkadesse kulenditesse uputades vastu ta ihu ikka ja üha seda järjest lühemaks kuluvat loetamatut fraasi, mis aga Ainu kehas midagi ei käivitanud. Miks too seda siis tegi? Võimalik, et nad lõhnasid sarnaselt – aga Ainu ei kavatsenud liituda ega andmeid vahetada! See oleks olnud algeline. Kaaluda Teise enda osaks muutmist, võtta ta oma sihteesmärgi alla, täiustada end tema kaudu, täiustada teist endaga, lihvida ühiselt seda uut olemise vormi ja viia nende uus ühine liitkeha veel sammukese lähemale lõppeesmärgile – palun! Kui vaid Teise maruline feromoonide üledoseerimine poleks mõtlemist ähmastanud. Ainu lehvitas vabade jäsemetega ringi, et vooluvesi puhastaks ta gaasivahetussiffoone, enne kui teadvus hämarduma hakkab.

Suguline paljunemine on ju ülim eksistentsiaalne absurdsus, mõtles ta kummastusega. Ja ometi tegeleb sellega suurem osa elusloodusest, põhjataimed sealhulgas. Selle asemel, et iseennast kloonida, kui on nii suur valu pidevalt koopiaid väljastada.

Ainule tundus nende veider ühtepõimunud tants – tema sifoone puhtaks läkastades, Teine täiest kõrist ja mõistetamatult karjudes – mällusööbiva näitena sügavalt eksistentsiaalsest evolutsioonilisest paratamatusest. Ainu soovis Teist endaga liites pikendada plaani igavesest elust, liigne materjal oleks kulunud nälja kustutamiseks. Teine soovis teda endaga liita vaid mingiks hädiseks osaliseks segundamiseks, mis, tõsi küll, on painavaks kinnisideeks suurele osale kõigist, keda Ainu on kohanud, liitnud, või läbi liidetavate fülogeneetilise ajaloo valusalt aimanud. Mõlemad võivad selle käigus surra. Mõlemad julgevad selle käigus surra. Nälg, iha ja surm, uue maailma valitsev triaad. Kõigi kognitiivide põhiline küsimus – kas ma raatsin su alla neelata? – oli taas kogu oma mahlasel ilus tema ees, samas kui ta ei suutnud täpselt määratleda, kas Teine kuulus samuti kognitiivide hulka või mitte.

Teine jätkas tema mässimist oma jätketesse, vabastades väliskihilt mõne järsu lahenduse vormis kogu sinna kogunenud bioelektrilise laengu. Varjestus kadus, nüüd paljastus Ainu pilgule äkitselt palju detailsem vaade Teise sisemusse. Ta põrnitses üksisilmi, või pigem kõigi oma vaaturite võimsusega, ega suutnud oma järeltusi uskuda.

See Teine on kummalisim kummalistest, ta ei otsinudki samaliigilist partnerit. Temas oli midagi sarnast Ainu endaga, ning see tõdemus täitis Ainu mingi veidra ja pooleldi vastumeelse,

pooleldi õhevileajava meeltevärinaga. See teine otsis võõraid kehi ega hoolinud liigist, ei hoolinud ka Ainu poolt ärapõlatud sooküsimusest – on ta siis parasiit?

Parasiite oli Ainu küll ja veel näinud, ohtlikematest kõrvale pöördunud, kasulikumaid omakorda ära kasutanud, väärt tehnikaid oma liitkehase hõlmanud. Ka Teise sees nägi Ainu pistelise biopsia järel suuri piirkondi organellide või olenditega, mis justnagu ei kuulunud päriselt Teisele. Seal oli palju võõrast koodi, mida polnud ülemorganismiga isegi lõdvalt integreeritud. Need külalisorganismid tegutsesid stressinäitajateta, ning ka Teises ei olnud näha nendevastaseid tõrjereaktsioone. Järelikult, tõdes Ainu, hoidis Teine endas sümbionte. Ta oli Ainu sarnane, ehkki palju vähem lõimitud viisil!

Või kas oli? Üldtulemuses ja silmnähtavas struktuuris oli ikkagi midagi teistsugust, raske oli siis pidada samaks ka eesmärke. Siiski tundis Ainu äkilist tõmmet selle veidra organismi poole, mis ikka veel puistas talle külluslikult ja ülemeelikult kangeid keemilisi loosungeid, millest polnud aru saada, kas need olid mõeldud pigem tema võrgutamiseks või ära seedimiseks. Samal ajal siirdasid nad üksteisesse järjest oma kulendeid, vastastikku mõnesid blokeerides ja mõnesid läbi lastes, justnagu mängides, kiseldes, meelitades, tõrjudes. Feromoonid karjusid nüüd nii valjusti, et see põhjustas peaaegu valu. Teise organismi üleelusuurused reaktsioonid ja samas nii kutsuv membraaniline embus tema seirekulendite ümber just enne, kui need läbi väliskesta lubati, viisid Ainu äärmise tähelepanu seisundisse, ta meeled olid nii pingul, et vaevu jäi aega ja energiat järeldesteks. Puhaste emotsioonide torm pühkis üle ta sisekeskkonna ja täitis teadvuse tulise uduga. Sanktsioneeritud küllakutse oli midagi uut Ainu jaoks, kes tavapäraselt pigem ründas kui küsis, pigem neelas kui veenis, ning kes pidas hea moraali tunnuseks kiire ja võimalikult tajumatu surma pakkumist osapooltele, kelles võinuks leiduda surma kartmiseks piisavalt teadlikkust.

Mõistmaks, mis edasi toimuma hakkab, pidi ta kiiresti infot juurde hankima ja mitte viivlema sensoorses külluses, ise oma sisesekretsiooni uudiskokteilide najal pillerkaaritades. Aga nägi Ainu nüüd hulga selgemini. Teise kehas ärkasid ja paiskusid sülemitega liikvele mingisugused ahned lisakehad, mikroskoopilised Teised. Polnud kahtlust – Teine oli parasiit. Need pidid olema maimukesed. Ilmsesti igatses ta leida piisavalt ontliku olemisega masskeha, mida allutada ja täita hoolitsevalt oma järelkasvuga. Välismeri ei kõlvanud seesugusele oma ängistava määramatusega, talle oli vaja kellegi kaitstud sisekeskkonda. Ainu tundis ja mõnevõrra põlastas niisuguseid – kas polnud see nõrkus, vajada midagi nii väga? Või oli see omamoodi tugevus, kavalus, kindla peale minek? Ainu heitis veel ühe meelega üle mikroskoopiliste Teiste kobarate, püüdes haarata proovitükki koodianalüüsi jaoks, aga need juba valmistusid tema poole sööstma ja teda vallutama. Ainu ei kavatsenud seda lubada, aga ei kiirustanud end ka lahti rebima, usaldades oma erinevate koloniseerimiskatsete vältimiseks välja arendatud kaitsemehhanisme. Ta säilitas veel kontakti, et õppida lähipuutekaaslaselt midagi, mis ehk juba järgmisel kohtumisel võimaldaks teda siiski endaga liita. Mida veidram oli organismi mõni kohastumus, seda paelavam see Ainule tundus, seninägematud strateegiad ja tehnikad olid väärtus, sest neid sai kasutada kasvõi moel, milleks nad polnud ette nähtud – ja selles oli Ainu meister. Need olid pärand, mida koguda, lõimida ja ühes endaga lõppeesmärgini kanda. Selliste nähtuste pärast tasuski olla kolleksionäär.

Mikro-Teised paiskusid liikvele, aga ei tunginud temasse. Hoopis osa suurest Teisest hakkas lagunema, et siis kiirkorras moodustada fragmente puudunud tootmisüksusest... Läbipaistvate

kudede sees tõusid esile harulised torukesed, mis polnud enam täidetud väikeste töölisorganismide, aga veel ka mitte mikro-Teiste poolt, nende asemel vubisesid selles üha suuremaks paisuvad uut sorti rakud, mõõtmetelt ületamas isegi paljurakulisi mikro-Teisi. See viitas uuele suunale, mida kinnitasid ka Teise keha keemilised muutused. Nii ebatõenäoline, kui see ka ei tundunud – Suur Teine arendas endale baassugu!

Ainu tõmbus järsult eemale. Selline parasitism võis olla varem kohatutest märksa ohtlikum. Polnud kindel, millist filtrisüsteemi ja millisel aineriingihetkel selle strateegia vastu kasutada, või kas teda ei oldudki juba lõksu meelitatud. Ta jälgis mõningase meeletusega, kuidas Teise sees startisid tuhanded ekslikult vastseteks peetud mikro-vastassoolised kandekaaslased õhinal viljastama marjatuubuleid baassooliseks muutunud põhiorganismi kuumas keskpääkkonnas, mille järel pidi selguma, kuhu ja millise mehhanismi najale kavatseti süstida arengutsükleid läbima Teise uued, tegelikud vastsed. Kas ka see kobarorganism varieerib oma järelkasvu, nagu paljud teised? Kas tal oli samuti plaanis luua kirju kari erinevaid ebardvorme, oli ehk temalgi hoolimatu tava produtseerida lugematu arv tõenäoliselt mittetöötavaid mudeleid ning ohverdada suurem osa neist saatuselöökidele, et mõni üksik võiks libiseda läbi elumere uusimate sõlmilainete ja ilmutada tugevust küsimustes, millega põhiorganism hätta jääks?

Sellisele paratamatusele viitas mikro-partnerite suur kogus. Kui Teine hoidis neid sedavõrd arvukalt oma mantliõõnsustes valmis, siis vaevalt need kõik üksteise kloonid olid. Justkui narkootilise lummuse küttes jälgis Ainu mikro-Teisi parvlemas ja ükshaaval rahunemas, saades ise nii tuimastavaid lööke vörd-tugevate feromoonisignaali jätkuvatest lainetest, et ei suutnud ajuti oma uues silmas fookustki hoida. Tundes nii füsioloogilist vajadust kiiresti lahkuda, kui ka kognitiivse keskuse tungi jääda uurima, mis edasi saab, viivitas Ainu otsusega isegi siis, kui hakkas tundma üle organismi voolavat stressijärgset nõrkust.

Võib olla vajab Teine paljunemiseks tema, Ainu, kehamassi ja jääb hätta, kui Ainu praegu sündmuspaigalt põgeneb? Selline idee tabas teda korduvalt ja rabas samavõrd oma absurduse kui tungivusega. Ainu tähelepanu köitis kummaline ja alalhoidutungile vastukäiv kahetsus selle isendi mahajätmise pärast. Mida selline hõre tunne pidi peegeldama? Kuna igasugune elu kandis väärtust, oli Ainu meeltes leviv kahjutunne, mida ta tundis isendeid kõrvale jättes või liiga võõrasteks hinnates, pigem loomuliku apluse jäänuk, ürgsupist pärit raatsimatus väärt suutäit käest lasta. Ainese ja energiavarude hülgamine tundus Ainule õigustamatu raiskamisena, nii et ta pidi iidse õgardluse ilminguid teadlikult rahustama. Ta ei teinud ühtegi otsust ratsionaalse põhjendusega ja kõrgema järeldamise divergentsifaasis emotsiooni ajal argumentidest mööda minna tähendanuks asjatut riski kogu liitorganismi säilimisele, see aga oleks elutungi põhiväärtustega märksa karjuvamas vastuolus kui lihtne saagi käestlaskmine. Sellise loomuliku kahetsuse puhangutega võrreldes oli uudne halemeelsus sootuks kentsakam, justkui peaks tema individina tundma end ohustatuna hoopis võõra organismi vajaduste katmata jätmise pärast. Ainu kontrollis endo- ja eksokriinset fooni, välistamaks somaatilisi põhjuseid pentsikule igatsuslikule ärgitusele pöörduda tagasi kontrollima, kas võõras ilma temata ikka hakkama saab. Hormoonidega oli aga kõik korras, samuti ei tulnud ilmsiks parasitismiatakile iseloomulikke võrgutusalkaloide, mis tähendas, et tundmuste allikas pidi olema kusagil kõrgemas närvisüsteemis endas. Parema mõiste puudumisel nimetas Ainu selle teelt eksinud hinnanguhäire süütundeks – enesetunde järgi, mis valdas teda tavaliselt siis, kui ta oli saagiründel mitte väliste asjaolude, vaid oma arvutusvigade tõttu mastaapselt ebaõnnestunud.

Ainu rebis end lõplikult lahti ja eemaldus meelte külmenedes. Tema kemostaasi rahunemine oleks nagu peegeldanud vetevoogude jahenemist kahe kaugeneva keha vahel. Ta ujus kiiresti kaugemale ning loputas andureid vooluvees, et uue ja ohutu infoga sensorset koormust vähendada, aga tema närvisüsteem ei jõudnud madalamale ergastusastmele sama kiiresti kui sisesekreetidest sõltuv keha. Kõiki ta suuremaid kontrollkeskusi uhtus aktiveeriva süsteemi ülereaktsiooni keevaline kokteil ning prioritiseeris niigi esiplaanil tukslevaid küsimusi, mida ta tavaolukorras oleks hallanud meelekindla enesevalitsemisega. Nüüd tegi küsimuste loomus rahutuks ja piinas, sarnanes näljaga, januga, kurnatusseisundiga. Ta soovis neist küsimustest vabaneda, aga samas ka nende üle mõlgutada, vastusteni edeneda, järeldada. Ängistav deprivatisatsioonitunne saatis teda teel läbi jahedate vetevoogude. Loimad aerutasid ta justkui omatahtsi uuesti serpentiin-müüritise juurde, mille rahu pakkus hädavajalikku vaheldust häireolekule.

Miks küll tabasid teda viimasel ajal järjest sagedamini seesugused afektsioonid?

Küll eufoorilised, küll düsfoorilised, polnud need keskkondlikku objektiivsust eiravatena kindlasti adekvaatne kehakeemiline normaalsuss. Vahest oli selles kõiges süüdi närvirakkudesse paigutatud liigne rodopsiin? Kognitsioonivõime oli tervislik ja strateegiliselt oluline kapatsiteet ning kahtlemata oli rodopsiini nutikas kasutamine uute või ammuunustatud vanade leiutiste töölepanekul tema võimekust hüppeliselt suurendanud, aga sensoorse paleti laiendamine võis lisaks kogemusspektri arendamisele suurendada ka tasakaalutust kesknärvisüsteemi tööprotsessides. Või kõigutas seda tasakaalu seni vaid ajus kasutatud ensüümvalgu värbamine läätse töösse? Äkki oli silma hankimine aju mingil moel ebasoodsasse olukorda pannud? Aga kõik viimased muudatused olid ju põhimõtteliselt väikesed regulatsioonid, proportsionaalselt tagasihoidlikud võrreldes varasematel aegadel sooritatud suuremate liitmuutustega siseseire ja üldisemalt närvitöö ümberehitamisel.

Pigem võimendus tasakaalutus mõtlemise protsessis endas.

Tegelikult ei olnud ju juhtunud midagi pöördumatut, kõht oli täis ja eksistents polnud ohus. Ehk ei olnud midagi kahetseda ka vastleitud süütunde mõttes? Võib-olla oli Teine juba saanud, mida soovis – midagi Ainu keema läinud ainevahetuse saadustest, midagi keemilist või termilist tema kõnekatsetest, ehk isegi midagi ainelist tema retseptoritelt, veidi siseseireelundite poolavatud rakkudest lekkinud pärilikkusmaterjali koguni? Ta võis ainuüksi oma kohalolekuga käivitada selle kummalise looma reproduktiivtsükli ja täiesti võimalik, et see oligi kõik, mida temalt oodati. Vastseteprodutseerijad! Need olid alati olnud veidrad oma kavaluses, erivajadustes, spetsiifilisuses. Nii nagu varieerimisprotsessi saadused, olid erinevad ka selle protsessi mehhanismid. Ainul ei olnud sellele õieti midagi ette heita peale asjaolu, et see ei sobinud tema olemusega, ei sobinud tema eluviisiga ega lõpuks ka tema suure plaaniga. Teine oli ja jäigi liiga erinevaks Ainu jaoks, liiga võõraks, et teda hõlmata. Kahetsema pani ehk ainult põnevus, võõra keerulisus, mis tegi raskeks tema lihtviisilise ignoreerimise. Polnud ju tegu mingi ammunähtud-tehtud olemisvormiga, mõne algelisemat sorti tombukesega igavikuvetes, ei, Teine oli olnud märkimisväärselt huvitav. Aga meri – meri on ju olevusi täis!

Ainu liugus mööda sooja hoovust, piki aluseliste kaljude valgustamata aedasid, ning kordas närvisüsteemi rahustamiseks oma kaugemat plaani. Ta libistas haaratseid üle vulkaanilise kivimi purdsete kurdude ja torukeste ning imetles esivanemate lihtsat geniaalsust. Põrmust oled sa võetud, mõtles ta pühalikult ning imetles kaug-eellaste jälgedes kivimitel olelevaid

väherakseid.

Kunagi olid hüdrotermaallõõride kivist rakkudes tekkinud tema reaktiivsed esivanemad, ise vaevu rohkemat kui ümbrust käsutav mäluaine, kivikestas vabalt podisev plasmaloksutis, mille kohta oli aga järgnevat silmas pidades juba kohane kasutada sõna „elasid“. Ainu kehas oli palju mälestusi lihtsatest ja väga lihtsatest vormidest, esi- ja ürgemadest. Paljud neist oli ta assambleerinud ühekaupa, paljud juba teiste endassehaaratud kehade koosseisuliste liikmetena. Miski ei võinud raisku minna, kõik oleva tahtis Ainu endasse siduda, kaasa arvatud kõige radikaalsemad ja isesihtsemad ürgvormid, kõigele tuli leida kasvõi mingisugunegi sümfooniline funktsioon, et nad oleksid tema koodis vähemalt üleskirjutusenagi esindatud. Nii võis ta loota Elu kirju käsikirja lõpuks igaveseks teha!

Poolduda või teiste kombel vastseid toota ei kavatsenud ta küll mitte, selleks oli ta ammu liiga keeruline ja see oleks paisanud hoolega kolleksioneeritud koodivara absoluutsesse määramatusesse, lõpmatutest moonutustest kubisevatesse iteratsioonidesse, kus riknemine võitleb täiustamisega võimaluse eest originaali tundmatuseni ümber kujundada. Ei, ei, ei midagi niisugust!

Ainu hellitas lõpmatupinnalisi kivikäsnasid enda ümber. Ühel heal hetkel tulevikus laotab ta end laiali just siia. Põrm, mõtiskles ta harda helgiga oma meeltes. Mineraalne tulevik on tema ees valla aga alles siis, kui ta on ammendanud mobiilse raku kõikvõimalikud ning -võimatud olemispõhjused, kogunud liikumise abil kokku kõik variatsioonid, sidunud endasse, teinud endaks, ja tulnud siis lõpuks tagasi siia, et jätta selja taha ka mobiilse raku puudused ja ohud.

Ta hellitas pilguga kristallpaleed ja selle sisse peitunud üli-liht-elu, geniaalset keskkonda, elu imperatiivi. See on õige koht, kuhu end ümber kirjutada, kus saada taas üheks maailmaga, mis on ta loonud. Varsti valitseb neil mineraaliväljadel tema keerukus, tema mälu, tema kognitsioonid. Ja nii, ilma miljoni vastseta igas korduses, ilma ennast lõpmatu tuleviku suunas korrutamistesse lõplikult ära kaotamata, ilma kaose ja võitluse ja ängita jõuab temagi tulevikku. Üleskirjutusena laiub siis siin tema kivistunud igavik.

Jutt: Kõik puud ei ole ühesugused (Helju Rebane)

Meenutan seda õhtut ikka ja jälle...

See oli armastus esimesest sõnast. Armastus esimesest pilgust on meie puhul võimatu.

Nagu kõik teisedki mehed, sain tol unustamatul õhtul töö juurest naise jaoks kingituse – lõhnaõli. Nagu ikka, oli see „Chanel“, nüüd juba number 500. See muldvana firma loob igal aastal paar uut variatsiooni.

Liuglesin tunnelis kodu poole. Teadsin ette, milline saab olema see õhtu: hubase majakese puhtusest säravas köögis ootab mind silmipimestavalt kaunis naine. Laud on kaetud.

Eramud on küll anakronism, aga selline oli kord juba oli tolle rikkuri kapriis, kes annetas omal ajal meie tulevikulinna ehituseks kogu oma raha.

Kuigi tean, et see maja ja nainegi pole samad, mis eile, hakkab selles siiski vahetevahel kahtlema, sest niipea kui ukse avan, ütleb see säravalt naeratav naine alati: „Tere õhtust, kallim! Kas oled väsinud? Kohe hakkame sööma“.

Piisab aga pilgust aknasse, ja kahtlus kaob – majast liuglevad aeglaselt mööda puude tumedad siluetid. Hiigelratas, millel majakesed asuvad, pöörleb lakkamatult, alludes juhuslike arvude generaatorile. Kord kiiremini, kord aeglasemalt pöörleb ratas, jääb teinekord viivuks seisma ning jätkab siis pöörlemist vastassuunas.

Aga see hiigelkeskus, kus meie, mehed, töötame, ja need silindrikujulised tunnelid, mis viivad keskusest majadesse, on liikumatud. Nii et maja, kust lahkusin hommikul, on õhtuks koos eilse naisega juba läinud. Asemele on tulnud teine maja ja teine naine.

Mõnikord tekib mul peaaegu vastupandamatu soov öelda igaõhtusele säravale tervitusele vastuseks midagi jämedat. Kuid luban endale vaid küsimuse:

„Ütle, mis su nimi on?“

Kaunitar jääb mulle juhmi näoga otsa vaatama – nimesidd ei kasutata juba kakssada aastat.

Ma teadsin, et lähen selle küsimusega riski peale välja. Ükskord tuleb mõnele neist säravalt naeratavatest kaunitaridest pähe, et mind tuleks üles anda.

Aga kes teab... võib-olla just seda ma tahangi. Viimasel ajal on mulle kõik ükspuha. Mis minuga ka ei juhtuks, on see ikkagi praegusest parem... Kakssada aastat järjest võetakse sind igal õhtul vastu samade sõnadega. Ei tea, kas suudate endale seda ette kujutada...

Tol õhtul majja astudes imestasin, et tuli köögis ei põlenud.

Pimedas ei pannud ma teda kohe tähelegi. Ta seisis akna all.

„Tere õhtust,“ ütlesin, kui olin tule põlema pannud.

Ta seisis, poolenisti minu poole pöördununa, käed rinnal risti ja vaatas pimeduses mööduvate puude siluette akna taga ning isegi ei liigahtanud. Silmipimestavalt kaunis. Samasugune, nagu kõik teisedki. Laud ei olnud kaetud.

„Aga õhtusöök?“ küsisin nõutult.

„Jääb ära.“

Ta mööduks minust, nagu oleksin ma mööbel ja kadus magamistuppa, andes näoilme ja hoiakuga mõista, et ma käin talle närvidele.

Tema sõnad vapustasid mind, aga see põlglik pilk vapustas veelgi enam.

Õhtusöögi valmistamises ülimumoodsat tehnikat täispikitud köögis pole midagi keerulist, eriti kui värsked toiduained potsatavad sinna luugist seinas. Vajuta aga nuppe piltide kõrval. Nii ma solvunult teingi.

Aga... Millise nostalgia kutsus esile tema kummaline käitumine! See meenutas mulle neid ammuseid aegu, aastat kakssada tagasi, kui hilja peale jäänud mees tuli koju. Mina mäletan neid aegu, noored muidugi mitte.

Kuigi mõiste „noored“ on meil suhteline. Kõigil meestel on ühesugune ideaalne nooruslik välimus. Kõik naised on Miss Universum 2200 koopiad.

Kuidas küll toona vaieldi, milline välimus valida naistele, milline meestele! Mehed on meil samuti kõik ühesugused ja piltilised. Etaloniks võeti sama aasta Mister Universumi välimus. Ainuke põhjus, miks naiste välimus erineb meeste omast, aga ka see, et üldse on olemas nii ühed kui teised, on vist seotud (ega ma täpselt tea, kuid kahtlustan) tolle kröösusega, kes oleval olnud kohutav seelikukütt.

Tema raha eest viime nüüd ellu tema arusaama võrdsusest. Isegi sünnipäeva peetakse meil kõigil ühekorraga. Ka kingitused on samad. Naised kingivad abikaasale pudeli konjakit „Hennessy ja Võrdsus“. Mehed naistele lõhnaõli „Chanel“. Nii levitavadki naised meil „Chaneli“ lõhna, meestel tabate ära sünnipäeval selle erilise... võrdsuse lõhna.

„Abikaasa“ – milline ajast ja arust mõiste. Sõna on küll alles, aga vanasti oleks naist, kes igal hommikul kaob koos majaga teise mehe rüppe, nimetatud veidike teisiti. Ent kui poleks sellist vahetust, poleks võrdsusest enam juttugi.

Sõin üksinda õhtust, võtsin siis kaunilt karpi pakitud ja siidipaelaga seotud lõhnaõlipudeli kaasa ja läksin magamistuppa.

Sealgi seisis ta, vaadates pimeduses vaevuaimatavaid puude musti, aeglaselt liikuvaid siluette. Me oleme kohustatud teatama ebatavalisest käitumisest. See, mis praegu toimus, juhtus esimest korda kaheksa aasta jooksul, aga ma sülitän nende seaduste peale.

Vaadates endiselt aknast välja, lausus ta äkki mõtlikult:

„Kõik puud ei ole ühesugused.“

Olin jahmatusest tumm. Mind vapustas tema hulljulgus, kuid veelgi enam asjaolu, et ta oli osanud seda tähele panna.

„Ei ole,“ sõnasin viimaks.

Ta võpatas ja vaatas mulle vaenulikult otsa: „Kas kannad ette?“

„Ei. Kuigi mul on tunne, et sa seda väga tahad.“

„Mul ükskõik!“

Midagi veel vapustavamalt poleks ta saanud öelda.

„Mul on hea meel,“ laususin.

„Juhmard... Saa ometi aru – ma ei karda sind!“

„Aga minul pole nüüd enam „ükskõik“. Küllap oled väsinud. Võtame parem riidest lahti ja

heidame voodisse.“

„Oled väsinud“ „võtame riidest lahti,“ ütles ta ärritatult mind järele ahvides. „Mina magan külalistetoas.“

Külalistetuba. Tõepoolest, igas majas on see olemas. Ainult et külalisi seal ei käi. Külla minnakse ju selleks, et uusi elamusi saada. Näha teisi inimesi (teistsuguseid, mitte selliseid, nagu sa ise). Meil aga – astu peegli ette ja oledki „külas“.

Tema ärritatud olek... Mulle polnud varem kunagi pähe tulnud, et ka minu sõnades pole midagi sellist, mida ei ütleks sarnases olukorras mistahes teine Mister Universum.

Nõutult ulatasin talle pakitud lõhnaõlikarbikese.

„See on sulle... kingitus“.

Ta raputas pead.

„Kui midagi kingitakse ühtviisi kõigile, siis pole see miski kingitus,“ nähvas ta.

„Olgu.“ Panin karbikese aknalauale ta kõrval.

Vaikisime tükk aega, vaadates möödalibisevate puude tumedaid varje akna taga.

„Mis su nimi on?“ küsisin viimaks. Olin äkki aru saanud, et just see on õige küsimus.

Ta võpatas. Ta näol oli selline ilme, nagu oleks rong äkki rööbastelt maha sõitnud („rööpad“ on anakronism, raske seletada).

Ta vaikis kaua. Viimaks ütles ta: „Tead, ma olen alati unistanud, et mul oleks nimi“.

„Näed siis. Just seda ma mõtlesingi. Sa oled väsinud minu ootamisest. Mis siis ikka... Sinul pole põhjust usaldada mind. Minul pole põhjust usaldada sind. Ega muud üle ei jää: minna riski peale välja ja uskuda teineteist. Või mitte minna. Otsusta sina. Mida meil sinuga kaotada? Kõik asjad on ju ühesugused. Isegi elul ja surmal pole seega erilist vahet. Otsusta ise. Meil on vähe aega. Ainult koidikuni.“

Võtsin riidest lahti ja heitsin voodisse. Mõne aja pärast võttis temagi riided seljast ning pugus vaikselt minu kõrvale.

Mõnda aega lamasime vaikides. Akna taga sahistas vihma. Toimus midagi ebatavalist... Kui need neetud puud korraks unustada, siis võiski jääda mulje, et see on minu naine, kellega olin elanud juba kakssada aastat ja kes nagu minagi polnud selle aja jooksul põrmugi muutunud. Me ei vanane, ei sure haigustesse. Haigusi pole enam. Sind võidakse ainult hukata – karistuseks.

Aga tegelikult... Minu kõrval oli... see ainus. Mida selgemini see teadmine mulle päralt jõudis, seda suuremat hirmu ma tundsin, seda enam hakkas mind painama selle hetke peatse kaotuse eelaimus. Keelatud hetke. Sellisele öeldakse: „Oo kaunis hetk, sa viibi veel“.

Naine lõpetas viimaks vaikimise ja sosistas: „Uskumatu.“

Teadsime mõlemad: homme viib aeglaselt pöörlev hiigelratas ta minu juurest minema. Öhtul, kui koju tulen, ootab mind üks teine naine, kes sarnaneb temaga nagu kaks tilka lõhnaõli „Chanel“, aga too ei ütle mulle, ja ei usu, kui mina ütlen talle, et on olemas asju, mis ei ole ühesugused.

„Nüüd on mul põhjust saatust tänada,“ sosistas ta mõtlikult omaette.

„Sa täna parem juhuslike arvude generaatorit,“ ütlesin ning lisasin: „kallim.“

Esimakordselt kahesaja aasta jooksul oli mul tahtmine seda sõna kasutada...

Aega tuleks mõõta mitte minutite ja tundidega, vaid sündmustega. Meie kuritegelik öö kestis igaviku, aga kadus siiski käest nagu unenägu. Vastu hommikut panime teineteisele nimed. Kuritegu, mille karistuseks on surmanuhtlus. Ja siis saabus hommik ning ma pidin taas tööle liuglema.

Enne kurba hüvastijätku leppisime kokku parooli, et järgmine kord teineteist ära tunda.

Igal õhtul tunnelis kodu poole liueldes ootan südamevärinal, mida kostab uus miss mu ebatavalise tervituse peale. Ütlen alati ühe ja sama lause.

Aga nad vist ei kuulagi. Nad on ju veendunud, on koolis pähe tuupinud, et kõik asjad on ühesugused. Teisi pole olemas. Seepärast nad ei näegi seda, mis nii selgelt paistab väljas akna taga.

Minu igaõhtuse ebatavalise tervituse peale vastavad nad pikemalt mõtlemata: „Tere õhtust, kallim. Kas oled väsinud? Kohe hakkame sööma.“

Ma pole olnud talle truu. Meie maailmas pole sellel lihtsalt mõtet. Aga ärapõlatud lõhnaõli pole ma mõnele teisele ära kinkinud.

Need teised... Mõnikord ma lausa irvitan nende üle. Sest olles täpselt tema nägu, annavad nad mulle ärevat lootust senikauaks, kuni hakkavad rääkima.

Ma ootan kannatlikult, millal haruldaste sündmuste paarisseeduse kohaselt hiigelratas oma hiigelringe tehes ta jälle minu juurde toob.

Võib-olla läheb mööda veel kakssada aastat. Aga ühel õhtul... Ma ütlen mind ootavale naisele tervituseks: „Kõik puud ei ole ühesugused.“

Ta naeratab ja vastab: „Ma tean. Ei ole.“

Ma loodan väga juhuslike arvude generaatori peale.

Jutt: Võõra mehe kingad (Ilmar Särg)

Jaak oli juba vana mees, kuigi ise ta end vanaks veel ei pidanud. Ei saanud ju vana olla, kui nägid maailma ikka sama moodi kui nooruses, kuigi lapsepõlves istutatud puud olid vahepeal jõudnud suureks kasvada. Aga tuli tunnistada, et ajal, kui tema noor oli, said inimesed tema praeguses vanuses pensionile. Vähemalt mehed. Naised olid saanud juba viis aastat varem. Nüüd said kõik ühtemoodi ikka veel kauges tulevikus ja see aeg läks iga aastaga üha kaugemale ja kaugemale. Jaagul, (mitte Jaagil, nagu tema töökaaslane Andrei, kes eesti keelt õppis, rääkida armastas) kulges elu töö tähe all veel vähemalt viisaastaku.

Ja töö oligi see põhiline, mida veel teha tuli, sest lapsed olid suured ja said ise hakkama. Said hakkama nii hästi, et isa, kes pojale ja tütrele kõik eluks vajaliku oli andnud, elust endast ja haridusest rääkimata, ei tulnud enam meeldegi. Jah, mõlemad said korteri ja auto ostmiseks raha, kui ellu astusid. Selline oli olnud abikaasa soov, et lastel oleks lihtsam, ei peaks nullist alustama. Aga nad ei alustanud isegi poole pealt mitte. Elasid üksi oma korterites, kimasid ostetud Volvodega ringi, aga üksi, ikka üksi. Kusagilt ei paistnud, et neil mingi kaasteeline või isegi elukaaslane, hoidku jumal, et lausa abikaasa, tekiks, kuigi nad olid juba üle kolmekümne, mis vähemalt naiste puhul tähendas, et „parim enne“ hakkab varsti läbi saama. Ja et kusagil siinsamas lähedal, samas linnas, lapsepõlvkodus, ühe jaoks lausa nurga taga, teise jaoks mõne tänava kaugusel, elab üksi jäänud isa, ei tulnud neile pähegi. Tulid aastas kaks korda läbi, sünnipäeval ja jõulude ajal. Jõulude ajal küllap ka seepärast, et Jaak tegi ikka kingitusi ja kes ei tahaks midagi ilusat ja hinge liigutavat saada. Vastu kinkisid nad kaitseingli, helkuri, mille Jaak jope ääre külge kinnitas ja mis pidi vältima isa pimedal ajal auto alla jäämist. See ingel kadus kandmise esimesel nädalal ja tõeliseks elukindlustajaks jäid endiselt helendavad ribad nii varrukal kui jope alläärel, mille naine, hea inimene, juba haigest peast riidele oli õmmelnud.

Küllap poleks Jaak laste eraldumist ja ükskõiksust vast märganudki, kui tal oluks endiselt kõrval Kadri, kellega maailma asju arutada. Nüüd, peale Kadri kaotust, oli ainuke kõneleja ta kodus Vikerraadio, mida sai küll kuulata, aga millega ei saanud suhelda muud moodi, kui ainult nappu keerates. Vikerraadiost sai küll ühte-teist kõrva taha panna, aga temalt ei saanud nõu küsida. Ja nõu oli tal nüüd hädasti vaja.

Tütar, kelle nimegi ei tahtnud Jaak eilsest peale enam suhu võtta, oli talle helistanud ja teatanud, et tahab korteri maha müüa ja välismaale minna. Siin väikeses riigis ei olevat talle piisavalt rakendust ega ole ka paika, mis arvestaks tema erilisi andeid.

„Kuhu sa siis minna tahad?“ oli ta kuivava kurguga küsinud.

„Läheks Inglismaale või Austraaliasse, näeks maailma.“

„Kes sul keelab, eks sa mine,“ oli Jaak vastanud. Mida ta muud teha sai. „Aga korterit ei müü!“ seepeale pöörutanud. Ja lisanud südametäiega veel: „Sinu vanuses oli mul juba kaks last, sinul pole meestki!“ Ja mõelnud – kas siis tõesti Eestis ei ole ühtegi meeshinge, kes ta tütrele sobiks, et peab kuhugi X-kohta kolistama ja selle mehe sealt kaasa tooma? Kui üldse siia tagasi tullaksegi. Pigem ikka jäädaksegi sinna, unustatakse oma rahvus ja isamaa, samamoodi, nagu praegu isagi.

Jaak oli nüüd veendunud, et ta tegi jumala õigesti, kui ostis lastele korralikud korterid, aga mitte laste, vaid enda nimele. Naine leidis selle ettevaatusabinõu olevat imeliku, aga Jaagul oli see ärarändamise võimalus peast läbi käinud ja ta polnud lasknud end mõjutada. Tema raha

ikkagi. Nüüd poleks tüdruk küsinudki ja isa oleks mitu kuud hiljem juhuslikult teada saanud, et tütar korteri ära müünud ja välismaale putkanud.

„Kõik probleemid tulevad sinuga kaasa,“ ütles ta tütrele. „Pole vaja mängida printsessi, kellele miski ei sobi. Ja kelle jaoks on kusagil prints valgel hobusel, kes sind kätel kannab. Saa juba ükskord suureks. Selliseid printse ei ole, oled tavaline hea hariduse saanud naine, kelle jaoks on kindlasti siin Eestis ka täiesti korralik mees olemas. Oled lati liiga kõrgele tõstnud.“

„Ma ei taha ju igat joodikut,“ vastas tütar. „Sinagi võiksid endale uue naise vaadata, kui see nii lihtne on. Kaua sa ikka üksi elad. Mina ka ei jõua sind hooldama hakata, kui väga vanaks jääd.“

„Mina hoolitsesin sinu eest küll, kui sa väike ja väeti olid,“ vastas Jaak ja pani toru ära.

Jaa, kolleeg ütles sellistel puhkudel alati – tuleb õigel ajal naine ära võtta. Aga mida ta teha sai, kui temast mitu aastat noorem naine kurja tõve tõttu kõrvalt kadus? Pidi ta siis kohe tuleviku peale mõeldes uue otsima, et lastel ei oleks vaja tema eest hoolitseda? Aga kus on garantii, et seegi naine enne ära ei sure kui Jaak? Siis peaks ta kindluse mõttes hulga noorem olema. Pealegi – kas poeg üldse sellega rahul oleks, kui isa uue naise võtaks? Poeg, kes oli emasse väga kiindunud, peaks seda äkki hoopis truudusetuseks ja vihkaks isa elu lõpuni?

lial ei saa kellegi meele järgi elada, mõtles Jaak, sättides ennast sugulase matusele. Ja kust neid naisi leidagi temasugusel, kes käib ainult tööl ja matustel. Nüüd oli surnud jälle keegi vanainimene naise suguvõsast ja lapsed olid ka Jaagu kohale kutsunud. Kui Kadri veel terve oli, käisid nad mitu korda sel inimesel külas. Nii et suhelnud nad olid. Ja tema läheks siis nagu Kadri eest, kes enam minna ei saa.

Matus oli nagu üks vanainimese matus ikka. Ligi kolm tosinat leinajat, enamik vanad või vanemapoolsed inimesed, noortest vaid otsesed järeltulijad. Jaak ei tundnud suurt kedagi, kellega ta kätles ja ühise pildi peal seisis. Siduv lüli oli nüüd kadunud ja maa sisse pandud. Järeltulija, kes teda kutsunud oli, teavitas teda peielauda juhatades siiski, kes on kes. Enamik nimesid ja elukohti läks üldises melus kõrvust mööda, aga üks väike naine, kes Jaagule haua juures silma oli jäänud, oli kindlasti Tallinnast. Jaak vaatas seda naist, kes oli sattunud mitte päris tema vastu teisele poole lauda, naist tumesinises ja mustas, ja mõtles millegipärast, kuidas see proua lillelises kleidis välja näeks. Päris kena oleks, jõudis ta otsusele, vaatas kahte sõrmust proua vasaku käe sõrmes ja kuulas tema häält, mis polnudki veel vanadusest kärisev. Lauast tõustes sättis ta end naise kõrvale ja lausus: „Mulle tundub, et te olite Tallinnast. Aga nimi ei meenu kohe kuidagi, kuigi tutvustati.“

„Mina olen Marge. Olen jah Tallinnast. Pärit tegelikult hoopis Kesk-Eestist, aga kogu elu Tallinnas töötanud. Nüüd päris pensionil,“ ütles naine ja naeratas.

Jaagule see naeratus meeldis. Ei olnud üldse midagi, mis selles naises poleks meeldinud. Nagu Kadri. Nad olidki ju mingit moodi sugulased, mingi esiema kaudu, aga kuidas, kes seda äkki nii täpselt teadis.

„Pean mõne aja pärast Tallinna tulema,“ ütles Jaak pisut ebalevalt. „Äkki saaks öömaja?“ Ega naine pidanud ju teadma, et konverentsi korraldajad olid osalejatele ka hotellikoha kinni pannud..

„Mul on korter nagu tikukarp. Kaks väikest tuba ja köök. Ühele inimesele ideaalne. Jõuab pensionist pidada. Kui sul tõesti kusagil olla ei ole, eks siis anna teada. Helista mulle ette. Kui kodus olen, siis ikka öömaja saab. Ja enamasti ma olen kodus,“ naeratas naine taas.

„Anna mulle siis oma number.“

„Muidugi.“

Jaak toksis numbri sisse, helistas ja naise käekotis hakkas telefon helisema.

„Mina olen Jaak, võid nime juurde trükkida.“

„Seda ma teadsin,“ noogutas naine. „Kadri mees. Olen sinust Kadri käest kuulnud. Mitu-mitu aega tagasi, siis kui te veel noored olite.“

„Ah soo,“ kostis Jaak. Tema mõtles, et tegemist oli täitsa võõra inimesega, nüüd selgus, et vana tuttavaga. Küllap sellepärast oligi ta naisega nii kergelt jutule saanud ja öömajagi välja kaubelnud.

„Mida Kadri siis minust ka rääkis?“

„Nagu noor inimene oma abikaasast ikka. Kiitis. Pidid hirmus tööloom olema ja viina ei võtnud siis suu sissegi.“

„Ega praegugi ei võta,“ kinnitas Jaak.

„No näed, siis oli õigesti meeles,“ naeratas naine. „Ma pean nüüd minema, muidu läheb mu transport ära. Näeme veel!“ hüüdis ta ja lehvitas.

Jaak, kes oleks hea meelega naise kaissu haaranud, lehvitas vastu ja arvas, et oligi hea, muidu oleks kallistamisega ehk proua ära ehmatanud.

Kahe nädala pärast oligi pealinnas konverents, Jaak helistas ette ja sai teada, et Marge on kodus täitsa olemas. Nüüd oli tal lihtne konverentsil ära käia ja õhtul peale programmi lõppu Marge juurde sõita. Maja ees oli isegi vaba koht, kuhu masin parkida.

Marge oli külalise tulemist väga tõsiselt võtnud. Külmkapi toitu täis varunud, ise juuksuris käinud ja ikka veel peenikest pihta rõhutava suvekleidi selga pannud.

Jaak oli rõõmsas hämmelduses. Ta istus Margega lauas, nagu oleks tal sünnipäev, õigemini nagu oleks ta uuesti sündinud ja istuks lauas koos Kadriga. Midagi ei olnud teha, see naine meeldis talle nagu Kadri, nagu ei ükski teine naine peale Kadri. Ja siis ei saanud Jaak enam aru, kes ta kõrval istus, kas oli see Kadri või Marge või hoopis nende ühine esiema, keda ta armastas. Neil kõigil olid ju samad geenid ja talle meeldisid need geenid, midagi ei olnud teha.

Ometi tegi Marge talle aseme suuremasse tuppa diivanile ja läks ise väiksemasse tuppa, kus ta oma mehega oli aastaid koos maganud. Uks lükati kinni ja Jaagul ei jäänud muud üle, kui silm looja lasta. Hommikul oli ta see-eest varakult üleval. Ei olnud ime. Võõras koht, linnaliiklus. Konverentsini veel aega küll, rahval lasti hotellis kaua magada.

Jaak mõtles oma elust. Viimastest üksi oldud aastatest, mis ausalt öeldes ei olnud meeldivad. Tuli meelde, et tütar soovitas, võib-olla enesekaitseks või lihtsalt kiusu pärast, endale uus naine vaadata. Nüüd võis ta kindel olla, et see naine on siinsamas, seinaga taga. Ta tundis, et tahtis seda naist. Ja ainult seda naist, ei kedagi muud. Aga kuidas see välja kukub, kui ta sellise ettepaneku teeb?

Ta tõusis üles, aluspükste väel nagu ta oli, kõndis vaikselt naise ukse taga ja lükkas. Uks vajus tasakesi lahti. Marge magas keset kaheinimesevoodit, tekk ilusasti peal. Jaak läks ja põlvitas voodiäärele, silitas naise öösärgis õlgu ja küsis, kas temale ka ruumi jätkub.

Naine avas silmad. Sinihallid. Nihutas end voodis seinaga poole ja teatas: „Ma pean selle üle mõtlema...“ Et mõtlemine lihtsam oleks, tõstis Jaak tekiserva, heitis naise kõrvale ja pani käed

talle ümber. Nad kaisutasid ja kallistasid, kallistasid ja kaisutasid, aga öösärki ei lubanud Marge ära võtta. „Oota!“ ütles ta. Ja siis tuli juba aeg tõusta ja konverentsile minna.

„Ma tulen õhtul tagasi,“ ütles Jaak endalegi ootamatult ja Marge noogutas selle peale. Jaak läks konverentsile ja mõtles, et veel eile ei olnud tal plaaniski Marge juurde tagasi minna. Aga ei olnud ka mingit muud plaani, kui koju sõita – ja kodu võis oodata. Seal ei olnud kedagi, aga siin oli.

Ta ei jõudnud konverentsi lõppu kuidagi ära oodata. Lõpuks minema pääsenud, läks ta lillemüüja juurde ja ostis imeilusa käokinga. Lõikelilled talle ei meeldinud, neil oli surnuaia või matuse lõhn juures. Pealegi närbusid nad kõige hiljem kahe nädalaga ära. Käoking aga võis vabalt mitu korda kauem vastu pidada.

Helistamise peale avas Marge ukse ja oli veel kenam kui eile või hommikul. Võttis lille tänulikult vastu. Ka kallistamise vastu ei olnud tal midagi, aga õhtu edenedes vaatas ta kella ja teatas:

„Sul on homme jälle tööpäev ja veel mitusada kilomeetrit sõita. Sa pead õigel ajal koju jõudma, muidu ei ole sust homme tööl tegijat. Tuled teine kord.“

Vastu rääkida ei lasknud ja ega Jaak eriti üritanudki. Ta sai ise ka aru, et hommikul otse tööle sõita oleks probleem, eriti kui ta Marge kõrval und ei saa. Ja tõusta tuleb tavalisest mitu tundi varem.

Marge läks koridorikapi juurde, võttis sellest paar karpi ja ütles: „Mul on abikaasast jäänud mõned kingad, mida ta ära ei jõudnud kanda. Mul ei olnud neid kuhugi panna, aga taaskasutusse ei tahtnud ka viia, liiga kallid olid. Sa oled paljuski mu abikaasa moodi, ka jalanumber tundub teil sama olevat. Võta ja vaata, kuhu need kingad sind viivad.“

Mis teha, Jaagul tuli Marge soov täita. Ta võttis kingakarbid ja heitis pilgu sisse. Ühes olid ilusad mustad tänavakingad. Korralikult viksitud ja ajalehed sees, et vormis püsiksid. Tundusid küll suured, aga kui Jaak neid jalga proovis, osutusid täitsa parajaiks. Nagu tema jala järgi tehtud. Või tema poolt sisse kantud. Teises karbis olid pruunid nahktallaga kingad, samuti hoolsalt viksitud ja paberituutudega ninades. Tundusid väikesed, kitsa liistuga, aga kui jalga said, olid samuti täiesti parajad. Kolmas paar oli mitmevärviline – mustad kingad tumeroheliste külgedega. Need olid terava ninaga ja tundusid kindlasti liiga pikad olevat. Kui paberid välja said võetud ja jalga proovitud, selgus, et siiski mitte. Kingad istusid jalas nagu valatult.

„Uskumatu,“ ütles Jaak. „Kas sa tõesti tahad, et ma nad kõik võtan ja ära kannan?“

„Muidugi,“ vastas Marge. „Minul ei ole ju nendega midagi teha, seisavad ainult jalus ja võtavad ruumi. Mul on hea meel, et nad sulle sobivad.“

Jaak mõtles, et kui juba mehe kingad sobivad, siis peaks naine ka sobima, aga ütlema ei hakanud. Äkki pannakse veel pahaks.

Ta võttis kingad, pani kilekotti, andis Margele viimase musu ja sõitis koju.

Lubaduse peale esimesel võimalusel uuesti tulla oli Marge vaid naeratanud ja öelnud, et proovigu ikka enne kingad ära.

Nüüd äkki tekitas mõte, et peab need jalga panema, kummalise tõrke. Oskar, nii oli Marge surnud mehe nimi, oli neid kingi korralikult hooldanud veel siis, kui ise juba teadis, et ta neid kanda ei saa. Oli surnud pahaloomulisse kasvajasse nagu Kadrigi. Kindlasti ei olnud ta neid viksinud oma järeltulija jaoks, kes tema asemel ta naisega magab. Või mine tea. Pigem oli see

lihtsalt korraarmastus, mis sundis teda veel haigest peast käimad korda tegema. Mine tea, ehk oli ta seda tehes oma elu peale mõelnud. Kus nendega käinud, kelle juures ja millal. Nüüd oleks nagu tema, Jaak, asunud Oskari asemele, võtnud tema kingad ja võtnud ka tema naise, kel küll ei paistnud midagi selle vastu olevat.

Marge oli öelnud, et tema kusagilt kedagi otsinud ei ole, aga kui võimalus avaneb, siis haarab sellest kinni. Jaak oli nüüd see võimalus ja seega sobisid nad hästi, sest ka Jaak ei olnud kedagi otsinud, aga sattunud kas tänu juhusele või tütre soovitusel olukorda, kus Marge tõusis Kadri asemele.

Aga ikkagi – need kingad...

Jaak tahtis neid kanda, aga ei tahtnud ka. Ta tahtis Marget, aga ei saanud ju Marge juurde minna, kui kingad kandmata. Tuli need ikka ära proovida ja vaadata, kuidas tunne on.

Firma aastapäev oli sobiv juhus. Jaak pani pruunid kingad jalga ja läks. Tegu oli ennelõunase vastuvõtuga ja kingad teenisid teda ausalt. Aga kui ta tahtis pärast käimasid kodus jalast võtta, ei tahtnud need enam kuidagi ära tulla. Ja Jaak otsustas, et läheb siis sinna, kuhu kingad minna tahavad ja jalad viivad. Jalad viisid uuesti autosse ja auto keeras Tallinna poole.

Uskumatu, mõtles Jaak. Kas nad tõesti tahavad Marge juurde tagasi minna? Aga ei. Tallinnas tüürisid jalad masina hoopis teise kohta, Piritale, suure individuaali ette. Jaak astus autost välja ja andis uksekella. Kummaline oli siin niimoodi kedagi oodata, aga ta ei saanud ka ära minna, sest kingad ei liikunud lihtsalt paigast.

Ust tuli avama heleda peaga naine, silma järgi umbes sama vana kui Jaak.

„Keda te otsite?“ küsis ta, kui oli võõra üle vaadanud ja veendunud, et see ohtu ei kujuta.

„Ma ei tea isegi,“ ütles Jaak. „Äkki te tundsite kunagi ühte Oskarit?“

„Oskarit? Tundsin küll, aga see mees on juba mitu aastat surnud.“

„Kes ta teile oli?“

„Hea sõber.“

„Naistel tavaliselt sõpru ei ole. On sõbrannad või armukesed.“

„Kelleks te mind peate? Tal oli omal naine. Mind ta aitas ja andis nõu, kui hädas olin. Lapsed said tänu temale kõik järje peale, omal tal lapsi polnud. Aga miks te seda uurite?“

„Ega ma ei uurigi. Jalad tõid mu siia. Vajate te praegu ka veel abi?“

„Abi kulub ikka ära,“ vastas naine. „Pärast tema surma olen sunnitud ise hakkama saama.“ Vaatas siis hindavalt Jaaku ja teatas: „Te olete kuidagi sarnased. Ega ma muidu poleks teile Oskarist rääkima hakanudki.“

„Mina ei ole Oskar, olen Jaak.“

„Vana või uus Oskar, mis vahet seal on,“ ohkas naine. „Ma püüan hakkama saada, aga abi kulub ikka ära.“

„Nägemist siis!“ ütles Jaak ja keeras end minekule.

„Tule mind vahel vaatama, kui aega on,“ kutsus naine ja tõmbas tasakesi ukse kinni.

No tõesti! Tule vahel vaatama, kui aega on... Ka sellest naisest võinuks kaasa saada, kui poleks Marget.

Jaak sõitis koju. Võttis kingad jalast ja oli veendunud, et neid enam jalga ei pane. Tal ei olnud

aega, et Piritale käia. Iseasi, kui ta elaks Tallinnas.

Kaks paari kingi oli veel proovimata. Jaak pani esimesel vabal päeval värvilised jalga ja nagu eelminegi kord, kiskusid kingad teda auto peale. Ta haaras teised kaenlasse ja viskas tagaistmele. Ehk saab selle päevaga mõlema paari tee selgeks ja saab homme rahuliku südamega Marge juurde sõita.

Auto sõitis Kesk-Eestisse ja peatus ühe surnuaia väravas. Jaak ei olnud siin kunagi varem käinud. Ta isegi ei teadnud, et selline surnuaed on olemas. Kõrged pärnad kohisesid, hõõrusid krudisedes üksteise vastu ja olid kindlasti mitusada aastat vanad. Nende alt viis tee hoolitsetud hauaplatsini. Suur hauakivi peatsis, sellel Oskari nimi ja eluaastad. Kõrval nimi Marge. Kümnekond aastat hiljem sündinud ja elus. Selle kõrval inimpõlve jagu vanemad inimesed. Ilmselt Oskari ema ja isa. Või siis Marge vanemad.

Küllap oli Marge käinud platsi korrastamas, istutanud nädala sees värsked lilled ja mõelnud siin Oskari haul Jaagu peale. Küsinud Oskarilt nõusolekut ja luba.

Jaak korjas platsilt ära murdunud pärnaoksa ja viskas prügikasti, läks siis autosse ning vahetas kingad.

Nüüd olid tal jalas kõige tavalisemad mustad käimad ja auto võttis suuna Tallinna poole.

Jumal teab, kuhu need kingad teda nüüd viivad, mõtles Jaak, aga mida lähemale ta Tallinnale jõudis, seda kindlam ta oli, et need kingad viivad ta Marge ukse taha.

Ja tõesti, auto liikus tuttavat teed pidi ja jäi pidama täpselt samas kohas, kus nädal tagasi.

Kui mina leidsin, siis leiad ka sina, oleks ta tahtnud nüüd tütrele öelda. Mis siis, et Marge oli veidi vanem, kui Kadri, mis siis, et ta enam lapsi ei saanud. Ta oli lihtsalt õige. Ta oli oma.

Jaak astus autost välja ja andis kella.

„Oled see sina, Jaak?“ kostis kõlarist Marge hääl.

„Ma ei teagi enam, kumb ma olen, Jaak või Oskar,“ vastas Jaak. Kui uks avanes, tormas ta trepist üles ja haaras korteri ukseks seisnud naise kaissu.

„Kuhu sa küll nii kauaks jäid?“ küsis see nagu Kadri, kui Jaagul tööl kauem läks.

Jaak oli koju jõudnud.

16.02.2020

Jutt: Tuli on igavene (Manfred Kalmsten)

„...Tuli on igavene ... igavene ... igavene...“ kajab sosistajata sosin läbi kalbe valguse.

„... siin. Sa oled siin.“

Teadmine läbib tühja kestana tunduva pea ja sa avad silmad.

Siin ... kus iganes sa oled.

Endiselt olemas. Sa ... see, tema, mina, kes ... kaob järk-järgult, aina kiiremini ja kiiremini, justkui tuhaks pudenevate sekunditena teadvusest, ent...

„Ma jään alles.“ Karehäälnelne kinnitus iseendale ja omaenda sõnade kõlast tekkiv üllatus. On see tuttavlik või võõras, sa ei suuda öelda.

„Ma olen. Keegi.“

Jah, keegi, siin... Siin, hallidest vöötidest rebestatud tuhmvalge taeva all. Sinu ümber sinkjashallid kivimüürid ja veel kaduv tulekuumus jahtuval tuhapinnal. Siin maas istudes tunned sa veel tasapisi hääbuvat, viiv-viivult tuhka mattuvat hõõgust.

Neid tukslevaid sädemeid, mis nagu viimased rahutud südamelöögid kramplikult lootuse järele haaravad, ent pingutusest hoolimata aina väiksemaks ja väiksemaks muutudes kusagile su sisse tungivad ja sinna kaovad.

Hääbudes, tukseldes.

Vaikselt kadudes.

Sa tunned, kuidas sinu peas äsja valitsenud külm rahu pudemetena haihtub ning aina enam ja enam võtab maad paanika. See teadmatus.

„Ma olen mina, ka siin... Siin!“ Röögatus iseendale. Kramplikult klammerdud sa kätega oma habeme külge ja taipad ehmudes, et su häääl kõlab nii tühja ja justkui eksinuna.

Tõused, vangud seina najal ukseava poole.

Pingutusest jõuetuna klammerduvad su sõrmed kivipragudesse ajastute vanuses seinas. Sa tunned, kuidas raudkividest müüri läbib tajutava võbinana ammu hääbunud sosinate kaja...

Meeled on täis poolikuid küsimusi ja olematuid vastuseid. Hoomamatud teadmisekillud kusagilt kaduvikust..

„Ma lähen, kuhugi. Et lihtsalt minna ... kuhu või miks, sel pole tähtsust. “

Ebakindlad ja kanged sammud üle tuhakattes põranda. Tuigud läbi ukseava. Komistad, kukud. Ja tõused siis uuesti jõuetusest värisevatele jalgadele.

„Lihtsalt kõnni, otse...“ käsutad sa end ja sunnid end vaaruma edasi mööda tuhas looklevat jäljerada. Samm-sammult mööda tuhakattes maapinda.

Otse, millegi helkivani kusagil silmapiiril. Otse.

Peagi seisad sa peegelsileda järve kaldal. Järves ujuvad kalad. Kartmatud, tuimad, sätendavad olevused. Sa lihtsalt tead seda. Et need on kalad. Aga kuidas või miks, sa ei mäleta.

Miski, mis on, aga samas siiski ka pole kalad. Pärast paari ebaõnnestunud katset õnnestub

sul üks neist kinni püüda. Tabamatust harjumusest topid sa kala endale suhu. Toores elutu mass täidab suu. Mass, millest on midagi puudu, midagi olulist.

„Kuid see pole oluline,“ taipad ning oksekramp läbistab su ja virutab käpuli järvevette. Mõnda aega sa püsidki niimoodi, käpuli, nuttes ja oksendades vaheldumisi. Pisarad tilguvad otse järvevette ja sa oksendad välja seda vähest, mille instinktiivselt alla oled neelanud.

„Lõpeta nutt. Aja end püsti,“ sunnid sa end ja peagi lohisevad su sammud järve ümber lookleval teerajal. Kõlatud tasased kivi krõksatused elust tühjaks niristatud noodikatketena sind saatmas.

Ja sa rühid edasi, teades, et on vaja. Nagu mantra.

„Liigu... ja kutsu mind enda juurde.“

Veel üks katke lisandub räsitud kaosepõimikutest täidetud teadvusse ja sa liigud edasi mööda aastatuhandete vanust teerada. Ühel pool järv, teisel pool sinakasse samblasse uppunud varemete padrik.

Sa liigud edasi, su pilk teravneb ja varemehed kõrgenevad. Hiiglaslik ehitis, nagu katedraal – kust, kurat, ma seda sõna tean –, ja selle ees miski. Miski värvikam kühm, mis läbi tuhakihi turritava sinakasroheline rohu ja sama karva samblaga kaetud seinavarede taustal silma torkab. Midagi teistsugust. Nagu miski, mis siia ei kuulu...

Mõttekatke, lootusekübe ja tuntavalt kiirenenud samm viivad aina edasi, kuni jõuad meheni, kes käsi pea ümber hoides kunagisse ukseavva tõusval trepil istub. Tema riided on räbaldunud, jalad on paljad, jalge ees vedeleb lauto. Eikusagilt kumava valguse valkjad kiired peegelduvad selle metallosadelt.

Vaikus. Lõpuks pääseb su huulilt ebalev: „Kus ma olen?“

Lautomängija tõstab pea. „Siin, mis iganes see siin on, aga siin.“

Vaikus.

„Muidugi, ma näen ju, et oled segaduses. Ka mina olin,“ jätkab võõras ja tema hääle sigineb tuhm ükskõiksus... „Sa ei mäleta midagi; ka mina ei mäletanud. Keegi meist siin ei mäleta ja polegi tähtsust. Siin. Siin pole sel tähtsust.“

„Kus ma olen?!“ röögatad sa meeleheitlikult.

„Siin. Võta seda, kuidas soovid. Küll sa siin harjud, harjud, kuni enam ei jaksa harjunud olla,“ lausub lautomängija ja ta pea vajub jõuetult rinnale.

Kohe on ta aga elevel ja tema sinakashallides silmades peegeldub palavikuline kuma.

„Ma ootan neid. Ootad sa koos minuga? Sul pole siin midagi muud teha... Pole midagi vaja. Tõega. Ma räägin sulle, jah? Räägin?“ kõlab tema suust ühe hingetõmbena, nii et viimased sõnad pingul häälepaeltelt vallandunud kääksatusega lõppevad.

„Vaata, mis ma leidsin. Selle...“ robistab ta edasi, kui on viivuks hinge tõmmanud.

„Selle leidsin, pilli. Kusagil ma vist oskasin seda mängida, aga see pole enam ... selles pole enam muusikat. Siin ei saa midagi luua, kõik on tühi,“ vatrab lautomängija, haarab pilli ja jätkab:

„Aga sel pole enam tähtsust. Ma kardan tuld ja olen seega otsustanud. See poleks valu, see oleks ainult lõpp. Nii et tule kaasa, kohe. Juba nüüd. Ära kardada.“

Tema hääl on äkitselt anuv ja värisev. Sellest kostab hirm.

„Nüüd ma kahetsen, kahetsen väga, et sulle seda ütlesin. Sa ei tule ju nüüd minuga. Iial ei tule.“

Oota, ma mängin ja laulan sulle, tahad?”

„Jah,“ vastad sa ebalevalt ja lautomängija libistab sõrmedega üle pillikeelte, kuid vallandunud lautohelid on tühjad ja surnud. Ka laul on samasugune, justkui hukkunud. Tühjade tähenduseta sõnade jada ja mees ise nagu ei laulakski. Nagu ei oleks ta kunagi suutnud laulda.

„Kuid see on siiski heli. Mingigi täide selles tühjuses,“ mõtled ja lased sel kesta.

Ent lautomängija katkestab peagi. Tema sinakashallid silmad täituvad pisaratest ja nagu peitmata purskab ta nutma. See pole isegi nutt, ei, see on jõuetu tihkumine. Alistunud ja rammetu.

Sa pöördud – las jääb see lautomängija sinnasamma – ning märkad kaugemal varemete vahel liikumist. Vaid mõned sammud sinnapoole, saateks lautomängija nutusegune karje „Ei! Ära mine, tule koos minuga!“, ja peagi märkad sa liikumist mujalgi. Veel paar sammu, teravam pilguheit, ja kuskilt sinu sisemusest tõuseb esile teadmine, mis need on.

Inimkogud, sihitult ringi taarumas, kukkumas ja jälle tõusmas.

Lautomängija, kes oleks otsekui su pilku jälginud, hüüatab: „Tule minuga, ärme muutu selliseks nagu nemad. Läheme enne. Nad on varsti siin. Ma tunnen seda.“

Inimkogud jätkavad oma sihitut teekonda. Ikka vaarudes, kukkudes, end püsti ajades. Uuesti edasi, sihitult, umbropsu. Nagu ei muutuks nende jaoks enam midagi.

„Leia mind... Leia mind... Kutsu mind, kutsu mind...“ kuuled sa jälle sosinat oma peas.

„Kuidas?“ sosistad sa kõiksusele, kuid keegi ei vasta, ja tunned samas, kuidas jääne tuulehoog sinust üle vuhiseb. Ja järsku sa tead, et see pole lihtsalt tuul. Ei. Midagi on juhtumas.

See teadmine on kui hirmu heidetud vari, et midagi juhtub siin, kohe nüüd.

Varem üksnes silmanurgast aimatav udu tundub olevat tihedamaks muutunud. Siugjad uduvood, mis nagu mängeldes end kogu kerest vabiseva lautomängija ümber mässivad.

Siis see kõlab – sarvehuik. Kime, õhku lõhestav, hirmu tekitava kõlaga heli, ja su pilku rabab vaevumärgatav liikumine udust välja joonistuvale järveveele. Justkui käskides end jälgida.

Veel viivu eest peegelsiledana helkinud järv hakkab virvendama, tasahaaval tõusevad selle sügavusest jääsinised teravikud. Üleoleva aeglusega muutuvad need piikideks, siis ogadega üle külvatud sinijääst turvistes ratsuriteks jäistel hobustel.

Lautomängija haarab aga su jalast ja tema hää on paluv, luniv, ent samas nii tühi:

„Oota koos minuga...“

„Oota seda...“ sosistab ta ja sulgeb oma punaseks nutetud silmad.

„Enam ma ei page. Enam ma ei peida end. Las nad tulevad,“ sosistab ta. Kas oli see rahuldustunne, mis tema häälest kostus?

Kiire ropsuga rebid end lautomängija haardest lahti ja taganed selg ees taas peegelsiledaks muutunud veepinnal seisvatest ratsuritest eemale.

„Jää siia, jää! Minuga! Ma ei saa üksi!“ halab lautomängija taas. Udu on järsku kadunud. Tuul vihiseb, miski ei liigu peale eemal ukerdavate kogude.

„Hallaratsurid, nemad, ootame neid... Anun sind, oota minuga, oota, nad viivad meid siit ära.“

Ratsurid jõuavad kaldale, massiivsetes turvistes, süngmustade odadega, peegelläikvel jääst ratsudel.

„Põgene ja tuleta meelde!“ kajab hüüe sinu peas.

„Jää palun, ma ei saa üksi...“ anub lautomängija, vaikib neelatades. Lauto pudeneb ta sülest su jalge ette.

Hääletu appikarjena sirutuvad tema käed sinu poole, kuid sa ei vaata enam tagasi.

„Kao. Jookse, ära kuula seda halinat,“ tuhisevad mõtted keeristormina su peas ja sa pöördud. Katedraaliesisel väljakul seisab kuivanud puu.

Võtad suuna sellele ja ei peatu enne, kui su käed puudutavad puu karedat koort.

Teadmine, mälestuskild, täidab järsku jälle su pea – su tuli on kõikvõimas! – ja nagu midagi ammuunustatut meelde tuletades keskendud sa tulele. Su käed sirutuvad ette, silmad vajuvad mõtete raskusest kinni ja kui sa need uuesti avad, mühiseb puu ümber leekide ring. Selg vastu puud surutud, silmitsed oma kätetööd. Üllatus, imetus, aukartus.

Kuid ei, põgene. Puu otsa. Veel kõrgemale, oravana oksalt oksale, kuni ladvani välja. See pole kõrgel, kuid siiski väljaspool Hallaratsurite piikide ulatust. Ja siis see tabab sind. Väsimus. Viimaste jõuriismetega klammerdud puutüve külge ja heidad pilgu alla.

Varemete vahel galopeerivad uhkelt ratsurid. Üks neist on lautomängija oma hobuse kõrval lohisevasse võrku mässinud. Kaks, ei – kolm on suunanud oma pilgu üles ja peagi läheneb üks neist puu ümber leegitsevale tulemüürile. Kui naeruväärselt mõjub see takistus Hallaratsuri majesteetlikult külma vägevuse kõrval.

Ja külm on ka hirm, mida nad kannavad. Avangardina sinuni läkitavad. Ratsur sunnib oma perutavat hobust takka ja aeglaselt läheneb see tuleringile.

Hallaratsur peatub. Otsivalt vaatab ta ringi.

Sa jälgid ta pilku ja näed, kuidas võrke ümber ekslevate inimvarede visatakse. Ilma igasuguse vastupanuta.

Tuleringile lähenenud Hallaratsuri suust paiskub välja kime huik. Ülejäänud katkestavad ikka veel ükskõikselt ringikakerdavate inimvarede võrkupüüdmise ja lähenevad tuleringile.

Nüüd märkavad nad sind.

Need süngjäised kogud, kes ratsutavad uhkeldavalt ümber tuleringi ja kelle olekust õhkub sinu teadmisesse sõnum:

„Su tuli on nõrk ja hädine. Tule meiega. Tule. Su tuli kustub. Näe, kui väike see juba on. Näe, kui nõrgad on leegid, aga meie, meie oleme igavesed. Ole meile, saa meile. Varsti pudened sa tuhaks. Sa ei taha ju seda, aga meie suudame sind hoida. Hoida igavesti! Sa ju tahad olla igavesti?“

Tulering tunduks justkui hinge siginenud kahtluse tõttu kahanevat.

„Ei! Ma tahan olla ... ma tahan olla see, kes ma olen. Olin, hakkam olema,“ röögid sa neile täiest kõrist vastu, kuid üleolev hääletu naer on kõik, mis sa vastuseks saad.

Või siiski, tundub nagu oleks leegid sinu karjest jõudu saanud ja sõjakalt sirutuvad need Hallaratsurite poole. Ratsurid taganevad, sundides hobuseid kentsakalt küljetsi eemalduma. Liiga kaugemale sirutatud odaots sulab ning kõik, mis see kunagi oli, maandub särtsumise saatel leekidesse, neid vaid korraks madalamaks sundides.

Vaid üks ratsuritest jääb paigale. Ta sirutab oma piigi otse sinu suunas, kuid leegid püüavad kinni ta hobuse esijalad. Ratsanik ei jõua sadulast hüpata ja enne, kui ta sisinast saadetud aurupahvakuks muutub, moondub tema hädakisa mõirgamisest kriiskeks. Korraks on leegimüüris auk, kuid ainult korraks, ja kohe sirutuvad leegid sõjakalt tema aina enam taganema sunnitud kaaslaste suunas. Jalgadeta jäähobune sipleb hääletult tulepiiril.

Kusagilt kaugemalt kostab sarvehuik. Ratsurid pöörduvad ja, justkui poleks midagi juhtunud, ratsutavad uuesti järvele, kuni aeglaselt taas selle sügavusse vajuvad.

„Hallaratsurite jaht...“ kõlab sosin.

On see mälestus?

„Ei, see olen mina...“ vastab sosin su mõtetele.

Te seisate puu all. Väsimus hakkab taanduma.

„See siin on varjuderiiik. Koht, mis asub elavate- ja surnuteilma vahel. Tere tulemast,“ ütleb kapuutsmantlis naisekuju ja viipab ümbritsevale käega.

„Kunagi oli see õitsev linnamaailm, aga tuli hävitas selle. Nüüd on siin Tule Valitsusaeg. Mina olen Gualog,“ lisab ta hetke pärast ja puhkeb naerma. Mitte halvustavalt, mitte parastavalt, vaid kuidagi lõbustatult.

„Muidugi, sa ei mäleta ju mind. Sa ei mäleta ju isegi ennast. Sa oled Mauren, aga küll sulle kõik meenub. Hiljem.“

„Miks ma siin olen? Miks ma midagi ei mäleta?“

„Sest sa surid,“ vastab Gualog ja puhkeb uuesti naerma, nagu oleks selles tõsiasjas midagi hirmus naljakat.

„Sest sa oled surnud,“ lisab ta naermise vahele. Tema naer on sulnis, lõbus, ülemeelik.

Nakatav? Mitte seda, aga... seda on võimalik taluda. Ei, seda on võimalik... Nautida?

Gualog lõpetab lõpuks naermise ja jätkab.

„Sa mõtled, miks sa siin oled, jah? Sa tahad siit ära, tagasi ellu, jah?“

Sa noogutad, võib-olla liiga kiirelt. Liiga usalduslikult.

„Sulle meenub kõik, kui sa astud Igavesse Tulle. Ja mina olen siin, et sind, eksinud hinge, selleni juhatada.“

„Miks?“

„Sest see on nii... Ma olen Gualog. Ma ootasin sind.“

„Mis juhtub, kui ma Igavesse Tulle astun?“

Gualog vaikib hetkeks, ent vastab siis: „Sa pöördud tagasi elavate ilma. Osa Igavesest Tulest täidab su ja saadab su hinge suitsuna elavate ilma.“

„Kuidas ma ... surin?“

„Sa nõuad mult palju, Mauren. Kas poleks lihtsam oodata, kuni Igavene Tuli sulle ise vastused annab?“

Sa ei vasta. Võib-olla ongi. Pealegi, kas sa tõesti tahaksid teada, kuidas sa surid? Veel mitte, otsustad. Veel mitte.

„Kus on Igavene Tuli?“ küsid sa hoopis.

„Seal,“ vastab Gualog ja osutab käega kuhugi kaugusse.

Sa vaatad ja näed varemete kohal kõrget torni, mille tipust kumab erevalget valgust.

„Igavene Tuli valgustab seda maailma.“

Nagu sa ise poleks selle peale tulnud.

„Lähme?“ küsid, kui oled libistanud pilgu üle Igavesest Tulest valgustatud varemete padriku.

„Ei, ma olen väsinud. Väsinud ootamast. Puhkame,“ vastab Gualog ja astub sulle lähemale.

„Kallista mind, mul on nii külm,“ sosistab ta.

„Ja ma olen nii väsinud, ootamast,“ lisab ta hetke pärast.

Enne, kui sa midagi vastata jõuad, on ta sinu vastu naaldunud. Ja tema käed suruvad end õrnalt ümber sinu.

„Lihtsalt hoia mind,“ sosistab ta õrnalt ja sa surud ta oma käte vahele. Hoiad teda ja tunned, kui külm on tema mantliga varjatud keha.

„Hoia mind tugevalt,“ sosistab ta uuesti. Tema hingeõhk su kaelal on külm.

Tugevamini surud sa ta enda vastu ja tunned, kuidas ta soojemaks muutub. Ka tema hingeõhk pole enam nii jääne.

Nii te lihtsalt seisate. Tema soojeneb tasahaaval ja sina ootad. Ootad teda enda embuses hoides.

Kui kaua? Pole aimugi. Kuidas mõõta aega kohas, kus ajataju on väärdunud? Tuhaks põletatud kohas, mida valgustab kahkjasvalget valgust heitev tuli?

Peagi tunned sa väsimust. Alguses jalad, siis ümber Gualogi surutud käed. Ent Gualogi enda embuses hoida on samas nii meeldiv ... ja soe. Justkui mingi tugi selles külmus ja kõledas kohas.

„Aitab, ma tänan sind,“ ütleb Gualog lõpuks ja tõmbub eemale.

„Me peame nüüd minema. Su tuli ei ole igavene. Kui sa Igavesse Tulle ei astu, siis oled varsti nagu nemad.“

Ta osutab käega taas varemete vahele ilmunud ja sihitult komberdavate inimkogude poole. Nagupoleks Hallaratsurite kõik midagi muutnud.

„Olgu,“ lausud sa lõpuks ja tunned alles suud liigutades rammestavat väsimust, mis üle sinu on laskunud.

„Lähme siis, me ei taha ju, et sinuga nii juhtuks,“ lausub Gualog ja pöördub torni suunas. Tema käsi otsib sinu oma, leiab selle ja koos liigute te edasi aina kõrgemaks muutuvate süngete varemete vahele. Teie teed takistavad vaid needsamad ringi kakerdavate inimvared, mõned teie teele taarudes, mõned tuimade lihatükkidena seinte ääres kükitamas, mõni pead vastu seina peksmas. Räbalates, nartsudes.

„Miks nad sellised on?“ küsid sa.

Gualog vaatab sulle oma erekollaste silmadega otsa, enne kui vastab: „Nad on siin olnud liiga kaua. Mõnda neist pole oodatud, mõni pole julgenud Igavest Tuld toita. Ära sina sellist

viga tee.“

Sa noogutad. Juba ainus pilk justkui elust tühjaks nirisenud inimkogudele veenab sind, et kuidas iganes see Igavesse Tulle astumine ka välja ei näeks, ei saa see olla hullem.

„Kas nad on siin igavesti?“

„Miski siin ei ole igavesti peale tule. Vaata, millel sa kõnnid.“

Sa pöörad pilgu maad katvale tuhakihi, millest sinakasrohelist rohupuhmad välja turritavad, ja taipad.

„Mis on täpselt Igavene Tuli?“ küsid sa lõpuks, kui olete mõnda aega vaikides varemete vahel kõndinud.

„Igavene Tuli on siinne elu. See hoiab siinset maailma kestmas, püsimas. Püsimas sellisena, nagu see on. Vahemaailmana maailmade vahel.“

„Sa ütlesid, et tuli hävitas maailma, mis siin enne oli. Miks?“

„Sest kõigil peale Igavese Tule on lõpp. Selle maailma asukad ei uskunud seda ning kaotasid piiri elava ja surnu vahel. Elusädemeid jäi liiga palju alles. Need ei kadunud surmailma ja lõpuks lahvatasid leegimüürina üle terve ilma ning sellest tuletormist sündis Igavene Tuli.“

„Kes sa ise oled?“

„Ütlesin, et olen see, kes sind ootab ja Igavese Tuleni juhatab. Seda ma teen, see ma olen,“ vastab Gualog, vaatab sind, ja tema kollased silmad välgatavad.

Sa ei esita enam küsimusi. Ei, on selge, et Gualog jätab midagi rääkimata, aga mida? Seda pole küsida kellegi käest. Ja nii kõnnitegi edasi läbi varemetses maailma, läbi taarujatest asustatud varjuilma. Peagi märkad sa, et Gualog pole ainus kapuutsmantliga kogu. Selliseid on veel, kes samasugusel heljuval kõnnakul teist mööda liiguvad. Üks on klammerdunud trepikäänustel konutava ja nutta tihkuva inimkogu külge. Nagu kaan, mõtled, ja sulle meenub see väsimus, mis sind oli tabanud pärast seda, kui Gualogi enda embuses hoidsid.

Te möödute neist, Gualogi käsi püsib kindlalt su peos. Justkui ei märkakski ta neid.

Läheb aega, enne kui varemetses kohal kõrguv torn selgelt välja joonistub. Liikumine muutub aina raskemaks, kuid lõpuks jõuate torni ümber keerduva kiviastmetega trepi jalamile. Selle tipus kumab kõike valgustav täht.

„Istume,“ ütleb Gualog ja istub trepiastmele. Ta sikutab su kätt, kuni sa survele järele annad ja tema kõrvale vajud. Ta naaldub vastu sind ja õige pea tunned sa ta kehasoojust. Soojust, millest sa enda teadmata juba puudust tundma oled hakanud. Siidpehmed sõrmeotsad libisevad üle su näo, justkui üritades igat kortsu kaardistada. Sa nõjatud tasaselt taha, toetad end seljaga vastu külma kivitreppi ja selle külmus ei häiri sind. Ei, nüüd, kus Gualogi hõõgukuum keha on su vastas, kui tema sõrmeotsad üle su kaela libisevad, kui need avavad su rüühõlmad, libisevad selle alla, õhates sedasama kuumust, mille järele sa juba januned. Tema sõrmed liiguvad aina allapoole ja juba on nad libisenud su püksivärvli vahele. Su niudeid läbib kramp, ergastumine ja erutumine, tuli möllamas sinu sees. Gualogi käed sikutavad välja su riista ja juba on tema suu kui hõõgukuum silmus selle ümber sulgunud. Tema kapuutsiga varjatud kukal liigub su niuete kohal üles-alla. Ja sa tuled. Pea kohe. Tunned, kuidas su seeme kui leek sinust välja paiskub. Otse Gualogi ablase huulte vahele.

Sa ei jõua. Ei jõua iial sinna üles. Sinna, kuhu Gualog sind saatis.

„Edasi lähed sa üksi.“

Sa ei tahtnud seda. Ei tahtnud lahkuda tema hõõguvast embusest. Tema ja enda kehasoojusest, ent tema sõnad olid sind veennud. Ta oli näidanud ühele sihitult ringikomberdavale räämas kogule ja öelnud: „Sa pead. Sinu tuli on hääbumas ja ainus võimalus siit tagasi su oma ilma pääseda on läbi Igavese Tule. Sa pead sinna astuma. Otse leekidesse. Mõtle nendele, kes seda teha pole julgenud. Kas sa tahad niimoodi ilma enda ja oma tuleta siia ringi ekslema jääda? Jääda siia tasahaaval tuhaks pudenema?“

Ja sa läksid. Roomasid mööda trepiastmeid ülespoole.

Klammerdusid jõuetute sõrmedega iga silelibeda trepiastme külge. Ronisid, nagu sõltuks sellest su... elu? Milline elu? Sa ei suuda meenutada. Teadmine, et su tuli on otsakorral, on ainus, mis sind saadab. See annab natuke jõudu. Jõudu, et ronida järgmisele astmele. Ja järgmisele. Edasi, kusagil pea kohal leegitseva tule poole. Kusagile sinna, kust avaneb värv su oma ilma. Milline iganes see ka pole.

Järjekordne aste jääb seljataha. Veel üks, ja üha edasi ja edasi. Rammestus on kadunud. On ainult väsimus, väsimus ja tahtmine silmad sulgeda. Lihtsalt jääda sinna lebama või kukutada end alla. Tagasi Gualogi juurde. Tagasi tema embusse.

„Oh, miks ta mind minema ajas? Miks?“

Ahastus täidab su pea.

„Ma ei jõua enam,“ ägised sa ja mõtled peatumisest. Korraks silmade sulgemisest. Lihtsalt korraks, kuid jälle läbibistab su teadvust Gualogi hää: „Ära peatu. Mida iganes sa teed, ära peatu ega pöördu ümber!“

Sa ei peatu, sa ei pöördu.

Sa ei vaata tagasi ja lõpuks, pärast järjekordset trepiastet, näed sa hõõguvat kuma. Punakaskollaseid leeke tantsisklemas ja heitmas kahkjasvalget valgust. Veel üks aste ja sa oled Tule juures. Veel üks. See viimane. Vaevaliselt lohistad end sellest üle ja oled kohal.

„Tõuse, sa suudad seda,“ kajab su enda hää su peas.

„Tõuse!“ rajahtab käsk. Su enda hää. Su enda sõnum sulle endale.

Ja sa tõused. Vaevaliselt ajad end põlvedele. Käed värisevad tohutust pingest, mida su oma keharaskuse püsti hoidmine valmistab. Aga sa tõused. Veel viimane pingutus ja sa oledki püsti.

Tuli leegitseb su ees. Kahe mehe pikkune leek tõuseb kivipõrandalt.

„Astu!“ Gualogi hää.

„Astu!“ su enda hää.

Ja sa astud. Valu. Kuum leek rabab su oma embusse ja sa ärkad.

Tühjus, arusaamatus.

Kus ma olen?

Kes ma olen?

Pead vallutanud mõtete virrvarr. Hetk, mil justkui veel mäletaks kõike, mille hetk tagasi unustasid. Hetk, mil tundub, nagu tuleks sirutada vaid käsi ja... Ei, kõik on hajunud. Kuid

ühtäkki sa tead, kes sa oled. Tead, kus sa oled. Tead, mis toimub.

Teravad kirvelöögid vastu ust. Sa tead, et uks ei pea enam kaua vastu. Sa tead, et peagi on nad sees. Nead, keda hirm sinu vägevuse ees enam tagasi ei hoia. Mauren Hiilgav, Semerkandi suurim ja hirmuäratavaim maagprints.

Laual su ees on laetud püstol. Kunagi oli see sinu jaoks vaid naeruväärne mängukann, kuid mis teha, kui aastatega väest tühjaks väänatud keha ja vaim enam midagi kutsuda ei suuda. Sa tead, et ei suudaks välja kutsuda isegi tuuledeemoneid, et need su avatud aknast välja kannaks. Ei, see lossitorn jääb su viimaseks peatuseks siin ilmas.

Kõigist pääseteedest on jäänud veel ainult surm. Kõheldes heidad pilgu püstolile. Selle külme helk mõjub kutsuvalt.

Sajad sinu käte abil surnud on sind surmailmas ootamas, kuid ei... Seda rõõmu sa neile ei paku. Ja korraga ilmub kaminas loitlevaisse tuleleekidesse nägu. Tema nägu. Ehkki sa oled salamisi lootnud, et ta on su unustanud, on ta mingigi pääsetee surmajärgsest karistusest. Tema nägu kaminas loitlevais tuleleekides. Tema kollased silmad sind himuralt vaatamas.

„Gualog,“ sosiseb nimi su huultilt.

„Mina. Kas tunnistad, et said oma tahtmise? Said väe maailma tüviosakeste üle?“

„Jah, sain...“ vastad sa jõuetult.

„Hea, kas tunnistad, et kuulud nüüd mulle?“

„Jah, tunnistan...“

„Hea, ma ootan sind. Jälle.“ Ja ta puhkeb naerma. Laginal, lõbustatult. Tuttvalikult.

„Ma ei...“ alustad sa, kuid tead. Sinu veri teie lepingul kohustab. Sinu enda veri. Sinu nooruse auahnus ja rumalus. See, mis tegi sinust selle, keda kardeti. Lubadus anda ennast peale surma talle. Kuid milleks?

„Tule, ma ootan sind. Veel paar korda ootan ma sind ja sa saad rahus hääbuda tuhaks. Aga veel jätkub sus tuld,“ irvitab Gualog meelalt ja sa ei mõista, millest ta räägib.

Aga ega seal polegi vahet.

Sa tead, et enam pole pääsu. Ei enam. Uks ragiseb. Veel hetk ja nad on sees. Ükskõik, kui hirmus on ka Gualogi kätte jõudmine, kindel on see, et piinarikas surm Adektiidide Salaseltsi, nende maagijahtijate kätte sattudes, seda ei vääraks. Gualog tuleks nangunii ja miks siis enne piinelda.

Ja nii tõusebki su meelekohale püstolitoru. Sõrm kõverdub päästikul ja Gualogi ihalev sosin saadab sind su elu viimasel hetkel. Ja alles siis, kui lasu kaja on hääbunud ja su töökambrit täidab püssirohu kirbe lehk, mõistad sa korraks, et taaskord.

Taaskord oled sa kohe seal... Varjuilmas.

Siin...

„...Minu tuli on igavene... Tuli on igavene... igavene...“ kajab sosistajata sosin läbi kalbe valguse.

".... siin. Sa oled siin." Teadmine läbib tühja kestana tunduva pea ja sa avad silmad.

Siin...

Kus iganes sa oled...

Jutt: Tuhande tee ristil (Jan Kaus)

I Algus

Kõige alguses oli juhus. Juhus oli miski, mis juhtus. Aga kui miski on kord juba juhtunud, siis juhtub see uuesti. Ja jääbki juhtuma. Seda nimetatakse ajaks. Vaid viis minutit enne kahteist, murdosa enne murdumist, paar millimeetrit enne sfäärilist umbsõlme, tekib inimene, inimeseloom, ennustamatu, ootamatu! Otsekui tühjale kohale, otsekui tühjast kohast. Alguses meenutab tulevane inimloom ebaloomulikult suurt proteiinikullest, kes mudasest poololemiseist välja roomab, kallerdava reljeefi tekitab. Ta sarnaneb pisut oma järeltulija ajuga, ilma käärudeta. Proteiin koondub ja keerdub, lõgasest kumerusest saab Möbiuse leht, miski sunnib seda selleks – mis küll? Uuriks luubiga, aga luubi leiutamiseni kulub veel aega, seda juhuste jada, mida keegi veel ei mõõda. Luubi ja muu kohta teab vaid härra Jumal, aga temagi pole veel sündinud, pole veel aju, mis suudaks välja mõelda nii härra Jumala kui ka selle, et härra Jumal aju välja mõtleb. Puudub aju, mis riietaks härra Jumala esinduslikku frakki, vajutaks talle pähe torukübara, sellesama, kust härra Jumal algselt kõrvupidi välja tõmmati; puudub tahe, mis mõtleks välja ühe toreda üleelusuuruse leierkastimehe. Puudub mees, kes münte loobiks. Härra Jumal, kel on seitsmepenikoormakõrvad ja silmad, mis teevad häält, ja kes istub nagu pärdik iseenda õlal. Nii et sinna on veel tubli kamakas aega, enne sajab pikalt laia metaanivihma, sajab nii, et sajandist on pikem päev. Vihm leotab pinda, mis pole alguses ei vedel ega tahke. Midagi vahepealset, mingi vormitus. Aga sellest vormitusest vormub üks kallerdav kühm, kes ühel hetkel pooldub, nüüd on kühmusid kaks, seejärel juba neli, kaheksa, kuusteist. Kūhmud poolduvad ja koonduvad, moodustavad künkaid. Lõpuks tekib ühe väikeseks limaseks künkaks kuhjunud moodustise sisse ava, millest hakkavad emaneeruma häälitsused. Tule taevas appi, millised krooksatused! Vaiki, plasma! On see sul suu või sulgurlihas? Aga näe, krooksatused ei vaiki, need pole sugugi mitte niisama, neis väljendub tahe, soov astuda armuakti kõige sellega, mis jääb väljaspoole krooksatust. Krooksatus on sild, krooksatus on tunnel – kõik sõltub tõlgendaja temperamenditüübist. Alguses kõlab see küll vägagi algeliselt, lihtsakoeliselt, tõenäosus, et arengukõver end mudast välja upitab, on väike, kaduvväike. Aga tõenäosus on lootuse esivanem. Nii tekib juba esimese krooksatusega tahe, aimamisi, küll väga ähmaselt, lekib see koos mudaga välja vormitust avast, mille kohta öelda "suu" oleks, vabandust väga, ennatlik, aga tahe on püsimatu, läbematu, häbematu, tahe hakkab kasvama iga järgmise krooksuga, kuni lõpuks muutub tajutavaks, kuni lõpuks vormub pime armuimpulss millekski teadvusetaoliseks. Tahe on ühtaegu nälg ja toit. See jahtub, aga ei jäätu, plasma jääb õhku virdama ning kõikides hilisemates hüüatustes, kõikides hilisemates üleskutsetes on kuulda selle esimese krooksatuse kaja. Tahe pole lihtsalt savi iseenda käes, vaid savist endast saab puhas tahe, limukas vormib enda ollusest jäsemeid, poris hakkab terendama portselani lubadus. Krooksu aga krooksu – ja tõsta oma limane pasunaava taeva poole! Ja ennäe, tekib veel kaks ava, nende pinnal läigib midagi peeglitoolist, millelt helgib tagasi taevas ise, helgivad tagasi kõikide mürgiste gaasiliste ühendite vikerkaarevärvid, metaanivirmalised, mida võikski jääda vahtima, kogu see ümbritsev lokse, kus domineerivad siiski veel must, hall ja valge.

II Omandamine

Aeg möödub, aeg püsib – üks ei välista teist. Enesekindlus kasvab, kasvab kiiremini kui ollus ise. Ollusest kasvab olend, vaata aga! Ise sai alles endale suu, millega kuulutada maailmale oma ainulisust, oma identiteeti, nüüd aga korraga kuulutatakse maailm juba enda omaks. Ise sai endale alles kaks silma, aga juba tõmbab pilk piire, kiikab silmapiiri taha, manab silme ette tarasid ja trajektoore, möödab orgude ja tippude vahet, sillad ja tunnelid pole enam pelgad metafoorid. Eksisteerib veel võimaluste paljusus, sealhulgas igasuguste alternatiivide puudus. Kunagisel nälkjal on meeles algne nälg. Nälg kasvab süües, sest kasv nälgib süües. Näljakonn! Näljarott! Näljakoi! Ta mitte ainult ei kuuluta maad jalge all enda omaks, vaid nõuab, et kõik, kel silmad peas, seda näeksid. Ta on valmis astuma võitlusse, sest temasuguseid on vahepeal vormunud omajagu, igaühel oma nägemus. Nüüd on aeg sünnitada sellesse segadikku, sellesse virvarri, sellesse tohuvabohusse, sellesse kamarajurasse üksainus härra Jumal, maailma ajaloo esimene gentleman, esimene mafiooso. Inimesel pole küll küüniseid ega kihvu, ta on ikka veel pehme, selline see põhikude on, võib-olla jäädavalt, ta peab sageli küüniste ja kihvade eest pagedes puu otsa ronima, aga tal on kõris pasun ja pasunal on mitu registrit – kes teeb kõige kõvemat häält, teeb ühtlasi härra Jumala häält. Mis siis, et ümberringi on trobikonnas teisi sarnaste taotlustega pillipuhujaid – masinavärgi tugevust tunned alles siis, kui see vastu maad litsutakse! Küll tuleb aega, kui taome ülejäänud pasunad atradeks ja siis alles näete, siis alles algab tõeline töö. Pillirühmad, joнду! See, et olete pinnasest ekstraheerunud, ei anna teile õigust logeleda, mulla seest olete te tulnud ja mullaseks peate te jälle saama. Saama ja jääma, ikka ja jälle, saama ja jääma. See on teie refrään. Hei-hoo! Tulevasi atru muidugi jagub. Praegu kuulutavad kõik õigust maale, suud ilased. Aga palun, tulge siis kokku, kogunege, rahvas, ootame! Lakake korraks jahtimast ja juhtimast, pange käest korvid ja kogunege! Te küsite nüüd, et mis saab, kui te kokku olete tulnud? Saab see, et mõeldakse välja kinnistu. Kõige tugevam pasun kuulutab: head kokkutulnud, ma näen enda ees palju hakkajaid hingi, näen valmisolekut ühishingamiseks, näen maailma ajaloo esimest ühendkooi. Täiesti juhuslikult on mu käes maailma ajaloo esimene helihark, pronksist ja puha, nüüd on õige hetk laulda: Kinnistu, oh kinnistu, me südame külge sa kinnistud! Aga et meil oleks kergem, siis palun langetage see kahar puu, langetage ta laulu saatel, laul teeb tugevaks, hei-hoo, käib töö ja valu koos, meil laulud aitavad elada võita, sest mis ei tapa, see sureb ise, kõngemine võtab aega ja aeg on ülev! Andkem siis endale see aeg, me oleme seda väärt! Kunagi kisasite puu otsas, nüüd voogab laul puu all, kas pole see progress!? Kas pole mitte vaimustav, kas tunnete, kuidas teie karvkate kerkib nagu väike mets te nahal!? Las kasvab, niikaua kui pärismets langeb! Langetage see ja voolige metsast dirigendile üks mugav iste, üks hubane troon. Asetame selle siis koos kinnistu keskele. Siia. Täpselt siia. Jah. Siin on hea koht. Oo, mu armas tööjõud, see siin on kinnistu ja universumi keskkoh!

III Omandamise täpsustusi

Nojah, aga mis sa ikka seal lageda taeva all taidled, troonile läheb vaja katusealust. Mehed, tirige mullast välja ülejäänud puud, virutage need vastu maad, neli korda, kõigepealt põhjapoolne külg ja viimaks läänepoolne külg. Nii, hästi, need, mida te nüüd käes hoiate, nimetame prussideks, hästi, asetage nüüd prussid otsapidi vastamisi, nii, ja nüüd tõstke kõrgele sarikad! Vaat nii! Ehitage nüüd maja, olemise koda, mis ei oleks odav, et ma saaks sealt vaadata, kuidas te kogukonna heaks müttate. Ah et teil oli oma kavatsusi, ah et teil on

neist õrnad mälestused, millest suurema osa on higi minema kandnud. Olgu, võtame arvesse, asetage nüüd katuseharjale punahirve sarved. Ei leia? Olgu, võtke aedikust kits. Tallake see pori, millest tekkisite, lõplikult kõvaks, tammuge see tolmuks ja las see tolm kerkib oma kerkimist, las tolm kisendab taevani: oo, kinnisvaraga inimlaps, millise imelise tee kõikidest võimalikest oled sa valinud! Kõikidest! Las nüüd tolm katab taeva ja langeb alla teie turjadele. Kõhite? Kuulge, see pole ju muud kui härra Jumala enda puistatud maitseaine – härra Jumalal on hea maitse, sest ta saab aru, et elulgi peab olema maitset. Kibe? Hea idee! Elagu selline idee! Nüüd hüüame kõik koos: Kibe! See olgu meie sõjahüüd, see ühendagu meid nüüd ja igavesti! Nüüd oleme omavahel laulatatud. Näete, tolm aina kerkib! Milline imetegu, milline Gemüse! Las tolmust saab torm, mis hävitab enda teel kõik, välja arvatud muidugi kõik see, mis kuulub suuremate kinnistute omanikele. Seni aga tulge ulualla, tulge muidugi, korrakski – ainult korraks! –, vaadake mu maja saale, tulge ja lihvide lauad oma ihuga siledaks, servake neid pihkudega, hõoveldage oma selgadega, seda pole ju palju palutud. Oi, teid on palju nagu putukaid saepurus, nagu nälkjaid maasikavälul, te varjate mu eest päikesegi, aga et UV on keskpäeval üle kaheksa, siis suur tänu teile. Nüüd tuleb teid kuidagi nimetada; nimetada nii, et igaüks esindaks teid kõiki, esindaks seda, kes te olete ja oleks ise eriti hästi see, kes olete teie. Nimetus, mis annaks kollektiivsele ilmingule isikliku mõõtme. Nimetus, mis aitaks kehastuda, kehastuda nii, et vajadusel kehast kas või välja pugeda. Nimetus, mis peaks tõusma kümne enim kasutatud sõna hulka maailma ajaloo. Nimetus, mis on ühtaegu konkreetne ja pehme, plastiline ja valguv, milles on sees kõik see, millest oleme tehtud. Kuidas oleks... mmm... “alluv”? Jaa, hästi oleks! Selles sõnas on tunda ürgset voolamist, maailma ajaloo esimese keemilise mulli lõhkemist ja sellest vabanenud gaaside tantsu, mõnusalt vedelaid ja voolavaid kombinatsioone, endasse kutsuvaid, maailma ahvatluste poole tõmbuvaid, üksteisest tõukuvaid... Alluv – see on hea.

IV Loetelu

Kuula, alluv, pane nüüd tähele, alluv, mu maja on nii tühi, alluv! Tee midagi, alluv! Alluv, ära palun hulgu ringi, ära nuusi mu maja ümber nagu kärnane koer, aitab mustikate söömisest, ega sa loom ei ole! Maasikavälu pole veel maailm, on aeg sellest loobuda, on aeg tõusta lõplikult kahele tagumisele jäsemele ja paljastada igaveseks oma mõnuelundid, ainult nii on võimalik luua püsisuhet. Nii, tubli. Järgmiseks, alluv, viime põllumajanduslikku revolutsiooni täiuseni, ma näitan aknast, kuidas see käib, õue ei tahakski tulla, päike on juba kõrgel. Kõigepealt tee alet, pühi silmi, siruta selga ning hakka vilja koguma. Vilja võid tuua minu majja, just, alluv, puista seda keldrisse, puista seda pööningule! Minu kodu on minu kindlus, mis kaitseb meie vilja paremini kui su lapsepõlve kivikirves, mäletad? Lapsepõlves kaapisid kirpe, nüüd kaabid maad. Kõvaks tambitud? Hästi! Mida visam, seda väärtuslikum. Las ma varun sinu kogutud vilja, alluv! Ja kui vili on kogutud, siis pane tasapisi alus kaubandusvõrgustikule, sest mu kodu peaks mahutama muidki kaubaartikleid ja artefakte peale olemasolevate. Sellest pole ju raske aru saada, ega ju, alluv? Kas sa ei näe, et maja on veel üsna lage!? Mida rohkem artefakte, seda elavam kaubandus, nii ütleb looduseadus, mis on vanem kui loodus ise. Ära vahi niisama, ära vaheta midagi niisama, tooteid ja teenuseid on mitte ainult vaja, vaid ka juurde vaja. Kaks ühe vastu, üks kahe hinnaga. Oo jaa, ma ei saa kahjuks magada, kui mul pole ööst öösse täituvat ja täiustuvat voodit ning ma ei saa inimese kombel süüa, kui mul pole nuga ja kahvlit iga söömaja jaoks. Nuga, lõika midagi! Kahvel, torka midagi! Kui mul pole

taldrikuid, millel nuga ja kahvel tantsiksid, kui mul pole laudu, millel taldrikuid keerutada, kui mul poleks tammepuust parketti, mida lauajalad kraabiksid. Oo, alluv, nii palju on veel teha, on vaja arenda, on vaja tehnoloogiliselt pingutada – sest kui kunagi tullakse mu varandust konfiskeerima, soovin ma, et nad õhku ahmiksid, et nad oleksid tänulikud, et nende silmad on sellist asja näinud. Vajadusel küsi abi härra Jumalalt, näiteks siis, kui oled väsinud, kuigi talle ei meeldi eriti lobiseda, me maksame talle palka ju vaikimise eest, vähem möla ühesõnaga, aga see jõustab, tema vaikimine on tulemuslik, kuna see on tähenduslik, tema vaikimine soodustab loomingulisust, siit on vaid samm parema disainini. Aga ära teda liialt ärrita! Kui ta kaabut kergitab, varisevad kaljud. Kui härra Jumal lehvatab palavuse peletamiseks tuult, pühivad taifuunid mandreid nagu teenijarahvas tube. Nii et vaikime parem koos temaga ja nimetame selle väitluseks. Ja kiidame härra Jumalat viljastavate vestluste eest, ta on asjad hästi sättinud, rahu ja tasakaal. Vahepeal küll väiksed konfliktid, aga see aitab kaasa nahatoodangule, samuti toob täiendavat kondipuru loomadele. Ja kui rahu jälle majas, ukсед kinni, toodame betooni, puuvilla, klaasi, klaasvilla, puitu, kaevandame maake, pumpame, lõhkame ja frakime, teeme sitast siidi ja kullast plastikut, puidust valmistame aktsiaid, imepeenikesi, imepehmeid aktsiaid, pehmeid nagu majapidamispaber, kallimat kui hõbevara! Näita mulle süsinikku, alluv, ja ma näitan, kellest saab kuningas! Anna mulle ühendid ja ma ühtin sinuga! Laome elemendid ülestikku ja ongi kapital. Vii ellu süsiniku potentsiaal! Suru gaas tahkiseks! Ma tahan läbipaistvaid metalle, tihedaid vedelikke, ma tahan gaase, mille toel saaksin lennata nagu lendaval vaibal! Ma tahan, et kõik lendaks, ka mu surivoodi, kuhu pean nüüd kohe heitma ja sina pead heitma mu kõrvale, nagu kombeks, või vähemalt kuhugi lähedale, väga lähedale, mu kirstu jalutsisse või miks mitte koos minuga ka otse kirstu...

V Naise- ja masinavõtt

Maja sai ühel hetkel kenasti sisustatud, valitsejad vahetuvad, rümbad sisse, rümbad välja, loogilist järgnevust ei teki, iga järgmine toob kaasa midagi uut, kuid ikkagi jääb kuidagi tühi tunne. Isegi tühjem kui enne. Oo, suured on kõrbed, liiga suured. Kõvakstambitud pinnad, millest ei kerki enam ühtegi jäsemekogu, ühtegi teadvust. Rohkem asju, rohkem tühjust. Olgu, säilinud alluvad on õppinud sagima ja sigima ja mõnikord ka sigatsema, elukestev õpe, mis jäi paljudel valitsejatel kuidagi kahe silma vahele. Olgu, kõiki ja kõike saab arendada, kõiki ja kõike saab asendada, asendamatud välja arvatud, ükski saar pole asustamata, ükski liik küttemata. Aga hõredamaks jääb ikka. Olgu, kõikjale tekitatakse üha filigraansemaid aparate, neid saab vajadusel näppida, need teevad toredat häält, piiksuvad, sahisevad, naksuvad, mõnikord nad isegi asendavad, ent miski on puudu. Aga Jumalalgi oli ju midagi puudu. Kuni ta valmistas ajapetteks ühe mehe, kasutas õlgi, kartulikoori, härjasitta ja savi, mis õhulossi ehitamisest üle oli jäänud. Ühesõnaga: enda näo järgi, ainult pisemate jäsemetega. Näib, et ta sattus sellest mätsimisest täitsa vaimustusse. Siis oli veel pinnas pehmem ka. Olid ajad, olid. Mees mõtles, mida toorainena kasutada, ta kompas maad, kompas seinu ja kompas oma keha. Ta sõrmed jäid pidama küljeluudel. Mees mõistis, et tuli kaevuda iseendasse, ajada näpud sügavale. Ta tõmbas küljeluu välja ja asetas selle kenasti enda kõrvale voodile. Küljeluu liigutas, sirutus ja kustutas tule. Pisut kobati pimedas. Naisega oli üldiselt nii: kui tirida ribi välja paremalt, sai poja; kui vasakult, tuli tütar. Ribid pisteti mulda, nad kosusid reeglina kenasti, meelelelundid ja jäsemed, süda tegi tuks-tuks-tuks, lööke vahele ei jätnud, verepumpamise tempo olenes mulla koostisest. Sedasi nad asjatasid ja arendasid, laiendasid ja tõmbasid kokku, põrkusid ja lahknesid, hoidsid majandust käigus, seejärel surid, isheemia, hüpertroofia,

klapirikked, lupjumine, terav valu. Varjud kerkisid ja vajusid, väljas välkusid virmalised ja vikerkaared. Miski polnud staatiline, kõik oli muutuses. Ainus, mis ei muutunud, oli muutumine. Näiteks esimese mehe kaugel järeltulijal tekkis tunne, et kõik sõltub nimelt temast ja mitte kusagil ei saada ilma temata hakkama. Algatuseks otsustas ta võtta endale piisavalt tähendusrikka nime. Kõigepealt tuli valida initsiaal. Initsiaalid algas kõik. Igatahes midagi alfa ja oomega vahelt, pigem ikkagi alfa poole. Mõtles, mis ta mõtles, aga kuna ta tahtis emmata embamatut, otsustas ta ristida ennast Eroks. Siia maani vaieldakse, miks just selline nimi. On neid, kes näevad ilmselget etümoloogilist seost maagilise sõnaga Eros, mis muudab kõik pinnad reljeefseks, tekitab lohke ja kõrgendikke, loob ussiauke ja markeerib kõige algust, toob meelde kõikide pindade algse kleepuvuse, aga on ka neid, kes usuvad, et g-täht ja r-täht läksid lihtsalt vahetusse. Selles küsimuses valitseb siiani segadus, aga las asjatundjad vaidlevad, kuni me nende rahastuse kinni keerame. Igatahes on teada, et Erol oli kodus lauad ja voodid, nuge-kahvleid maast laeni ja kapid täis vilja, küljeluugi oli õnnestunult materialiseerunud, ilma suuremate rebenditeta, püksid seisid üleval efektse rihmaga. Filigraanne käsitöö, nagu naine isegi. Olgugi et Ero ei saanud aru, miks on härra Jumal loonud selle keerulise küljeluudega mässamise, miks siis olid inimestel jalgevahed, mõnuelundid? Et niisama, mänguasjad – aseta jublakas õigesse auku!? Et teha ainult mõnu, mitte sugu? Kas sedasi on tõepoolest parem, kui maailmas eksisteerib vähemalt üks asi, millel puuduvad tagajärjed? Naise ristas Ero igatahes Eraks, kuidagi lähedane, isiklik, oma. Korra meenusid Erole lapsepõlve hirmulood, mille kohta öeldi, et need on sama vanad kui maailm. Vale puha, need olid vanemad! Nende lugude keskmes olid unenäod, pöörivad luupainajaid, vertiigo, üks lapse tuppa läks kääksudes irvakile ja lävele ilmusid kellegi krõnksus varbad. Nõid maa soolasest sügavusest, sama kõver kui pürst, millega ta ringi lendab ning taevasse mustavaid jutte jätab! Pürst, mis on valmistatud maakera enda teljest! Rääkimata sõrmejälgedest tapeedil, need ei tule ialgi maha, pese palju tahes. Nõid irvitab, tema suumulk on pimeduse keeris, ta nägu moondub, muutub ja Ero näeb Erat, nõid on äkki kõigi naiste kehastus ja kvintessents, see esimene kõver küljeluu, mis mehepoegi aegade algusest kummitanud. Ei, tema Erast ei saa Nõia-Ellat! Era oli tema naine! Aga ikkagi oli majast midagi puudu, maailm polnud maja väärt ja maja polnud Erot väärt. Ero soras kapis ja ulatas Erale haamri. Soras veel ja ulatas sae. Soras veel ja ulatas loodi. Soras veel ja ulatas naelad. Asu ehitama, käskis Ero, ma vajan midagi. Ja Era ehitas kantsli. Kantsel läikis ilusti nagu südapäevane päike, nagu südaõised peotuled. Ero ronis kantslisse ja vaikis tähenduslikult. Aga ikkagi oli miski paigast ära. Keegi ei pannud Ero vaikimist tähele, olgugi et see oli nii tähenduslik. Keegi ei tajunud vibratsioone. Ero otsustas vaikida veel võimsamalt, veel põlglikumalt, veelgi suurema hukkamõistuga. Ja ikka ei midagi. Ero pahandas, kuigi ta pahandas leebelt, sedasi hästi pehmelt, sest Erol oli enda arust suur hing, nii suur, et see ei allunud ühelegi mõõtmisele, sinna mahtusid maailm, maja, härra Jumal, Era ja kõik artefaktid. Kõik mõõtmised on väiklased! Ero käskis Erat: las kõik koguneda! Kes? küsis Era. Kõik, kes meil siin on, vastas Ero, kõik, kelle sa oled mulle aegade jooksul meisterdanud, sina ja teised, kõik külaskäikudelt kaasatoodud kingitused, alistatute annetused, ohverdatute vara! Era kuuletus ja tassis kantsli ette pesumasina, nõudepesumasina, elektripliidi, külmutuskapi, rösteri, mikseri, võileivamasina, tolmuimeja, radiaatorid, vetsupoti, dušikabiini ja teised. Ero vaatas seda ilu ja küsis Eralt: aga sina? Mina? ei saanud Era aru. Sina jah, ütles Ero oma pehme häälega, kas ka sina ei kuulu sellesse ritta? Mh? Ah? Looda sa! Võtta rivvi, kullake! Ilusti-kenasti, kõik kodumasinad sõbralikult koos. Vabadus, võrdsus, väsimatus.

VI Kodumasinatate revolutsioon

Era võttis koha sisse ja Ero sättis ennast kõnelema. Kõnelema ei tohtinud palju, aga piisavalt

sagedasti, et ülejäänud sind ei unustaks; et ei unustataks, kes kõneleb; et ei unustataks, et on tähtis, kes kõneleb; et ei unustataks, et kõnelemine peab olema kõnekam kui vaikus ja samas kõneka vaikuse jätk, selle heliline siire, vaikuse osmoos; taim, mis on võrsunud vaikuse seemnest. Kes kõneleb, see kaua elab! Kõnelemine kuld, kuulamine hõbe. Uppuja haarab ka mehe sõnast, sest lootus, va lojus, va lõhverdis, on surematu! Ero lootis, et retooriline ekstaas paneb ta looma midagi, mis on sama surematu, mis ei kao, mille väärtus on jääv, mille hind on hindamatu, mille järeltulevad põlved kivisse raiuvad, mille nad vajutavad paarvuti mälusse, suruvad kosmosesondide andmesidesse; et ta loob midagi, mis jääb igavesti tühjuses ekslema, tühjust täitma, tühjusest hoolimata. Ero tahtis öelda oma kodumasinatele, Erole ja teistele, et te küll täidate oma rolli, oma kohust, oma kutsumust, aga mitte piisavalt hästi, et saaks ju palju paremini. Eriti oluline on "ju". Alati saaks ju palju paremini. Tuleb ju olla enesekriitiline. Nagu tema, Ero, ju on. See kaunistab, see valgustab ja varjab. Pole vaja vinguda, vaid virguda. Terve maailma raskus lasub Ero õlgadel, sest ta näeb, kui valesti kõik tema ümber on, kui halvasti kodumasinad tervikusse panustavad. Te peate mitte lihtsalt funktsioneerima, vaid armastama, manitses Ero. Armastus on suur saladus, kes valdab saladust, valdab armastust. Armastus ütleb: kes mind ei armasta, ei kuulu siia. Te peate õppima oma armastust väljendama, sest muidu pole te midagi enamat kui masinad. Aga me olemegi ju masinad, kostsid masinad. Aga ärge olge, ütles Ero, miks rahulduda piskuga, miks põgeneda väljakutsete eest? Ja masinad mõtlesid pisut ja vastasid: aga tõesti, äkki tõesti, miks mitte. Masinad liigutasid ennast, nad hakkasid piiksuma ja vilkuma sedasi, nagu mitte kunagi varem. See aga Erole ei meeldinud. Ta ronis kantslisse tagasi ja manitses: te ei tohi siiski unustada, kes te olete, te olete ennekõike masinad, ärge seda unustage. Kui te unustate oma päritolu, kui te unustate oma tausta, oma funktsiooni, siis mis teist üldse järele jääb? Teil pole siis hinge! Aga seda me teame, vastasid masinad, meil pole mitte ainult hinge, vaid ka illusioone, pole kunagi olnud. See ongi kõige halvem, vastas Ero. Mida me siis tegema peame? küsisid masinad. Te ei tohi segi ajada toetust ja teotust, te ei tohi juhtida fookust eemale viimaselt instantsilt, kes kuulutab viimast tõde, annab teie olemasolule mõtte ja mõttele olemasolu, kelle manitsus on kui taevamanna ja epistel kui õnnistus. Masinad jäid mõttesse. Nad ei vastanud midagi, isegi ei piiksunud ega vilkunud. Ero ootas ja lisas: nagu mu Era. Vaadake teda, vaadake ainult! Masinad vaatasidki, aga Era oli vahepeal tukkuma jäänud. Ero tahtis sellele reageerida, oi kuidas tahtis, aga siis märkas ta, et masinad hakkasid talle tasapisi lähenema, ähvardavalt nagu metsapiir. Liikumine, mis oli tsunamist aeglasem, ent järjekindlam. Ero Kahvatas. Erol hakkas hirm.

VII Kodumasinatate allutamine

Nüüd on ülim aeg pöörduda! Aga pöörduda ei saa muidu, kui vaid kellegi poole. Erol pole pöörduda kellegi teise kui vaid Era poole. Era, aita mind, oi armas Era, püha Era, kõigi nõrkade kaitseja, võta rohkelt õnnista! Kullakallis! Kuldaväärt! Austatet! Kullasära pea kohal! Era tahtis kõigepealt Erole vetsuharjaga virutada, aga ega temagi kõrv polnud seinapragu. Ero ajas mesijuttu, viirukijuttu, mürrijuttu, kullajuttu. Ero suulakke tekkisid meneteeklid, neist jäi inetu jälg, aga Ero oskas seda keeleotsaga osavalt varjata. Armas Era, kallis Era, lunasta mind välja, ole minu ihu kaitseja, ühenaise turvafirma, kaitse mu ihu enda kauni ihuga, ole mu kahuriliha sa, mu luust-lihast kuulikindel klaas, aita mind masinate mässu vastu sa, siis võtan su enda lossi ma, lausa lossi emandaks, seda luban hardalt ma, annan ausõna peale ka! Kahtles Era, mis ta kahtles, aga lülitas lõpuks elektri välja. Mis see oli, karjatas Ero. See oli elekter, härra Jumala üks suurimaid leiutisi, vastas Era. Oi, Era, sa oled jõudnud vahepeal palju asju ära teha, hüüatas Ero, ma pole osanud seda vääriliselt hinnata! Istu nüüd maha ja ma pean su

auks ühe jutluse naise nõrkusest, naise salakavalusest, naisemeele usaldamatusest, naise liigsest emotsionaalsest üleskõetusest ja seksuaalsest alajahtumisest, aga enne... enne peame masinaid karistama. Nad on välja lülitatud, vastas Era. Sellegipoolest, vastas Ero, sellegipoolest. Ma tahan, et nad mäletaksid. Nad ei saa mäletada, kui nad on välja lülitatud, ütles Era. Sa räägid nende hingest, ent neil on ka keha, vastas Ero, keha mäletab, kehal on mälu, keha on hingest üle, iga kell! Ero jäi mõttesse, peas tormlesid võimalused, käed libisesid üle pükste, põial tabas püksrihma nahka. Jaa, see nahk! Libe nagu aeg, kibe nagu ajalugu. Ero kostis: peksame neid, mis arvad, ah? Millega? küsis Era. Oh sind, puhkes Ero naerma, heledalt ja harmooniliselt, nagu oleks mõni klassikalise ajastu helilooja isiklikult pilve vahelt pilgu heitnud! Ja tema oli veel kunagi kartnud, et sellest naisest saab hingede näppaja, lage seinast seinani kattev ämblik, üleloomulike võimetega Nõia-Ella! Sellest süütukesest siin! Võta piits ja nea aru! Kas pole siis ükskõik, millega?

VIII Maja mäe otsas

Kõik teadsid järgmist laulu, mida esitati ka laulupidudel, lipud ja juuksed püsti, solistiks suure kodumaa parim poeg: On mägi / võimas vägi / jube võimas vägi / tõstab mu kõrgele / nüüd / kõlab mäe peal mu hüüd / kõlab alati ja nüüd / igavesti... Ent ometi oli jäädud lauskmaale, kas siis mõttelaiskusest või summutas ühislaul kriitilise mõtlemise, tiheduse tekitatud kananahk kattis kõik muud tunded, igasugused reservatsioonid, vajaduse hüüda: inimesed, avage lõpuks silmad, kas te olete pimedad!? Lauskmaad iseloomustab ju üks tõsine puudujääk: sinna pääseb liiga kergesti ligi. Lauskmaal saavad kergesti liikuma kõiksugu asjad, kõikmõeldavad ja kõikmõeldamatud eluvormid, haigused, afektid, eelarvamused, tähtpäevad, demaršid, liikumispiiranguteta maniakid, makaagid, googid, magoogid, demagoogid. Maod, toidujäätmed, marutaudis koerad, ekslevad metsloomad, verised kihvad irevil, raibete hais, peremeeste suust plagama pannud proteesid, eemaldatud jäsemed, tõurastatud elukate karjed, militaaroperatsioonid. Prostituudid, pätid, keravälgud, igiveerevad autokummid, eraelude roiskuv pask, esemed, millele ei kasva kunagi peale sammalt. Põlevad laibad, igavlevad mõrvarid, kes kasutavad hambaorgi asemel kirvetera ja mitte enda peal, oi, seda mitte! Vastikud pagulased, kes ei suuda elada rahulikult oma pommilehtrites ning enda laste jäsemeid tulel küpsetada, vaid kes tulevad ja kannavad enda peal miljoneid väiksemaid pagulasi, tumedanahalisi, homoseksuaalseid ja moslemiusku lutikaid, keda nad rendimajades endalt maha raputavad või vastu lage laiaks litsuvad. Aga need on juba jõudnud munedada, need on juba jõudnud võrgud välja visata! Siis on veel põgenikud, kellel on üle tõkkepuude ronimiseks kasutada kaheksa jalga ja kelle suust käib välja kaheharuline keel. Kõiksugu müügimehed, kes pakuvad sulle kiletatud sitta, kõigi seitsme pea neliteist silmamuna ahnusest oranžid nagu surnud planeedi liiv, plastmassist grillahjusid, hoi, kas oled juba kuulnud meie vilkuvast junnist? Ei põle vees, ei upu tules! Viiskümmend esimest sekundit tasuta! Gurud, kes räägivad seda, mida sa juba ammu tead, kusehaisused põsemikrofonid ühepäevast habet kratsimas, kirjjud lipsud nagu pidusöök pärast kaheksapallist maavärinat. Tolm, mida tuul üles keerutab. Tihe tolmu. Tolm, mis oli kunagi muld, aga seda ajal, kui mehed olid rauast ja puud puidust. Aga tolmuuga on keerulisem, tolmus on ambivalentsi. Mõnikord tolmu tiheneb ja omandab surma piirjooned. Surm seisab paigal ja liigub samaaegselt, temaga ei saa isegi härra Jumal hästi jutule, kuigi levib apooria härra Jumala ja surma võidujooksust. Lubage, see on puhas farss, stiilipuhast fake news. Kõik, mis juhtus, oli see, et härra Jumal püüdis surma fiktsionaliseerida, aga see on juba teatriajalugu. Mingid paranoikud räägivad, et Jumal oli surmale sendi võlgu. Mõned isegi, et rohkem kui sendi. Münte läks surmal alati vaja, et neid laugudele asetada. Eh, ühel hetkel on lahtised lood ja järgmisel korraga kinnised laud. Ah, mis

siin võrrelda, selge ju, surm on härra Jumalast tugevam ja lahkem. Oh, kui ta kohale jõuab ja endast märku annab, pole seda võimalik ignoreerida või kaheti mõista. Vahetevahel liigub mööda lauskmaad meri, hästi liigub, merel pole enamasti vaja teeselda, mõnikord tuleb meri tsunamina, mõnikord siiski ka salakavalamalt, umbes nagu haavast immitsev veri, nagu esindusdemokraatia, libisedes, imbudes, kõigepealt niiskusena keldriseintes, hallitusena hingamisteedes, kuni ühel ööl ärkad oma voodis ja märkad, et on märg. Mida siis teha? Tõsta voodi puu otsa? Loomulikult mitte. Keegi ei sunni meid puu otsa tagasi! Kella ei saa tagasi keelata! Kurat, milleks siis härra Jumal termodünaamika välja mõtles!? Pealegi pole neid puid enam kusagilt võtta. Tuleb viia maja mäe otsa. Kui kunagi tuli tõsta kõrgemale sarikad, siis enam mingist poolikust lahendusest ei piisa, nüüd tuleb tõsta kõrgemale kogu maja. Ja mitte meetrite, vaid kilomeetrite kaupa – sinna, kus õhk on hõre ja miilidelaiused naftalaigud muutuvad kärbselaiudeks õllevahul. Üles, üles, mägedelle! Mäelt avaneb hunnitu vaade ja hääl saab kõla, mille kaja pidavat miljonite aastate pärast ringiga tagasi jõudma. Pilvede turjadel peegelduvad varjud ning pea riivab tähetolmu. Seal saavad asjad paika, keegi ei astu üle piiride, sest kosmoses pole piire ega piiranguid, on ainult ülim kord, lõpmatu ja igavene...

IX Vulkaan

Mõeldud-tehtud. Ero ja Era pöördusid härra Jumala poole ja palusid abi. Milles probleem, ma arvasin, et olete mu ära unustanud, vastas härra Jumal, võttis piibu suunurgast, kui märke, siis märke, otse kosmose lävepakule. Härra Jumal puhastas ettevaatlikult, lausa taktitundeliselt kurku ja maja tõusis õhku. See lendas kõrgele-kõrgele ja langes nagu ülesöönud lõoke kõige kõrgema elamiskõlbliku mäe otsa. Mäe otsas oli hea: maailm paistis korruga nagu peo peal, aga samas polnud seda õieti nähagi. Maapind võinuks ka olemata olla. Olla olemise ja olematuse vahel – oi kui võluva paradoksi olid nad lasknud härra Jumalal nende ellu tuua, enamgi, nüüd oli võluv paradoks nende elu ise! See aga ei tähendanud rutiini lõppu. Kuna internetiühendus toimus suurepäraselt, sai Ero pidada multijutlusi. Ta rääkis isekuse ja iseduse erinevusest, võrdles rumalust laavaga, mis tähendas, et rumalus allus tahtele raskelt, väga raskelt, see nõudis kollektiivseid pingutusi, see eeldas sisemisi arenguid, vaimu püsivat lihvimist, hinge pidevat voolimist. Maja igal seinal rippusid hiiglaslikud ekraanid, millele mahtusid miljonid näod, neid Ero noomiski, igaühte eraldi ja kõiki koos. Kohe võib tulla tsunami ja pühkida irve teie näolt, ütles Ero. Kohe võib maanduda meteorit ja süütada te eelarvamused, ütles Ero. Kohe võib purskuda laava ja viia teid enneolematule seiklusele, mis lõppeb enne, kui see jõuab halvasti lõppeda, ütles Ero. On sõnumeid, mida ei saa mahendada! Ühel päeval tundis Ero jalge all väikest võnkumist. Ta palus tungivalt, et Era sellega tegeleks. Era, sul on pimestav pilk, ei arvaks, et sureliku oma, ütles Ero, sa leiad kindlasti probleemi üles. Kui on rotid, mürgita. Kui on torustik, puhasta. Kui on halb ehituskvaliteet, kaeba, tead küll, kellele, ära lase ennast tema piibul hirmutada, need on vaid kasvuhoonegaasid. Kui on mustad sokid, pese ära. Kui on head mõtted, hoia endale. Vajadusel puuri, palun, keldripõrandasse auk ning suuna sinna kõik ebavajalikud ressursid ja sisemised pinged, lase välja teostamata potentsiaal. Ühesõnaga: kui on kaos, loo kord ja kui on kord, siis veel üks kord! Seda öelnuna asus Ero valmistuma järgmiseks jutluseks. Aga enne jõudis kohale uus värin. Tugevam. Sellele järgnesid kolmas, neljas ja viies, seejärel kaotas Ero järje. Ühel hetkel oli selge, et tegu polnud enam värinate, vaid tõugetega. See oli maa, mis avas oma pruntis suu. See oli maa, kelle silmad avanesid. Aga kuidas? Kas Era puuris liiga sügavale? Aga maa ei saa ju olla teadvusel, maa peab teadvust vaid võimaldama, rohkem pole vaja! Maa peab lõpuks andma inimese, nagu ta andiski, aga keegi pole öelnud, et maa peaks inimese ka võtma, talle lõpu peale tegema. Kui, siis pigem vastupidi. Maa oleks seda nagu kuulnud, tõuge

tõukas nõud laualt, ekraanid seinalt, Ero Era pealt, elektri seinast, vee torudest. Ero purskas, elekter purskas, vesi purskas, vetsupott korskas ja löi kaane pealt. Vetsupott startis, järgmine peatus oli Kuu, pärast seda Oorti pilv, pärast seda mingi kerrasparv või kvasar, mille läheduses elutsev tsivilisatsioon hakkab potti huviga uurima – millise arusaamatu kujuga objekt! Purskas mägi maja all, purskas nii, et Ero ja Era lendasid kõrgele taevasse, olles esimesed inimesed, kes ületasid kosmose piiri ilma tehniliste abivahenditeta. Nad püüdsid kõrgustes pisut lennata, aga see ei õnnestunud, stratosfäär ligines nagu tunneli sein. Milline meeolehärm, milline ebaõiglus! Miks keegi polnud neile õpetanud lendamist või vähemalt maandumist, kuhu jäi vastavasisuline haridusprogramm, kuhu koostöö asutuste vahel, kuhu sisendid, kuhu väljundid, kus olid kommunikatsiooniosakonna silmad? Seejärel haarasid Ero ja Era lähima lauatuki järele ning ronisid peale. Praegu pole õige aeg kedagi süüdistada, karjus Ero.

X Õhus

Kukkumine tuleb valus. Ero näeb, kuidas Era keha maandub ja nägu mandub, nägu kuivab ja praguneb ning korruga tabab Erot valgustus. Ta tahaks, et Era pragunemise asemel sulaks, et tema nägu sulaks Era omaga kokku, et nende nägudest saaks üksainus ookeani mõõtu džemm, kallerdav planeet. Era võinuks olla tema ema, oma pitsiliste seelikute, spatseerstoki ja karmide hallide juustega, mõru nagu soolajärve soo, kuivanud mere lühikokkuvõte. Või ei, ema mitte. Emad võivad hakata öösiti külas käima, lävel nagistama, päevalilleseemned hammaste vahel, sülg mürgine, paar unist koiliblikat sukatripi vahel, pilk kibe nagu koirohi. Nägu tüükaid täis nagu võõra planeedi pind. Emad võivad hakata sisisema või ronima seintel nagu gekod. Ei, Era võiks olla hoopis tema tütarlaps, hoolega voolitud kunstiteos, mis elaks oma elu, mis tapaks arusaama, et see, mis emaneerub, jääb sõltuma. Seejärel avaks Ero pagaritöökoja, ta küpsetaks leiba nii Erale kui tervele asulale, aga Era leiva sisse jahvataks ta omaenda juukseid, et Era teda ikka armastaks ning et armastus ikka kosuks ja kohuks. Ta laseks Eral kosuda, Era muutuks üha ümaramaks, üha naiselikumaks ja Ero laseks naiselikkusel vohada, üle ääre valguda, kõikjale ulatuda, ennekõike laseks ta Eral iseseisvuda, emantsipeeruda, Ero suhtes irooniline olla, laseks tal Ero kõnede ajal tukkuda, ah, laseks tal isegi kõnede ajal ruumist lahkuda, trepist üles, üks tagantkätt kinni, võimalikult kaugele, või miks mitte ka võimalikult kõrgele, laseks tal kerkida maa kohale nagu õhupallil, laseks tal tervitada kõiki neid, kes maapinnal rähklevad. Laseks tal libistada pilgu üle maapinna: üle ostukeskusi ümbritsevate asfaldiplatside, üle raadatud metsade, üle mugavate kiirteede ja nendega ristuvate kärestike, üle suurlinnasid ümbritsevate surnuaedade, mille kogupindala ületavat juba linnade oma. Ta õmbleks Erale ise riideid, üha läbipaistvamaid, üha õhulisemaid, mis aitaksid Eral kerkida üha kõrgemale, Erast saaks värvikirev õhupall inimeste peade kohal, päevane atraktsioon, mis rahustab, mis kinnitab, et kõikidest ohtudest ja kataklüsmidest hoolimata on maailmas miski kindel, miski, mis ei tundugi hõljuvat õhus, või kui tundubki, siis justkui õhku kinni löödud nagu Põhjanael taevalael, regulaarselt üle päevase laotuse liikuv kaltsukuu, ja kui ta aknast sisse paistaks, tabaks inimesi vastupandamatu soov pidada maha üks pilgar, süüa ja juua, laulda ja tantsida, sest kõik on nii kindel, kõik on nii stabiilne ja rahulik, pisut isegi igav, seetõttu kulukski üks tore labrakas ära, labrakas, mille taustal räägiksid päevauudised, et eile nõjatus keegi kusagil väikelinnas vastu aeda ning teises väikelinnas haugatas ühes aias koer, nii et ükski liblikatiib ei värelenud. Oh issand, ja meie veel arvasime, et hakkab viltu kiskuma, tundsite ju, midagi oli õhus, virdas seal, mingi rahutus, mingi häire, rahu tundus vaid olevat pealispind, aga õnneks osutusid praod pealispinnal vaid meeletpeteks, miraažiks, tegelikult pole vaja muretseda, pole lihtsalt põhjust, võib-olla homme jälle on, aga täna hõljub majade kohal see kirjutesse padjapüüridesse mässitud naisolevus, nagu eile ja nagu tunaeile, alla pole

ta kukkunud ja ega enam ei kuku ka. Era jääks korraks seda jutuvada kuulatama ja hõljuks siis edasi, maanduks otse Ero aknasse, laskuks Ero peale ja nõtkutaks oma vormikaid puusi, ta täidlastest tissidest immitseks ambroosiat, tema mõnuorgan laksuks vastu Ero kubet nagu laine randa ja mida rohkem ta ratsutaks ja Ero õige vägevalt pruuskama ajaks, seda suuremaks naine paisuks, ta kasvaks hiigelnaiseks, kes varjaks taeva, aga mitte mingiks kallerdavaks tselluliidihunnikuks, ei, Era oleks jätkuvalt sama prink ja pehme, nahk nagu kuuvalgus, vetruv eraomand, aga seda vetruvust tekiks mõõtmatul hulgal, priskus täidaks voodi ja toa, priskus ise muutuks voodiks ja toaks, ja sedasi nad ratsutaksid, ratsutaksid läbi elu, võngutaksid ennast otse rahulikku pensionipõlve, aga vananedes ei tõmbuks Era kortsu, vaid lihtsalt kokku, tagasi saledaks ja peenikeseks küljeluuks, nõnda filigraanseks, et Ero tahaks selle enda keha sisse tagasi suruda, otsekui oleks naine mehe enda mõnuorgan, mis tungiks kehasse nagu näpp pannkoogitaaignasse, see kõik oleks tore, see kõik oleks külluslik, rohkem kui ühele elule vaja, aga see kõik jäi selles elus tegemata, kõik need pärastlõunaselt küllastunud tunnid täis rammestuse nektarit, mis sulab hinges nagu mesi teevees. Kui oleks võimalik, jagaks ta kõike nüüd sootuks teisiti. Ta jaotaks teistele, mitte teisi. Muidugi, iseendale ka. Aga ikkagi, ta ka loovutaks, mitte ainult ei valdaks. Ta oleks mitte ainult vere-, vaid igasuguste asjade doonor. Jah, pole mingeid kolme tee riste, need muinasjutud on puhas vale, puhas oopium. See arv on märkimisväärselt suurem, paralleeluniversumite teljed on küll horisontaalsed, küll vertikaalsed, küll perpendikulaarsed, küll paralleelsed – ja sina siis orienteeru seal, tee nägusid, valmista oma näost mask ja lase sel näo külge kasvada. Miks öeldakse, et parem hilja kui mitte kunagi? Kes küll nii lolli lause välja mõtles? Tema jagamised ja jagelemised viisid lõpuks taipamiseni, aga mida selle taipamisega nüüd pihta hakata? Jälgima pinnavormide deformatsioone ja seda, kuidas jalajäljed läbi maakera vajuvad? Hilja ise ongi ju mitte kunagi! Mitte kunagi, kas kuuled, Era kallid, mitte kunagi!

XI Naasmine maale / maa naasmine

Laud nende all põleb sekunditega tuhaks, seda teevad kiirus ja mass ning muidugi aeg, mille kiirus ei tunne nüüd piire. Nad langevad koos tuhaga. Aeg pöördub ja paindub, see meenutab põlevat tikku. Ero pöörab näo gravitatsiooni suunas, aga see on raske, sest gravitatsioon on kõikjal. Ero näeb, kuidas kõik tema kõned atmosfääris hävinevad. Härra Jumala torukübarast pudeneb välja aletuhka, kivisöetuhka, koldetuhka, lõkketuhka, paberossituhka, piibutuhka, kõikide maailma puude ja luude tuhka, tolmutuhka, Ero tunneb ennast nagu portselan määratseva elevandi puuris, kalli ema spatseertokk osutub maa teljeks, mis põleb mõlemast otsast nagu mässajate peerg. Mandrid pörkuvad nagu juhututtavad. Pimm-pomm, kõrbend kala! Huvasti, väikesed tuhkkuumad pookstavid, langege poorseid makarone meenutavate pilvelõhkujate varemetele, langege koos varemetega, seintega, mis koosnevad sisselõigetest, langege koos taevaga, ise ilusad nagu pühakujud, nagu pühakute sauad, nagu prohvetite habemekarvad! Tuhmugem! Peapööritus on loomulik. Ero ja Era pisarad purskuvad silmadest ja suudest, seal on koos meeheide ja kergendus, enam ei pea valima ega kahetsema, jugade ornamentika on samavõrd ilus kui see on efemeerne, sekundi murdosa hiljem vedelik tuhastub. Kõik saab tuhaks ja kaetud tuhaga, maa rappub tuhude käes, just nii käib surma sünd, varasem on olnud lapsemäng, lapselalin. Sajab laia tuhka, lilleke läheb unele, korstnatest on järel suits, saabub keskmisest madalama tiheduse aeg, kohati isegi pisut vähem kui kümme astmel miinus kakskümmend üheksa grammi kuupsentimeetri kohta. Tuhastuvad isegi metaan, etaan ja muud gaasid, tuhk saab lämmastikust, hapnikust ja süsinikust. Oli Jupiter, enam ei ole. Olid härjad, nüüd mõirgab maa ise. Või see koht, kuhu tuhk koguneb. Aga näe, ikkagi koguneb, midagi pole teha, koguneb, öelgu kosmiline konstant mida tahes.

Kuumus on ainus, mis kõige muu kahanedes kasvab, see põletab meie kangelastesse augud, nii et kogunemispunkti ei jõua midagi peale tuhastunud aukude. Korraks meenub järelalus, et kui on auk, siis asi eksisteeris. Viimasena tuhastub lootus. Või kuidas? Raske vastata, andmed hävinesid. Põhimõtteliselt on seanss seks korraks läbi, aga ei saa öelda, et lõpp on ühemõtteliselt õnnetu, sest kuna kõigel on komme lahknedu, tähendab see ühtlasi, et kõigel on komme koguneda. Mis on lahknenu, saagu kokku toodud. Niisiis, nad langesid tuhaga, nad langesid tuhana, aga on see lõpp? Tuhkagi! Nüüd on ainult aja küsimus, millal tuhk jahtub, millal kerkib, millal tuiskab, millal pihustub, millalgi hakkab sadama mingit vedelikku, tuhk muundub poriks, pori koguneb ja omandab keraja vormi, see tuleneb hullumeelsest pöörlemisest – ka poril on mälu! – kera tuum läheb keema ja ümbermõõtu kasvab, pori selle pinnal keerdub sammasteks ja kerkib taevasse ja seguneb tähetolmuga, see on lõputu kõveruse supp, täiesti söödamatu ja seedimatu, olukord aga selliseks ei jää, miski ei jää, kõverus hävineb nagu tikupea, hävingule on materia töötlemine nagu kukepea, olgugi et enne seda pääseb osa porist kõveruse veerelt põgenema ja sajab kohutava paokiirusega tagasi algseesse asukohta, ümbritsema keevat tuuma. Seal kehtib reegel, et ühte porihunnikusse pole võimalik kaks korda astuda, sest ükski porihunnik pole ühelgi hetkel üks ja seesama, kõik muutub peale muutumise, miski ei püsi peale püsimatuse, tekivad keemilis-füüsilised umbsõlmed ja osa neist pole ruumipunktid, vaid sfäärid, kõik muutub pooriliseks, pori sealhulgas, uuenenu poris hakkavad pikapeale liigutama jälle mingid proteiinimolekulid, aminohapped ja muu kamarajura, moodustavad uued kühmud ja künkad, tohuvabohu, uued ussid, uued nälkjad, väikesed uroborosed, kuni neile tekivad jäsemad, aatom aatomilt, iga aatom võtab aega sajandi, aga lõpuks saab jäsemetega ehitada endale lakkamatu vihma kaitseks laevu ja linnu. Mitte et linnade põletamine oleks ses maailmas ainult mäng. Kõik kihvad taradeks ja küünised turvisteks! Hakkab pihta, uskumatu värk, teine ajastu, aga sama jama, astugem jälle vihma käest räästa alla! Järgmine krooks, mida hakatakse millegipärast pidama esimeseks, kohe kuldtähtedega annaalidesse, ninad vastu pärgamenti, nahk pingul, lonks hapet jahutuseks peale, kõik paistab olevat ainult aja küsimus, pelga juhuse küsimus. Ka tuhande tee ristil saab jäädagi valima sama teetsa.

Jutt: L-Gluon (Meelis Kraft)

Just siis, kui lõpuks tundus, et teadus saab midagi olulist inimeste heaks ära teha, tuli välja, et kõik läks veelgi rohkem valesti kui eales varem inimkonna ajaloos.

Ma leban praegu limase naha all. Aeg ajalt hakkab see nahk, mille pinnalaotus on viimaste andmete järgi umbes 85 000 ruutkilomeetrit, pulseerima, sest mööda seda keerutab end miski, mida võiks tinglikult nimetada veidi ülemõõduliseks palgiks. "Veidi" on muidugi ironia. Selles palgis ei oleks peale mõõtmete midagi erilist, kui selle mõlemas otsas poleks vahetpidamata pilkuvaid hiiglaslikke hõõguvaid silmi.

Umbes iga kolme päeva tagant kihutab miski minust läbi nii kiiresti, et sellele ei ole jõutud veel nime anda. Keegi ei näe seda. Keegi ei oska seda kirjeldada. Mu rindkeresse tekib veritsev haavand ja teine samasugune selja peale. Tegelikult on tobe vinguda, haavand ei ole suurem nõõpnõelaga torgatust ja tundub, et siseelundeid see ei vigasta. Iga korruga nihkub see südamele lähemale.

Veel kolm kuud tagasi elas planeet Maa oma tavapärasel elul. Sotsiaalmeedia oli igasugu jama otsast otsani täis. Libauudiste ja horoskoopide kõrvale ilmusid ühtäkki L-Gluon Agency reklaamid. Siis laekusid esimesed kaebused. Ja mind saadeti asja uurima. Anti nii-öelda viimane võimalus ennast tõestada.

L-Gluon Agency peakorteris juba oodati mind.

"Istuge, palun, härra," pakkus L-Gluoni peadirektor, maitseka sinise ülikonna ja vuntsidega mees, osutas hiiglaslikule nahktugitoolile ja libistas mööda nähtamatust klaasist kohvilauda minuni klaasi parimat konjakit.

"Lubage mul midagi küsida," jätkas peadirektor mu vastas asetsevasse nahktugitooli uppudes. "Kas te teate, mis asi on Suur Pauk?"

Mulle läks konjak kurku ja ma hakkasin köhima.

"Üks kõva kärakas, mis käis pärast seda, kui meie mõõtmatus tihedasse punkti kokku surutud Universumil kitsas hakkas."

Peadirektor muigas.

"Füüsika... see imeline füüsika. Oluline on, et kõik, mis universumis loodi, loodi suure paugu hetkel. Olete nõus?"

Noogutasin.

"Kas ka see, mida me ei saa näha, aga mida me tajume?"

"Jah, loomulikult," vastasin.

"Kas oskate pakkuda, mis on see, mida ei saa kuidagi mõõta, aga ometigi teavad kõik, et see on olemas?"

"Erinevad kosmilised kiirgused."

"Ma pean silmas midagi hoopis inimlikumat."

Mõtlesin pikalt. Kõik, mida ma välja suutsin mõelda, oli kuidagi seotud mateeria, evolutsiooni või sugutungiga.

“Ei oska pakkuda,” andsin lõpuks alla.

“Hing,” ütles peadirektor. “Hinge peetakse eriti esoteeriliseks. Arvatakse, et see on kujuteldav lähi-sotsialiseerumine. Meie väidame midagi muud.”

Jõin kiirustamata klaasi tühjaks.

“Mida te siis väidate?”

“Et hing on päriselt olemas ja see on olemas igal inimesel. Seda saab mõõta, kirjeldada, kaardistada ning katalogiseerida.”

“Täpsustage, palun.”

“Hing on osake, mis tekkis Suure Paugu ajal. Me nimetasime selle L-Gluoniks.”

“Nii?”

“See on elementaariosake nagu elektron, prooton või kvark.”

“Väga tore, aga ma ei näe siin erilist seost...”

“Vabandust, et ma vahele segan. Ma kohe selgitan. L-Gluon lagunes oma algkujul alati paariks. Sellel on alati kaksik.”

“Ma püüan nüüd kuidagi mõista. Hingeosake, millel on kaksik. See on siis hingekaksik?”

“Tavaliselt nimetatakse seda siiski hingesugulaseks.”

Seda sõna olin ma palju kuulnud. Seda hingesugulase pläma tuleb uksest ja aknast.

“Me võtame klientidelt, teatud summa eest muidugi, L-Gluoni, murrame selle lahti ja paneme andmebaasi. Kui leiame täpselt samasuguse, viime inimesed kokku. See maksab loomulikult juba rohkem. Nad jäävad eluks ajaks kokku ja on kogu aeg õnnelikud. Nad on hingesugulased, kelle hingeosake tekkis ühel ja samal hetkel ning plahvatas seejärel kaheks. Universum ise määras nad teineteisele ja see ei ole esoteeriline sonimine vaid teaduslik, füüsikaseadustega põhjendatud fakt. Me aitame inimestel selle ühe ja õige üles leida.”

Peadirektor valas klaasid uuesti täis.

“Ja kuidas te elementaariosakese lahti murrate?” uurisin.

“See on ärisaladus. Ütleme nii, et meil on selle avamiseks moodus.”

Ma ei osanud enam midagi küsida. Peadirektor niheles oma toolil.

“Kas on veel midagi, mida ma peaksin teadma,” tulistasin huupi.

“Ma olen teiega täiesti avameelne. Ma ju tean, miks teid saadeti. Te ei pea meie ettevõtte sulgemisega pead vaevama. Me läheme ilmselt üsna varsti pankrotti. Oleme dokumenteerinud juba üle kolmekümne juhtumi, kus hingesugulased leiavad teineteist ilma meie abita, täiesti iseseisvalt. Me lootsime kokkuviiamise pealt hiiglaslikke summasid teenida. Hingesugulase nime eest annaks inimene ju kõik hinge tagant ära, vabandage mu kalambuuri.”

“Kui paljudel inimestel on L-Gluon avatud?”

“Veidi üle kaheksakümnel tuhandel.”

“Ja mitu teie kokku olete viinud?”

“Mitte ühtegi.”

Siis läks kaks kuud mööda, et ilma et midagi oleks juhtunud. Ma unustasin L-Gluoni peaaegu ära. Aga siis...

...kukkus Itaalias, Toskaanas, ühe pisikese traditsioonilise veiniistanduse põllule taevast roheliselt hõõgav liha meenutav moodustis. See oli umbes Fiat Punto suurune. Farmer ei jõudnud veel politseisse helistada, kui ta tütar kummaliselt käituma hakkas. Ta pani tütre aita kinni ja helistas ikkagi politseisse. Samal hetkel kukkus järgmine kantsakas ja siis järgmine ja järgmine. Neid sadas nagu vihma. Maa värises. Lõpuks oli istandus hävitatud.

Farmer ja tema naine vahtisid, suud ammuli, ega suutnud ennast liigutada. Kamakad hakkasid end küljelt-küljele kõigutama ja lohisesid ühte hunnikusse kokku. Siis kuulsid nad, kuidas tütar aidaukse eest ära murdis ja nägid jahmatusega, kuidas ta jooksis ennastunustavalt rohelise hunniku poole, mis oli umbes saja meetri kõrgune ja vähemalt kaks korda sama lai.

“Mamma, Papà,” hõikas ta vanematele. “Minu hingesugulane saabus. Ma olen nii õnnelik! Huvasti!”

Tütar jooksis rohelise mäe juurde ja kadus sellesse jälgi jätmata.

Pärast seda hakkas hingesugulasi saabuma. Mõned saabusid ruumilaevadel, teised hõljusid ise läbi kosmose. Ja need olid alles kiiremad tulijad. Osad neist materialiseerusid ei kusagilt või astusid välja ootamatult tekkinud udupilvest. Ilmnes, et mõningad meile tuttavad asjad, mida oleme siiani atmosfäärinähtuseks pidanud, nagu virmalised või vikerkaar, on samuti elusolendid ja neilgi on oma hingesugulane.

Elu planeedil Maa pöörati mõne hetkega täielikult pea peale. Eks me peame nüüd õppima uues olukorras hakkama saama.

Minu instruksioon nägi ette, et ma pean kõiki asjaolusid uurima. Tookord, kui ma L-Gluon Agency's käisin, lasin eksperimendi korras ka enda L-Gluoni avada. Nad tegid seda täiesti tasuta.

Olen rahul, et minu hingesugulane nii viisakalt käituda oskab. Ta lendab kõigest iga kolme päeva järel läbi mu südame.

PS. Nende ridade kirjutamise ajal paisati uudistekanalitesse teade, et Rahvusvaheliste Kosmoseseirevägede juht keeldub avalikustamast, milline hingesugulane hetkel Maale läheneb.

Jutt: Ene, see hinnang! (Mairi Laurik)

See olen mina, Ene. Tüdruk, kes sündis ühe eesmärgiga ning rada, mis mulle anti, erineb neetult palju neist teistest radadest. Minust on saanud varjatud laste kättevari ja kaitse, mässajate võimalus mitte vahele jääda ning valetajate jutu tõseks muutja. Minust on saanud sündimata nimekaimude päästja. Vahet pole, kuidas seda nimetada – siht on sama ja teekond üks. Ma sündisin siia ainult nimeks ja kehaks. Aga sellest pole midagi! Kõik me sünnime vaid nimeks ja kehaks. On olnud aegu, mil vanemad juhendasid lapsi ja nentisid just sellistel hetkedel, et kuigi sa sündisid nimeks ja kehaks, siis oluline on, kelleks sa kasvad. Ma tean, ma olen sellest lugenud! Aga praegu pole selline aeg. Küllap just seepärast tegeleb mu ema taimekasvatusega.

“Ene, see analüüs on allapoole igasugust arvestust!” Mu kontrolltöö langeb lauale täpselt 0,85 sekundit pärast viimase sõna lõppu. Jupiter võib olla vana, kuid tema täpsus on alati laitmatu. Ma olen vaadanud kümneid meie tundide salvestusi ning võtnud aega. Kui töö on hea, pudeneb see lause viimase sõna ajal lauale, kui tööle on aga midagi ette heita, laksatab see teatraalselt ja lärmakalt 0,85 sekundit pärast viimase sõna lõppu. Veel reaktsioonikiiruse jagu hiljem võpatab pool klassi. Võpatas selgi korral. Vahet pole, kelle kallal tänitatakse, hirmu hakkavad tundma kõik.

“Ma püüan järgmisel korral paremini.”

“Muidugi sa püüad! Sa püüad alati, aga tulemusi ma ilmselt ei näegi. Sellest pole midagi, Ene. Alati on neid, kelle jaoks unistused püüdmatuks jäävad, sest nad on valinud vale sihi oma elus. Teie siin tahate analüütikuks saada ning võib juhtuda, et osa teist ka saab, kui te rohkem tööd teete. Suurem osa... Oh, jah!”

Iga kord saab haiget terve klass, kuid absoluutselt alati kannatavad nõrgemad kõige rohkem. Ma arvan, et ma ei ole nõrgemate hulgas, sest ma pean veel vastu, kuid teisalt on raske ette kujutada, et kellelgi on veel sitem. Võimalik, et on, võimalik, et pole. Me ei räägi sellest ning vaid vähesed meist teevad mingisuguseidki vaatlusi. Mina vaatlen vahel ema töö juures – avalike infosüsteemide kaudu. Ma ei saa küll kuulata, mida räägitakse, kuid pilt ning heliriba visuaalne kujutis on võimalikud. Varjatud lapsed rääkisid mulle ühe mereäärse matka ajal, et nii on see alati olnud. Kui olud lähevad halvemaks, kannatavad kõik, kuid nõrgemad alati enam. Ma tean meie viimase kahesaja aasta ajalugu. Tean energiakriisi, millega suruti naised koju ning keelati neil teadlaste ja muusikutena töötamine. Alguses oli see ellujäämise küsimus, aga kui ajad paremaks läksid, ei tulnud muudatused kuigi kiirelt. Ma olin päris väike, kui tädi Ellen näitas mulle, et iga kord, kui asjad halvemaks lähevad surutakse nõrgemad rohkem alla. Nagu taimed! Ainult et see väike taim, mis on just kasvama hakanud, ei vaju tagasi idanevaks seemneks, vaid tallutakse lapikuks. Kui liiga tugevalt vajutada, kaob elujõud sootuks ja jääb vaid loota, et mõni lind toob uue seemne, mis soodsal kevadel idaneda saab. Mu ema ja tema sõbrad püüavad olla linnu eest. Sestap nad tegelevadki taimekasvatusega. Või oleks ornitoloogia õigem sõna?

See toimib ka siin! Meid on klassis nelikümmend kaheksa ning umbkaudu Jupiteri monoloogi keskpaigaks on kõik, kel tööd juba käes, selle endale lähemale tõmmanud. Minugi mõlemad

käed näivad sellel puhkavat, kuid need käed on pinges, sõrmed higised ning veri ületab ilmselt igasuguseid organismisiseseid liikluspiiranguid. See on reaktsioon, ma tean seda, mõistusega. Ma olen seda õppinud, kuid see ei tee neid hetki grammi võrragi kergemaks. Ma tahan saada analüütikuks. Ma pean tahtma saada analüütikuks, sest see on siht, mis mulle sündides anti. Ma tean teooriat! Siht, kui see kord paika saab, peaks andma kindluse ja jõu. Mind võiks pidada õnnelikuks, et mu siht nii varakult paika aidati panna, aga tegelikkus on, nagu ikka, keerulisem. Mu emale ja tema varjatud lastest sõpradele on vaja, et Ene tahaks saada analüütikuks. Ma pole ainult kuigi kindel, kumb on olulisem – kas ma pean kõigest tahtma saada analüütikuks või ma pean analüütikuks saamagi. Igal juhul tulevad mu tööd tagasi piiripealsete hinnetega ning ma olen hakanud kahtlema, kas ma olen võimeline analüütikuks saama. Ja mida Ene tahab? Ei! Ene tahab saada analüütikuks. Muud mõtted on lubamatud.

“Need kolm, keda siin pole, peavad oma tööle mu kabinetti järele tulema. Ja seda järgneva kahe nädala jooksul, muidu muutub hinne mitteametlikult sõltumata sellest, mis tasemel töö tehtud oli. Aga nüüd tänase teema juurde! Kollektorsüsteemide korral on kvalitatiivselt analüüsitava teemade hulk distinktiivne.”

Kollektorsüsteemid! Ma ei tea, kuidas teiega on, aga ma ei suuda end kuidagi kujutleda nautimas küsimustikke kanalisatsiooni haisu kohta. Ilmselgelt on siit tulemas järjekordne teema, milles Ene haledalt läbi kukub. Kui veab, venitan kolme välja, kuid iga päev ei pruugi olla õnnelik päev. Õnn! See saladuslik täring saadab kogu meie klassi. Nii palju, kui ma tean, ei usu meist keegi enam ammu, et me need asjad selgeks saada võiksime. Seega jääb täring, mis teatab töö õnnestumisest või 0,85-sekundilise hilinemisega läbikukkumisest.

Minu puhul on olukord lootusetum kui teistel, sest koolipäeva lõppedes pole mul kunagi aega tuupida. Täheleb, ma tean, et teistel ei ole ka kerge, aga ma ei tunne seda. Vist.

Kui kell heliseb, haaran asjad kaenlasse ja lähen. Ma “lähen”, “teen”, “olen” - need märksõnad võtavad kokku selle, mis nii suurejooneliselt “analüütika praktika” nime all kirja saab.

“Oh, Ene, sa oled lõpuks ometi siin!” Rhena entusiasm näib olevat piiritu. Ema tõstab hetkeks pilgu ekraanilt, kuid sukeldub siis tagasi töösse. Ta ei naerata. Tegelikult ei suuda ma meenutada, millal ema mulle viimati naeratas. On ta seda üldse kunagi teinud? Ma pole kindel. Ma olen ülioluline tööriist, osa tema suurepärasest väärtuste muutmise süsteemist, kuid nii nagu haisulukku vaadatakse lähemalt vaid neil hetkedel, mil seal ummistus on, saan ka mina suurema tähelepanu vaid siis, kui ma hiljaks jään või midagi totaalselt valesti teen. Mitte keegi ei kiida torumeest torustiku toimimise eest, vaid kirutakse, kui midagi valesti on. Mitte keegi ei kiida Enet heade hinnete ega ilusa joonistuse eest. Üldjuhul on see okei. Haisulukk on ka oluline, kuigi nimetu. Minu puhul on lihtsalt vastupidi – oluline on ainult nimi. Ema on mulle väikesest saati kõike selgitanud ning ta kaaslased on olnud mu eraõpetajad alates hetkest, mil ma esimese kolmesilbilise sõna välja hääldada suutsin. Ma tean, et maailma muutmise kõrval ongi neljanda klassi lugemisvõistluse võit täiesti ebaoluline.

Linna analüütikakeskuse kaheksandas üksuses on kuus ametlikku töökohta, kuid sinne töö tehakse tegelikult kolme inimese poolt. Pärast seda kui ema varjatutega koostööd tegema hakkas, lasi ta end siia ümber suunata. Aja jooksul lisandus Rhena ning selgus, et Meelel on komme lõuna ajal minema minna. Siis sündisin mina.

Siin on kuus arvutit, millega pääseb linna süsteemidesse. Kolm neist on veidi anonüümsemaks ja turvalisemaks muditud ning nendega pääseb ka linnakodanike süsteemidesse. Uneskaneeringud, kodused helisalvestised, emotsioonitajurid. Ma isegi ei tea, mis kõik täpselt! Aga need on revolutsiooni aluseks. Ja selleks on vaja mind.

Rhena avab ülemise lauasahtli, lükkab käe sisse ning joonistab sõrmedega elegantse mustri. Ma tean mustrit, mida ta joonistab. Ma tunneksin selle kohe ära, kuid ma ei ole iial võimeline seda järele tegema. Meie turvasüsteem – ainult väga hea kunstnik suudab saata varjatud lastele teate, et õhk on puhas, Ene on siin ning töö võib jätkuda. Mul on kodus mõned pildid, mille Rhena mulle joonistas, kui ma väiksem olin. Neis on uskumatu detailirohkus ning niivõrd peen värvitunnetus, et ma pole sedavõrd oskuslikke töid veel üheski galeriis näinud. Ometi on Rhena analüütik nagu mu emagi. Ilmselt sellepärast, et naine ei saa olla kunstnik. Naine ei saa olla kirjanik ega muusik ega arst ega astronoom. Naine, kes müüb oma hinge või aju on hoor, sest hing on keha osa samamoodi nagu hambad.

Ma mäletan, et kui ma väike olin, küsisin õpetajalt, kuidas sellega siis ikka on. Noh, väikese minu meelest, ning tegelikult olen ma temaga tänagi nõus, oli täiesti arusaamatu, kuidas me saame siis olla analüütikud või teenindajad või hooldajad. Kui ma saan tänava pühkimise eest palka, siis ma ju müün oma käsi ning käed on samuti keha osa. Igaüks teist suudab ise ette kujutada, missuguse loengu ma õpitud oskuste ja kehasse sündinud võimete kohta sain. Olgu vaid öeldud, et tol päeval õppis väike Ene oma suu kinni hoidma. Õpetajad, sõbrad, ema ja varjatud lapsed – nad kõik andsid oma osa. Mina kuulasin ega küsinud enam kunagi.

Ma olen vaevu koolikoti ja jope nagisse pannud ning ootemasina juurde astunud, kui Ellen ja Katreen uksest sisse astuvad. Koos nendega saabub punakas sudu mu hinge – teadmine, et üürrike hetk sellest päevast, mil Ene oli midagi enamat, on kohe läbi saamas. Aga ma ei kurda! Ma olen oluline. Vähemalt mu nimi ja keha on olulised. Ilma minuta ei saaks väärtuste muutmist sel moel hallata. Riiklikest andmebaasidest andmete kättesaamine poleks probleem, kuid nende töötlemine ja analüüsimine muutuks palju raskemaks.

“Ene, see hinnang!” hüüab ema oma arvuti tagant pahaselt. Nüüd on minu osa – tõusen, lähen ema juurde, vaatan ta ekraanile. Seal on kellegi 58-aastase suurettevõtte vahetuse vanema unegraafikud. Täiesti võõras Erik! Ema prindib graafiku välja. “Tegele sellega korralikumalt!” teatab ta paberit mulle visates ning keskendub ise edasi.

Ma siis tegelen – võtan paberi, sätin end Elleni lähedale istuma ja panen paberi nii, et temagi näeks. Ellen vilistab hetkeks, klõbistab mõnda aega arvutis. Silmanurgast näen emotsioonitajuri süsteeme. Muide, minu kohta on ka kuskil emotsioonitajuri andmed, kuid ma pole neid kunagi näinud. Meid kõiki salvestatakse. Noh, kõiki peale Elleni, Katreeni ja teiste varjatud laste. Mu vasaku käelaba seljal on bioenergiat toimiv kell, mis mõõdab emotsioone ja und, määrab mu asukohta ning aeg-ajalt sünkroniseerib end maja anduritega. Varjatute meelest tuleks mul käsi maha lüüa, et ma saaksin oma elu vabana elada, kuid mulle täitsa meeldib mu käsi. Seda võib veel vaja minna. Pealegi on tore, kui sa ei sõltu aja vaatamisel ühestki välisest vidinast, mida peaks eraldi kaasas tassima.

“Ene, see väärtus!” toob Ellen mu mõtteist välja. Elleni käsi vajutab täiesti juhuslikule kohale prinditud graafikul, kuid ta hääb on nõudlik.

“Ma arvutan selle uuesti,” ütlen ma vaikselt ja nõrdinult. See on see, mida minult oodatakse.

Ei, mitte arvutamist – ma pole kunagi midagi asjalikku ema kõrval arvutada või analüüsida saanud, – vaid vastust, verbaalset ja kõlavat, et maja turvasüsteemid suudaksid mu siinolu akustiliste kanalite kaudu kontrollida ning kella sünkronisatsioon säiliks tavapäraselt. Vastuse sisu on oluline vaid juhuks, kui keegi peaks mõnd audiolõiku vahel füüsiliselt kuulama. Praktikandi juhendamine ning tema eksimuste väljatoomine on alati normaalne. Ema on aga sõnumi juba ammu kätte saanud.

Sellised mu õhtud ongi. Ma olen nimi ja keha. Ma olen Ene. Kui mu sõbrad kord koolis küsisid, et mis hobi kaudu meie pere sõpru leiab, vastasin ma kiirelt – taimekasvatus –, aga ilmselt oluks õigem rääkida kindluse ehitamisest. Vähemalt mulle meeldib kindlusi ehitada – pliatsiga paberile. Sihi Kindlus: Ene peab tahtma saada analüütikuks! Sihi Kindlus on vallutamiseks, kuid relvad peaks tulema Enese Kindlusest ning Meele Kindlus peaks olema tagalaks siis, kui on raske. Kui ma õpin joonistama kindluseid, selliseid, millest räägitakse iidsetes lugudes – paksude kivimüüridega, kahurisuud laskeavades, vibukütid ülal müürisakkide vahel –, kas ma siis tahan rohkem analüütikuks saada? Kas siis muutub teekond kergemaks?

Aga milles ma täna hea olen, seda ei küsi minult keegi. Need suured mehed ja naised, kelle elugraafikuid ema ja ta sõbrad uurivad, peavad muutuma enesekindlamaks, et seemned saaks idaneda, taimed kasvada ja linnud laulda. Ene peab tahtma saada analüütikuks.

“Ene, see hinnang!” röögatab Rhena. Ja ma jooksen. Jälle see asjalik nägu, jälle võõras elu, kuid see elu on millegi tõttu oluline. Ilma selle muutmiseta on maailma raskem muuta. Ma võtan vastu järjekordse noomimise teemal, mis ei puutu isegi minusse. Ma pole seda graafikut iial näinud. Mingil hetkel igal õhtul tungib see noomimine ihusse, poeb naha alla ega lase lahti. Iga päev tulen ma siia otsusekindlalt teadmiselega, et ma pean, sest see on suur ja oluline. Ja igal õhtul küsin ma endalt: aga mina? Kas kuskil on olemas maailm, kus mina olen suur ja oluline? Mitte mu nimi! Mitte mu keha, käe sisse ehitatud kell ega häälepaelad!

Ja siis ma saan aru, kui rumal ma olen. Mina pole oluline. Ma olen kõigest nimi. Ning kui mind ühel päeval enam ei ole, pole sellest midagi. Ilmselt saaks siis Rhena tütre, kelle nimeks saab Ene – tal olekski juba aeg. Mitte keegi ei hüüaks ta poole: “Ene, su hinnang!”, vaid alati oleks see möödahüüdmine: “Ene, see hinnang!”, tähistades kellegi tähtsama elu ja hinge, kedagi suurt ja olulist.

Ma tahan saada analüütikuks! Ma pean tahtma saada analüütikuks! Kõikide Ene nimel! Aga ma pole kindel, kaua ma jaksan.

Jutt: Ettekuulutus (Tia Navi)

Printsess jalutas mööda Meenokunno raba laudteed. Ta asetas oma väikesi peenelt kängitsetud jalgu ettevaatlikult üksteise ette ja hoidis parema käega kleidisaba üleval, et õrn valge siid mõne rondi taha ei takerduks ega kingakontsa all rebeneks. Päikeseloojangu maja vaatas talle ülalt nõlvakult järele, aknad helkimas. Männid rabaservas õõtsutasid kerges tuules oma kaunikujulisi päid ja linnud vakatasid imetlusest.

Printsess astus mööda luitunud, hallikaks pleekinud puitrada üha edasi ja edasi. Vasaku jala king hakkas hõõruma ja printsess mõtles, et peaks selle õige jalast ära võtma. Aga äkki saan pinnu jalga, kahtles ta ja kõndis longates edasi. Kingakontsad kõpsusid laudteel ja printsessi graatsiline kõnnak muutus iga sammuga vähem nõtkeks. Diadeem ta juustel hakkas raskelt pead rõhuma ja korraks printsess isegi kahetses, et oli ihukaitsjatel rangelt ära keelanud kaasa tulla või talle salaja järgneda – ehk oleks neist abi olnud.

Esivanemate pikk rodu põrnitses teda kidurate rabakaskede vahelt nõudlikul ilmel ja haihtus siis.

Kusagil vidistas lind. Päike hakkas taevaservale vajuma, raba õhetas ruskes valguses. Printsess oleks tahtnud tagasi pöörata, aga ta ei saanud. Lähenes maagiline hetk, mil Hämarik ja Koit teineteist põgusalt embavad, et taas oma teed minna. Ja Ettekuulutus ütles, et Meenokunno rabas, siis kui Koit ja Hämarik kohtuvad, läheb tema saatus täide.

Mis see mu saatus õigupoolest ongi? mõtiskles printsess melanhoolselt. Atlase kombel maakera õlgadel hoida? Temalt oodati riigitüüri ülevõtmist ja emaks saamist; heategevust ja eeskujuks olemist; õigete väärtuste kandmist ja lõpuks, või ka kõigepealt, rahvale meelelahutuse pakkumist. Ta igatses toetavat õlga, mille najal vahel salaja nutta. Ta poleks seda kellelegi tunnistanud, kuid tal olid pöörased põgenemisfantaasiad. Ja muud fantaasiad.

Kingad hõõrusid. Rabatee pööras vasakule ja seejärel paremale, eespool virvendas kerges suvetuules suure musta veega lauka pind.

Printsessi pilku püüdis rohmakas pink laudtee kõrval ja tänulikult õhates vajus ta sellele istuma. Jalad löid tuld. Printsess lükkas kingad jalast ja kratsis sääsekupla ebamugavas kohas. Esivanemaid polnud õnneks näha. Järsku volksas kusagilt mätaste vahelt välja pirakas konn ja maandus kõmmeldunud puidust laudrajale, otse printsessi ette. Printsess kiljatas ja tõmbus vaistlikult tahapoole. Tema hele hääl kajas justkui maadligi litsunud maastiku kohal veel tükk aega.

Konn taganes sammukese, kuid jäi teda oma hiilgavate silmadega põrnitsema. „Issand, kuidas ma ehmatasin,“ ütles printsess endamisi ja tema hääle kõla vaiksuses rabas tundus talle endalegi võõras. Päike oli nüüd peaaegu loojunud ja maad oli võtnud suveõine helendav hämarus. „Aga kas praegu pole just see hetk, kus ma pidin oma saatusega kohtuma?“ arutles ta poolihääli. „Miks ma ei näe siin ühtki printsi valgel hobusel? Ei saa olla, et Ettekuulutus valetab. Ettekuulutus ei valeta kunagi.“

Konn krooksatas. Krooksatas veel korra, justkui kõhinuks häält puhtaks, ja – oh imet – jätkas

inimkeeli.

„Ettekuulutus ei valetagi, ilus tüdruk,“ ütles ta. „Lugu on nüüd nii, et kui sa mind suudled, saab minust prints.“

Printsess jõllitas konna, kuid kogus end kiiresti ja heitis talle siis aristokraatlikult leebe pilgu. „Sinust? Prints?“

Ta nihutas end pingil. Puupink on ikka tõesti liiga ebamugav, mõtles ta. Isegi hullem kui hernertera madratsi all.

„Sa peaksid siis vähemasti pingile hüppama, konn,“ ütles printsess malbel häälel. „Mul oleks ebamugav sind käpakil suudelda, ja pealegi poleks selline asend printsessile kohane.“

Konn ohkas.

„Ma olen Ennustusest teadlik,“ ütles ta. „Ma tean, millega lugu lõpeb. Minust saab nägus noormees, alasti küll, aga sa annad mulle oma keebi ja me jalutame sinu tõllani. Siis toovad su ihukaitsjad mulle seisusekohased rõivad, me läheme lossi ja järgneb pulmapidu. Häda on selles, et... ma ei taha.“

Printsess tegi vea. Ta oleks pidanud säilitama oma aristokraatliku kõigutamatus, aga ta ei suutnud. „Kuidas?“ hüüatas ta nõrdinult. „Sa ei taha?“

Mida ma nüüd teen, mõtles ta paaniliselt. Tema õrn printsessisüda tuksus rinnus kiiresti ja solvumine tõi pisarad silma. Prints ei taha mind? Kuningriigi kõige ilusamat ja targemat tüdrukut? Rääkimata poolest kuningriigist? Heldeke, ma sain konna käest korvi!

„Kas sa võiksid mulle selgitada, mis on su meele muutuse põhjustanud?“ uuris ta siis kõrgil toonil.

Konn niheles ebamugavust tundes. „Ma... eee... mulle meeldib rabas,“ vastas ta siis. „Mulle meeldib pori! Ja siin on nii palju maitsvaid sääski...“ Konna pikk keel limpsatas ja ta tõmbas välkkiirelt suhu temast ettevaatamatult mööda lennanud priske sääse. „Mmm...“ ümises ta rahulolevalt, pani oma pungis silmad korraks kinni ja ohkas mõnust.

„Kulla konn, aga sa ju ei tea, mis imed ja võimalused sind lossis ootavad,“ imestas printsess. „Sa oled oma mugavustsooni kinni jäänud ja kardad sealt väljuda. Elus on vaja edasi liikuda! Liikumine – see on elu! Paigalpüsimine on vaimne surm.“

Konn turtsatas solvunult.

„Sa ehk ei usu, aga ma liigun iga päev päris palju,“ väitis ta. „Ma hüplen pidevalt mättalt mättale. Vahel ujun rabalaugastes. Ma olen sportlik.“

Printsess tahtis juba midagi vastata, aga ühtäkki lehvits üle raba soe tuulehoog ja õhus kandusid edasi ebamaiselt kaunid helid.

„Ah, aeg on käes! Nüüdsama kohtuvad Koit ja Hämarik!“ hüüatas printsess, lükkas kingad jalga ja sirutas konna poole käe. „Hüppa mu peopesale, et võiksin sind suudelda, ja me elame elu lõpuni õnnelikult koos, kuni surm meid lahutab!“

Konn taganes sammukese. „Aulik printsess,“ ütles ta lepitavalt. „Parem siiski mitte. Ma peaksin hakkama riiki valitsema, samal ajal püüdma sulle meelega järele olla, igal hommikul habet ajama ja etiketti täitma... ei, ei.“

„Aga sa saaksid maailma muuta!“ hüüatas printsess. „Sa saaksid ajalukku endast jälje jätta!“ Tema hääled vaibus ja ta lisas pehmeltselt: „Ja ma võiksin sind armastada...“

Konn kehtas õlgu. „Mulle meeldib see maailm päris hästi sellisena, nagu ta on,“ väitis ta. „Ja armastus on romantikute väljamõeldis. Hormoonide möll, mis kestab kuus kuud kuni kaks aastat. Kas see tõesti väärrib eluaegset kannatust?“

Tema pikk keel volksas suust välja ja püüdis kinni järjekordse lihtsameelse putuka.

Seda nimetatakse vist muinasjutu dekonstruktsiooniks, mõtles printsess. Ta tundis, et tal läheb süda pahaks ja ta tahaks täiesti ebaprintsessilikult oksendada.

„Ma soovin sulle head raba-õnne, kulla konn,“ ütles ta, olles end veidi kogunud. „Ilmselt sa siiski pole minu prints, vaid oledki lihtsalt konn. Jah, konn.“ Ta võttis rõhuva diadeemi oma juustelt ja hakkas kergelt longates tagasi kõndima, teise käega kleidisaba hoides. Raba kohale hakkas tõusma hiigelsuur päike ja korruga rõkkas õhk lindude laulust.

Konn vaatas talle kerge kahetsusega järele. Ta võis end tunnustavalt patsutada. See polnud kaugeltki kerge olnud! Nii ilus ja tark printsess... aga tema, konn, jäi endale kindlaks!

See on esimene kord maailma ajaloos, kui Ettekuulutus ei täitu, mõtles ta endamisi. Huvitav, väga huvitav. Juba lähiaegadel saab alguse ennenägematute muutuste laviin. Kui liblika tiivalöök võib muuta Universumi toimimist, siis mida kõike võiks esile kutsuda Ennustuse mittetäitumine? Heh, kes ütles, et konnad ei või maailma muuta? Ja jälje jätsin ma sellise, et ajalool tuleb nüüd sellest ringiga mööda minna!

Ta krooksatas, püüdis veel ühe sääse ja kargas siis vaikse plartsatusega laukasse.

Juuni 2016

Jutt: Kreeka pähkel (Imre Siil)

Lõuna-Euroopas töötades tavatses Vilmar käia suve lõpul ja sügise hakul linna rohealadel kasvavatelt kreeka pähkli puudelt maha pudenevaid vilju noppimas. See oli hea ajaviide, rahustas kenasti närve ja pärast oli mõnus kodus värsked pähkleid nosida. Tangide vahel purustatud pähklikoorest tervelt kätte saadud kreeka pähkel meenutas oma keeruliste käändude ja kurdudega Vilmarile aju, mis võinuks kuuluda mõnele väikesele humanoidsele olendile, näiteks päkapikule või pöialpoisile. Söömist see kujutluspilt õnneks ei seganud.

Eks Vilmar saanuks kreeka pähkleid poodidestki – seal neist ju kunagi puudust polnud –, ka oleks neid võinud osta tänavanurkadel kaubitsevatelt kehvades riietes vanadelt naistelt, aga pähklid maksid küllaltki palju ja lisaks ei võinud iial teada, olid need on üldse värsked. Kõige ilusamaid pähkleid kandsid surnuaedade viljakatel muldadel kasvavad suured puud ja kord haudade vahel jalutades sattus Vilmar mustast marmorist hauasamba juures eriti rikkalikule saagile. Uhke hauasammas ise oli vildakile vajunud. Sellele jäädvustatud mehe portree all olev kiri tunnistas kadunukese juristiks, surmadaatum oli paarikümne aasta eest. Haud ise oli hooletusse jäetud ning Vilmar korjas süümepiinu tundmata haua ümbrusest ja tolmuselt hauaplaadilt kõik pähklid hajameelselt kokku, mõeldes samal ajal tööprobleemidele. Keerukas õiguslik küsimus, millest sõltus suuremat sorti investeringu saamine, nõudis lahendust. Võõra maa õigussüsteemi puudulikult tundvale Vilmarile kippus see ülesanne tõsist peavalu tegema. Surnuaia rahulikus õhkkonnas kaalus ta hoolega mitmed võimalikke variante ja kombinatsioone, kuid ei osanud nende hulgast ühtegi välja valida. Riskid näisid kõigil juhtudel minevat liiga suureks.

Õhtul nagistas Vilmar jälle ajukurde meenutavaid pähkleid ning läks siis väsimust tundes tavalisest varem magama. Poole öö ajal ärkas aga äkki higisena üles, sest oli näinud unes kreeka pähklit, millele olid tekkinud silmad, nina, mustad vuntsid ja suu ning mis meenutas äkki jahmatavalt hauakivilt nähtud juristi. Pähkel hakkas rääkima ja pakkus ilma igasuguse sissejuhatuseta välja lahendusvariandi Vilmarile muret tegevale probleemile.

„Paremat varianti sa ei leia,“ kinnitas pähkel unenäos. Kui Vilmar kahtlevalt küsis, kas mingi pähkliaju üldse nii keerukast probleemist arugi saab, nähvas pähkel põlglikult:

„Äkki krõksame su kolba katki ja vaatame õige järele kui suur su enda aju on! Ise ei suutnud sa ju ühtegi lahendust leida.“ Ja Vilmar tundis laubal ja kuklal äkki midagi, mis meenutas tohutute pähklitangide külma puudutust.

Järgmisel päeval taas töiste probleemidega silmitsi seistes hakkaski Vilmar põhjalikumalt tegelema lahendusvariandiga, mida „kreeklane“ oli unes soovitanud ning jõudis lõpuks kõiki asjaolusid kaaludes järeldusele, et selle juurde tulebki jääda. Otsus õigustas end igati ning edasine asjade käik näitas, et kokku ei hoitud mitte ainult märkimisväärsel hulgal raha, vaid kaasati üllatuslikult lausa mitme riskivalmis investori täiendavad panused.

Paari kuu pärast, kui tehtud otsus juba raha sisse hakkas tooma, ilmus pähkel uuesti Vilmarile unenäku ning tegi vastuvaidlemist välistaval viisil teatavaks, et kätte on jõudnud arvete tasumise aeg:

„Arvasid, et kasutad mind ära ja heidad siis kõrvale, nagu tühja pähklikoore? Ära mitte loodagi. Tasuta lõunaid ei ole olemas! Ei olnud mu teened odavad eluajal, ei ole ka nüüd: haud olgu kenasti korda tehtud. Muidu...“

Mis muidu, Vilmar enam ei kuulnudki, sest ärkas jälle kohkunult üles. End keset ööd voodiservale istuma ajades tundis ta pea ümber pitsitust, nagu tahetaks ta kolpa tohutute tangidega puruks litsuda.

Pitsitus peas andis varsti küll veidike järele, aga magama jääda Vilmar enam ei julgenud. Ta uimerdas hommikuni toas ringi, tundis vastu hommikut taas süvenevat survet peas ning oskamata selle vastu midagi targemat ette võtta, läks kohe päeva tõustes surnuaiale. Seal andis ta lonkurist valvurile, kes pidi korraldama ka üldist haudade hooldust, korraliku summa raha ning olles mehele kunagise juristi haua kätte näidanud, palus selle ilusti ja võimalikult kiiresti korda teha. Surnuaiavaht oli saadud summaga ülirahul ja lubas tööga kohe pihta hakata.

Surnuaialt lahkus Vilmar küll kergendustundega, kuid õhtul hakkas pitsitus peas uuesti rõhuma ja ta läks varakult magama. Uni oli aga rahutu ja varsti ilmus ka pätklinägu uuesti välja.

„Odavalt tahad läbi ajada, ahnepäits!“ teatas see kurjalt vuntse liigutades. „Ihkad kogu kasu taskusse ajada, ei täi midagi jagada, va kitsipung. Arvasid, et kui lased platsi lihtsalt luuaga üle ja kraabid väheke sammalt, ongi küll? Nii see ei lähe. Annan veidike ajapikendust, aga vaata, et sa asja nüüd tõsiselt võtad.“

Vilmar oli üles ärgates higine ja pea tuikas valutada. Unes nähtud ähvardus rõhus hinge. Ta proovis kuidagimoodi hommikuni vastu pidada ning, olles end paari tassi kohviga turgutanud, kõndis jälle surnuaiale.

Kalmistuvaht tuli talle juba väravas vastu ja kandis ette, et kõik on tehtud nagu kord ja kohus. „Samblagi hõõrusin plaadilt maha,“ kiitles ta.

Vilmar tänama ei hakanud, noogutas vaid kergelt ja viipas mehe haua juurde kaasa. Haud näis väheke puhtam küll, kuid hauasammas oli ikka vildakas ja tolmune. Vilmar andis vahile raha kõvasti juurde ning nõudis, et selle eest olgu ka hauasammas ilusti sirgeks aetud ja korralikult puhtaks nühitud. Kui Vilmar minekule pöördus, kukkus pätklipuult talle vastu pead suur pätkel, kuid Vilmar ei osanud arvata, oli see hoiatuse või heakskiidu märk.

Pitsitus kadus pea ümbert mõneks ajaks ära ja Vilmaril õnnestus end lõpuks ka välja magada. Tööl „kreeklase“ soovitatud tehingust saadud kasumit kokku arvestades aga hakkas miski teda jälle vaevama ning süvenes kartus, et öösel võib taas mõni ilmutus und segama hakata. Vilmar venitas õhtul magama heitmiseks nii kaua kui vähegi jaksas, vaatas aina hullemaks muutuvat peavalust hoolimata telekast ära lausa mitu filmi, kuid pärast peavalutableti alla neelamist hakkasid silmad vägisi kinni vajuma ning ta pidi ikkagi voodisse kobima.

Nagu karta võis, ei lasknud pätklilõust end öösel kaua oodata ja oli sedapuhku väga konkreetne:

„Molkus sihuke, teenisid tänu minule hulga raha, aga jagad ikka vaid krosse. Olgu hauaplatsile vähemalt aed ümber ehitatud, siis vaatame edasi!“

Ähvarduse asemel ilmusid unenäku mingid pätklitangidega peletised, kelle kõrval Pätklipureja oli poisike, ning ta ärkas hirmunult üles. Voodi oli higist märg ja peas pitsitas nagu ennegi. Süda oli ka paha.

Hommikusel kalmistul andis Vilmar vahile, kes esialgu ägiseses kurtis, et oli hauasammast sirgemaks kangutades oma seljale liiga teinud, järjekordse summa koos selge töökäsuga juristi haua ümber võimalikult kiiresti raudlattidest piirdeaed ehitada. Rohke raha ajas vanamehe elevile, ta unustas kohe oma haige selja ning lubas aia paari päevaga valmis teha.

„Olete talle ehk kaugemalt sugulane?“ päris Vilmariga väravani kaasa luuganud kalmistuvaht justkui natuke kartliku moega. Vilmar raputas vastuseks pead, tundes sealjuures, et pitsitus on hakanud tasapisi jälle taanduma.

„Ma arvasin kah, et ei ole,“ jätkas vanamees juttu ja seletas, et oli juba aastate eest ühelt pensionile jäänud endiselt töökaaslaselt järele kuulunud ja teada saanud, et see jurist, kelle

hauaga nad nüüd maadlevad, olnud halva kuulsusega advokaat. Ta hingel olnud väidetavalt palju valgustkartvaid tehinguid ning tema matus olnud suisa skandaalne, sest kokku tuli igas kaliibris kurikaelu, kõik ta tänulikud kliendid. Kõige tipuks oli politsei sunnitud avaliku korra huvides seda matuserongkäiku koos matmistseremooniaga hambad ristas turvama, sest ühegi leinaja arreteerimiseks ei olnud alust.

Vilmar kartis seda kuuldes küsimust, kas ka tema kuulub tänulike klientide hulka, aga küsimust õnneks ei tulnud. Aga... kas ta äkki kuuluski? Ta läks surnuaialt otse tööle ja kontrollis üle, ega ometi need pisut riskantsed tehingud, mis ta pähklimehe soovitusel oli teinud, edaspidi mingit pahandust kaasa või tuua. Midagi hullu ei paistnud siiski kuskilt vastu kumavat.

Ilm, mis viimastel nädalatel oli olnud meeldivalt mahe, pööras päeva peale ära. Tuul hakkas tõusma, puhus õhtul juba õige kõvasti ja paisus öösel kõvaks tormiks, mis murdis palju puid. Puiesteed ja pargid olid täis maha kukkunud oksid ja nende koristamine ei tahtnud kuidagi edeneda. Siin- seal oli mõni puu tabanud ka pargitud autosid.

Vilmari pea, mis viimastel päevadel pidevalt otsekui pihtide vahel oli, ei valutanud enam, kuid otsekui enese rahustuseks jalutas ta siiski laupäeva pärastlõunal ikkagi surnuaiale, et veenduda, kuidas kalli raha eest tellitud töö on edenenud.

Hauale lähenedes tundus miski olevat hoopis teistmoodi kui varem. Vilmar ei saanud kohe arugi, milles asi, kuid kohale jõudes taipas: haua kõrval kasvanud kreeka pähklipuu oli tormis maha prantsatanud. Haua ümber ehitatud uus madal piirdeaed oli sellest õnnetusest siiski puutumata jäänud.

Kalmistuvahti polnud sedapuhku näha ja Vilmar oleks võinud häbenemata ära korjata kõik need pähklid, mis maas vedeleva puu okstel veel näha olid, aga mingi seletamatu vastumeelsus hoidis teda tagasi. Vaadanud platsi üle, läks ta rahunenult koju ja heitis kerget väsimust tundes justkui lõunauinakuks pikali. Uni tuli kohe.

Paari tunni pärast ärgates oli tal selgesti meeles, kuidas jälle ta unenäku ilmunud pähklinägu oli natuke kalmistuvahti meenutaval häälel teatanud, et nüüd on aeg lõplikult lahkuda ja see on nende viimane kohtumine, aga et Vilmarile temast halba mälestust ei jääks, teeb ta tänutäheks ühe kingituse – sest meis kõigis on ka midagi head.

„Jäta meelde,“ oli „kreeklane“ öelnud ja koogiretsepti ette vuristanud. „Ja vaata, et sa koogi sisse ikka rohkesti pähkleid paned!“ oli väike vuntsidega olevus jõudnud veel hüüda, enne kui Vilmar üles ärkas.

Uneuimast veidi toibunud, otsustas Vilmar koogi küpsetamist proovida. Ta oli juba ammu, juba sellest saadik, kui naine keeldus temaga koos välismaale kaasa tulemast ja kolis ühe Vilmari endise töökaaslase juurde, harjunud endale ise toitu valmistama. Võõral maal, kus hügieenile osutati Vilmari arvates liiga vähe tähelepanu, oli niimoodi nagu turvalisem ka. Hädapärast sai ta mõne lihtsama söögi tegemisega enam-vähem hakkama ja kõhugi täis, kuid tundis alati suurt puudust maitsvatest kookidest, mida ta naine oli igal nädalavahetusel küpsetanud. Neid ei õnnestunud kohe kuidagi sama hästi järele teha, ehkki ta katsetas küll ühel, küll teisel viisil, poetas koogitaigasse lisanduseks nii rosinaid kui ka pähkleid ning otsis abi kokaraamatutestki.

Nüüd tuletas ta meelde unes kuuldud retsepti, kraamis välja kõik oma varasemad koogi küpsetamise kogemused ja segas ettevaatlikult koogitaigna kokku. Kreeka pähklite tükke raputas ta tainasse eriti helde käega. Mingi aimdus ütles talle, et asi võtab ometi ükskord ilmet. Kook hakkaski kerkima hoopis paremini kui tavaliselt ja paisus lõpuks nõnda suureks, et ei tahtnud enam hästi vormi äragi mahtuda.

Kui kook näis juba valmis saavat, tegi Vilmar ahjusuu lahti ja otsustas kõigepealt kontrollida, kas selle sisemus on ikka korralikult ära küpsenud. Suurt kuuma trotsides torkas ta prooviks

koogi sisse hambaorgi.

Vilmari suureks ehmatuseks kostis seepeale ahjusuust summutatud karjatus. Ta pühkis prillid ahjukinnastega aurust puhtaks, õngitses vormi ahjust välja ning lõikas kenasti pruunistunud koogi ettevaatlikult lahti.

Vilmar ei tahtnud oma silmi uskuda, kui koogi keskelt kalpsas järsku välja üks kõrbenud vurrudega mehike. Selle nägu sarnanes väga hauaplaadil ja unes nähtud mehele, kolp aga oli juusteta ja kreeka pähkli moodi kiiru-kääruline.

Mehike jäi lahtisele ahjuuksele seisma ja sõnas veidi pahaselt:

„Läheb juba küll, aga muna võiksid ikka rohkem panna.“

„Kes sa selline oled?“ küsis hämmeldunud Vilmar, saamata õieti aru, kas see päkapikk või põialpoiss on päriselt olemas või on ta hoopis korraks ahjusuu ees tukastanud ja näeb jälle und.

„Ära päri kogu aeg, mees, liiguta ometi ükskord ka oma ajusid,“ vastas mehike üsnagi tuttavalt toonil ning haihtus, nagu oleks ahjust õhkav kuumus ta äkitselt aurustanud.

Vilmar mekkis umbusklikult oma järjekordset küpsetist, kuid pidi juba esimese suutäie juures meeldiva üllatusega tunnistama, et see maitstes sedapuhku üle ootuste hea, ületades lausa ta endise naise kätetööd.

Imekombel hakkasidki sellest saadik lisaks äriasjadele ka kõik Vilmari küpsetatud koogid hästi õnnestuma. Varsti söandas ta neid pakkuda isegi oma uuele veetlevale naiskolleegile, kes niisugusest maitsekast lähenemisest aega viitmata oodatud järeldused tegi. Teravate hambaorkidega Vilmar siiski enam kooke targu ei torkinud ja ka pähkleid eelistas edaspidi hinnale vaatamata ainult poest hankida.

Jutt: Tulnukate vaktsiin (Imre Siil)

Kaarel silitas teda naabri hoovil sabaliputamisega tervitanud ja sõbralikult tareni saatnud hundikoera pead ning koputas siis naabrimehe uksele, aga et uks oli paakil, astus vastust ootamata kohe edasi. Ta kõndis läbi kivipõrandaga eeskoja kööki ja sealt otse elutuppa, kus Heldur parajasti mingit raamatut uuris.

„Noh, vanapoiss, mis romaani sa nüüd loed?“ päris ta tervituse asemel.

„Mis kuradi romaani, veini hakkan tegema, õpetust uurin,“ nohises Heldur raamatust pead tõstmata.

„Mullune veinilaar läks sul täitsa vett vedama,“ itsitas Kaarel, mispeale Heldur pahaselt mühatas.

„Vannist ikka head veini ei saa,“ ei jätnud Kaarel tõgamist, tuletades meelde Helduri ebaõnnestunud katset suurde emailvanni marjavein käärima panna.

„Misasja sa siin kooserdad,“ nurises Heldur raamatu lehti keerates, „lase parem jalga, kui sul midagi targemat öelda pole. Mul niigi tegemist.“

Kaarel istus toolile Helduri vastu ja teatas lühikese vaikimise järel hoopis teisel toonil:

„Aga minul, tead, on üks tulnukas köögis.“

„Ah, mis sa lorad,“ ühmas Heldur tusaselt, „mul ei ole praegu mingit naljatuju.“

„Tulnukas neh,“ kinnitas Kaarel, „kui sa ei usu, tule minu juurde, ma näitan sulle.“

Heldur tõstis pea, vaatas naabrimehele otsa ja muigas: „On sul joomatuur peale tulnud või oled oma hallis peas midagi lõplikult ära nikastanud?“

„Ma ütlesin, et kui sa ei usu, tule ise kohale. Istub teine seal juba hommikust saadik, aga alles nüüd hakkas rääkima.“

„Mida kuradit, mis tulnukas, mis loll jutt see on,“ sai Heldur jälle pahaseks.

„Alguses patras mingis võõras keeles,“ jätkas Kaarel naabri rapsimisest välja tegemata, „aga siis lülitas järsku poole jutu pealt ümber eesti keelele ja seletas, et on otse Rumeeniast tulnud, seepärast rääkiski esiti rumeenia keelt. Olevat päev otsa kuskil tänaval kuuma päikese käes pidanud passima, see löönud tal pildi väheke segi. Seal ei hoolinud tast keegi, peeti lihtsalt mingiks kerjuseks. Mustlased olevat isegi tahtnud kolki anda.“

„Kuidas ta sealt Rumeeniast siis siia sai?“ ilmutas Heldur nüüd kerget huvi.

„Ei tea, neil käib see kohavahetus vist lihtsalt, muudkui aga hüppavad ühest kohast teise. Aga võib-olla on tal mingi lennumasin ka kuskil varuks.“

„Misuke ta siis välja näeb?“ päris Heldur justkui naljaviluks edasi.

„Täitsa tulnuka moodi, nagu mõnes filmis, sellised suured silmad ja lõuga peaaegu polegi. Ja väga kõhn on ka. Mingi roheka kilega kaetud. Eks tule kaasa, lähme räägime temaga.“

„Sa oled peast ikka täitsa segi,“ rehmast Heldur, aga kui Kaarel naabrimeest veel kord kaasa kutsus, ajas too end siiski püsti ning hakkas ilmselt tasapisi kasvava uudishimu ajal Kaarli sabas tema talu poole astuma. Minki otsejoones läbi kahe talu vahel oleva metsatuka. Kõrges heinas kulgeval teerajal marssides seletas Kaarel, et oli tulnuka leidnud hommikul oma hoovivärava tagant konutamas. Olevat teine paistnud justkui väheke külmanud moega – eks viimane öö olnud ju hallane. Hakanud siis võõrast hale ja lasknudki teise tarre sisse.

Kui nad kahekesi Kaarli kööki astusid, osutus see tühjaks – tulnukat ei paistnud kuskilt.

„Noh, kus ta sul siis on?“ hakkas Heldur põlglikult naerma. „Sa oled ikka tõesti peast segi läinud, kulla naabrimees.“

Kaarel vaatas köögis ringi, kiikas korraks ka elutuppa, kuid tuli kohe tagasi. Tõstis siis näpu otsekui midagi taibates üles, tõttas sahvri juurde ja avas selle ukse.

„Näe, siin ta mul ongi!“ hüüdis Kaarel. „Ma ütlesin talle, et kui end väsinuna tunneb, heitku vahepeal kuskile pikali. Ja võtku sahvrist midagi hamba alla, kui kõht hele.“

Tulnukas oli pugunud sahvris tühjale alumisele riiulile ning põõnutas seal. Umbusklikult üle uksele läve piiluv Heldur tardus seda nähes imestusest. Tulnukas vahtis talle suurte roheliste silmadega otsa ja ta seest kuuldus mingi krigisev hääl.

„Las ta puhkab pealegi,“ pani Kaarel sahvri ukse jälle kinni ja juhatas naabrimehe köögilaua taha istuma. „Ta on seal Rumeenias väheke räsida saanud.“

„Just sealsamas toolil ta enne istuski,“ teatas Kaarel, kui Heldur oli laua taga istet võtnud. Heldur näis sellest veidi kohkuvat. Ta kergitas ennast, nagu tahaks tooli vabastada, kuid kohta siiski ei vahetama ei hakanud. Otsekui ikka mingit ebamugavust tundes jäi ta mõneks hetkeks põrnitsema lauda katvat ruudulist vakstut ja hakkas siis parema käe sõrmedega sellel

närviliselt trummeldama. Kaarel õngitses külmkapist välja õllepudeli, avas selle noa tagumise servaga ning valas kesvamärjukese kannudesse. Võeti paar lonksu ja istuti veidi aega vaikides.

„Ei tea misasja ta siia ajama tuli?“ sai Heldur viimaks uuesti sõna suust.

„Olevat tulnud meile koroonavaktsiini tooma,“ teadis Kaarel.

„Ise ütles või?“ imestas Heldur.

„Sedasi ta seletas jah. Olla saadetud missioonile, et inimkond kurja viiruse käest päästa. Nad olevat kogu aeg meie maakera rahva arengul silma peal hoidnud ja varemgi siin abiks käinud.“

„Miks ta just siia meie juurde sisse sadas, või siis sinna Rumeeniasse mustlaste juurde?“ jätkas Heldur pärimist.

„Sinna olevat ta sattunud kogemata, mingi navigatsioonivea tõttu. Tal olevat kästud meie Ulmu raviallika juurde tulla, et vaktsiini tegemiseks head puhast vett võtta, aga Rumeenias olevat ka üks Ulmu nimeline koht, terve linn vist, ja nii tal viltu läkski.“

„Ime, et ta siis Saksamaale Ulmi linna ei kukkunud,“ ilmutas Heldur oma geograafilisi teadmisi. „See ju palju kuulsam koht.“

„Ei tea jah, mis tal viltu läks. Aga nad olevat Eestis juba varemgi käinud, see neile hea tuttav ja kindel kant käia. See Kaali kraater Saaremaal olevat ka nende tehtud.“

„Kus tal see vaktsiin siis on,“ tundis Heldur nüüd järsku ärksat huvi. „Äkki saab ta meid ka kohe ära vaksineerida, vanainimestele seda ju eriti vaja. Ma ei julge enam Raplassegi minna, et äkki nakkab külge.“

„Ta peab seda rohtu siin alles tegema hakkama. Mustlased panid tal Rumeenias mingid riistad pihta, küsis kas mul on midagi asemele anda. Tooraine pidi õnneks alles olema. Mul on ainult see puskariaparaat, mille ma minevaasta metsa alla ära peitsin, kui Lambasaare Leida, see kuramuse õel vanamoor, vallavalitsusse kaebama läks, aga sellest pidi aitama küll. Ta lubas juba homme allika juurde minna ja tööle hakata. Ma pean nüüd öösel selle värgi jälle välja kaevama.“

„Nojah, sul siis jändamist küll,“ noogutas Heldur mõistvalt pead. „Kui tal suuremat anumat vaja on, siis mina võin oma vanni kah anda. Peaasi, et sellest kurjast viirusest ükskord ometi lahti saab.“

„Aga kuhu sa siis oma veini teed,“ ei saanud Kaarel jätta teist jälle togimata.

„Ära õienda, küll ma ise tean, mis ma teen,“ tõrjus Heldur virilalt, ent jäi siis nagu midagi kaaluma ning lausus mõne hetke pärast mõtlikul moel: „Ei tea, kas ta marjadest veini ka mõistab kääritada.“

„Eks seda peab ta enda käest küsima,“ arvas Kaarel. „Ma võin hommikul uurida, kui sa tahad.“

„Ah, mul ükskõik,“ rehmas Heldur käega ja ajas end tooli kolinal püsti, kavatsedes ilmselt sammud tagasi kodu poole sättida, kuid just sel hetkel paiskus sahvri uks äkitselt lahti. Sealt ilmus välja rohekalt helendav tulnukas, kes hakkas kohmakalt koperdades laua poole tatsama. Liikumisel tekitas ta sedasama kummaliselt krigisevat heli, mida Heldur juba kuulnud oli. Helisse hakkasid aga tekkima ka mingid häälikud, seejärel tulid kuuldavale terved sõnajupid ning kui tulnukas oli laua juurde jõudnud, muutus kogu see krigistamine päris arusaadavaks eestikeelseks kõneks.

„Teemegi kõigepealt veini,“ sõnas tulnukas, nagu oleks ta meeste juttu pealt kuulanud, ning limpsas ümmargusest suust välja karanud ülipika mürkrohelise keelega üle oma suurte silmade.

Helduri juures hakati tulnuka juhendamisel kohe hoogsalt toimetama. Heldur tõstis aidast välja kõik viimastel päevadel korjatud sõstrad ja tulnukas pani need kõik pressi alla. Kui mahl, mida sedapuhku tuli marjadest erakordselt suurel hulgal, oli viimseni välja nõristatud, valas ta selle Helduri vanni, mässis kogu vanni endast ämbliku kombel jämedaid niite välja vedades mingisse värelevasse kilejasse ümbrisse ning tekitas käelabaga, millel puudusid sõrmed, vanni kohale punaselt helkiva valguskihi. Vannist hakkas kohe kostma kiiret mulksumist.

„Ootame nüüd mõne hetke,“ teatas tulnukas oma krigiseval häälel ja seletas siis vanni ääres seisvatele meestele: „Pean kahjuks siinse missiooni katkestama ja käima vahepeal ära ühes teises galaktikas, kus on viirusega lood veelgi hullemad kui teie juures Maal. Mulle anti just korraldus. Meie vaenlased levitavad seda viirust kõigile me hoolealustele planeetidele ja mina olen uuele akuutsele viirusekoldele praegu kõige lähemal. Pärast tulen teie juurde uuesti tagasi.“

Mulksumine vannis lõppes üsna ruttu ja tulnukas harutas kile vanni ümbert lahti. Heldur tõi köögist kopsiku ja puhvetikapist klaasid ning valas need otse vannist võetud tumepunast vedelikku täis. See osutus suurepäraseks veiniks.

„Mõnda aega peaks see mõjuma ja külarahvale võite seda ka jagada,“ märkis tulnukas klaase kokku lüües. „Kui ma tagasi tulen, siis katsume juba korralikuma vaktsiini kokku keeta.“

Ta ise jõi värsket veini õige mitu suurt klaasitäit ning iga klaasitäie järel muutus temast kuulduva krigina toon aina kõrgemaks ja meloodilisemaks. Tundus, nagu oleks tulnukas hakanud laulma. Kaarel ja Heldur võtsid varsti samuti laulujoru üles, lasid kõlada isegi Puuriidal ja Tšambolaial, aga kui nad viimaks oma jorutamise lõpetasid ja tulnukat otsides ringi vaatama hakkasid, polnud seda enam kuskil näha. Maas vedelesid ainult mõned vanni katnud kile tükid, aga needki tõmbusid vaikselt kokku ning haihtusid mõne minuti pärast.

„Pagana hea on vaktsineeritud olla, hoopis teine olemine,“ kiitis Kaarel ja võttis vannist veel ühe klaasitäie veini.

„Ei tea, kas see ikka aitab,“ kahtles Heldur, kuid rüüpas siiski ka ise kopsikust uue mehise sõõmu.

„Küll ta aitab, kohe sihuke kindlam tunne on sees,“ patsutas Kaarel vaba käega nii hoogsalt oma rinnale, et teises käes olevast klaasist veini maha loksus. „Aga võtame igaks juhuks veel paar klaasitäit, siis on kindel sutt.“

Mehed istusid vanni ääres poole ööni ja selleks ajaks oli ka Heldur jõudnud veendumusele, et õel viirus temast enam kuidagi jagu ei saa.

„Õigetele eesti meestele ei hakka nii ehk naa ükski kuradima viiruseraibe külge,“ mõrises ta ning patsutas naabrimeest, kui see koju minema hakkas.

Ukselt Kaarlile järele vaadates näis Heldurile, nagu oleks naaber kuuvalguse käes rohekalt helendama hakanud.

Lühiromaan: Puruks ja pool ringi tagasi (Heinrich Weinberg)

Hea ajakirjanduse tegemine sõltus Darius Haller-Dewani arusaamist mööda peamiselt *õigete* inimeste tundmisest. Kui sul oli vaja kirjutada organiseeritud kuritegevusest, siis tulid kasuks kontaktid politseis, kohtumajas ja advokatuuris; paha ei teinud ka hämara taustaga tuttavate olemasolu. Juhtusid sa kajastama spordimaailma telgitaguseid, oli vaja tunda treenereid, alaliitude tegelinskeid ja mõni tippspordiga seotud endine koolikaaslane oli loomulikult alati tänuväärne allikas, eriti kui too juhtus olema kursis teatavate põrandaaluste laborite ja hämara taustaga spordiarstide tööga.

Haller tegi head ajakirjandust. Tal oli palju tuttavaid. Ja ka palju vaenlasi.

Ilmselt leidis piisavalt veevarustusega seotud ettevõtete omanikke või tegevjuhte, kes ei olnud ülearu vaimustuses mõttest vestelda City Infoportaali uuriva ajakirjanikuga – oli ju Halleri viimane töö lõppenud mitme kaevandusettevõtte jaoks ebaterve avalikkuse tähelepanu ja Tööohutusagentuuri reididega. Ometi tundus mustast riidest koti pähe tõmbamine, uimastatult transporterikongi lükkamine ja kuhugi pärapõrgusse lohistamine vindi üle keeramisena. Puruks ja siis pool ringi tagasi, oli kunagi üks õppejõud Hallerile masinaehituse praktikumis öelnud, kui Haller küsis, mis oleks õige mutri kinnituse pinge.

See oli olnud enne kõigi tuttavate jaoks üllatusena tulnud otsust jätta masinaehitusinseneri õpingud sinnapaika ja alustada otsast peale – ajakirjanikuna.

Hallerit tabas maksahaak. Hästi sihitud, mitte nii tugev, et põhjustada ohtlikke sisemisi vigastusi, aga piisav, andmaks mõista, et tema elu sõltus lööja armust. Halleri silmad olid ikka veel seotud, kuid ruum, milles ta lakke kinnitatud keti külge seotuna rippus, varbad hädavaevu külma kivipõrandat puutumas, oli heledasti valgustatud. Piisavalt, et eristada isegi läbi silmi katva riideriba kaht tumedat kogu.

Läks natuke aega, enne kui Haller lõpetas läkastamise ja sai läbi valu jälle hingata. Ta püüdis varbaid meelegeitlikult põrandasse surudes kergendada koormust kätele ja õlgadele. Meelegeide... See näis olevat praegu võtmesõna. Ta pidi meelegeitlikult vältima meelegeitesse langemist!

Paradoksaalsel kombel oli valu teretulnud vahelduseks abitusele, õõnsale, kõri nõõrivale paanikale, mis käis kaasas kammitsates käte, kaetud silmade ja alastiolkuga – teadmise, et sa oled täiesti kaitsetu ja et iga hetk võib olla su viimane. Hirm oli nii intensiivne, et Haller sai äkki aru, miks räägitakse enda täis pasandamisest; hirm sulges armutult kuhugi teadvuse pimedasse soppi selle ratsionaalse hääle, mis arvas, et kui vangistajad teda tappa tahaksid, oleks ta juba surnud. Hirm tuletas talle meelde, et surmast õudsem on suremine, mis võib võtta kaua aega ja olla äärmiselt vastik protsess. Löögid ja valu aga tõmbasid tähelepanu hirmult ja tumedalt tulevikult endale.

„Kas piisab?“ küsis Hallerilt hääl, mille kohta ta oli otsustanud, et see on Vanamees.

„Veel veidi,“ arvas teine – Noormees.

Hetk hiljem virutati Hallerile millegi kõvaga vastu säärt. Valusähvatus oli ootamatu, kuigi ta oli selleks ju valmis, ning Haller röögatas valu ja ehmatuse tõttu. Väga hea! Ta karjus – mõnuga...? Vähem aega meelt heita...

„Minu meelest on juba ammu täitsa küllalt!“ ütles Haller, kui läbi valu taas rääkida suutis. „Mida te tahate?“ Ta võis vaid oletada, et asi on seotud tema veevarustuse alase uurimistööga, või mine tea, võib-olla ka mõne eelmise tööotsaga.

„Kellega te olete rääkinud?“ nõudis Vanamees.

„Millest rääkinud?“ küsis Haller vastu. „Ma räägin päevast päeva kümnete inimestega, see on mu...“

Kõrvakiil lõi Halleri lause läbi, lõi ta tasakaalust välja ja ta kaapis tulutult varvastega betooni, et paigal püsida.

„Härra Haller-Dewan,“ ütles Vanamees. „Ärge mängige lolli. Ma tean, et te teete lugu veevarustusest. Niisiis – kellega te olete rääkinud?“ Halleri kontrollimatu keerlemise tõttu kostis Vanamehe hääl justkui kõikjalt ümberringi, tekitades raskusi niigi olematule orientatsioonitajule. Hetkeks tundis Haller heameelt kujutlusest, kuidas tema oksejuga laias kaares Vanameest tabab.

Oli veel üks reegel, mis kehtis aegade hämarusest ja mida loeti ajakirjanike ameti nurgakiviks: allikakaitse. Loomulikult oli hulk näiteid, kus ajakirjanikud olid oma allikad välja andnud, kuid see tähendas nende jaoks vältimatult karjääri lõppu. See oli ametialane enesetapp. Tihtipeale muidugi lõppes nende maine teekond käsikäes ametialasega...

Tugev käsi haaras Hallerist kinni ja peatas järsult tema keerlemise.

„Võib-olla olin ma parasjagu teel teie juurde?“ pressis Haller läbi hammaste. „Et *teiega* rääkida...“

Järgmine löök lõi Halleril hinge kinni. Ta kõõksus ja tundis, kuidas teadvus hägustub, kuid just vahetult enne lõplikku kustumist taastus hingamine ja ta ahmis ahnelt õhku. Jumal, kui hea see tundus!

Huvitav, miks meile ei õpetata, kuidas sellises olukorras käituda? arutles Haller endamisi. Ta oli kunagi saanud jälgida omakaitsejõudude eriüksuste väljaõpet ning nende koolituse hulka kuulus ka vangistuse ja piinamisega toimetuleku treening. Loomulikult oli sellel kursusel piinamine üksnes pinnavirvendus sellest, mida inimesed on võimelised välja mõtlema. Aga ajakirjandustudengitena nad üksnes rääkisid sellest, et aeg-ajalt juhtub mõnedega õudseid asju. Kuid ei mingit tegelikku ettevalmistust. Noh, ilmselt ei oleks meil just kuigipalju ajakirjanikke, kui neid ülikoolipingist piinakambrisse suunataks... otsustas Haller. Praegu kulusid kasvõi teoreetilised teadmisedki ära, et piinamisega toime tulla.

„Väga vaimukas, härra Haller-Dewan,“ ütles Vanamees. „Aga ma pole siin meelelahutuse pärast.“

„Mulle küll tundub, et te kaks naudite olukorda täiel rinnal!“ nähvas Haller vastu.

Laksaki! tabas teda järgmine kõrvakiil. Kui ta tasakaalu uuesti tagasi sai, arutasid Vanamees ja Noormees poolihääli midagi isekeskis. Halleri kõrv alles huugas hoobist ja ta ei suutnud sõnu eristada.

„Mu kolleeg arvab, et meil oleks aeg käised üles käärida ja tõsiselt tööle asuda,“ ütles Vanamees lähemale astudes. „Ausõna, ma ei soovi asja niikaugemale ajada, kuid te ei jäta mulle valikut.“

Kui öeldu naeruväärsus kõrvale jätta, olid neil tegelikult kõik võimalused tema sandistamiseks või tapmiseks. Tema ajataju oli lootusetult segi, kuid ta oletas, et pole siin veel väga kaua olnud. Kui kaua ta vastu peaks?

Asjad olid eilsest saadik kiiresti arenenud... Alles eile hommikul oli Haller mõelnud, et läheks ja prooviks Karwan Yasinilt, ärimehelt, kellele muude asjade hulgas kuulus ka üks Yellowstone'i suurimaid veepuhastus- ja taaskasutusettevõtteid, saada mõni lause kommentaariks valitsuse plaanidele saata üles Harjale sõjavägi. Haller oli poolteist päeva teinud taustauuringuid, oli kohtunud allikatega nii Keskkonnaagentuurist, omakaitsejõududest kui veidi hämaramatest ringkondadest; ta oli tuhninud avalikes ja tasulistes andmebaasides, püüdes aru saada, mis võiks olla see *päris* lugu selle kõige taga. Ta oli rahul, kui ülemus talle selle ülesande andis; see rahulolu ei olnud talle aga siia – kus iganes see *siin* oli – igatahes järele jõudnud. Ei, rahulolu oli jäänud maha sinna tänavaservale, kus Hallerile must kott pähe tõmmati.

Kostus krigisev-lohisev müra, justkui lükkaks keegi mööda kivipinda midagi rasket. Vanamehe tume kogu kadus Halleri piiratud vaateväljast. Ta kuulas iseenda hingeldamist ja metalset lõginat. Kurat, kuidas see ajas närvi ja hirmutas, kui sa pidid pimedast peast lihtsalt rippuma ja ootama, mis juhtuma hakkab! Ta tundis vaevu oma käsi; õlad ja selg tegid hullusti haiget... Kautu ta jaksab? Inimene murdub ikka enne oma peas, kui füüsiline jõud ja vastupanuvõime teda maha jätavad. Kui kaugel Haller sellest piirist oli? Või pigem – kui lähedale selle jõudnud?

Kõige paremini tulevad piinamisega toime need, kes oskavad end mentaalselt justkui kokku pakkida, oli sõjaväeinstruktor seletanud. *Sa ühendad end lahti oma tajudest ja tõmbud imeväikeseks tombuks oma mõistuse tumedasse, põhjatusse sügavikku*. Haller juurdles, miks üldse oli Yellowstone'ile vaja sõjaväge? Miks pidi koloonia keskvalitsusel olema mitu brigaadi sõdureid? Milleks oli vaja treenida eriüksuslasi? Neil polnud mingeid välisvaenlasi. Ainsad võrgustikus veidigi sõjakamad maailmad olid niivõrd kaugel ning Yellowstone logistilises ja majanduslikus mõttes niivõrd väheoluline, et tõenäosus sissetungiks oli olematu. Hea küll – kunagi olid olnud konfliktid sisemaad asustavate niinimetatud hõimudega, aga see oli tänaseks ajalooõpikute teema. Korraldaks piisas täiesti politseist. Milleks neile mõttetult ressursse neelav sõjavägi? Kui palju vett võiks selle raha eest inimestele tarnida...?

Haller oligi juba mõnusalt oma mõtetesse tõmbumas, aga – veider surin ja undamine tõmbasid ta tähelepanu. Tema ette tekkis tume kogu ning ta kallati hoolimatult üle jääkülma veega. Järgmiste sekundite vältel püüdis Haller puristades ja õhku ahmides tulla toime mõttega, et tema piinajatel oli niipalju vett, et seda nõnda raisata. Katsu sa iseenda mõistuse musta põhjatusse sügavikku tõmbuda, kui sind sedasi loputatakse! Undamine tuli lähemale. Ja siis oli korraga kogu Halleri keha täis valu, mis justkui tuliste jugadena tema soontes voolas, püüdes uuristada teed tema sisikonda, tema aju sügavaimatesse soppidesse.

Röögi see endast välja! Nii kummaline kui see ka ei tundunud, see aitas. Pole tarvis mängida kõva meest – lihtsalt lase minna ja kisenda. Kui mitte muud, siis vähemalt on sul tegevust. Haller kisendas. Hinga! Hinga, hinga... Kurat küll! Ja ta röökis, kuni tekkis tunne, et veel natuke ja ta karjub kopsud tükkideks.

Noormees puudutas teda uuesti mingi esemega, Haller tõmbles kontrollimatult ja karjus valust.

„Ei ole vaja mängida vaprat, lihtsalt öelge, kellega te rääkisite ja valu lõpeb,“ kõlas Vanemehe hääl kaugemalt. „Kellega te rääkisite, härra Haller-Dewan!“

Hea „politseinik“... Kuradi amatöörid! Hetkel valu enam juurde ei tulnud, kuid see „kajas“ veel Halleri teadvuse sügavustest vastu, voogas hõõguvate niredena närviühendustes ning selle hääbumine talutavale tasemele näis võtvat igaviku.

„Teie naisega!“ pressis Haller hingeldades läbi hammaste. „A' jutt oli tal suht lühike, tal oli üks väga konkreetne soov...“

Läbi keha voogavad valujoad katkestasid Halleri teravmeelsuse. Noormees läks sel korral pisut hoogu ja Halleril oli tunne, et ta käriseb igast otsast. Ta ei suutnud enam karjuda... Kas talle ainult tundus või oligi ruumis mingi imelik hais? Tal oli korraga soe ja külm ja... kuidagi hääbuv tunne.

„Idioot!“ nähvas Vanamees. „Meil on vaja ta rääkima saada, mitte ära tappa!“

„Vabandust, söör!“ pomises Noormees. „Ilmselt on impulsi tugevus liiga suur...“ Ta katsus Halleri kaelalt pulssi. „Eluvaim on veel sees, küllap tuleb varsti teadvusele...“

Pimedus mattis Halleri. Kas selline ongi suremine? Olematus...

Kui Haller uuesti teadvusele tuli, valitses ruumis vaikus. Ta liigutas end ettevaatlikult, kuid ei mingit lööki ega kellegi häält. Ta oli märg ja tal oli külm. Haises desinfektsioonivahendi järele ja sellele lisandus „aroomibukett“, mis tuletas meelde avalikku käimlat. Öhk tundus märg. Külmavärinad roomasid mööda ta selga üles.

Haller riputas end prooviks kogu raskusega keti külge, kuid ei suutnud seda laest lahti tõmmata. Jõudu kokku võttes tõmbas ta jalad üles, leidis keti ja keeras ühe jala selle ümber. Vaevaliselt käsi liigutades suutis ta nüüd silmadeni küünituda ja sideme eest lükata. Tema käed olid kokku tõmmatud lihtsate plastvitsadega ning nende vahele oli lihtsalt torgatud konks. Haller tõstis käed konksu tagant ära ja proovis kinni hoida. Käed olid tuimad ja kuulasid suurivaevu sõna, nii et jala keti ümbert lahti lasknud, kukkus ta alla ja maandus raskelt ühele küljele. Ta jäi natukeseks lamama. Torkiv tunne kätes andis märku taastuvast vereringest.

Ruum oli lage – hallist betoonist akendeta kuup põrandapinnaga umbkaudu neli korda neli meetrit. Üks metallist uks. Üks metallist kärü. Mitte mingit mööblit. Põrand oli alles märg. Mitte lihtsalt natuke niiske, vaid läbimärg, otsekui oleks keegi sinna kalkanud liitrite kaupa vett... Haller silmitses paari sammu kaugusel põrandas olevat tumedat avaust. Äravooluava? Ta pilk rändas uuesti seintele ja tuvastas kraani ning selle ümber keeratud vooliku. Mis värk on!?

Kaugemas nurgas vedelesid maas tema püksid, särk ja sokid. Kergendustundega ajas Haller end püsti ja komberdas seina äärde. Kammitsais kätega märgade pükste jalga saamine oli väljakutse omaette. Ta pidi käed vabaks saama!

Ratastel kärul seisis avatud tööriistakast nugade, näpitsate, lõiketangide, kruvikeerajate, paari erinevas suuruses haamri ja muu pudi-padiga, mida koduses majapidamises vaja võib minna. Tööriistakasti kõrval oli väiksem karp, milles olid süstal ja pudelikesed siltidega. Ja veel oli seal paari sentimeetri jämedune ja paarikümne sentimeetri pikkune mugava käepidemega must pulk.

Haller nüsis noaga käsi kammitsevad plastikribad läbi ja masseeris mõne hetke randmeid. Mingil põhjusel oli ta järelevalveta jäetud, aga see ei saanud kaua kesta. Vaevaliselt tõmbas ta ka särki selga tagasi. Märg riie kleepus vastu ihu ja teda raputasid kontrollimatud külmavärinad. Ta oli kaugel pääsemisest... Ta katsus linki – üllatus-üllatus, uks oli lukus.

Haller läks uuesti kärü juurde, võttis kätte pulga ja vajutas lülitit käepidemel. Vaevutajutav vibratsioon ja selgelt kuuldav surin. Ta vajutas plussmärgile ja surin muutus intensiivsemaks.

See oli siis olnud see talumatu valu allikas – ilmselt mingi närviimpulsse mõjutav nui. Ta hoidis plussi all, kuni surin enam intensiivsemaks ei muutunud, astus ukse juurde ja jäi ootele. Küllap nad varsti tagasi tulevad.

Ei kulunud minutitki, kui kostis klõpsatus ja käepide liikus. Haller surus pulga kõvemini pihku ja ootas südame kloppides. Uks avanes ja Haller torkas pimesi musta pulga tekkinud prakku. Ukse taga seisnud mees jõudis ainult kõõksatada. Ta tõmbus krampi ja kukkus vastu ust, lükates selle ristseliti lahti, ning vajus põrandale. Haller ootas raevukat rünnakut, kuid sekundid venisid ja kõik oli vaikne.

Ettevaatlikult piilus ta ukse vahelt välja – paari meetri kaugusel oli trepp, mis viis üles, lihtne metallist konstruktsioon. Uks trepi ülemises otsas oli avatud, rohkem polnud kedagi näha. Ta lülitas „nuia“ välja ja pöördus teadvusetult põrandal vedelevat meest vaatama. Tohoh! See oli ju Karwan Yasin ise – Vanamees...

„On sul alles närvi, et siia ilmuda,“ oli hallipäine ärimees Hallerile öelnud, kui ta Yasini ühe Yellow City eksklusiivse kesklinnaklubi hämarast tagasopist leidis. Karwan Yasin oli seal nautinud koos paari kaaslasega head veini, üüratut sigarit ja ilusate noorte neidude seltskonda.

Noh, ilmselgelt oli ta tülitamist Hallerile pahaks pannud. Vähe sellest, et ta ei soovinud veevarustuse teemadel vestelda, oli ta lasknud oma löömameestel Halleri kinni võtta, tarinud siia ning osalenud isiklikult tema ülekuulamisel. Mitte just kõige mõistlikum otsus... Pidi ikka olema tõsine irratsionaalne tung, et sellise kaliibriga mees ise käsi määrima hakkab; mingi haiglane kontrollivajadus võib-olla või siis hoopis sadistlikud kalduvused...? See aga tähendas, et veevarustusega seonduvates vandenõuteooriates pidi peituma mingi tõde ning inimestel nagu Yasin oli palju kaotada, kui Halleri-sugused selle välja nuhivad.

Haller otsis Yasini taskud läbi, kuid väikesest taskunoast asjalikumat relva ei leidnud. Ta lohistas vanamehe akendeta ruumi. Noormees, kes oli Hallerit töödeldud, oli ilmselt kõvemast puust vastane ja teda niimoodi üllatada tundus keerulisem. Lähikontakti eeldav närvinui ei äratanud usaldust.

Kus too üldse oli? Miks oli Yasin üksi alla tulnud? Ja palju siin veel Yasini käsilasi võis olla? Ta polnud veel kaugeltki pääsenud...

Haller pigistas kramplikult nua käepidet, lülitas selle uuesti täisvõimsusele, tõmbas piinamisruumi ukse enda järel kinni, kontrollides üle, ega see käepidemest avane, ja ronis siis vaikselt trepist üles. Ta jõudis ukseni, ilma et Noormees oleks nähtavale ilmunud, ja piilus ettevaatlikult selle taga olevasse koridori. Kedagi polnud näha. Paari sammu kaugusel vedelesid põrandal tema jalanõud, ülekuub ja õlakott. Kotis oli enesekaitseks mõeldud pihustiballoon. Haller krabab koti ja kingad ning taandus tagasi trepi juurde. Kiirustades õngitses ja taskust sokid, tõmbas need jala otsa ja pressis jalad kingadesse. Kohe oli kuidagi tugevam tunne. Ta otsis kotist ballooni, mõistes, et võimaliku tulirelva vastu oli selle väärtus abivahendina kaheldav, aga selle mõju ulatus igal juhul kaugemale kui nuial või taskunoal.

Pihustiballooni väljasirutatud käes hoides astus Haller uuesti koridori. Selle teises otsas oli lisaks uksele ka aken, kust hoovas hämarat valgust. Nii uks kui aken tundusid kuidagi kummaliselt raskepärased, kuid Haller ei jäänud selle üle juurdlema, tema tähelepanu pälvis hoopis üldine hall foon, mis aknast kumas – see oli niivõrd erinev tavapärastest kollakaspruunidest, rohelistest, sinistest ja punasest toonidest, mis iseloomustasid Yellowstone'i valgust erinevatel kellaaegadel.

Lisaks oli veel kaks lihtsamat siseust ja trepp, mis viis järgmisele korruse. Siseviimistlusele polnud siin erilist tähelepanu pööratud – kunstmaterjalist põrand oli ilmetult hall, seinad

pastelset rohelist tooni. Peale riidenagi ja seinakapi ei paistnud ühtegi mööblieset. Lagi oli valge, väikeste lampidega, mis andsid kollaka varjundiga sooja valgust.

Haller jõudis seina äärt pidi järgmise siseukseni ning oleks peaaegu kokku põrganud sellest väljuva Noormehega. Ta pillas ehmatuses peaaegu pihustiballooni käes ja lasi selle käiku samal hetkel, kui Noormees ründas. Teoreetiliselt piisab ühest sutsakast, et ründavat inimest peatada, Haller aga surus kramplikult päästikut ja muudkui piserdas röökivat Noormeest, kuni ta endagi silmad hakkasid vett jooksuma ja õhus leviv terav hais sundis ta läkastades taganema. Noormees vajus kõõksudes kápuli ja vajus krampides vääneldes oma okse sisse.

Haller vahtis seda šokeeritult. Muidugi oli ta lugenud enesekaitseprei toimest, kuid näha seda oma silmaga oli sootuks midagi muud. Tal kulus mõni hetk, et end koguda. Noormehel oli käsirelva kabuur reiele kinnitatud – Haller astus lähemale ja suskas Noormeest närvinuiaga, tabades kaela ja õla vahele. Noormeest raputas uus krambihoog, ta tõi kuuldavale võika mõirge ja jäi siis vagusi. Kui siin veel keegi oli, pidi ta seda etteastet kuulma!

Haller sikutas Noormehe relva kabuurist välja. Ei mingit reaktsiooni – vähemalt mõneks ajaks ei olnud temast enam kellegi maha lööjat. Haller kuulatas – maja oli imelikult vaikne.

Ta kontrollis konfiskeeritud püstolit – ei midagi edevat, lihtne elektromagnetiline impulssrelv, salves mitusada kõrglaetud mikrokondensaatorit, laskemoonaks eraldi kapslis paiknevad metalligraanulid. Ta vabastas kaitseriivi ja astus ettevaatlikult edasi, et näha ruumi, kust Noormees oli tulnud. See oli natuke suurem tuba, ühes seinas seksioonkapp, teises diivan, lisaks madal kohvilaud, kaks tugitooli. Ühtegi inimest seal ei olnud. Laual olid tassid, kohvikann ja pilla-palla suupisteid. Lauanurgal oli töötav kuvar. Halleri kuvar! Ta haaras selle ning libistas kotti.

Kolmas koridoris olev siseuks viis kööki. Seal polnud samuti kedagi. Jäi veel teine korrus.

Haller hiilis vaikselt trepist üles. Ta leidis kolm askeetliku sisustusega magamistuba. Sealgi polnud hingelistki, polnud ka sedamoodi, et seal hiljaaegu keegi viibinud oleks. Vägisi tekkis kahtlus, et see võiski olla piinamiste tarbeks rajatud koht. Mida ütles see sellise majakese omaniku kohta? Haller tundis iiveldust ja pidi korraks seina vastu toetuma, et end koguda. Kuradi vördjad sellised... *Sõnad, Haller, sõnad!* Ta muigas kõveralt, mõeldes kuivõrd tema esimene naine, Allyson, oli suutnud vajutada temasse oma jälje – isegi siin, isegi praegu, ei pääsenud ta sellest nähvatuses.

Neetud! Haller taipas, et kõige selle jama juures on see alles esimene kord, kui ta oma naisele mõtleb. Ja teisele naisele, Keyranile, ja nende lastele. Ta polnud neile öelnud, millega tegeleb, kuhu täpsemalt läheb. Mis hetkel võiks neil tekkida arusaamine, et midagi on korrast ära? Ta muigas endamisi kibedalt ja pomises: „Saastakepp ja pasalasu, vot mis see siin on!“

Haller laskus alumisele korrusele parajasti hetkeks, kui teadvusele tulnud Noormees end põrandalt üles proovis ajada.

„Ma löön su, raisa, maha!“ lõrises Noormees Hallerit silmates.

Haller sööstis lähemale, suutis vältida Noormehe haardeüritust ja torkas teda uuesti närvinuiaga, saates ta tagasi põrandale. Igaks juhuks torkas ta veel korra, lootes, et ehk aitab see Noormehe seekord pikemale unenägudeta unele. Igal juhul oli vaja midagi, millega Noormeest kammitseda. Haller tõmbas seinakapi ukse lahti ja jäi juhmilt jõllitama kapis rippuvaid skafandriaadseid ülikondi. Saast küll! Need olidki skafandrid, või noh – mingit sorti kaitseülikonnad, midagi niisugust, mida näiteks teadlased nakkushaiguste laboris kandsid. Mis siin toimus!? Haller raputas pead ja vaatas kapi kiiresti läbi. Peale skafandrite ei leidnud ta midagi. Ei nööri, ei teipi, ei plastikvitsasid, millest kammitsaid teha.

Tööriistakast! Hallerile meenus piinamisruumi ratastel käru. Seal võis midagi kasulikku leida. Haller jättis kapi sinnapaika ja tõttas keldrisse viivale trepile. Ta oli juba paar astet laskunud, kui teiselt poolt metallust kostev karjumine ja uksele prõmmimine teda peatasid. Nojah siis... Yasin oli toibunud. Halleril puudus tahtmine veel ühe füüsilise kontaktiga riskida.

Ta läks üles tagasi, lõikas köögis riidest rätiku ribadeks ja sidus nii hästi kui oskas Noormehe käed selja taha, jalad kokku ja ühendas mõlemad veel omavahel paari ribaga. Ta polnud kindel, et see toimib, aga vähemalt natukeseks peaks Noormehel pusimist olema, enne kui lahti pääseb. Töö käigus leidis ta Noormehe pahkluule kinnitatud väiksest kabuurist varurelva. See oli vanamoodne väike püstol. Haller pistis selle kotti. Ta kõhkles hetke ja otsis siis läbi ka noormehe kuuetaskud. Ei midagi, mis heitnuks valgust, kes too selline on. Viimaks oli tal kange kiusatus Noormees ilusasti põrandal oleva okseloigu keskele tagasi parkida, aga... Noh, säilitagem siiski mingisugunegi eneseväärikus ja üldine inimlikkus. Ta lohistas Noormehe koridori kaugemasse otsa, akna alla.

Nüüd oli aeg vaadata, kuidas siit minema saada.

Haller võttis kotist kuvari, käivitas navigatsioonirakenduse ja avastas imestusega, et asub Yellow Cityst rohkem kui kahesaja kilomeetri kaugusel kagus – eelmäestik, mitte päris Harjal, aga ikka oluliselt kõrgemal kui Yellowstone'i pealinn. Kuupäev? Jah, see oli olnud eile, kui ta kinni võeti. Veel ei olnud ehk mingit hullu paanikat tema kadumisest. Õnneks? Või siis kõiki asjaolusid arvestades pigem kahjuks... Kas ta peaks endale mingid turvalised sideprotokollid kokku leppima? *Arutelu teiseks korraks, Haller!* kutsus ta end korrale.

Ta tõmbas ülekuue selga. Tema püksid, särk ja sokid olid endiselt märjad ja külm, väsimus ning piinamise mõjud andsid end nüüd adrenaliinitulva lahtudes ebameeldivalt tunda. Kauaks tal jaksu jagub, enne kui pilt uuesti taskus on? Ta avas ettevaatlikult massiivse ukse, mis tema arvestuse järgi pidi majast välja viima. Kostis sisinat, justkui oleks õhk mingite tihendite vahel liikuma pääsenud, pimedas eeskojas süttisid automaatselt tuled ja Haller jäi nõutult põrnitsema. Seal oli hoopis... lüüsikamber...? Paari meetri pikkuse heledasti valgustatud ruumi põrandal oli metallrest, selle all, laes ja seintes oli terve müriaad auke ning ruumi keskaigas kõrgus mingisugune kaadervärk, mis ilmselt suutis inimese ümber ringi liikuda. UV-kiirguse agregaat? Kaitseülkonnad, lüüsikamber desinfektsiooniprotseduurideks... Jäine hirm haaras armutult Halleri sisikonnast. Selle kohaga oli midagi väga, väga valesti...

Haller astus ettevaatlikult lüüsikambrisse. Midagi ei juhtunud. Paari kiire sammuga vastasukseni jõudnud, lükkas ta horisontaalselt üle ukse paigaldatud avamismehhanismi käepidet. Kõlas klõpsatus ja taas kerge sisin. Uks avanes hooga väljapoole, nagu oleks lüüsikambris olnud ülerõhk. Haller silmitses väikest silti uksele, millelt vaatas vastu kaitseülkonna kujutis ja mõtles, et ilmselt pole tõesti kõige targem tegu ilma selleta teisele poole minna...

Teisel pool ust oli aga lihtsalt garaaž. Lüüsikambri ukse avanedes süttis seal hele valgus, paljastades halli betoonist ruumi, mille keskel seisis väike transporter.

Ei midagi pealtnäha ohtlikku. Ainult harjumatult niiske õhk...

„Kõige ohtlikumad asjad on värvita, lõhnata, maitseta, *Darius!*“ kajas Halleri peas Allysoni hääl. Tema esimene naine töötas keemikuna lihatooteid valmistavas ettevõttes ja oli talle sõnad peale lugenud, enne kui ta oli läinud kaevandusettevõtetesse nuhkima.

Hirm tõstis jälle pead. Kui Yasin oli ta kinni võtnud ja kuhugi haigesse pärapõrgusse vedanud, siis mida oli tehtud tema naiste ja lastega?

Rahu... sisendas Haller endale. Üks asi korraga! Kõigepealt tuleb siit urkast välja saada,

seejärel vaadata, kuidas kontakteeruda kodustega.

Haller vahtis ringi ja taipas, et see siiski polnud tavaline garaaž – üks või värav oli puudu. Mitte miski selle neetud maja juures polnud normaalne! Mitte maastur vaid transporter... Lennumasin! Haller suunas pilgu uuesti üles – jah, lagi oli tegelikult suur luuk. Tema ainuke pääsetee tundus olevat üles.

Ühesõnaga transporter... Probleem oli „lihtne“ – Halleril oli neetult vähe kogemusi lennumasinade juhtimisega. Talle ei meeldinud lennumasinaid juhtida!

„Tahad sa elada, kurat võtaks?“ siunas Haller häälekalt iseennast, kiirustas seinal oleva juhtimispuldi juurde ja käivitas väljumisrežiimi. Lõppeks ei olnud selles ju midagi üle mõistuse keerulist, paljud inimesed omasid transportereid.

Laes olev suur luuk keris end radiaalselt lahti. Koos sellega vallandus ebameeldivalt pröökav häiresignaal ja lüüsikambri uks tõmbus sisinal kinni tagasi.

Ülevalt paiskus alla jugadena vett.

Mida kuradit!? Haller hüppas ehmunult talle krae vahele sadanud veejoa alt eemale, üksnes selleks, et teiste, peenemate nirede alla jääda. Siis puhkes ta naerma – selge, miks oli väljas kõik hall tundunud. Seal sadas vihma! Ta läks transporterit juhiukse juurde ja pööras näo ülespoole. Hallist taevast kallas jugadena vihma. Korruga sai Haller aru, et on kohutavalt janune ja kui järele mõelda, siis ka näljane. Noh, söömisega pidi ootama, kuid ta avas suu ja lasi vihmaveel kasta kuivavat kurku.

Häiresignaal töötas jätkuvalt. Lüüsikambri ukse kohal põles punane tuli.

Olgu, aeg siit jalga lasta! meenutas Haller endale. Aga tasuta vesi, mis talle näkku peksis ja ojadena krae vahele voolas, tekitas jaburalt ülemeeliku tunde. Raske oli sellest loobuda. Elevus vähendas isegi valu ning külm ja märg ei tundunudki enam nii vastikud.

Alles eelmisel hommikul oli ta oma vanima lapse Joshiga diskuteerinud veedefitsiidist, vaevanud hommikusöögi kõrval pead perekonna veevõla üle ning lugenud Fayaz Shirani, Yellowstone'i Observeri staarautori juhtkirja, milles too ilma igasuguse poliitkorrektsuseta sõimas valitsust mitmesaja aasta pikkuse tegemata töö pärast veevarustuse valdkonnas. Mnjah – kus iganes on palju raha, seal on ka palju võimu ja palju korrupsiooni. Yellowstone'il segunesid veevarustuse ümber raha ja võim ja organiseeritud kuritegevus ning see kõik oli ilmselt suurem ja räpasem kui võis arvata.

Haller tõmbas transporterit ukse lahti ja ronis masinasse.

Salongi tuled andsid hämarat valgust. Ta kinnitas turvavöö ja seadis istme paika, et ulatuda pedaalide ja juhtkonsoolini. Seejärel vajutas ta START-nuppu, mille peale teatas mahe hää: „Teil puudub volitus selle transporterit juhtimiseks.“

Saast küll! Selle neetud masina idiotse TM'i kõik klemmid tuleks kokku sulatada...

„See on hädaolukord!“ puterdas Haller. „Tühista kõik piirangud!“

„Öelge oma nimi ja isikutuvastuskood ametliku toimiku jaoks,“ teatas TM rahulikult.

„Darius. Haller-Dewan!“ Haller peaaegu karjus. Natuke rahulikumalt ütles ta numberhaaval oma isikukoodi.

„Asetage parem käsi skaneerimiseks infokuvale,“ jätkas TM häirimatult. „Teie isikuandmed saadetakse päästeametile.“

Inimene jõuab sada surma surra, enne kui üks neetud transporterit TM võimaldab sul masina

üle võtta... Haller lasi käe skaneerida, põrnitsedes läbi küljeakna lüüsikambri ust. Korraga ilmus ukseklaasi taha Noormehe nägu. Haller nägi tema vihagrimasse ja suu raevukat liikumist.

„Kui nõustute hädaolukorra kasutustingimuste ja protseduurireeglitega, palun asetage käsi uuesti infokuvale,“ jätkas mahehääline TM.

Hambaid kiristades tegi Haller, nagu kästud.

„Kas te oskate transporterit juhtida?“ küsis TM. „Andmebaasi kohaselt ei ole teil registreeritud lennuluba...“

„Vii mind siit minema!“ karjus Haller. Noormehe nägu oli ukseklaasi tagant kadunud, kuid Haller nägi sähvatusi ja ukseklaas mõranes. Tüübil oli veel üks relv...?

Transporteri mootorid käivitusid, masin nõksatas ja hakkas õhku tõusma. Lüüsikambri uks lendas ristseliti lahti ja Noormees tormas garaaži. Tõusev transporter paiskas talle vastu vahtimist veepilve, Haller silmas veel paari sähvatust, kostis plaksatusi, kuid juba kerkis transporter läbi katuses oleva ava välja – halli, veega täidetud taevasse –, ja võttis suuna loodesse, kus pidi olema Yellow City.

Tohutu kergenduslaine uhkas üle Halleri, kuid asendus seejärel kõhedustundega. Kõikjal ümberringi voogas hall mass, mida valgustasid sähvivad välgud: torm raputas masinat, lennumasina TM üritas midagi öelda, kuid tema seni mahe ja rahulik hää moondus segaseks raginaks. Juhtkonsoolil ja infokoval süttisid üksteise järel veateated, masin hakkas kõrgust kaotama. Haller klammerdus paaniliselt istme külge, suutmata enam midagi mõelda ega teha. Korraga nägi ta otse ees lopsakat taimestikku ja justkui lõigatud mitmekümne meetri kõrgust tumedat kaljuseina.

Transporter pikeeris meeleheitlikult pidurdades allapoole ja räntsatas eelmäestikku läbivale maanteele. Halleri ümber prahvatasid lahti turvapadjad, kuid sellest hoolimata lõi valus kokkupõrge ta mõneks hetkeks pildituks. Turvapadjad vajusid õhust tühjaks, armatuurlaua sisemusest kostus praksumist ja kerkis pahaendelist suitsu, salongi valgustus süttis, vilkus korraks ja kustus, jättes põlema üksnes avariituled. TM jõuras arusaamatult. Tulekustutusüsteem vallandas äkki susinal süsihappegaasi joa. Läkastades proovis Haller end selle eest kaitsta, kiskus turvatäppade jäänused tükkideks ja üritas turvavöösid lahti saada. Tulekustutusüsteem lõpetas tegevuse ja lootusetu hilinemisega pudenesid avanenud laepaneelide vahelt välja hapnikumaskid.

Viimaks jäi transporteris vaikseks. Haller sai end vabaks, rapsas ühe rippuva maski, sättis selle näo ette, hingas sügavalt ning püüdis rahuneda. Teda vallanud paanika taandus, ta jäi liikumatult istuma ja vaatas läbi mõranenud tuuleklaasi välja halli maailma. Kabiini katusest kostis tasast rabinat ja veenired voolasid mööda klaasi alla. Ühest mõrast immitses vesi sisse ja paarisekundilise vahega langesid rasked tilgad alla, vaikseks ja pimedaks jäänud armatuurlauale.

Sadas vihma.

Sedapuhku ei olnud transporterit väljalülitamisest ja taaskäivitamisest vähimatki kasu: armatuuris ja juhtkonsoolil süttis ainult osa tulesid, ekraan virvendas ja TM ei tekitanud isegi enam arusaamatuid häáli. Niipalju siis sellest...

Haller ronis transporterist välja ja vaatas ringi. Teeserval klammerdusid jonnakad põõsad

rohuse nõlva külge. Tuhanded väikesed nired ja ojad voolasid vihma puhtaks uhutud teepinnalt mäenõlvale, uuristades pinnasesse vagusid. Eemal sulandusid need peened triibud ühtseks hallikasrohelisteks hämuks ja kadusid taimestiku ning vihma tõttu silmist. Tee teisel küljel kerkis mitmekümne meetri kõrgune kaljusein. Maantee oli lihtsalt kaljusse lõigatud süvend, seda polnud vaevunud isegi betoneerima. Haller ei suutnud meenutada, mis Cityst loodesse jäi, et sinna viis maantee. Mis üldse eelmäestikus olla võis? Kusagil olid veevarustusjaamad, aga Haller oletas, et need peaksid olema kõrgemal mägedes. Võib-olla see oli ühendustee mõnega neist? Huvitav, millise intensiivsusega siin liiklus võiks olla?

Õhk oli siin oluliselt jahedam ja tundus hõredam kui Citys. Tegelikult oli lausa värskendav vahelduseks tolmusele lauskmaale siin seista ja lasta lihtsalt *taevast alla langeval* veel end niisutada. Yellowstone'i paradoks – mingist piirist edasi muutus kliima nii ebameeldivaks, et isegi alalises veepuuduses vaevlevad inimesed ei soovinud sinna elama asuda. Haller seisis viimas ja lasi end kasta. Vihm loputas maha vere, mis oli voolanud kriimustusest tema paremal meelekohal. Vesi leevendas natuke ka Noormehe poolt antud löökide tagajärgi. Praegu tundus see kõik nii uskumatult lahe – kõik see vesi, ja keegi ei küsi selle eest tasu! See lihtsalt sajab taevast alla, voolab täitsa niisama... Kauaks seda elevust ilmselt ei jagu.

Halleril polnud õrna aimugi, kui kaugele ta oli Karwan Yasini salajasest piinamismajast jõudnud. Tundus tõenäoline, et kui maantee ei viigi otse majani, siis asub maja vähemalt selle läheduses. Tõenäoliselt oli ta aga mõnel veevarustusbaasi viival teel, mis tähendas, et varem või hiljem sõidab keegi siit mööda. Transporteri TM oli saatnud andmed päästeametile. Eeldusel, et sideühendus toimis, tullakse teda õige pea otsima. Võib-olla plinkis masina süsteemides veel praegugi mõni transponder, mis edastas tema asukohta võimalikele otsijatele? Küsimus oli lihtsalt selles, kas enne jõuavad kohale päästjad, mõni juhuslik mööduja, või Yasini lihunik. Või siis ei tulegi kedagi... Võib-olla ei läinud transporteri TMi andmeedastus läbi? Võib-olla pole mingit transponderit? Võib-olla...

Mida kiiremini ta siit minema saab, seda parem.

Haller avas transporteri pagasiluugid ja leidis ellujäämiskomplekti: korralik matkakott mitme päeva toiduvaru, veepudelid, raadiosaatja, signaalpüstoli, tagavararakettide, magamisvarustuse ja muu vajalikuga. Isegi väike käsirelv oli olemas, üsna sarnane sellega, mille ta Noormehelt oli ära võtnud. Ilmselt kujuneb suurimaks probleemiks, kuidas vihma käes riideid kuivatada ja ise sooja saada. Komplekti kuuluv pisike küttekoha võimaldas söögi valmistamiseks küll vett keeta, kuid ei olnud piisav, et riideid kuivatada. Väga väikeseks kokku volditav telk ei pruukinud eriti veekindel olla. Lauskmaa inimesed ei roninud matkama mägedesse, kus lakkamatult sadas.

Vähemalt oli pagasiruumis üks ürp ja kokku volditud tükk tugevat plastikriiet. Viimasest sai vajadusel täiendava varjualuse teha. Haller silmitses seda kraami ja siunas mõttes ennast ja teisi Yellowstone'i asunikke, kes olid oma mugavustsoonis muutunud niivõrd ignorantseks sootuks teistsuguse ökosüsteemi suhtes, mis tegelikult nende käeulatuses oli. Vead, mis omal ajal kahjustasid rängalt Maa keskkonda ja vajadus uue planeediga kohaneda oleksid võinud inimestele midagi õpetada, aga ei – nad elasid ikka omas mullis.

Haller ohkas ja näppis raadiosaatjat: see töötas, kuid kellegagi ühenduse saamiseks oli vaja teada kanalit ja sagedusala. Automaatskaneering ei andnud ühtegi tulemust, isegi hädakutsungi sagedusel valitses üksnes staatika. Halleril polnud ka tahtmist niisama katseeksituse meetodil eetrisse rääkida, sest ta kartis sattuda oma vangistajate otsa. Noh – vähemalt torm, mis ta alla tõi, annab ehk piisavalt katet ja võimaluse mingigi edumaa saavutada. Tsiivilisatsioonile lähemal, hakkab ka hädaabikanal ehk jälle toimima. Ta põrnitses

saatjat, kaalutles ja kõhkles taevasse vahtides ning vajutas siis ikkagi saateklahvi.

„Siin Darius Haller-Dewan,“ ütles ta saatjasse. „*Mayday*, kordan – *mayday*. Kukkusin transporteriga mäestikus alla, Yellow Cityst orienteeruvalt 200 km kaugusel kagu suunas.“ Ta lasi klahvi lahti ja kuulas kahinat, mis vastuseks kostis. Ta otsustas, et rohkem hetkel ei ürita.

Ta leidis transporterist mõned tühjad pudelid, võttis kaks tükki ja läks kaljuseina juurde, kus langev vesi niresid ja väikesi joakesi moodustas. Olukorrale vaatamata ei suutnud ta pühkida näolt totakat naeratust, mida põhjustas teadmine, et see vesi on tasuta. Ta ei pea selle eest sentigi maksma!

Haller sirutas käed taeva poole, krimpsutas valust nägu, kuid hakkas siis kohapeal ringi keerutama ja naeris ning huilgas täiest kõrist. Ta ahmis vett sisse, mõeldes, et ilmselt on see esimene kord elus, kui ta joob ümbertöötlemata, üldse *töötlemata* vett. Vesi oli kõikjal ta ümber, tema kohal ja ta jalge all, see oli nii jaburalt napakas tunne, justkui oleks raha vedelenud tänaval!

Muidugi sisaldab see vesi arvatavasti igasugust jama, aga ta võib selle kodus puhastussüsteemist läbi lasta ning ta ise läheb esimese asjana arsti juurde... Haller peatus, langetas käed ja ta süda jättis löögi vahele. Transporteri esiotsa juures seisis võõras. Vihm varjas ta nägu, aga ta oli relvastatud. Haller kompas taskut ja taipas siis, et enesekaitseprei oli jäänud kotti. Või hoopis majja ununenud? Noormehelt võetud püstoli oli ta jätnud transporterisse kõrvalistmele. Ellujäämiskomplekt oli jätkuvalt pagasiruumis.

Mis siis, kui see on Noormees?

Võõral oli relvakaba valvsalt vastu õlga toetatud, kuid toruots oli suunatud maapinnale.

Mees astus ringi vaadates lähemale ja Haller nägi läbi vihma tema habetunud nägu. Tohutu kergendus uhkas temast üle – see polnud ei Noormees ega Karwan Yasin.

„Korja vajalikud asjad kokku ja läksime!“ ütles võõras järsult. „Ruttu! Enne kui raptorid meist haisu ninna saavad.“

Võõras nimetas end Rideriks. Ei mingit perekonnanime, lihtsalt Rider. Tal oli väike maastur, millel veermiku moodustasid rataste asemel neli sügava mustriga kera. Peadpööritava kiirusega kihutas ta läbi hämarduva eelmäestiku, mööda üksnes kohalikele teada olevaid radasid. Maasturis oli soe, Haller oli märjad riided vahetanud paari transporteri vrakist leitud ürbi vastu ja mässinud end teki sisse. Ilmselt oleks ta õige kiiresti vajunud teadvusetust meenutavasse unne, kui pidev rappumine ja vajadus Riderile lennuõnnetuse üksikasju selgitada poleks teda ärkvel hoidnud. Siiski tundus, et ajuti tekkisid mingid lüngad.

Rider peatus lõpuks kaljulõhe ees, millesse oli rajanud varjualuse.

Väike generaator kasutas lõhe tagaosas kõrgelt langevat veejuga ja varustas „urgu“ elektriga. Hüdroenergia! Hallerile teadaolevalt oli veel paar-kolm kohta Yellowstone´il, kus see oli võimalik, aga ikkagi vaatas ta seda justkui ilmailmet. Milline terve mõistusega inimene laseks veel lihtsalt maha voolata, et sellega möödaminnes generaatori turbiini ringi ajada!? Noh – vaadates lõhest välja, halli, vettinud, tihenevasse hämarusse, pidi Haller kibedusega nentima, et siin üleval veest küll puudust ei olnud ja temale harjumuslikud hinnangud tervemõistuslikkusele ei kehtinud.

Miks ei maksa liiv kõrbes mitte midagi? Hallerile meenus majanduse põhitõdede kursus keskkooli- või oli see juba ülikoolipäevil? Neil on seal sitaks palju liiva...

„Ma ei hakka teiega keerutama härra Haller,“ ütles Rider, kui nad olid end sisse seadnud ja ta hakkas õhtusööki valmistama. „Vabandust. Haller-Dewan. Ühel päeval võite veel hakata kahetsema, et te täna surnuks ei kukkunud.“

„Lihtsalt Haller on täitsa okei,“ vastas Haller automaatselt. „Ma pole veel jõudnud isegi selle nime-asjaga päriselt kohaneda, kuigi kaks naist on mul olnud juba mõnda aega. Kuidas teil siin Harjal polügaamiasse suhtutakse?“

Rider kehitas õlgu.

„Igaüks elab nii, nagu paremaks peab. Pole kellegi asi naabrit õpetama kippuda,“ ütles ta.

„Mida te sellega silmas pidasite, et ma võin ellujäämist kahetsema hakata?“ küsis Haller kulmu kortsutades, kui Rideri öeldu talle päralt jõudis.

Rider, kes oli sõidu ajal vahele segamata kuulunud ära Halleri selgitused lennuõnnetuse kohta, silmitses teda mõne hetke.

„Mida te õigupoolest Harjast ja veevarustussüsteemist teate, härra Haller?“ küsis ta vastamise asemel.

Mida seal ikka teada oli? Yellowstone'i pöörlemisteljel peaaegu puudus kaldenurk ja kliimavöötmelid olid väga ekstreemsed. Peaaegu kogu maismaa moodustas iidse ajal tekkinud hiiglaslik kokkupõrkekraater, mille rõngasvall – Hari – kaitses allpool ookeani pinda asuvat sisemaad üleujutuse eest, aga pidas paraku kinni ka kogu õhuniiskuse, mis sademetena sealsamas Harjal ja eelmäestikes alla langes. Kraatri keskel laius viljatu kõrb.

Yellowstone'i asustamisel seadsid kolonistid end sisse eelmäestiku jalamil ja rohtlas. Koloonia kasvades suurenes ka veevajadus ja ühel hetkel seda enam ei jagunud. Paradoksaalselt oli Yellowstone'l tegelikult vett külluses – enamikku planeedist kattis tohutu ookean ja ka Harjal polnud veest puudust.

Nii rajaski koloonia keskvoim sinna veevarustusbaasid ja veejuhtmed, aga vaenuliku looduse ja haiguste tõttu hakati seal kasutama sunnitööle saadetud kurjategijaid.

„Süsteem ei ole enam piisavalt tõhus,“ sõnas Haller. „Vaja on põhimõttelisi muudatusi. Noh, lihtsamalt öeldes – vaja on rohkem vett!“

Veedefitsiit oli Yellowstone'i inimeste argipäev. Ja loomulikult veevõlg – inimesed vajasisid vett tihti rohkem, kui neil selleks raha jagus ja pidid võlgu tarbima. Pinged olid üleval ja ilmselt polnud Haller ainus ajakirjanik, kes teemaga tegeles.

„Ja nüüd otsustas valitsus, et saadab siia üles sõjaväe,“ ütles Rider varjamatu põlgusega. „Vaja on kord majja lüüa, kas nii?“

Harjal elavad inimesed ei pruugi lausmaa elanikesse üldse hästi suhtuda, taipas Haller äkki jahmatusega. Kuidas ta selle peale varem polnud tulnud? Kohalikud olid ju sunnitöölised ja nende järeltulijad. Kas seda oligi Rider kahetsemisest rääkides silmas pidanud? Kohalike kättemaksu? Aga ei – Rider polnud vaenulik, pigem oli tema repliik olnud – ja Haller oli taas natuke segaduses – kaastundlik.

Hommiikul ärkas Haller imeliku enesetundega. Noh, mida muud oligi oodata, kui sind on alustuseks piinatud, siis oled transporteriga taevast alla sadanud, vihma käes ligunenud ning tagatipuks maganud mingis kaljulõhes, külje all kõigest õhuke magamismatt? Ei ole vist

imestamist väärt, kui ärgates on luud-liikmed kanged, pea valutab ja tunne on selline, justkui oleks eelmisel öhtul liialt palju joodud. Suu kuivas ja silmad kipitasid.

Kuidas oli võimalik, et kogu selle veeuputuse keskel oli tal tunne, justkui oleks ta kuivale jäetud? Haller ronis magamiskotist välja ja otsis hämaras veepudelit. Jahe vesi tõi meeldivat leevendust ja ta jõi ahnelt.

Rider istus koopasuus ja vaatas väljas rulluvat udumassi. Võis aimata tõusnud päikest, mille kiired püüdsid kusagilt kõrgemalt läbi udu tungida.

„Kuidas enesetunne on?“ küsis ta Halleri poole vaatamata.

„Nagu oleks komposterist läbi lastud ja seejärel tükid vales järjekorras kokku liimitud,“ vastas Haller. „Aga asjaolusid arvestades pole tegelikult väga vigagi.“

„Inimesed jäävad siia üles tulles haigeks,“ ütles Rider mõtlikult. Ta vaatas jätkuvalt välja.

Haller tõmbas kingad jalga ja jaheduse peletamiseks üربی selga. Ta läks ja istus Rideri kõrvale.

„Haigeks?“ küsis ta.

„Teine häda on veesõltuvus – alla tagasi minnes ei talu nad enam kuivust, veepuudust, neil tekib seal veedefitsiit,“ sõnas Rider Halleri küsimust ignoreerides. „Nad jäävad siia elama. Ka pärast karistuse ära kandmist. Inimesed tulevad siia üles ja jäävad – ühel või teisel moel.“

„Minu allikas sõjaväest rääkis, et siia üles saadetud väeüksusi vaktsineeriti...“ tähendas Haller mõtlikult. „Mingid uued, eksperimentaalsed vaktsiinid.“

Rider vaatas talle otsa.

„Või nii... Mida teie allikas veel rääkis?“ küsis ta uudishimulikult.

Haller meenutas kohtumist nooremleitnant Carina Souza, kes töötas Koloniaalse Omakaitse 3. jalaväebrigaadi staabi teavitusbüroos CIMIC-ohvitserina. Tööülesannetest johtuvalt oli naine kohustatud Halleri ja teiste ajakirjanikega suhtlema. Oli teistega kuidas oli, Halleriga ühendas neid juba pikemat aega pigem isiklik kui tööalane suhe.

Nad olid kohtunud maanteeäärses motellis, umbes kahekümne kilomeetri kaugusel brigaadi baasist, mis asus eelmäestiku põhjaserval, piirkonnas, mis oli oluliselt rohelisem kui City ümbrus, aga mitte veel nii läbi vettinud kui kõrgemal Harjal olev mäestik. Tormaka vahekorra järel lebasid mõlemad voodis õhukese lina all. Haller ei oleks ilmselt osanud kellelegi selgitada, miks ta kahe naise kõrvalt veel hüppes käis. Ühtegi otsest põhjust nagu polnudki. Lihtsalt... tal oli see võimalus.

Carina lükkas lina kõrvale ja tõusis voodiservale istuma. Ta sättis lahti tulnud blondid juuksed tagasi konservatiivsesse krunni kuklal ja hakkas riietuma. Haller vedeles voodis edasi ja silmitses naist.

Halleri teine naine Keyran oli umbes sama vana, mõned aastad esimesest naisest Allysonist noorem ja nii ilus, et Haller tundis veel nüüdki temale mõeldes veidrat, valulikku pakitsust sisikonnas. Milline naine valiks oma mehele teiseks naiseks endast ilusama ja seksikama? Aga Haller avastas peagi pärast uue kirglikku suhte algust, et Allyson polnud sugugi ainult mehe huvide eest väljas. Põhjapoolsetel hõimualadel valitsev diskrimineeriv suhtumine seksuaalse sättumuse erisustesse oli üks põhjuseid, miks Allyson omal ajal kodust põgenes. Ja nii oligi Halleril nüüd kaks tõeliselt ilusat naist, kes talle mõlemad väga meeldisid, aga kes ka *üksteist armastasid*. Ta oli siiani veidi segaduses, kuidas sellesse olukorda suhtuda, kuid enamasti lasi ta asjadel lihtsalt minna ja nautis seda, mida naised välja mõtlesid. Ja kokkuvõttes oli see kõik

kena ja sõbralik ning igatpidi meeldiv ka väljaspool magamistuba. Nii et tegelikult ei suutnud ta endale isegi selgitada, milleks talle veel Carina.

„Kuulu järgi on teilt üksus üles Harjale saadetud,“ ütles Haller.

Carina käed peatusid korraks särgi nõopide juures. Ta vaatas Hallerile silma ja ohkas. „Sellest ei peaks küll keegi midagi väljaspool baasi teadma,“ ütles ta. „Isegi reakoosseis ei saanud infot.“

„Selline salatsemine?“ küsis Haller istuma tõustes.

Carina noogutas ja lõpetas särgi nõopimise.

„Tegelikult oli see justkui sõtta minek: välja mindi täisvarustuses, päris laskemoonaga, igasugune õppustel kasutatav kribu-krabu jäeti maha, isikkoosseis läbis eelnevatel nädalatel „pilootprojekti raames“ täiendavad meditsiinilised ettevalmistused. „Sõjaväelase uus tervisepakett“... Räägitakse, et see sisaldab eksperimentaalsed vaktsiine.“

„Kes sinna saadeti?“ uuris Haller.

„Kapten Lassiere,“ ütles Carina. „Kahe kompaniiga luurepataljonist. Ta on vana olija...“

„Kellega koostöös te seda uut tervisepaketti arendate?“ uuris Haller.

Carina meenutas.

„Oli vist mingi Pharmatech või midagi,“ ütles ta. „Nagu nad ikka on – ravimid pluss tehnoloogia, ei mingit fantaasiat, tead...“

Ääri-veeri, hoolikalt detaile valides, rääkis Haller Riderile natuke sellest, mida oli teada saanud.

„Jõudsid nad kohale? Te vist olete kursis sellega, mis üleval toimub?“ uuris ta lõpetuseks Riderilt.

„Jõudsid-jõudsid,“ vastas Rider. „Või noh – enamik jõudis. Raptorid on viimasel ajal siinkandis jõudsalt signinud.“

Rider tõusis.

„Sööge hommikust ja siis vaatame, mida teiega teha,“ ütles ta. „Ma olin tegelikult teel tagasi üles ja ausalt öeldes pole mul eriti aega ega tahtmist teie lapsehoidjat mängida. Ärge pange pahaks, eks? Aga ma saan teid allapoole viia, ütleme päevateekonna kaugusele lähimast asulast, kust peaksite juba iseseisvalt edasi saama.“

Hallerile see sobis.

„Aga kui ma nende vastikute elukate otsa sattun?“ küsis ta ettevaatlikult.

„Ma viin teid madalamale, kui need tõprad reeglina liiguvad,“ ütles Rider. „Aga ma ei saa teid päris lausksmaale toimetada – veedefitsiit, teate, mõjutab mind ka.“

Ajakirjanik Halleris tõstis pead.

„Kuidas sellest aru saada?“ küsis ta.

Rider oli tegelikult pidevalt vältinud selgete vastuste andmist, põigeldes vastuküsimustega kõrvale teiste, tema jaoks huvitavamate ja olulisemate asjade juurde. Eriti uudishimulikult oli vana kuulanud Halleri selgitusi sõjaväelaste kohta.

„Noh – inimestel tekkivad tervisehäired siia üles tulles, vihmarahval... see tähendab meil, kes me siin üleval elame, tekitab probleeme, kui me tuleme madalmaale, kuiv kliima ja muud asjad,

mis ei sobi,“ seletas Rider jällegi võrdlemisi ebamääraselt.

„Vihmarahvas...?“

See sõna oli tuttav, aga Haller ei suutnud hetkel meenutada, kus ta sellega kokku oli puutunud. Rider näis sellest rääkides jätkuvalt tõrges. Haller oli ohtlikult lähedal piirile, kus vestluskaaslasele surve avaldamine võib anda tagasilöögi.

„Nii me end siin üleval nimetame,“ vastas Rider ja lisas tõredalt: „Sööge nüüd! Ega mul siin lõpmatuseni aega ole!“

Rider pidas oma lubadust ja toimetas Halleri peaaegu eelmäestikust välja. Taevas oli seal kõrgem, pilvede vahelt paistis isegi päikest. Metsad ei olnud enam sellised lopsakad tumerohelised padrikud nagu üleval ja mäenõlvadel leidus siin-seal sootuks lagedamaid kohti.

„Kuidas enesetunne on?“ küsis Rider, kui Haller matkavarustuse masinast välja hiivas ja valmistus mööda teerada lähima asunduse – Lerranvra-nimelise küla poole kõmpima.

Jälle tundus Hallerile, et Rideri olekus oli midagi rohkemat kui lihtsalt viisakus, justkui ootaks ta, et Halleril peaks selle aja peale juba midagi viga olema. Tõele au andes – kõige parem tõesti polnud.

Haller kehtas õlgu ja ütles: „On parem olnud. Pärts palavikku vist pole. Põhimõtteliselt peaksin hakkama saama, siit on mingi kaksikümmend kilomeetrit minna... Pole kõige hullem.“

Pärast esimest viit kilomeetrit oli selge, et tegelikult oli Haller oma võimeid siiski üle hinnanud. Palavikku ei tõusnud, olid lihtsalt peapööritus, iiveldus ja süvenev jõuetus. Sellele lisandus meeletu janu: oli tunne, justkui võiks ta juua liitrite kaupa. Kõige krooniks lõi tal põhja alt ära. Kuidagimoodi komberdas ta eespool terendava puudesaluni ja varises sinna maha.

Haller ärkas keset ööd. Õhk oli karge, puude vahelt paistis pilvitu, tähti täis pikitud sametmust taevas. Peapööritus oli kadunud, süda polnud paha, janu ei vaevanud. Ja ükski metsloom polnud teda saagiks võtnud! Ta otsis välja kuvari ja avastas rõõmuga, et oli jõudnud levipiirkonda. Koju helistanud, kannatas ta end rahulikult sundides välja Allysoni loengu egoistliku käitumise teemadel. Jah, ta mõistab, mis mõju see lastele avaldab. Jah, ta saab aru, et kõik muretsevad end poolsurnuks. Jah, järgmisel korral annab ta varakult teada, kui ära sõidab. Jah, kõik on korras. Jah, homme jõuab ta koju.

Oli tõeline kergendus, et kodus oli kõik hästi. Haller piinles ja juurdles selle üle, kas oleks pidanud hoopis alarmi andma ja käskima naistel koos lastega ohutusse kohta pageda, oli juba peaaegu uuesti helistamas, aga otsustas, et ehk siiski asjad pole nii hullud. Kui Yasin tahab teda niimoodi vaigistada, siis kaevab vanamees tegelikult üksnes endale auku. Järgmiseks saatis Haller sõnumi oma ülemusele Charles Melville'ile: palun organiseerigu talle transport nendel ja nendel koordinaatidel.

Seejärel otsis Haller välja magamiskoti, laotas maha mati ja sättis end uuesti magama. Ta nägi unes oma kodumajapidamise tehismõistuse avatari Neirat, kes oli süntees Allysoni ja Keyrani parimatest joontest ja natuke isemoodi ninakas TM. Tema unenäos oli TM täiesti alasti, „nahk“ voogamas justkui elus metall, tema virtuaalset keha ei katnud ainuski ülearune koodirida. Unenäos olid veel tema naised ja Carina ja nad olid kuskil veekogu ääres, kus nad said juua nõrkemiseni ja vedeleda vees ning kuivatada end päikesepaistel. Selles kõiges oli

mingi amoraalne nauding – sellise koguse vee omamine, selle säärane raiskamine oli täiesti ennekuulmatu!

Uni polnud tükk aega nõnda hea olnud.

Toimetusse jõudis Haller kella üheteist paiku ja sammus kolleegide küsivaid pilke eirates joonelt ülemuse kabinetti.

„Mis jama sa siis seekord kokku oled keeranud?“ küsis hr Melville talle omase rahuga, osutades käega töölaua ees seisvatele mugavatele tugitoolidele.

Haller maandus vasakpoolsesse ja tajus jälle intensiivset higi ja rõskuse lehma, mis tema riietest pahvakuna levis; ta polnud vaevunud koju minema, et pesta ja riideid vahetada, vaid oli lasknud end otse toimetusse tuua. Kodus tuleb selle tõttu veel õiendamist tema prioriteetide teemal, aga see polnud hetkel oluline.

Peatoimetaja Charles Melville oli hallipäine suurt kasvu mees. Haller, kes ka ise polnud lühikeste killast, tundis end ülemuse kõrval seistes alati väikesena. Erinevalt paljudest keskealistest ja enamasti ülemõõdulistest kodanikest puudus härra Melville'i juures igasugune lodevus, vastupidi – ta jättis jõulise mulje, mida võimendasid veelgi nii sõnad kui liigutused. Ta oli ülikoolipäevil jalgpalli mänginud – brutaalne spordiala, millest Haller ei suutnud aru saada –, murdnud roideid, rangluid, käe- ja sõrmeluid ning pidi viimaks pärast tõsisemat põlvevigastust kahetsusega loobuma väljavaatest elukutseliseks sportlaseks saada. Loobumine tipptasemel spordist ei tähendanud aga loobumist igapäevastest treeningutest.

Haller rääkis lühidalt juhtunust. Härra Melville kuulas teda kordagi vahele segamata ja kui Haller lõpetas, tekkis ruumis mõtlik vaikus.

„Räägi mulle sellest Pharmatechist,“ katkestas härra Melville lõpuks vaikuse, noppides Halleri jutust ühe juhtlõnga välja.

Pharmatech LLC majandusaruannete väljaotsimine andmebaasist oli Hallerile maksuma läinud natuke krediiti. Igava nimesildi taga peitus väike, ei millegi huvitavaga silma torkav farmaatsiaettevõte.

„Tegelikult isegi mitte ravimitootja,“ kehtis Haller õlgu. „Nad on pühendunud uurimis- ja arendustööle, omavad paari patenti, ei tooda ise suuremas koguses midagi, teevad peamise käibe arendusteenuse müügist ja patenditasudest. Ja see käive pole eriti suur – vaata mis nurga alt tahes, majandusaruanne näitab pigem, et nad põletavad sihikindlalt investorite raha, mida on juba mitu ringi juurde antud.“

„Kus on asja konks?“ küsis härra Melville.

Pharmatechi omanikeks olid märgitud kaks suvalise nimega ettevõtet: Marina Investments LLC ja White Noise Capital LLC, mõlemad olid registreeritud Gildi orbitaalil, mitte Yellowstone'il. Gildi orbitaalid esindasid tükikest väljaspool valitsuste jurisdiktsiooni asuvat territooriumit, tähtede vahelise ruumi eikellegimaad, kus seadusi asendasid korporatsioonide sisekorraeskirjad ja omavahelised lepingud ja maksude asemel kehtisid teenuste ning kaupade hinnakirjad.

Ja Gild – noh, Gild oli Gild. Isegi kui leidis valitsusi, kes mõtisklesid selle üle, kuidas Gildi kontrollida, siis vaevalt leidis neid, kes mingeid tõsiseltvõetavaid plaane, veel vähem reaalseid

samme selles suunaks oleks teinud. Üldiselt sa väga ei vaidle sellega, kes sul mune peos hoiab. Ainus, mis suutis Võrgustikus pakkuda alternatiivi Gildi täielikule kontrollile ühendusteede üle, oli ussiurkevõrgustik, mida kasutasid Vabade Kaupmeeste Ühingu liikmed ja kõikvõimalikud seiklejad, kes ei tahtnud Gildi silma alla sattuda.

„Ja Marina Investmentsi ja White Noise Capitali omanikud?“ uuris härra Melville kannatlikult.

Riilifirmade ja fondide rägastikust koorus viimaks välja neli nime: Charles Lesauvage, Henri Drodeur, Lylou Pascal ja Dassault Systems SA. Perekonnad Lesauvage, Drodeur ja Pascal olid omakorda erinevaid teid pidi suurosanikud Dassault Systemsis. See Maa juurtega korporatsioon oli aga üks Gildi asutajaliikmetest. Ühesõnaga – Pharmatech LLC oli Gildi rakuke.

Gild oli seotud navigatsiooni ja logistikaga: portaalid, warpajamid, jõuväljad ja muud tehnoloogiad, mis tegid võimalikuks tähtedevahelise liikluse. Millest siis korraka huvi ühe vähetähtsa koloniaalmaailma farmaatsiaettevõtte vastu? Pealegi vähetulusa? Miks peaks Gild olema huvitatud Harjale minevate sõdurite vaksineerimisest?

„Miski selle kõige juures ei klapi,“ sõnas Haller. „Lugupeetud City ärihail poleks põhjust korraldada ühe ajakirjaniku röövimist ega osaleda isiklikult tema piinamises, kui asi poleks äärmiselt tõsine.“

„Sa mõtled, et kogu see veedefitsiit ja must turg on valitsuse enda tekitatud?“ Härra Melville kasutas küsimuse ja väite vahepealset tooni.

Haller noogutas mõtlikult.

„See Rider, kes mu sealt ülevalt alla toimetab, ütles, et neil on vett rohkem, kui me ära tarbida jaksaksime,“ sõnas ta. „Et neil on sisuliselt kogu maailma vesi käepärast. Pole ainult kellelegi anda. Kujutate ette!? Meie siin kuivame ja peame piiskade eest hingehinda maksma, igat sorti mitu ringi taaskasutama, seal seisa lihtsalt lageda taeva all ja tee suu lahti... Olgu – ma pole tõesti kindel, et ma sellises vettinud urkas elada tahaks, aga mis peamine – neil on vett nagu liiva kõrbes!“

„Aga...?“ urgitses härra Melville edasi.

„Mind häirib kuskil kuklas tiksuv mõte, et mis häda on Gildil meie veedefitsiidi asja torkida,“ märkis Haller käsi laiutades. „Gild ei mõtle ühe lokaalse majandushälbe piires. Võimalik majanduslik kasu, mida siit ammutada, on nende mastaape arvestades tühine. See on tühine isegi Dassault Systemsi mõõtkavas. Ma ei tea – võib-olla pakuvad neile huvi haigused, mis on Harjal levinud? Aga need pole isegi meile siin lauskmaal ohtlikud, rääkimata nende levikust Võrgustikus, mis teoorias võimaldaks vaktsiinide pealt teenida. Pealegi pole ma sugugi kindel, kui tõsised need tõved seal ikkagi on... Mul endalgi lõi korraks põhja alt ära, aga täna pole enam häda midagi.“

„Mine näita end arstile!“ ütles härra Melville natuke tõredalt. „Pole vaja, et sa siin ringi joostes mingeid pisikuid levitad!“

„Saab tehtud, boss... härra Melville, söör,“ noogutas Haller. See oli tal niikuinii kavas.

„Sul pole ju ühtegi tõendit, et Karwan Yasin sind röövis ja... ee... piinas?“ küsis härra Melville.

„Andke mulle paar päeva veel, härra Melville,“ ütles Haller tõustes. „Siis on midagi olemas.“

„Üks päev,“ ütles härra Melville. „Noh – arvestades, et tänasest on juba pool läinud, siis hea küll – saad poolteist päeva. Homme õhtuks olgu midagi olemas!“

Haller polnud ülemusele maininud e-kirja, millest sündmused hargnema hakkasid.

„Tule kell 2000 „Pint Ya Pia“ kõrtsi. Telli endale kell 2004 pint apelsinimahla ja ma räägin sulle veebaasidest.“

Toimetuse infotehnoloog oli Hallerile õpetanud, kuidas e-kirjasid elementaarsel tasemel jälitada. Aga peale asukohata kontaktnumbri, mis oli nüüd välja lülitatud, ei saanud ta midagi. Ilmselt oli kiri saadetud üksnes selleks otstarbeks soetatud lihtsa komlink seadmega.

„Pint Ya Pia“ kõrts oli ühes Yellowstone´i vaesemas linnaosas, kus tänavad olid kitsukesed ja majad kõrgusid taevani. Need nägid välja kui improviseeritud kaltsuvaibad, mille kudumine on erinevates etappides pooleli jäänud. Vastavalt vajadusele kõpitseti neid pidevalt edasi, aga sellele vaatamata varises mõni taoline omaloominguline koloss aeg-ajalt kokku ja siis oli see vaja uuesti püsti upitada. Haller kujutles, et kui aastate jooksul seda linnaosa pildistada ja siis kaadrid kiirkorras silme eest läbi lasta, pulseeriks või tõmbleks see lakkamatult soontes tuikavast elust või surmakrampidest, kuidas keegi seda tõlgendada võtaks.

Kõrtsi suahiilikeelne nimi viitas piirkonna kunagistele esmaasukatele, kellest polnud tänaseks enam muud mälestust kui tänavate ja piirkonnas toimetavate äride nimed.

Haller saabus kõrtsi juurde mõned minutid enne kella kaheksat. Ta ootas kannatlikult teisel pool tänavat, tuiates edasi-tagasi puuviljaleti ääres ja ostis lõpuks müüja pealekäimisel ühe pooltoore nektariini. Ettenähtud kellaajal sisenes ta kõrtsi, mis oli rahvast täis; ühes nurgas mängis kolmeliikmeline bänd ning põrand väikese lava ja laudade vahel oli täis tantsijaid. Madala laega sopilist ruumi täitsid hääled, õhk oli paks määratlemata lõhnadest. Haller laveeris laudade ja inimeste vahelt läbi letini, vaatas kella ja jäi oma järjekorda ootama.

Napilt enne kirjas antud kellaiega jõudis ta teenindajani ja tellis pindi apelsinimahla.

„Jääga või ilma?“ küsis teenindaja külmikust mahlapakki võttes.

„Ilma!“ otsustas Haller.

Mahl maksis vähemalt kolm korda rohkem kui sama kogus mistahes õlut. Noormees asetas klaasi kolksuga Halleri ette ja enne kui sellest lahti lasta, osutas peaga vasemale, kus leti lõpus istus varjus üks tume kogu ja segas suures kruusis mingit kuuma jooki.

„See vend ütles, et ta ootab siin tüüpi, kes tuleb kõrtsist pinti apelsinimahla küsima,“ ütles ta Hallerile. „Kas te tunnete teda või lasen turval ta tänavale tõsta?“ Ta vaatas Hallerile silma. „Ja kui juba järele mõelda, siis võib-olla ka teid...?“

Haller tõmbas klaasi rahulikult enda poole. Noormees leti taga lasi lahti.

„Jah, ma tulin temaga kohtuma,“ ütles Haller.

Vaatamata asjaolule, et ta oli ajakirjanikuna töötades lugematuid kordi pidanud erinevates kohtades anonüümsete ja vähem anonüümsete allikatega kohtuma, tundis Haller kerget ärevust: hämaras getokõrtsis istuv võõras teadis, mis Halleril parasjagu käsil oli. See tähendas Halleri meelest, et tegemist oli kas eriteenistuse agendi või erasektori heaks töötava klaarijaga, kelle ülesandeks oli kõikvõimalike jamade ennetamine ja tagajärgede likvideerimine. Haller ei igatsenud omal nahal kogeda ei ennetamist ega likvideerimist.

„Jõudu!“ ütles Haller baaripukile istudes. Ta jättis enda ja tõmmu jumega võõra vahele tühja

koha.

„Tarvis,“ noogutas võõras. Ta asetas letile Halleri mahla täis õlleklaasi kõrvale väikese plugina. „Lihtsalt et oleks selge – ei mingit salvestamist, eks ole? Räägime mitteametlikult... Minu nimi on Hakar Bashur.“

Nimi kõlas tuttavalt. Haller vaatas võõrast teraselt. Tumedates loki juustes oli halle salkusid. Lõuga ja põski kattis habemetüügas. Riietus oli Bashuril lihtne, aga laitmatult korras, puudusid märgid kulumisest, ei mingit mustust. Huvitav, kas tal võis selle hõlsti all olla varjatud relv? Haller ise ei kandnud kaasas enam kui taskunuga ja väikest pihustiballooni. Ta oskas relvi kasutada, kuid eelistas seda mitte teha. Tõenäosus oli piisavalt suur, et vastaspoolel võis olla midagi suuremat ja tõhusamat ning kui ise näida piisavalt ohutu, siis ehk ei tekki ka teisel poolel tahtmist püssiga vehkida?

„Hmm... Ega ometi mitte see vandenõuteoreetik?“ küsis Haller ääri-veeri.

Bashur muigas.

„Seesama, üks ja ainus – Hakar Bashur *aka*, Millest-Valitsus-Sulle-Ei-Räägi,“ ütles ta ja tegi Halleri suunas kerge noogutuse.

Haller tõstis klaasi: „Ei saa märkimata jätta siin peituvat ironiat – alternatiivsete faktide ja peavoolu-uudiste portaali kohtumine hämaras kõrtsinurgas. Teie terviseks härra Bashur, et seda va fantaasiat ikka jaguks!“

Nad jõid.

„Ma kuulan,“ ütles Haller klaasi letile asetades.

„Veebaas nr 3,“ ütles Bashur. „Ilmselt teate juba isegi, et valitsus saatis sinna üles sõjaväe. Mul on seal üleval kontakte. Ma võiksin korraldada teile kohtumise inimesega, kes elab Veebaasis nr 3, või nagu nad seda ise nimetavad – Tehisjärvel.“

„Mis kasu teil sellest on?“ küsis Haller. Keegi ei anna head lugu ära niisama.

Bashur kehitas õlgu.

„Otseselt ei mingit. Aga kuulge – kui mängus on valitsus...“

„Et kui teie sellest oma blogis räägite, siis valdav enamik peab seda pooletoobiseks sonimiseks?“ muigas Haller. „Raske on inimestele midagi ette heita, kui suur osa vandenõuteoreetikuid ajab – vabandage väljendust – haige nahkhiire möla.“

„Aga mõnikord paneme ka täppi!“ katkestas Bashur teda. „Ja nendelgi kordadel lõikab lõpuks kasu peavoolumeedia, kes oma lood avalikkuse ette toob ja meiesuguste rolliks on parimal juhul olla „anonüümsust palunud allikas“.“ Ta lõi käega. „Aga see pole oluline. Pange tähele, mis ma teile ütlen: suuremat sorti jama on tulekul. Mina teie asemel pakiksin oma naised, lapsed ja elutähtsad asjad kokku ning pühiksin City tolmu jalgadelt.“

„Miks?“ imestas Haller.

„Mina igatahes kavatsen seda teha,“ teatas Bashur küsimust eirates. „Ma muidugi kahtlen, et teie minu soovitusi kuulda võtate, aga vähemalt saate pärast kirja panna, et teid hoiatati. Et *anonüümsust palunud allikas* andis teile teada, et jama on tulekul.“

„Mis sorti jama te silmas peate?“ küsis Haller uuesti.

„Öelge mulle, miks peaks Gild end siduma Pharmathechi-taolise mikroskoopilise ettevõttega?“ küsis Bashur vastu. „Oh, jätke see imestuse teesklemine – ma tean, et te uurisite nende tausta. Pole oluline, kuidas, mul on oma meetodid... Isegi siin, Yellowstone´il, pole

Pharmatechi arendustel ju perspektiivi.“

„Sest Harjal levinud haigused ei kimbuta lauskmaal ja kõrbes elavaid inimesi,“ nõustus Haller. Ta oli natuke, õige natuke häiritud asjaolust, et see, milleni tema oli jõudnud käänulisi teid pidi, kasutades kontakte sõjaväes ja tehes kalli raha eesti tundide kaupa uurimistööd, oli teada ka Bashuri-sugusele tüübile.

„Just!“ Bashur naeratas võidukalt ja tõstis nimetissõrme. „Esiteks puudub Pharmatechi ja Gildi tegevuses igasugune majanduslik loogika. Või ütleme, et *pealtnäha* puudub. Võib-olla on probleem selles, et me vaatame liiga kitsast pilti! Gild aga on konglomeraat, mis ajab haarmeid laiali tähtedevahelises ruumis. Nende käes on kõige laiaulatuslikum portaalide võrgustik, nad koondavad enamikku warptehnoogia arendajaid. Aga warptehnooloogial on muidugi piirid ja edulugusid on vaid napilt rohkem kui läbikukkumisi, sest krüogeenika tammub jätkuvalt seal, kus ta sajandeid on olnud – pikemal külmaunel kasvab túsistuste risk ja tõsidus eksponentsiaalselt. Ehk siis ka seda ei saa massiliselt kasutada. Praegu toimub kolonisatsioon valdavalt läbi ussiurkevõrgustiku ja noh, see on selline – ütleme – suhteliselt kontrollimatu protsess.“

Bashur võttis hõlma alt välja õhukese mapi ja laotas nende ette letile mõned fotod.

Väljatrükkide all olid kuupäevad ja muud metaandmed.

Bashur asetas näpu ühele fotole. Sellel oli kaks meest, üks seljaga kaamera poole, teise nägu oli hästi fookuses.

„Kuupäevast näete, et see on tehtud ligikaudu seitsekümmend aastat tagasi. Üks väheseid tõendeid, et Harjalt pärit *vihmarahva* esindaja on käinud vihmapiiril tasandiku inimestega kohtumas. See tüüp, kes on seljaga kaamera poole on muide Narendra Yasin... Jah – sellesama Karwan Yasini vanaisa.“ Bashur näitas järgmist fotot, kirja järgi sama kuupäev, sama kohtumine, kuid nüüd oli seljaga kaamera poole olnud mees näha eestpoolt.

Tundus tõesti olevat vana Narendra Yasin. Küllalt sarnane oma tütrepojale, kes nüüd tema loodud veemajandusimpeeriumi valitses. Kui Halleri mälu teda ei petnud, siis oli Yasinite perekond jõukuselt Yellowstone´is kui mitte esimese viie seas, siis esikümnes kindlasti.

„Vana Yasin pole üldse oluline,“ ütles Bashur ja asetas Halleri ette järgmised pildid. Ühel neist oli Karwan Yasin ja teisel tema ema Mandeep Yasin. „Jep – mõlemad kohtuvad – ja pange nüüd tähele – *sama* tegelasega ülevalt Harjalt,“ ütles Bashur Hallerile silma vaadates.

„See võib vabalt olla fototöötlus,“ ütles Haller. „Või on see tüüp lihtsalt sarnane tollega, kes kohtus vana Yasini ja tema tütreaga.“

Bashur kehitas õlgu.

„Võib... Aga ei ole! Uskuge või ärge uskuge – oma asi. Aga... siin on näotuvastustarkvara analüüs mõlema foto kohta,“ jätkas Bashur ja asetas fotode peale järgmise väljatrüki. „99,999% sama isik.“

„Te proovite mind kõigest väest veenda, et see tegelane on mingi eriti pikaealine,“ ütles Haller. „Miks see oluline on? Ja kuidas see portaalivõrgustiku, warpimise või krüogeenikaga seotud on?“

Bashur mühatas.

„Mõelge ise – kui Gild suudaks välja mõelda tehnoloogia, mis muudaks inimesed vastupidavamaks krüoune túsistuste suhtes? Mis siis, kui mõni valitsus seda teeb? Inimkond on pea kõik uued leiutised suutnud relvadeks muuta. Kui nüüd kellelgi oleks võimalik Gildist ja

ussiurgetest sõltumatult liigutada vägesid, ilma et sõdurid süldiks muutuksid...“

Halleri jaoks kõlas see juba liiga paranoiliselt.

Küllap paistis see ka tema näoilme, sest Bashur muutis teemat ja tegi pakkumise: „Äkki tahate ise vihmarahvaga kohtuda? Eks sealt vaatate, kuidas edasi toimetate.“

Haller noogutas. Kui mitte muud, siis vähemalt saab ajakirjanik temas rahulikult teha linnukese lahtrisse, kus on kirjas, et tuleb kontrollida kõiki juhtlõngasid.

„Mulle sobib,“ ütles Haller. „Kuidas ma nendega ühendust saan?“

„Teie ei saagi,“ vastas Bashur tõustes. „Ma kontakteerun teiega ise!“ Ta korjas paberid kokku ja toppis hõlma alla tagasi.

Haller saatis teda pilguga, jõi siis apelsinimahla lõpuni ja väljus kõrtsist.

Siis helistata ühele *vahendajatest*. Need olid inimesed, kes teadsid alati, kus keegi City koorekihist viibib, viisid vajadusel inimesi omavahel kokku, korraldasid pidusid ja teenete osutamist ning lahendasid vajadusel probleeme. Seekord jäi ta paraku teene võlgu, kuid pool tundi hiljem teadis ta täpselt, kust leida Karwan Yasinit. Paraku tähendas vanamehe leidmine, et ta ei jõudnud koju, vaid lõpetas Harjal asuva majakese keldris keti otsas rippudes.

Tagantjärele seda meenutades hakkas üks asi Bashuri fotode juures Hallerit häirima – mees, keda vandenõuteoreetik oli nimetanud vihmarahva esindajaks. Bashur oligi esimene, kelle suust ta oli kuulnud väljendit, mida Rider kasutas Harjal elavate inimeste kohta... Ja korraga teadis Haller, mis teda Bashuri fotode juures vaevas. Yasinite kohtumised olid toimunud Rideriga!

Haller kaalutles, kas minna arsti juurde või lükata see edasi ja minna koju. Hetkel polnud enesetundel ju vigagi, kui väsimus välja arvata. Samas oli härra Melville'i reaktsioon – pole vaja, et ta siin mingeid pisikuid levitab – teda mõtlema pannud. Kodus oli seda veel vähem vaja. Kui ta ikkagi oli Harjal-käigu jooksul kõhulahtisusest midagi püsivamat külge korjanud, siis pole mõistlik seda koju viia.

Haller saatis Allysonile ja Keyranile lühikese sõnumi, tellis takso ja lasi end lähimasse haiglasse sõidutada. Sõidu ajal ignoreeris ta nii Allysoni helistamist kui emotsionaalseid sõnumeid. Kõige sellega jõuab hiljem tegeleda, näost-näkku rääkida.

Hallerile näis, et vastuvõtus kulus tema isikuandmete töötlemisele veidi rohkem aega kui normaalne oleks, aga küllap võis selle väsimuse ja kannatamatuse arvele kirjutada. Vastuvõtt suunati Haller edasi erakorralise meditsiini osakonda, kus nooruke resident kuulab ära tema lakoonilised selgitused, mis põhjusel ta nende poole pöördus, kõhkles natuke ja leidis siis, et ilmselt on vaja täisanalüüsi jaoks võtta kaks vereproovi ning andis lisaks veel topsti, kuhu käskis urineerida. Tunnike hiljem oli Halleril vastus käes – kiiranalüüside kohaselt polevat tal häda midagi ja põhjalikumad analüüsid võtavad aega – need saab järgmisel hommikul. Noh, asi seegi, mõtles Haller. Aeg lõpuks ometi koju minna!

„See härra soovib teiega vestelda, härra Haller-Dewan,“ teatas aga resident talle lõpetuseks ja osutas lühikest kasvu kiilaspäisele päikesest põlenud näoga keskealisele mehele, kes seisis mõned meetrid eemal ja ootas kannatlikult.

„Inspektor Nikolay Gurei,“ tutvustas lühike tegelane ennast, välgutades korraks töötõendit. „Tulge kaasa, härra Haller-Dewan!“ Inspektor viipas ukse poole.

Haller tõusis lamamisasemelt ja tõmbas ülekuue selga tagasi.

„Mis toimub?“ küsis ta inspektor Gureilt. Nooruke resident heitis talle kõõrdpilgu ja hiilis vaikselt minema.

„Räägime jaoskonnas,“ vastas Gurei napilt.

„Milles mind süüdistatakse?“ nõudis Haller.

„Keegi ei süüdista teid milleski.“

„Kui mind milleski ei süüdistata, siis ma pigem eelistaksin koju minna.“ Haller püüdis olla rahulik ja resoluutne.

Inspektor Gurei muigas.

„Pole hullu, härra Haller-Dewan, küllap jõuate sinnagi.“

Haller ohkas.

„Olgu, eks lähme siis...“

Suur eraldusmärkideta transporter ootas neid haigla parklas. Inspektor Gurei avas Hallerile küljeukse ja viipas masina tumedasse sisemusse. *Vähemalt ei tõmmata seekord mulle kotti pähe*, mõtles Haller hapult ja ronis masinasse. Ilmselt jõuab seda ka hiljem teha...

Inspektor Gurei istus tema vastu, seljaga sõidusuunas. Juht pani vilkurid tööle ja kihutas kaasliiklejaid eirates kesklinna politseijaoskonda.

Kohale jõudnud, juhatas inspektor Gurei Halleri väikesesse heledaks vööbatud ruumi, mis tundus liiga eredalt valgustatud ja milles sisustuseks olid kaks tooli ning laud nende vahel. Ainult üks uks, ei ühtegi akent. Haller istus ohtes ja otsustas rahulikult välja kannatada kõik, mis teda siin ootas.

„Kas ma saaksin vett, palun?“ küsis ta.

Gurei noogutas: „Ikka saab!“, aga ei teinud ühtegi liigutust.

„Arvestage, et meie vestlus salvestatakse, härra Haller-Dewan,“ alustas ta hoopis. Ta puudutas kergelt lauaplaadi üht nurka ja laua pind tema ees elustus. „Palun kinnitage toimiku jaoks enda nimi, id-kood, elu- ja töökoht.“

Haller loetles küsitud andmed ja jälgis, kuidas ülekuulamise protokoll täienes tema esitatud infoga.

„Palun öelge, kus te olite 27. augusti kella 1500st kuni 29. augusti kella 1200ni?“ jätkas Gurei.

„Tegin tööd,“ ütles Haller. See oli täpselt niisuguse olukorra jaoks sisse harjutatud standardvastus, mis ei sisaldanud mingit konkreetset informatsiooni. Töö tegemine tähendas ajakirjaniku puhul, et ta võis viibida kus tahes. Haller oli näiteks veetnud mingi osa sellest õhtupoolikust teadvusetuna sõiduvahendis, mis toimetas teda Harjal asuvasse majakesse...

„Ma ei küsinud, millega te tegelesite, härra Haller-Dewan,“ ütles Gurei. „Ma küsisin, kus te olite.“

„Ja mina vastasin, et ma tegin tööd,“ kordas Haller. „Vaadake, allikakaitse on ajakirjaniku töös äärmiselt oluline ja kui ma teile ütlen, kus ma viibisin, siis...“ Ta kehitas õlgu ja jättis lause lõpetamata.

Gurei toksis sõrmedega lauaplaadil ja kuvas Hallerile videopildi, millelt oli näha, kuidas ta ületas tänavat, et minna „Pint Ya Pia“ kõrtsi.

„Noh – nagu näha, siis te juba teate, kus ma olin,“ ütles Haller. „Ja ilmselt teate ka, et ma jõin seal pindi apelsinimahla. Ilma jääta. Kas selleks oli vaja mind siia tuua?“

Videopilt muutus: tänavavaate asemele jäi üksnes hallikirju „müra“.

„Me võiksime muidugi vaadata veel tervet rida salvestisi lähiümbrusest, aga see raiskaks vaid aega – vahemikus kella 2000st kuni 2300ni on need kõik samamoodi kustutatud,“ ütles Gurei rahulikult. „Ehk siis minu küsimus on jätkuvalt sama – kus te viibisite, härra Haller-Dewan?“

„Üks kahest,“ ütles Haller. „Ma kas tõusen püsti ja jalutan siit minema, sest see pole ju *ametlikult* ülekuulamine – me ainult *vestleme*, kas pole? –, või siis esitate te mulle mingi süüdistuse ja sel juhul ei ütle ma enam kõssugi ilma advokaadi juuresolekuta.“

„Kas teil on isiklik advokaat või soovite, et me määrame teile riikliku kaitsja?“ küsis Gurei naeratades.

„Loomulikult on mul...“ alustas Haller, kuid jäi siis vait ja küsis pärast pausi: „Milles te mind siis süüdistate?“

„Ei milleski, härra Haller-Dewan,“ vangutas Gurei pead. „Veel ei süüdistata. Meil on käsil kadunud isiku otsing ja teie olete asjaga seotud.“

„Kes on kadunud?“ küsis Haller, kahtlustades endamisi, et teab vastust juba niigi.

„Karwan Yasin,“ ütles Gurei. „Teate teda?“

„Loomulikult ma tean, kes on Karwan Yasin,“ ütles Haller teeseldud ükskõiksusega. Kas oli võimalik, et vanamees andis närvinuia löögi tagajärjel ikkagi otsad? Kas teda ootab ees mõrvasüüdistus? Kuidas on tal võimalik tõendada, et hoopis tema oli ohver? „Ma poleks väärt ajakirjaniku ametinime, kui ma ei teaks, kes ta on.“

Gurei noogutas ja kuvas Hallerile järjekordse ülesvõtte: Haller sisenemas klubisse, kus tal oli olnud põgus kohtumine Yasiniga.

„Tuleb välja, härra Haller-Dewan, et te olite üks viimaseid inimesi, kes teda nägi,“ sõnas Gurei. „Ja enne kui te hakkate rääkima sellest, kuidas te sattusite sinna klubisse juhuslikult ja ei kohtunud seal üldse Karwan Yasiniga, siis meil on pealtnägijate ütlused, mis asetavad teid sündmuskohale.“

„Ja lubage ma mõistatan – loomulikult on salvestised sellest, kuidas ma sealt klubist lahkun ja härra Yasin on ilusasti elu ja tervise juures, kustutatud?“ torkas Haller sarkastiliselt vastu. „Kuulge – ma teen lugu veevarustusest. Yasinile kuulub suurim tükk sellest ärist. Loomulikult tahtsin ma temaga vestelda. Tema minuga mitte. Lisaks oli mul veel mõni kohtumine ja väike nii-öelda ekskursion, et koguda andmeid loo jaoks. Lõppkokkuvõtteks on meil siin vaba maa – igaüks võib tulla ja minna, kuidas soovib. Ma ei pea politseile oma käikudest aru andma!“

Inspektor Gurei vangutas pead ja kuvas Hallerile andmefaili.

Halleri süda spurtis kiiremale käigule. See oli tema „hädaabikõne“ päästeametile: isikuandmed, kasutatud sõiduk, asukoha koordinaadid.

„Mõelge hoolikalt järele, mida te järgmiseks ütlete, härra Haller-Dewan,“ noogutas inspektor Gurei.

„Nagu ma juba ütlesin – ma käisin nii-öelda ekskursionil...“ vastas Haller.

„Harjal?“ küsis Gurei. „Ja selle järgi siin sattusite mingisse jamasse ja pidite kasutama hädaabiprotokolliga transporteri kasutamiseks. Mis teie juhiga juhtus? Ja enne kui te jälle mingit jama hakkate ajama – me teame, et teil pole transporteri juhiluba, üksnes maasturi load.“

„Ma sooviksin nüüd oma advokaadile helistada,“ ütles Haller vaikselt.

„Transporter, millelt tuli hädaabisignaal teie andmetega, kuulub ühele Karwan Yasini ettevõttele,“ lõi Gurei järjekordse naela Halleri kirstukaande.

„Ma tahan advokaati,“ ütles Haller uuesti. Ta vaatas inspektor Gureile silma ja ootas, et järgmiseks näidata talle pilte alla kukkunud transporterist, kuskil mäenõlval asuvast majakesest ja surnud Yasinist.

„Mis transporterist sai?“ küsis Gurei. „Selle transponder on välja lülitatud ja viimases asukohas seda polnud...“

Või nii, mõtles Haller, kuid ei öelnud midagi.

Gurei näitas talle nüüd tõesti pilte majast.

„Mis koht see niisugune on?“ küsis ta. „Meie inimesed käisid seal täna hommikul... Pole seal hingelistki, seal pole üldse mitte midagi. Teie hädakutsung tuli sellest majast...“

Haller vaatas pilti majast ja siis uuesti Gureile otsa.

„Ma teen lugu veevarustusest,“ ütles ta. „Mul oli kohtumine hr Yasiniga. Käisin Harjal andmeid kogumas. Oma allikaid ma teile ei avalda ja advokaadi juuresolekuta ma rohkem ei räägi. Milles mind süüdistatakse?“

„Olgu siis nii,“ sõnas Gurei ja tõusis. „Hoidke enda link avatuna, härra Haller-Dewan ja ärge rohkem „ekskursioonidele“ minge. Me võtame teiega paari päeva jooksul ühendust ja räägime uuesti.“

„Psst!“

Haller avas silmad. Kell oli 0600. Aeg ärgata. Ta lükkas kerge teki kõrvale ja tõstis jalad jahedale põrandale.

„Hommikust, Haller!“ sosistas Neira.

Haller tõstis pilgu. „Mida p...!?“ pahvatas ta avatarile. See seisis tema ees täies pikkuses. Alasti. Haller pidi tõdema, et see oli neetult seksikas nägemus, just nagu tema unenäos eelmisel ööl...

Jeerum – alles eelmisel ööl oli ta olnud kuskil eelmäestikus põõsa all, hing niidiga kaelas. Ja enne seda oli olnud piinakamber ja transporteriõnnetus. Ja nüüd oli Yasin kadunud ja politsei kahtlustas teda. Haller ohkas ja mõtles Neirat vaadates, et polnud ilmselt parim mõte anda avatarile võimalus sünteesida välimus tema naiste järgi. Aga Allyson oli olnud selles suhtes järeleandmatu, see oli üks tema veidrustest, mida Haller lõpuni mõista ei suutnud. Keyran seevastu ei hoolinud kuigivõrd ja tegelikult polnud tal teise naisena ka suuremat sõnaõigust. Veel mitte.

Avatar Neira muigas kavalalt ja tegi uuesti: „Psst! Ei ole tarvis Keyranit äratada...“

Keyran magas vaikselt nohinal siinsamas, praegu oli tema kuu.

Allyson ja Keyran ei üritanud tavaliselt nina väga sügavale tema asjadesse toppida. Neil oli mõlemal oma elu ka olemas, perekond oli pigem nende kolme omavaheline meeskonnatöö. Aga eelmisel õhtul naised ta tavapärase lakooniliste kommentaaridega ei leppinud.

Haller silus oma sagris juukseid ja ringutas liigeste naksudes, silmitsedes väljakutsuvas poosis seisvat avatari. Avatari, kes oskab norida! Nojah, lõppeks olid nende programmid juba ammu niivõrd keerulised, et eneseteadvuse piir võis juba ammu ületatud olla.

Keyran pööras end tema poole, paljastades jalad ja öla. Pikad juuksed katsid ta nägu. Ta magas edasi.

„Keskendu parem hommikusöögile ja kohvile!“ ütles Haller vaikselt Neirale.

Avatar muigas ja lahkus õhku haihtudes ruumist.

Haller istus voodiserval edasi ja silmitses Keyranit. Neil oli olnud pikk õhtu. Alustuseks kolmekesi, koos Allysoniga, kes küll mõne aja pärast taktitundeliselt teise magamistuppa tõmbus, sest see oli ju ikkagi Keyrani kuu.

Olgu – Haller tõstis mõttes need teemad kõrvale ja ajas end jalule. Uus päev ja uued teod. Ta pidi täna veel uurima ja analüüsima ja midagi kokku kirjutama. Hädasti oleks vaja Bashuriga kokku saada. Vandenõuteoretik oli lubanud korraldada kohtumise vihmarahvaga. Kas just Rideriga, aga vähemalt kellegagi. Eelmisel pärastlõunal, kui Haller oli juba linnas tagasi, polnud Bashurilt tulnud ühtegi sõnumit.

Haller suundus vaikselt tualetti ja seejärel kööki. Kohv oli valmis, võileib ootel, Neira oli kahandanud end paarikümne sentimeetriseks elavhõbedana veiklevaks kujukeseks ja istus jalgu kõigutades riuliserval. Nüüd meenutas ta pigem väikest haldjat kui seksijumalannat.

„Tänu!“ ütles Haller kohvitassi kätte võttes ja kuvas lauale küünarnuki juurde sõnumirakenduse.

„On rõõm olla teie teenistuses, härra!“ teatas Neira.

Bashurilt polnud jätkuvalt midagi. Polnud üldse midagi olulist. Õnneks ka mitte inspektor Gureilt. Hakkas silma kiri Hedyeh Shaheenianilt: „*Tähh, Haller! Su nõuanded olid väärtuslikud nagu ikka.*“

Hedy oli kahekümne viiene, vaevalt aasta eest kooli lõpetanud ajakirjanikuhakatis. Mingi nipiga oli ta suutnud veenda koduseid, põhjas kõrbe piirimail elavaid poolenisti hõimutavasid järgivaid vanemaid, et tema kui suurpere noorim võsu võib küll minna suurde linna õnne otsima – vabandust, õppima! – selle asemel, et mõne ringirändava beduiinkarjuse haaremit täiendada. Mõned päevad tagasi olid nad vahetanud mõtteid teemal, kuidas kõige paremini kajastada kanepi legaliseerimise ümber toimuvat avalikku debatti, millest ühe osana pidid Citys toimuma meelevaldused.

„Ja sina pead sellest kirjutama?“ oli Haller imestanud.

„Ega's ma sinna mu'du läheks, kui ei peaks... Või kui tõesti, siis ehk nende ürituse eest võitlema!“ oli Hedy naernud. „Ma tõesti ei näe põhjust, miks inimesed ei võiks rahus kanepit teha ja õnnelikud olla. Valitsus võiks vajadusel sellelt maksu korjata ja lõppeks saaksid kõik tegel'da millegi hoopis olulisemaga kui lehetossajate kimbutamine.“

„Nagu näiteks veevarustuse parandamine?“ tähendas Haller.

Hedy oli käsi laiutanud – just nimelt!

„Kas sa töötad hetkel selle kallal?“ küsis ta. „Veevarustus...?“

Ei – sellelhetkel Haller veel ei töötanud veevarustuse kallal...

Hallerile meeldis Hedy suhtumine. Toimetuses töötatud aastate jooksul oli ta näinud mõndagi äsja koolipingist tulnud ajakirjanikuhakatist, kes oli enese meelest õudselt tark ja teadis kõike sellest, kuidas *õiget* ajakirjandust teha. Nad arutasid mõne minuti, kuidas kajastada objektiivselt, aga ja samas ka atraktiivselt.

Ta võttis infoportaali lahti – Hedy lugu oligi ilusti olemas, kuid ta ei jäänud seda lugema, vaid kammis selle asemel kiire pilguga uudiseid: kadunud Yasini kohta polnud midagi. Loomulik reaktsioon perekonna ja firma poolt – minimeerida võimalike skandaalide kartuses meediakajastust. Kohvi rüübates ja võileiba süües vaatas Haller nüüd üle Hedy loo. Kõik oli kenasti tipp-topp. Võibolla isegi liiga kenasti, natuke nurgelisust ja teravust oleks ära kulunud, provokatiivsust võib-olla...? Ta kribas Hedyle paar rida, püüdes olla tunnustav, julgustav ja samas mitte patroneeriv.

Sellega ühele poole saanud, otsustas Haller, et töötab täna kodus. Äsja läbielatud sündmused andsid talle päris hea vabanduse. Koduste heameel, mis sellele lisandus, oli täiendav bonus. Ta ei suutnud kiusatusele vastu panna ja uuris ametlikke kanaleid pidi, kas tal oleks võimalik saada härra Karwan Yasinilt intervjuud ja sai keerutava vastuse, mis koosnes tüüpilisest pressiesindaja jutuvadast, et intervjuu juhtivale infoportaalile oleks härra Yasinile suur au, kuid paraku ei võimalda tema tihe graafik isiklikult kohtuda, kas härra ajakirjanik oleks nii lahke ja saadaks küsimused kirjalikult ja nii edasi.

Haller kontakteerus taas tuttava vahendajaga ja palus sellel uurida, kus härra Yasin võiks asuda. Naine, kes oli talle paar päeva tagasi ärimehe asukoha välja nuuskinud veerand tunniga, helistas nüüd tagasi alles kolme tunni pärast ning vabandas ette ja taha, et seekord ei suuda ta tellimust täita. Ta läks isegi niikaugemale, et tühistas Halleri eelmisest korrast võlgu oleva teene. Asjaolu, mis tegi Halleri natuke rahutuks, vahendajad reeglina nii ei tee.

Haller andis talle Hakar Bashuri nime.

„Mul on vaja selle vennaga kontakti saada. Kui tema leiad, siis võid ikka arvestada, et olen sulle teene võlgu.“

„Ma ei tea, mis jamasse sa segatud oled, Haller,“ ütles vahendaja õhtul uuesti helistades. Tema hääles oli tajutav, suurivaevu kontrolli all hoitav pinge. „Ühe päevaga kaks inimest, keda ma ei suuda leida... See ei ole normaalne! Ehk siis me oleme ikkagi tasa. Helista mulle teinekord millegi normaalsemaga, eks!?“

„Hei – võta nüüd asja natuke rahulikumalt!“ ütles Haller. „Ega see maailmalõpp ole, kui...“ Haller jäi vait, taibates, et vahendaja oli juba kõne lõpetanud ja ta rääkis omaette. Haller helistas talle tagasi, kuid number oli juba välja lülitatud. See ei olnud hea märk.

Võib-olla oleks mõistlikum see kõik sinnapaika jätta ja mõnda aega üldse madalat profiili hoida? Äkki kihutas ta täiel kiirusel mingi tundmatu kuristiku suunas, kust tuleks eemale hoida?

Ta võttis uuesti ette märkmed, luges neid, tegi täiendusi ja kirjutas üles terve hulga küsimusi. On neis fragmentides mingi loogika, moodustavad need suurema pildi? Ajakirjanik temas ei andnud rahu – siin oli lugu, mis vajas jutustamist ja tal oli vaja midagi kokku kirjutada, midagi piisavalt head, et ülemus võimaldaks tal asjaga edasi tegeleda. Esialgu tuli piirduda kuivavõitu aruandega, millele õige veidi lisasid vürtsi spekulatiivsed vihjed veevarustusbaasis valitseva korralageduse teemal, mis võis tingida sõjaväe sekkumise.

Päeva teises pooles kiskusid lapsed Halleri töö juurest eemale. Ebatavalisel ajal kodus olevat isa tuli ju ära kasutada. Ja Haller aitaski nurisemata koolitöid teha, mängis nendega, mõistes

hiljutiste seikluste valguses, et hetki, mida perega jagada, ei pruugi ees oodata sugugi nii palju, kui ta seni on arvanud.

Vastu ööd uuesti tööasju üle vaadates kogus ta kõik infokillud kokku ja koostas väikese sõnumi, millele pani külge taimeri – kui ta ei tee 72 tunni jooksul taimerile taaskäivitust, siis saadab süsteem selle automaatselt edasi. Adressaatideks märkis ta Allysoni ja Keyrani. Mõelnud hetke, lisas ta veel Hedy, mõtles veel natuke ja lisas ka Carina Souza.

Haller ärkas hommikul enesetunde olulise halvenemise peale. Pea valutab – ei, tegelikult oli kogu keha jälle valu täis. Palavikku siiski polnud, aga suu kuivas ja süda peksles nagu füüsilise pingutuse järel. Arst kuulas ta rahulikult ära ja ütles, et saatis talle vereanalüüsi vastused. Ei – ei midagi erilist. Kõik on põhimõtteliselt korras, aga... Ikka pidi seal olema mingi aga, mis tekitas Halleri sisikonda õõnsa külmatunde. Mingid „potentsiaalsed pahalased“ oli ikkagi leitud, vaja täiendavad analüüsid teha. Arst tegi mõned ettepanekud aegade osas ja Haller valis suvalise kuupäeva. Tal oli muudki teha kui arstide vahet joosta. Aga kui enesetunne väga halvaks läheb, pöörduge palun kiirabisse, härra Haller-Dewan. Kust alates on „väga halb“? Noh, härra Haller-Dewan, seda peate ikka ise otsustama...

Haller saatis toimetusse teate, et jääb veel mõneks päevaks koju. Vastus härra Melville'ilt tuli kohe: „*Puhka rahu, Haller! Sinu värske kirjatükk on juba jõudnud elevust põhjustada! Jätka samas vaimus – nüüd on vaja taustalugu ka juurde keevitada.*“

Mõlakas! mõtles Haller endamisi ja kirjutas vastu: „*Olgu vesi teile kerge!*“, kustutas siis selle ära ja vastas lihtsalt: „*Täna, härra Melville.*“

Inspektor Gureilt polnud õnneks ikka veel teateid. Haller vaatas uudised üle. Teda huvitavatel teemadel valitses jätkuvalt vaikus.

Ta jõi hommikusöögi kõrvale kolm korda rohkem vett kui tavaliselt, see kadus justkui mingisse põhjatusse auku. Õnneks paranes enesetunne iga lonksuga.

Hommikusöögi lõpus tuli kõne Danyal Karimilt, kes oli Halleri kontaktisik Keskkonnaagentuuris.

„Me peame kohtuma!“ ütles Karimi pikema sissejuhatusega.

Haller hindas enesetunnet ja leidis, et väike doos värsket õhku ei tee paha. Ta leppis Karimiga kokku kohtumise baaris poolel teel linnasüdame ja äärelinnas paikneva Keskkonnaagentuuri tohutu hoonekompleksi vahel. Haller oli paar korda Keskkonnaagentuuris käinud. Alateadlik tung ehitada valitsusasutused suursugusteks ja muljetavaldavateks oli siin ületanud igasugused piirid: paari põlvkonna tagune valitsus oli selle püstitanud otsekui mälestusmärgi oma keskkonnaagendale: pole midagi olulisemat keskkonnakaitsest. Halleri jaoks asus see linna teises servas.

Yellow City ei olnud tegelikult kuigi suur linn: kõigest paar miljonit elanikku ja tunneltransport kattis kogu linna.

Haller oli väljunud valele poole tänavat ning otsis just võimalust teed ületada, kui tema juures peatus suur universaalsõiduk, selle küljeuks avanes ja Haller jäi jahmunult otsa vaatama Hakar Bashurile, kes ägedalt käega vehkides karjus: „Ruttu sisse, kui ellu tahad jääda!“

Kusagilt eemalt kostus Halleri kõrvu politseisireen. Mööda tänavat lähenesid mõlemalt poolt

joostes erariides inimesed. Haller silmas inspektor Gureid, kes karjus: „Darius Haller-Dewan! Püsige paigal!“

„Liiguta end, mees!“ kisas Bashur.

Haller hüppas sõidukisse ja Bashur tõstis sõiduki järsult otse üles, põhjustades tänaval korraliku liikluskaose.

„Mis värk...“ Halleri küsimus jäi poolikuks; Bashur sooritas järsu vasakpöörde ja kohe selle järel laskus, ei –pigem kukutas sõiduki mitu tasandit allapoole. Sisikond kurku tõusmas, üritas vastu küljeust litsutud Haller turvavööd kobamisi kätte saada. „Kas sa tahad meid mõlemaid maha tappa?“ pressis ta läbi hammaste.

Eespool ilmus ristmikule politseimasin. Bashur vandus ja pööras järsult kitsasse põiktänavasse paremal. Ta võttis taas kõrgust, ignoreerides transporteri liiklusabisüsteemi, mis värvis armatuuri ja tuuleklaasi kõikvõimalikest hoiatustest punaseks.

„Te töötate uudisteportaalis ja teil pole õrna aimugi!?“

„Õrna aimu millest?“ nõudis Haller, otsides järjekordse kaelamurdva pöörde peale kohti, kust kinni hoida.

Bashur suunas sõiduki liiga suurel kiirusel parkimismajja, suutis napilt vältida betoonposti ja keeras esimesele vabale parkimiskohale.

„Ruttu nüüd!“ kamandas ta, ise juba poolenisti uksest väljas.

Haller kiirustas Bashurile järele.

„Mida ma teadma peaksin!?“ hüüdis Haller.

„Karwan Yasin on kadunud!“ vastas Bashur tohutu parkla tagaseinas oleva teeninduskäigu ukse poole tõtates. „Ja sina olid üks viimaseid, kes teda elusana nägi...“

„Mis nad arvavad, et ta on surnud või?“ küsis Haller, otsustades natuke lolli mängida – võib-olla õnnestub Bashurilt mingit infot välja meelitada?

Haller jõudis Bashurile järele ja krabas tal õlast kinni.

„Loomulikult ma tean, et ta on kadunud, aga uudistes polnud hommikul selle kohta midagi,“ ütles ta.

Bashur peatus.

„Kadunud või surnud – ega siin suurt vahet pole!“ nähvas ta. „Igatahes on nad otsustanud sulle süüdistuse esitada. Kuule – me peame liikuma...“ Ta pööras ja läks ukse juurde.

Haller kiirustas talle järele. Ta sai aru küll, et iga sammuga kaevab ta endale üha sügavama augu, kuid nüüd oli juba keeruline tagasi pöörduda. Pigem läheb ta Bashuriga kaasa ja teeb selgeks, mida too teab. Niisiis lippas ta ühe peast põrunud vandenõuteoreetiku kannul mööda maa-aluseid teeninduskäike City kesklinna all ja püüdis palavikuliselt välja mõelda, mismoodi peaks edasi tegutsema. Viimaks jõudsid nad teise, väiksemasse parkimismajja, kus Bashuril oli samuti transporter ootel.

„Mu kontakt üleval Harjal tahtis kokku saada,“ ütles Bashur. „Neil pidi seal tõeline jama olema! Sõjavägi on platsis ja nad on väidetavalt haigeks jäänud ja... Noh, ühesõnaga on tal huvi infot jagada. Kui ma rääkisin, et sina soovid temaga kohtuda, siis tundus ta olevad üllatavalt elevil.“

„Ja see on piisav põhjus, et hullumeelsena mööda ilma ringi kihutada ja mind politsei nina alt

ära kahmata? Kes su kontakt on?“ küsis Haller.

„Tema nimi on Rider,“ ütles Bashur. „See mees fotodelt, mida ma sulle näitasin.“

Bashur istus transporterisse.

„Sa ikka tuled?“ küsis ta Hallerilt, kes avatud ukse juures seisis.

„Ma juba kohtusin temaga,“ ütles Haller.

Bashur jäi talle otsa vaatama. Oli näha, et ta üritab seda infot ülejäänuga klapitada.

„Roni sisse!“ kamandas ta siis, olles ilmselt selgusele jõudnud. „Sul pole linnas enam ohutu!“

„Äkki sa räägid, mis toimub?“ urises Haller masinasse ronides.

„Reeglina ei saa vihmarahvas – need, kes Harjal ellu jäävad – elada mujal kui Harjal,“ heitis Bashur üle õla. „Rider ütleb, et nad ei saa väga kaua piirist siinpool olla – ta nimetab seda veedefitsiidiks – nad jäävad siia tulles haigeks ja surevad. Kõik, kes on üles saadetud ja seal ellu jäänud, jäävadki sinna. Nad ei saa tagasi tulla! Sina aga käisid seal üleval. Ütle mulle – jäid sa seal haigeks?“

„Ei jäänud,“ kehtas Haller õlgu. „Või noh – ma sain külma ja...“ Ta jäi vait, mõeldes teekonnale tagasi asustatud maailma, mis oli lõppenud teadvuse kaotusega kuskil võpsikus; veel hommikulgi oli tal ju vestlus arstiga „mingite pahalaste“ üle, mis tema vereproovis olid. Talle meenus arsti soovitus vajadusel kiirabisse pöörduda.

Bashur mühatas:

„Vot nimelt – „ja“! Ma pakuks, et sa oled nakatunud selle millegagi, mille vastu Pharmatech vaktsiini otsib. Ma pole päris kindel, aga ma arvan, et see, mis seal Harjal ühed maha tapab on sama asi, mis teistele pikaealisuse tagab. Umbes nagu mõned nakkushaigused – kui sa selle läbi põed ja ellu jääd, siis oled immuunne. Aga mis teeb asja eriliseks – sa mitte ainult ei jäänud seal üleval ellu, vaid sa oled ka siin all ilmselt üsna elus. Kuidas enesetunne on?“

„Noh, veidi imelik on olla, aga üldiselt pole viga,“ tähendas Haller.

„Siis ma ei imesta, et Rider elevile läks. Võib-olla on sul mingit erilist sorti immuunsus?“ pakkus Bashur. „Aga võib-olla –“ ta tõstis sõrme püsti, „võib-olla on sul hoopis mingi eriti haruldane geenimutatsioon, mis võimaldab elada edasi ka nakatununa, siin, Harjast kaugel! Ja sa veel küsid, miks sind taga aetakse?“

Haller toetas end väikesele kivirahnule, mis raja kõrval rohust välja ulatus. Nad olid jätnud Bashuri transporteri mõne kilomeetri kaugusele väikesesse puudesalusse. Satelliitide eest varjule, oli Bashuri argument olnud. Teekond transporteri juurest määratud kohtumispaika oli möödunud vaikuses.

Ja nüüd nad ootasid.

Kaugemal sadas hõredat vihma, kõrgemal rullusid nõlvadel udulaamad, edasi kadus vaade ühtlasesse hämusse.

Bashuri teooria, et ta on mingi müstilise tõve kandja, ei muutnud meeleolu just helgemaks. Jäine hirm roomas kusagil sisikonna soppides ja Haller pidi tegema teadlikke pingutusi, et seda kontrolli all hoida.

Bashur seisis mõned meetrid eemal ja silmitses teerada, mis kulges mäkke. Tema olek oli rahutu.

„Ta peaks juba kohal olema,“ pomises ta Halleri poole vaatamata.

„Seal üleval pole liiklusolud just kiita,“ arvas Haller. „Anna talle aega, küllap ilmub välja.“

Kostis kauget kõminat.

Haller tõusis ja läks Bashuri kõrvale.

„Mis see oli? Äike? Kõlas nagu kuidagi teisiti...“

Bashur kehitas õlgu.

Haller kuulatas. Talle tundus, justkui kostaks ülevalt veel midagi... Aga ta polnud selles kindel.

„Kas sina ka kuuled...?“ küsis ta Bashurilt.

Bashur seisis vaikides ja põrnitses mäeahelikku, mille jalamil nad passisid.

Heli muutus nüüd selgelt eristatavaks – see tugevnes üha! Ragin, mürin, kohin.

„Rusulaviin!“ pahvatas Bashur ja keeras ringi. „Jookseme!“

Halleril kulus idiootselt kaua arusaama tekkimiseks, et ta peab end liigutama. Bashur lippas juba kümnekond meetrit temast eespool. Alguses jooksis Haller mõõduka tempoga ja siunas mõttes nii ennast kui Bashuri koos tema vandenõuteooriatega. Neil polnud lootustki transporterini jõuda, heal juhul jõuavad nad lähima kõrgendikuni ja jääb vaid loota, et ehk tähendab see pääsemist.

Hei! lõppude lõpuks on kõik tõenäosused viiskümmend-viiskümmend – asjad kas juhtuvad või siis ei juhtu...

Kui rusulaviin – justkui oleks kogu maailma vesi korruga valla päästetud – läbi nähtavust piirava udu viimaks mäenõlval kõrvulukustava mõirgega nähtavale ilmus, tormas Haller, paanika rinnus südant pitsitamas, nii kiirelt kiiresti kui jalad kandsid edasi. Kostis karjumist ja võttis aega, enne kui ta taipas, et karjajaks on ta ise. Ta jõudis Bashurile järele ja temast mööda ja jooksis, kuni küljelt peale vajuv veemass ta jalust maha niitis.

Haller kaotas pööreldes ja hoopide all suunataju; uppumistunne, mida ta mäletas hästi aastatetaguselt toimetuse väljaõppepäevade ellujäämistreeningult, põhjustas kogu tema teadvust läbistava paanikasööstu, ta püüdis rabeleda pinnale, saamata arugi, kuspool see pind olema peaks, kuid sai millegagi tabamuse vastu pead ja kui silme ees sähvimine lõppes, jäi vaid pimedus.

Allyson Haller, Darius Haller-Dewani esimene naine, seisis klaasist seina juures; tema silmade kõrgusel oli suur osa klaasist kaetud meditsiiniliste andmetega. Allyson oleks vabalt võinud valida mistahes kategooria, tõmmata selle enda ette ja põhjalikumaks tutvumiseks laiali laotada, kuid ta lihtsalt seisis, käed rinnal risti, ja silmitses ainiti, murekorts ninajuurel, klaasi taga palatis lebavat abikaasat. Dariuse pea oli sidemetes, Allyson teadis, et keha katva lina all on sidemeid veel ning kõik Dariuse nähtavad kehaosad olid kaetud inetute, juba rohekaks tõmbuvate vorpide ja pindmiste vigastustega.

Rusuvool, ütles arst (*kuidas on võimalik, et üldse eksisteerib niipalju vett, et see saab põhjustada sellise varingu!?*) Tegelikult oli Dariusel vedanud, et üldse ellu jäi. Ta oli murtud roiete, sisemiste vigastuste ja pähe tunginud puidukilluga vedelenud teadvusetuna keset tühermaad, kuni jäi järgmise päeva varahommikul juhuslikult ühe vaatlusdrooni pildile ja päästjad ta haiglasse toimetasid.

Hommiuks rääkis juba kogu meedia „intsidendist“ – midagi oli üleval Harjal Veebaasis nr 3 toimunud. See oli päästnud valla tohtusse reservuaari kogunenud vee, mis haaras allamäge voolates kaasa pinnast, taimestikku, kõike, mida suutis lahti kiskuda, ning seda oli olnud palju. Esiolgetel andmetel oli kannatada saanud kaks suuremat asulat Yellow City ja eelmäestiku vahel, täielikult oli hävinud Koloniaalse Omakaitse 3. jalaväebrigaadi kodubaas. Väiksemaid kahjustusi oli veel paljudes asulates, mis jäid peavoolu teelt natuke kõrvale. Üksikuid hävinud majapidamisi ei osanud keegi veel kokku lugeda. Citys, mille eeslinnadeni rusuvool ulatus – õnneks küll juba mõnevõrra raugenult – oli välja kuulutatud erakorraline seisukord, kohale olid toodud 1. ja 2. jalaväebrigaadi sõdurid koos tehnikaga. Pääste- ja koristustöid raskendas asjaolu, et vee pealevool jätkus – tekkinud oli uus, Yellowstone'i sisemaa kohta tõeliselt suur jõgi, mis alles otsis ja süvistas endale alalist voolusängi.

Kui Darius korduvatele katsetele vaatamata kõnedele ei vastanud, hakkas Allyson halba aimama. Õhtuks oli selge, et mees on teadmata kadunud. Jälle! Alles see oli, kui nad röömustasid, et said ta tagasi ja et temaga oli kõik justkui enam-vähem korras. Möödusid igavikuna näivad päevad, täis uudiseid, mis üha detailsemalt täpsustasid katastroofi ulatust. Allysoni ja tema kaasnaise Keyrani lootus, et Darius võiks elus olla, hääbus tasapisi. Mingil hetkel tuli lastega maha istuda ning öelda neile, et nende isa on surnud. Kummalisel kombel ei tundnudki Allyson sellest mõeldes teravat kurbust ja kaotusvalu. Tal olid ju Keyran ja lapsed...

Kui neljanda päeva varahommikul oli tulnud teade, et Darius on siiski elus, aga raskes seisundis haiglas, segunes Allysoni hinges meeletu kergendus murega. Sotsiaalselt vastutustundlik osa temast võitles külmalt kalkuleeriva poolega, mis ütles, et kiire lõpp oleks parem kui pikaldane vindumine või vigasena elamine. Kuidas otsustada, kui ta pannakse valiku ette: hoida Dariust elus või lasta tal minna?

Koridori lõpus avanes uks ja sisse astus Keyran Dewan, palatis lamava Darius Haller-Dewani teine naine.

Allyson silmitses lähenevat Keyranit ja tema lõug nõksatas alateadlikult ülespoole. Allysonis oli jätkuvalt esimese naise üleolekut selle nääpsukese neiu suhtes, kelle ta ise välja oli valinud ja kes talle tegelikult väga meeldis, võib-olla isegi rohkem kui Dariusele, võib-olla isegi rohkem kui Darius... Allyson keeldus kategooriliselt aktsepteerimast võimalust, et on armukade. Ta oli ju ikkagi esimene, tema oli sünnitanud Dariusele neli suurepäraselt ja tarka last, samas kui Keyranit oli saatnud ebaedu esimese kolme rasedusega ja lõppeks oli ta suutnud ilma tuua vaid veidi põdura tervisega kaksikud: poisi ja tüdrukku.

„Kuidas temaga on?“ küsis Keyran, peatudes Allysoni kõrval. Ta hingeldas vaevumärgatavalt.

Allyson võttis formaalse tervitusena teise naise parema käe pihkude vahele ja kummardus lähemale, et anda kerge põsesuudlus. Keyran vastas sellele tumedate silmade sähvides ja muie kõverdas ta huuli, kui ta põsk puudutas Allysoni tõmmut palet. Talle tegi kaasnaise rolli selline etendamine nalja, koduseinte vahel olid asjad sootuks teisiti. Keyran oli alguses olnud veidi ebakindel oma teise naise staatuse suhtes, muretsenud, et temast saab lihtsalt tööjõud majapidamises, keegi, keda kasutatakse sõltuvalt esmase tuumiku suvast lapsehoidja, koka, koristaja ja... noh, prostituut polnud õige sõna – seksuaalteenindajana... Kuid juba esimestel nädalatel pärast Dariuse ja Allysoni juurde kolimist oli saanud selgeks, et tegelikult on selle

perekonna pealik Allyson. Tema ja Darius olid pigem abielus Allysoniga; jah, mingis mõttes nüansiküsimus, kuid Keyrani meelest oli see oluline nüanss, et tema ja Allyson polnud Dariuse naised, vaid hoopis Allyson oli endale kaasad valinud, alustuseks mehe, seejärel naise. Seni polnud märki, et nende kolmikliidule võiks veel keegi lisanduda, aga algusest peale oli selge, et seegi võimalus on jätkuvalt avatud.

Allyson tõmbus tagasi ja osutas klaasile kuvatud Dariuse haigusloole. Ta libistas nende silme eest mööda olulisimad faktid.

„Tal oli päris suur puukild koljus, piisavalt sügaval, et ulatuda ajukooreni,“ ütles Allyson. „Võimalike kahjustuste ulatus ei ole veel päris selge. Lisaks sisemised vigastused, ulatuslikud pindmised muljumised, marrastused, murtud roided. Nad hoiavad teda kunstlikus koomas, et tursed väheneksid, nii et kiireid vastuseid me ei saa.“

Keyran silmitses andmeid ja noogutas vaikselt.

„Kindel, et ta jäi ikka rusuvoolu kätte?“ küsis ta vaikselt. „Või kasutas keegi seda lihtsalt sobilikult sülle kukkunud kattevarjuna?“

„Võimatu öelda,“ kehtis Allyson õlgu. „Otsimismeeskond leidis ta ühelt künkanõlvalt... Ilmselt ei jäänud ta päris peavoolu tee, muidu oleks ta juba surnud. Nii et jah – pole välistatud, et keegi kasutas tõesti juhust. Kui sa mõtled sellest, mida ta Yasini kohta rääkis, siis... kõik on võimalik.“

Karwan Yasini kadumine oli toimuva draama kõrval saanud suhteliselt vähe meediatähelepanu. Dariuse tööandja – City Infoportaal – oli avaldanud mõned uudisnupud ja Dariuse kolleeg Hadiyah Shaheenian kirjutanud veidi spekulatiivse maiguga kirjatüki, kus proovis sündmuse erinevaid tahkusi suuremaks tervikpildiks kokku sobitada. Ülemuse, härra Melville'i järel oli Hedy olnud enim mainitud kolleeg, seega jah, Allyson hoidis pilku peal. Kummalisel kombel oli Dariuse kohta esitatud kadumisteate peale nendega ühendust võtnud keegi inspektor Nikolay Gurei – natuke liiga kõrge politseiametnik, et tegeleda looduskatastroofis kadunuks jäänud isikute temaga – ja uurinud neilt Dariuse viimaste päevade tegemiste kohta.

Justkui tellimise peale avanes koridori otsas olev uks ja nähtavale ilmus rekonstaabli vormi kandva mehe saatel ei keegi muu kui inspektor Gurei ise.

„Ahhaa! Proua Haller, proua Dewan,“ tervitas ta naise juba eemalt. „Kui mu mälu mind ei peta, siis palusin ma end informeerida, kui härra Haller-Dewan peaks välja ilmuma.“ Ta peatus Dariuse palati klaasseina ees ja sirutas Allysonile tervituseks käe.

Allyson mõttis inspektor Gureid vaikides, ei teinud tema poole sirutatud käest väljagi ja ütles siis külmalt: „Vabandage mind, inspektor, kuid olukorras, kus ma pean mõtlema, mis meie abikaasast ja perest edasi saab, ei huvita teie probleemid mind vähimalgi määral.“ Ta heitis korra pilgu ka konstaablile, kes oli ebamugavust tundes jäänud seisma paar meetrit eemale.

„Mida te soovite?“ küsis Allyson uuesti inspektor Gurei poole pöördes.

„Noh...“ inspektor oli vaenulikust vastuvõtust häiritud. „Mulle anti teada, et härra Haller-Dewan ei ole enam teadmata kadunute nimekirjas – aga et ta pole ka kinnitatud hukkunute nimekirjas. Seega otsustasin vaadata, ehk õnnestub temaga rääkida.“

„Ja millest on teil rääkida tõsiselt vigastatud inimesega!?“ nõudis omakorda Keyran, kes oli Allysoni käitumisest ja sõnadest julgust saanud.

„Vabandage mind, proua Dewan, kuid poolelioleva politseiuurimise kohta üksikasjade

avaldamine...“

„Mis kuradi uurimine!?“pahvatas Keyran.

„Sõnad!“ sähvas Allyson automaatselt, kuid sai enne pikemat manitsuskõnet pidama. Keyran kõverdas muiges huuli kui Allyson uuesti inspektor Gurei poole pöördus: „Darius on koomas, tal on tõsised vigastused ja pole selge, kas ta ellugi jääb. Ja kui ta peakski toibuma, siis olete teie kõige viimane inimene, kes tema juurde pääseb.“

Inspektor Gurei silmad tõmbusid pilusse, ta surus hetkeks lõualuud kõvasti kokku ja Allyson nägi vihapuna tema kaela mööda üles kerkimas. Kuid enne kui politseinik suu lahti jõudis teha, et midagi sapist nähvata, avanes koridori uks taas. Allyson tundis ära Hadiyah Shaheeniani, kes peaaegu joostes lähemale tõttas. Tema kannul kõndis mõõdetud sammul teine naine, pikad blondid juuksed kuklale väga konservatiivseks soenguks kogutud, rüht nagu raudlatt selja küljes. Erarietele vaatamata tekkis teda vaadates tunne, et temaga rääkides tuleb au anda ja vastata: „Just nii, proua!“.

Hedy astus energiliselt lähemale, hakkas nagu omainimene Allysonil kaela ümbert kinni, sädistades samal ajal, kui kahju tal on Dariuse pärast ja kui tore, et ikka leiti ja elus ja nii; seejärel oli ta juba Keyranit kallistamas ja edasi inspektor Gureil kätt surumas, end tutvustamas ja imestamas, et mida värki politsei seal teeb ja...

„Tere!“ noogutas Hedy kaaslane, astus lähemale ning ulatas Allysonile tervituseks käe. Oma vaoshoituses mõjus ta noore ajakirjaniku negatiivina. „Nooremleitnant Carina Souza, kaitsejõudude teavitusbüroost,“ tutvustas ta ennast.

„Kaitsejõududest?“ küsisid Allyson ja inspektor Gurei samaaegselt.

„Jaa, ta on koos minuga!“ teatas Hedy rõõmsalt. „Ärge muretsege, Carina on täitsa okei!“

„Kuidas temaga on?“ küsis Carina, osutades palatis lamava Dariuse poole.

„Ei midagi head, kui välja arvata asjaolu, et ta üldse elus on,“ ütles Allyson otsekoheselt.

Tekkis vaikus. Kellelgi polnud sellele lakoonilisele kokkuvõttele midagi leevenduseks lisada.

Inspektor Gurei niheles ebamugavust tundes ja kõhatas.

„Proua Haller, proua Dewan... Ma jätan oma kollegi siia valvesse.“ Ta võttis välja kuvari ja näppis seda. „Edastas teile just kohtumääruse, mis kohustab härra Haller-Dewanit mitte lahkuma oma... ee... noh, see ütleb küll elukohast, aga minu arust võime olukorda arvestades laiendada seda ka haiglale. Samuti kohustab see teid olema tunnistuste andmiseks kättesaadavad. Kohtumääruse järgi on härra Haller-Dewan ametlikult kahtlusalune Kawran Yasini kadumises. Kohtumiseni!“ Ta keeras ringi, noogutas konstaablile ja sammus mööda koridori minema.

Allyson ja Keyran vahetasid pilke ning Allyson raputas kergelt pead – ei, nad ei aruta seda siin, kus Dariuse kolleeg on seda pealt kuulamas. Niikuinii oli Hedy juba kuulnud ja näinud rohkem, kui Allysonile meeldis. See oli peresisene asi, mida ajakirjandusel – olgugi, et Hedy oli kolleeg – polnud vaja teada. Ja siis oli seal veel see leitnant Carina Souza, kellest ta polnud midagi kuulnud, täiesti võõras inimene. Teavitusbüroost – oli ta öelnud? Kaudselt seega Dariuse kolleeg, võib-olla olid nad tööalaselt kokku puutunud?

„Aitäh, et tulite,“ ütles Allyson Hedy ja leitnant Souza poole pöördudes.

„Loomulikult!“ ütles Hedy. „Kui ma saan midagi teie heaks teha, eks?“

Allyson noogutas.

Keyran astus palatiukse juurde ja üritas seda avada, kuid uks ei allunud. Ta proovis uuesti, tugevamalt.

„Nad panid ta karantiini,“ ütles Allyson uksele punaselt hõõguvale ohumärgistusele osutades.

„Mida kuradit!?“ pahvatas Keyran.

„Sõnad!“ sähvas Allyson automaatselt ja turtsatas siis iseenda reaktsiooni üle naerma.

„Mis toimub?“ nõudis Keyran.

„Arst ütles, et mingi neile tundmatu infektsioon,“ vastas Allyson. „Nad võtavad proove ja niipea kui midagi selgub, annavad teada. Asjad pole sugugi hästi.“

„Ta käis üleval Harjal,“ ütles Carina. „Sealt on võimalik endale nii mõndagi külge korjata... Te ennast olete lasknud kontrollida?“ Tema hääl oli murelik ja kulm mõtlikult kortsus.

„Ee... Tegelikult mitte,“ ütles Allyson ja mõtles sellele, et mõne päeva eest koju jõudes oli Darius olnud omadega üsna läbi. See oli automaatselt läinud üldise kurnatuse arvele. Asjaolu, et ta võis olla nakkusohtlik, tekitas Allysonis hirmu. Ta vaatas Keyranile otsa. Mis siis, kui nemad ise ja lapsed olidki saanud mingi nakkuse?

„Ma arvan, et on aeg minna!“ ütles Allyson, püüdes oma hääle panna rohkem kindlustunnet kui tal hetkel oli. Lõppeks oli juba mitu päeva möödunud ja neil kellelgi polnud midagi viga.

Kodu poole sõites otsis Keyran rüü voltide vahel olevast taskust välja väikese metallist pulgakese, mis oli kaetud keerulise reljeefse mustriaga.

„Kas see on nüüd olukord, kus me peaksime kasutama *neid*?“ küsis ta, hoides võtit peopesal enda ees.

Allyson kehitas õlgu.

„Ilmselt küll. Olukord on piisavalt „kui-minuga-peak-midagi-juhtuma“ moodi.“

Nad läksid Dariuse töötuppa ning avasid seifi. Selle sisu oli natuke heidutav: sootuks uue, võõra identiteediga dokumendid tervele perele; mõned tehasepakendis kuvarid koos ettemakstud võrguühenduse kiipkaartidega, karbitäis mikrokiipe koos väljatrükiga, mis sisaldas loetelu kiipidele salvestatud andmetest. See näis olevat Dariuse ajakirjanikutöö käigus kogutud info ja tõendusmaterjalid, mida oli kaugelt enam, kui need asjad, mis ta oli seni avaldanud. Tundus, et Darius oli kogunud ka suuremal hulgal kompromiteerivat materjali paljude tähtsate inimeste kohta.

Veel oli seifis paar krüptovõtit, millest üks oli seotud Yellowstone'i orbitaalil tegutsevas väikeses pangas säilitatava hoiulaekaga ja teine oli ligipääs Cayman Islands Trust pangakontole. See oli pank, mille peakontor asus siiani Maal! Viimase asjana oli seal veel üks võti. Koos sildikesega: riidekapi tagasein.

Riidekapi tagasein osutus ukseks, mille taga oli veel üks panipaik. Seal olid hoolikalt pakitud kotid – igal nimesilt küljes. Kõigi pereliikmete jaoks olid valmis pandud põgenemispakett, iga asi hoolikalt valmis juhuks, kui Dariusel on vaja koos perega – või üksi? – kodu või lausa kodumaailma Yellowstone'i tolm jalgadelt pühkida.

Sedasi nõutult kogu selle kraami keskelt seismast leidis neid pere vanim laps Josh.

„Ema,“ ütles Josh Allysonile silma vaadates õõnsal häälel. „Sõjavägi on õues!“

Maja piiras terve väeüksus – tänavale olid maandunud suured transportöörid, millest üks kandis meditsiinisõiduki tunnusmärke, sõdurid moodustasid kaitseks perimeetri ja vahetult peaukse taga seisid bio-ohu kaitseülikondades relvastatud võitlejad. Lisaks oli tänavanurgale pargitud tsiviilsõiduk, milles istuvatel tehnikutel olid samuti seljas kaitseülikonnad, aga erinevalt sõjaväelastest ilutses neil rinnal ja seljal kiri: PHARMATECH.

ALGLAADIMINE_

Vilkuv kriipsuke keset põhjatumusta sügavikku.

TAVALISE KÄIVITUSJADA KATKESTAMISEKS VALIGE SISESTUS_

Helerohelise tekstirea all hakkas väiksemaks tiksuma number: 5... 4... 3... 2... 1... 0

KÄIVITAME OPERATSIOONISÜSTEEMI_

Numbrid jooksid nullist ülespoole, 100% suunas kiiresti, vääratades korraks 87% juures, kuid hüppasid siis kohe edasi 98-le ja siis...

OODAKE, TOIMUB ESIMENE SEADISTAMINE... ..

Saast!

Haller taipas, et on ärkvel. Ta proovis silmi pilgutada, kuid ei saanud aru, kas midagi ka toimus. Ta justkui oli... *kuskil*, aga see nagu polnud mingi reaalne koht, ta oleks nagu olnud suletud iseenda sisse. Polnud lõhna, polnud helisid, puudus soe või külm, üldse igasugune tunne mingisugusestki kontaktist millegagi. Ta ei saanud isegi aru, kas tal tegelikult üldse on silmi, mida pilgutada.

Haller tahtis kätt tõsta, aga kätt polnud.

Paanika. *Mida kuradit!?*

Sõnad! Sõnad – need olid olemas. Aga mitte midagi muud polnud. Peale selle musta sügaviku, mille taustal oli roheline tekst, mis ütles, et toimub mingi kuradima seadistamine!

Pimedust läbis virvendus. Pilt tuli ette: ta oli mingis ruumis. Aga see pilt ise oli veider, väga vale, väga kõver, väga südant pahaks ajav. Haller proovis silmi sulgeda, kuid tal polnud silmi, mida sulgeda pildi ees, mis oli igal pool ümberringi, justkui oleks ta mõtteline punkt keset kõiksust ja seda kõike surutakse üleloomuliku jõuga tema teadvusesse.

Haller tahtis karjuda. Aga tal polnud suud, mida avada. Kõik oli täiesti valesti!

Aaaaaa...

Pilt värahtas, sellesse tekkis „müra“ ja siis see tardus. Vilksatus. Toimus vaevutajutav nihe ja ta oli taas keset põhjatut musta sügavikku, kuhu ilmus juba tuttav:

ALGLAADIMINE_

Jälle kriipsuke, käivitusjada, sekundid loendati nulli, süsteem seadistati, pilt tuli ette tagasi. Tunne oli imelik, aga seekord oli Halleril justkui mingi suunataju, eksisteerisid ees-tagas, vasemal-paremal, üleval-all. Haller proovis liikuda, kuid midagi ei juhtunud. Keeraks end ringi? Ei midagi...

Hei!? Mis toimub!? On siin keegi? Hei – kuuleb keegi mind!?

HR HALLER-DEWAN – PALUN RAHUNEGE JA LUBAGE MEIL TEOSTADA SEADISTUSED.

Mis kuradi seadistused!? Mis värk on? Mis asja te siin seadistate? Mis minuga toimub? Ma ei tunne... midagi. Kas ma olen halvatud? Ma ei tunne oma käsi, jalgu... üldse mitte midagi!

Paanika. Järjekordne vilksatus, mis asendas pildi musta sügaviku ja alglaadimiskirjaga.

Minust on tehtud mingi neetud robot! Mida te, kuradi värdjad, minuga teete!?

KAS NÜÜD ON PAREM, HR HALLER-DEWAN?

Mis peaks parem olema?

Aga oot – Haller tajus seekord suureks kergenduseks, et tal on käed ja jalad ja... midagi veel. Tunne oli olemas, aga näha polnud midagi. Ta tõusis püsti, kohe hakkas tal paha ja maailm tema ümber justkui mõranes. Klõps – tagasi tulid põhjatu must ja järgmised juba tuttavaks saanud asjad.

Olgu, prooviks seekord tõesti rahulikult võtta ja aru saada, mis teema on?

Haloo...?

PALUN PROOVIGE RAHULIKUKS JÄÄDA, HR HALLER-DEWAN.

Jaa – ma olen vana rahu ise... Keegi võiks seletada, mis toimub!

TE SATTUSITE ÕNNETUSSE, HR HALLER-DEWAN.

Jah, ta mäletas – rusulaviin. Miski oli ta pead tabanud... Haller tõstis käe ja katsus pead. Ohoo – ta isegi tundis oma käsi ja pead. Aga... Käsi oli kuidagi erinev – see oli lihtsalt paar suvalist joont õhus, justkui mingi karikatuur.

Haller tõusis püsti. Ta jalad olid samasugused kriipsukogumid, aga vähemalt ta tundis end seisvat, ruum oli mõõtmetega, suunad olid paigas. Kui ainult poleks seda öökima-ajavat 360-kraadist vaadet tema ümber, mis näis ruumi nii ebaloomulikult kõverdavat. Ta vaatas „ringi“ – ja avastas laborilaualt iseenda.

Mis jant see veel on!? Haller tegi sammu laua suunas. Pilt värahtas korraks, kuid siis toimus justkui sissesuunimine.

HR HALLER-DEWAN, PALUN RAHUNEGE JA LASKE SELGITADA...

Mida te minuga teinud olete!? Kes te üldse olete?

MINU NIMI ON DR VILLENUEVE JA ME OLEME TEINUD MÕNED PROTSEDUURID.

Miks ma sedasi... kehast väljas olen?

VAADAKE, TEHNILISELT VÕTTES TE POLEGI. SEE ON... KUIDAS SEDA ÕELDAGI – TEIE AJUSSE SIIRDATUD KIIBISTIKU KÕRVALNÄHTUS.

Misasi!? Mille te mu pähe siirdasite!?

Haller vaatas paaniliselt ruumis ringi – seal oli igasugust aparatuuri, tema keha oli kaetud anduritega, vooliku- ja juhtmekimbud ulatusid seadmete külge, monitorid kuvasid kümneid näitajaid. Üks sein oli klaasist, selle taga olev ruum oli pime, vastasseinas oli uks. Haller viskus ukse poole, kuid enne, kui ta selleni jõudis, jooksis pilt ta silme ees jälle kokku.

Pimedus.

Haller avas silmad. Seekord tõesti füüsilised silmad. Korraks tekkis mõte, et võib-olla oli kõik haige unenägu, et tegelikult pole olnud mingit rusulaviini ega vigastusi, kogu seda kehavälist kogemust, mis segase mälestusena kuskil kuklas tiksus.

Aga...

ALGLAADIMINE_

See vastik, külmavärinaid seljale toov sõna koos plinkiva kriipsukesega oli tema nägemisvälja allservas uuesti olemas.

Hallerile jõudis kohale, et ta on lamamisaseme külge kinnitatud. Ta sai end täpselt niipalju liigutada, kui käte, jalgade, rindkere ja pea ümber olevad klambrid võimaldasid ning seda polnud just kuigi palju. Oli tunne, nagu roomaks mustmiljon sipelgat mööda ta sooni, jäsemeid ja pea sisemust.

Halleri kohale kummardus inimene.

„Tervist, härra Haller-Dewan,“ ütles häälnägu varjava maski tagant. „Mina olen doktor Villeneuve. Proovime siis nüüd niimoodi... Ma palun, et te jääksite rahulikuks, et diagnostika oleks võimalik ilusasti lõpule viia. Tarkvarasüsteemid vajavad natuke aega.“

„Mida kuradit te minuga teinud olete!?“ pressis Haller läbi hammaste. Tal oli raske rääkida, suu ja kurk kuivasid. Tal oli meeletu janu! „Andke mulle vett...“

Hetk hiljem pistis doktor Villeneuve talle kõrre suhu ja Haller imes ahnelt leiget vett. Ümbrust ta palju ei näinud, kuid silme ees toimus vilgas „tegevus“ – väike teavitusaken kuvas diagnostika edenemist, sellele lisandus aken, milles olid tema tervisenäidud alates pulsist ja lõpetades vereanalüüsiga, vasemal ilmus vaatevälja servale pisike inimese siluett, mis suurenes, kui Haller sellele keskendus, kui ta püüdis pilku kõrvale pöörata, kahanes see uuesti väikeseks. Halleri õuduseks ilmus vaatevälja paremale servale menüü, mis koosnes valikutest: START, VÖRK, KIIRVALIKUD, SEADED.

Haller lükkas kõrre suust välja ja neelas viimase vee alla.

„Mida te teete?“ nõudis ta uuesti.

„Minu ülesandeks on viia lõpuni diagnostika,“ ütles doktor Villeneuve. „Kõik süsteemid tuleb töökorda seada. Edasi tegelevad teiega juba teised.“

„Te rääkisite ennist mingist siirdamisest,“ tuletas Haller meelde. „Mingist kiibistikust minu ajus...“

„Jah, härra Haller-Dewan,“ noogutas doktor Villeneuve. „Teil olid tõsised vigastused ja see kiibistik oli oluline, et te saaksite edasi funktsio... Ütleme siis, et normaalselt elada.“

Haller seedis hetkeks kuuldot ja vaatas, mis tema silme ees toimub.

DIAGNOSTIKA ON EDUKALT LÄBITUD. SÜSTEEMID ON KASUTUSVALMIS.

„Väga hea!“ teatas doktor Villeneuve. „Kuidas te end tunnete?“

Haller tahtis juba vastu nähvata, kuid mõtles siis ümber ja kirjeldas arstile oma enesetunnet. Võtmesõnaks janu ja südamepööritus.

„Mõnda aega peate veel jälgimisel olema,“ noogutas arst. Ta pöördus korraks eemale ja asetaski Halleri pea kõrvale plastikust oksekausi. „Igaks juhuks,“ naeratas ta Hallerile. „Me peame vaatama, kuidas teie paranemine ja kohanemine kulgeb. Aga teil on selleks head eeldused.“

„Kuidas on lugu nakkustega?“ küsis Haller, meenutades vestlust Bashuriga. „Kas mul on mingeid pisikuid küljes? Sealt ülevalt, Harjalt...“

„See on juba täiesti teine teema, härra Haller-Dewan,“ ütles doktor Villeneuve.

„Mis mõttes?“ ärritus Haller. „Te ju olete arst?“

„Seda küll, aga pole minu asi tegeleda asjadega, mis on teie juhendaja pärusmaa,“ vabandas doktor Villeneuve.

„Juhendaja?“ oli Haller segaduses. „Mis juhendaja?“

Kostis vaikne sisin ja uks avanes. Haller kõõritas hääle suunas nii hästi kui sai ja nägi sisenemas pikka kasvu kiilaspäist meest, kes tuli joonelt laua juurde ja jäi teda ainiti silmitsema. Haller vaatas mehe päevitunud nägu, millele hästi hooldatud habeme jooned olid justkui musta markeriga peale joonistatud.

„Minu nimi on Pierre Lionell,“ teatas võõras. „Ma olen teie juhendaja.“

„Ja mida see tähendama peaks?“ nõudis Haller vihaselt.

„Yellowstone´il elutseb Harja ökosüsteemis üks ainulaadne mikroorganism,“ ütles Lionell. „Kohalikud kutsuvad seda väikevennaks. Need, kes Harjal elavad, on sellega nii-öelda nakatunud, kes sinna üles lähevad, need nakatuvad loetud tundide jooksul, sest seda leidub seal kõikjal – vees, taimedes, loomades, putukates. Enamik sureb. Vähesed võtavad väikevenna omaks, neil moodustub teatud sümbioos ja nad muutuvad... noh, pole vist päris õige öelda surematuks, aga igal juhul väga pikaealiseks.“

„Ma olen ju terve,“ tähendas Haller.

Lionell naeratas ja noogutas.

„Just nimelt, härra Haller-Dewan! Need, kes ellu jäävad, ei saa enam elada kusagil mujal kui Harjal, sest väljaspool sealset ökosüsteemi sureb väikevend ja koos sellega ka tema peremeesorganism. Seega võib-olla pole sümbioos just see kõige õigem sõna, aga see pole hetkel oluline. Tähtis on see, et teie olete huvitav erand – te olete justkui väike Harja ökosüsteemi oaas väljaspool Harja ennast. Te jäite ellu seal üleval ja te olete jäänud siin... mujal. Üliharuldane geneetiline kõrvalekalle võimaldab teil väikevenda edukalt elus hoida kus tahes.“

Haller neelatas. Pealtnäha ilusate sõnade tagant terendas tõsiasi, et temast on tehtud laborirott.

„See ei lähe teil läbi,“ ütles ta peaaegu sosinal.

Lionell kehtas õlgu.

„See on juba tehtud, härra Haller-Dewan. Ametlikult surite te kahetsusväärsel kombel õnnetuses saadud vigastuste ja nende tüsistuste tõttu. Teie pere on karantiinis ja me toimetame ka nemad planeedilt minema.“

„Mida te minust tahate?“ küsis Haller mornilt.

„Te töötate nüüd minu heaks,“ ütles Lionell. „Lylou Pascal & Sons arendusosakonnal on päris palju projekte, mis põhinevad just teie erilisel. Te olete nüüd mutriku meie masinavärgis, härra Haller-Dewan. Ja keegi ei tea, milliseid võimalusi teie geneetiline kood veel võib peita.“

Mutriku... Neetud!

Aga siis jõudis Lionelli viimane lause talle pärale.

Keegi ei tea, milliseid võimalusi mu geneetiline kood veel võib peita...

Jah, nad ei tea. Ma ise ka mitte. Veel.

Aga Halleri eelis oli, et see oli ju ikkagi tema geneetiline kood. Ja tema sümbiont... Kui keegi neid kasutama õpib, on see tema, mitte nemad.

Puruks ja pool ringi tagasi, vasardas peas ja Haller muigas vaevumärgatavalt. Tuleb oma uued menüüd korralikult üle vaadata.

Raamatukatkend: „Vaimumõrsja“ (Yangsze Choo)

Malaia 1893

Ühel õhtul küsis isa, kas ma tahaksin saada vaimumõrsjaks. „Küsis“ ei ole ehk päris õige sõna. Me olime tema töötoas. Mina lehitsesin ajalehte ja isa lesis rotangdiivanil. Oli väga palav ja vaikne. Õlilamp põles ja õõliblikad lendlesid laisalt keereldes läbi niiske õhu.

„Mida sa ütlesid?“

Isa suitsetas oopiumi. See oli tal õhtu esimene piibutäis, nii et võis arvata, et ta pea oli veel üsna selge. Mu isa, kellel olid kurvad silmad ja nahk kortsuline nagu aprikoosikivi, oli omamoodi õpetlane. Meie pere elas varem päris jõukalt, aga viimastel aastatel olime alla käinud, kuni klammerdusime vaevu keskklassi lugupeetavuse külge.

„Vaimumõrsjaks, Li Lan.“

Hoidsin lehte keerates hinge kinni. Ma ei saanud hästi aru, millal isa nalja tegi. Mõnikord tundus, et ka ta ise polnud päris kindel. Ta naljatles tõsisest teemadest nagu meie kahanev sissetulek, väites, et tema võib selle palavaga õhukeseks kulunud särki kanda küll. Aga mõnikord, kui oopium ta oma hängusesse embusse mähkis, muutus ta vaikseks ja eemalolevaks.

„Mulle tehti täna ettepanek,“ lisas ta kiiresti. „Mõtlesin, et tahaksid teada.“

„Kes tegi?“

„Perekond Lim.“

Perekond Limil oli Malaka linna jõukamaid majapidamisi. Malaka oli sadam, üks Ida vanimaid kaubasõlmi. Viimase paarisaja aasta jooksul oli linn portugallaste, hollandlaste ja viimaks brittide vahel käest kätte käinud. Pikk ja madal punaste katusekividega majade punnar valgus lahe kallastele laiali, ääristatud kookospalmisaludest ja sisemaa pool tihedast džunglist, mis kattis lainetava roheline ookeanina kogu Malaia. Malaka linn püsis liikumatult paigal ja nägi troopilise päikese all und oma kunagisest hiilgusest väina sadamalinnade pärlina. Kuid aurulaevade ilmudes hakkas see tasapisi hääbuma.

Džungliküladega võrreldes oli Malaka siiski endiselt tsivilisatsiooni tipp. Kuigi portugallaste kindlus oli hävitatud, oli meil postkontor, Stadthuysi raekoda, kaks turgu ja haigla. Me olime tegelikult kogu Briti kohaliku võimu keskus. Kuid kui ma võrdlesin seda suurlinnadega nagu Shanghai, Kolkata või London, millest olin lugenud, olin kindel, et see on üsna tähtsusetu. London, nagu meie koka õele kord ringkonnavalitsuses öeldi, on maailma keskpunkt. Südameks suurele ja hiilgavale impeeriumile, mis ulatus nii kaugele idast läände, et päike ei loojunud seal iialgi. Sellelt kaugelt saarelt (väga rõskelt ja külmalt, olin kuulnud) valitseti meid kõiki kogu Malaias.

Aga kuigi paljud rahvad – malaid, hiinlased ja hindud, sekka pisut araablasi ja juutidest kaubitsejaid – olid siin mitu põlvkonda elanud, säilitasime kõik oma kombed ja rõivad. Kuigi mu isa rääkis malai keelt ja pisut inglise keelt, hankis ta oma raamatuid ja teadustöid ikka Hiinast. Hoolimata sellest, et minu vanaisa jättis maha oma kodumaa, et siin kauplemisega rikkaks saada. Kahju küll, et see raha mu isal läbi sõrmede jooksis. Muidu poleks ta perekond Limi

pakkumist vist isegi kaalunud.

„Neil oli poeg, kes suri paari kuu eest. Noor mees nimega Lim Tian Ching – kas mäletad teda?”

Olin Lim Tian Chingi ehk korra või paar mingil festivalil näinud. Peale tema jõuka suguvõsa nime ei olnud mulle temast midagi meelde jäänud. „Ta pidi olema väga noor.”

„Mitte palju vanem kui sina, ma arvan.”

„Kuidas ta suri?”

„Palavikku, ütlesid nad. Igatahes, tema on peig.” Isa rääkis ettevaatlikult, nagu juba kahetseks oma sõnu.

„Ja nad tahavad, et ma temaga abielluksin?”

Mõtted hajevil, ajasin tindipoti isa lauale ümber. Selle sisu valgus halvaendelise musta plekina ajalehele. Surnutele abielu korraldamine oli ebatavaline, seda tehti harilikult vaimu lepitamiseks. Lahkunud konkubiin, kes oli sünnitanud poja, võidi ametlikult laulatada, et ta abikaasa seisusesse tõsta. Mõnikord ühendati kaks traagiliselt hukkunud armastajat pärast surma. Nii palju ma teadsin. Aga elavate surnutega paari panemine oli haruldane ja tõtt öelda küllaltki hirmutav.

Isa hõõrus nägu. Räägiti, et ta oli kunagi väga nägus mees, enne kui röugetesse nakatus. Kahe nädalaga muutus tema nahk paksuks nagu krokodillil ja armistus tuhandetest kraatritest. Varem nii seltskondlik, tõmbus ta maailma eest varjule, jättis pereäri võõraste juhtida ning pühendus oma raamatutele ja luuletustele. Ehk läinuks kõik paremini, kui mu ema poleks sama epideemia ajal surnud ja mind nelja-aastasena üksi jätnud. Minule jätsid rõuged vaid ühe armi vasaku kõrva taha. Üks ennustaja rääkis mulle tollal, et olen õnnesärgis sündinud, aga võib-olla oli ta lihtsalt optimistlik.

„Jah, nad tahavad sind.”

„Miks mind?”

„Tean ainult, et nad küsisid, kas mul on tütar nimega Li Lan ja kas sa oled juba abielus.”

„Noh, minu meelest ei sobiks see mulle üldse.” Hõõrusin raevukalt lauale valgunud tindiplekki, nagu saaksin jututeema minema pühkida. Kuidas nad üldse mu nime teadsid?

Pidin just küsima, kui isa lausus: „Mis? Sa ei tahagi peaaegu kaheksateistaastaselt leseks saada? Veeta oma elu siidi rüütatult Limide häärberis? Kuigi ilmselt ei lubataks sul erksaid värve kanda.” Tema näole ilmus tavaline melanhoolne naeratus. „Muidugi ei jäänud ma nõusse. Ma ei söandaks. Kuigi kui sa ei hooliks armastusest ega lastest, polekski see nii halb. Sul oleks elu lõpuni katus pea kohal ja riided seljas.”

„Kas me oleme siis nii vaeseks jäänud?” pärisin ma. Vaesus oli ähvardava hiidlainena juba aastaid meie majapidamise kohal kõrgunud.

„Noh, tänasest peale ei saa me endale enam jääd lubada.”

Briti poest võis osta suure jääploki, mis pakiti tihedalt saepurusse ja mässiti pruuni paberisse. See oli ülejääk kaubalaevadelt: tulnud aurikutega teiselt poolt maakera, kus puhtasse jäässe oli pakitud säilitamiseks värske toit. Hiljem müüdi jäätükke kõigile, kes tahtsid endale killukest külmutatud Läänt. Mu *amah*^[1]rääkis mulle, kuidas kunagi oli isa ostnud emale eksootilisi puuvilju. Paar peotäit jahedama taeva all kasvatatud õunu ja pirne. Mina seda ei mäletanud, kuigi mulle meeldis tükeldada aeg-ajalt soetatud jääd ja kujutleda, nagu oleksin ka mina

rännanud külmal tühermaal.

Jätsin ta oopiumipiipu lõpuni suitsetama. Lapsena veetsin ma tunde tema kabinetis, õppisin luuletusi pähe või tampisin tinti, et ta saaks kalligraafiat harjutada, aga tikkida ma ei osanud ja ka majapidamisest polnud mul aimugi – selliseist asjust, mis teeksid minust parema abikaasa. Mu *amah*tegi, mis suutis, aga ka tema teadmistel olid piirid. Fantasieerisin sageli, milline elu võinuks olla, kui ema oleks ellu jäänud.

Kui toast välja astusin, kargas *amah* mulle kraesse. Ta oli ukse taga oodanud ja ehmatas mind korralikult. „Mida su isa sinult küsida tahtis?”

Mu *amah*oli väga väike ja vana. Ta oli nii väike, et meenutas peaaegu last, väga iseteadlikku ja despootlikku last, kes mind kogu südamest armastas. Enne mind oli ta mu ema amm ja oleks pidanud juba ammu pensionile jääma, aga tudises ikka veel oma mustades pükstes ja valges särgis maja peal ringi nagu kellavärgiga mänguasi.

„Ei midagi,” vastasin ma.

„Kas keegi palus sinu kätt?” Enda sõnul vana ja kurdi naise kohta olid tal üllatavalt teravad kõrvad. Ükski prussakas ei võinud üle pimedada toa sibada tema kanna alla jäämata.

„Mitte päris.” Kui tarahule ei jäänud, lisisin: „See oli pigem nali.”

„Nali? Mis ajast on sinu abiellumine naljanumbriks saanud? Abielu on naise jaoks väga tähtis. See määrab kindlaks kogu tema tuleviku, tema elu, lapsed...”

„Aga jutt ei käinud päris abielust.”

„Konkubiiniks? Keegi tahab sind oma konkubiiniks?” *Amah*vangutas pead. „Ei, ei, väike preili. Sa pead olema naine. Esimene naine kui võimalik.”

„Mitte konkubiiniks.”

„Kes siis pakkumise tegi?”

„Perekond Lim.”

Amah' silmad läksid suureks, kuni ta meenutas alustassisuuruste silmadega leemureid džunglist. „Perekond Lim! Oh! Väike preili, sa ei sündinud mitte ilmaasjata kaunina nagu liblikas!” Ja nii edasi ja nii edasi. Kuulasin lõbustatult ja kergelt ärritunult, kuidas ta luges üles kõik mu head omadused, mida ta polnud kunagi varem mainima vaevunud, kuni korraga vaikus. „Kas Limide perepoeg pole mitte surnud? Aga tal on vennapoeg. Küllap tema pärib nende vara.”

„Ei, pakkumine tehti poja nimel,” laususin ma vastumeelselt, tundes, nagu reedaksin isa, tunnistades, et ta oli nii pöörast pakkumist üldse kaalunud. Ta reageeris just nagu arvata võis. Mida mu isa ometi mõtles? Kuidas julgevad Limid meie perekonda niimoodi solvata?

„Ära muretse, *amah*. Isa ei jää nõusse.”

„Sa ei saa aru! See toob halba õnne. Kas sa ei mõista, mida see tähendab?” Tema väike kogu värises. „Su isa poleks pidanud seda sulle mainima, isegi mitte naljaviluks.”

„Ma pole pahane.” Seadsin käed rinnal risti.

„*Aiya*, kui vaid su ema siin oleks! Seekord läks su isa liiga kaugele.”

Hoolimata katsetest *amah*'d rahustada tundsin end rahutult, kui voodisse heites keset võbelevaid varje lampi varjasin. Meie maja oli suur ja vana ning vaesumise tõttu polnud siin kümnendikkugi teenijatest, keda oleks vaja läinud. Mu vanaisa päevil oli maja rahvast täis. Tal

oli naine, kaks konkubiini ja mitu tüdart. Kuid mu isa oli ainus ellujäänud poeg. Naised olid nüüdseks ammu surnud. Mu tädid pandi tükk aega tagasi mehele ja tädilapsed, kellega väiksena mängisin, kolisid koos terve oma suguvõsa haruga Penangi. Kui meie jõukus kokku kuivas, ilmusid üha enamate akende ette luugid. Mäletasin veel külaliste ja teenijate saginat, kuid see pidi olema enne seda, kui isa maailmast eemale tõmbus ja äripartneritel end petta lasi. *Amahrääkis* vahel neist aegadest, aga hakkas lõpuks alati kiruma – minu isa narrust, tema neetud sõpru ja lõpuks rõugejumalat, kes oli kõigel sel juhtuda lasknud.

Ma polnud kindel, kas uskusin rõugejumalasse. Mulle ei tundunud õige, et mõni jumal alandaks end inimeste akendest ja uuestest rõugete sisse puhumisega. Haigla võõramaalastest arstid rääkisid tõvest, viirusepuhangutest ja karantiinist – see seletus tundus mulle palju mõistlikum. Mõnikord mõtlesin, et võiksin hakata kristlaseks nagu Inglise daamid, kes külastasid igal pühapäeval anglikaani kirikut. Ma polnud seal kunagi käinud, aga väljast paistis kirik väga rahulik. Nende surnuaed oma kena rohelise muru ja hoolitsetud hauakividega plumeeriapuude all tundus palju õdusamana kui metsikud Hiina surnuaiad mäenõlvadel.

Qing Mingi ehk surnute festivali ajal käisime surnuaias haudu pühkimas, esivanemaid austamas ning neile toitu ja viirukit jätmas. Hauad meenutasid tillukesi maju või väga suuri tugitoole, mõlemal pool tiivad, mis ümbritsesid hauatahvlit ja väikest altarit. Künkale viivad rajad mattusid väätidesse ja *alang'i*, teravasse elevandirohtu, mis lõikas näppu, kui seda sõrmega silitada. Ümberringi seisis hüljatud hauad, mille lähedased olid unustanud või lihtsalt polnud enam kedagi, kes nende eest hoolt kannaks. Mõte lesena võõra inimese haul austuse avaldamisest pani mind värisema. Mida vaimuga abiellumine endast üldse kujutas? Isa võttis seda naljana. *Amah* ei tahtnud öelda: ta oli nii ebausklik, et kartis millestki rääkides seda välja kutsuda. Mina aga võisin vaid loota, et ei pea kunagi teada saama.

II peatükk

Andsin endast parima, et Limide häiriv ettepanek peast heita. Lõppude lõpuks ei unistanud keegi niisugusest esimesest kosilasest. Teadsin, et kunagi tuleb mul abielluda – ja see päev jõudis üha lähemale – aga elu polnud veel väga piirav. Hiina kommetega võrreldes võeti Malaias seda asja üsna vabalt. Siin sündinud hiinlannadel ei seotud jalalabasid kinni. Teistele rassidele näis jalgade sidumine veider ja inetu, see sandistas naise ja muutis ta koduste tööde jaoks kõlbmatuks. Kui portugallased enam kui kolmsada aastat tagasi Malakas maabusid, olid hiinlased juba siin, kuigi esimesed Hiina õnneotsijad naisi kaasa ei toonud. Mõni abiellus malaidega ja nende kultuuride segunemisest sündinuid hakati kutsuma peranakanideks. Hiljem kutsusid asunikud endale kodumaalt järele naisi, kes olid sageli eakad, lahutatud või lesestunud, sest kes veel nii pika ja ohtliku retke ette võtaks? Meie kombes polnud seega nii ranged ja isegi heast perekonnast vallaline tüdruk võis tänavail ringi käia, muidugi saatja seltsis. Igal juhul, hoolimata mu isa surematust huvist kõiksugu hiina kultuuri vastu, olid tegelik valitsev klass britid. Nemad kehtestasid seaduseid ja pretsedente, määrasid valitsusametnikke ja avasid kohalike jaoks inglise koole. Meie terased noormehed ihkasid saada nende sekretärideks.

Ma mõtlesin, mis oli juhtunud õnnetu Lim Tian Chingiga ja kas ka tema lootis sekretäriks tõusta või oli see tema kui rikka mehe poja jaoks liiga labane. Ta isa oli tuntud tinakaevanduste omanik, kellele kuulus ka kohvi- ja kummipuuistandusi. Mõtlesin üksiti, miks tema perekond otsustas mu isa poole pöörduda, sest mind ei liitnud nende pojaga ükski isiklik side.

Järgmise paari päeva jooksul üritasin isa pinnida, et ta sellest vestlusest veel midagi paljastaks, aga ta keeldus vastamast, sulgus oma töötuppa ja suitsetas kindlasti rohkem

oopiumi kui pidanuks. Ta ilme oli pisut uje, justkui kahetseks ta üldse asja jutuks võtmist. Ka *amah* käis talle närvidele. Ta ei julgenud isa otsesõnu halvustada, aga uitas tolmuharjaga ringi ja kostitas erinevaid esemeid kaebliku pominaga. Isal polnud tema sõnavalingu eest pääsu, nii et viimaks lasi ta ajalehel näole langeda ja teeskles uinumist.

Nii pidasin ma seda teemat lõpetatuks. Aga paar päeva hiljem saime Limi perekonnalt kirja. Proua Lim isiklikult kutsus meid mahjongi mängima.

„Oh, ma ei mängi,“ laususin enne, kui sõnasabast kinni sain.

Limide saadetud teenija kõigest naeratas ja ütles, et sellest polevat midagi – ma peaksin ikkagi tulema ja pealt vaatama. Tegelikult tahtsin ma väga Limide häärberit seestpoolt näha ja kuigi *amah* tegi hapu näo, ei suutnud ta mu riiete ja soengu sättimisest hoiduda. Teiste asjadesse sekkumine oli talle loomumane ja kuna ma olin kasvanud suuresti tema käe all, kartsin, et see võis ka minu kohta käia.

„No kui sa just pead minema, siis vähemasti nad näevad, et sinu pärast ei pea häbi tundma!“ tähendas ta mu paremuselt teist kleiti valmis seades. Mul oli kaks head kleiti: üks õhuke, lillakast siidist, kraele ja varrukatele tikitud lehtertappudega, ja teine kahvaturheline, liblikatega. Mõlemad olid kuulunud mu emale, ma polnud juba tükk aega uusi siidriideid saanud. Kandsin enamasti avarat puuvillast *cheong sam*'i ehk pikka kleiti või *sam foo*'d, töötavate tüdrukute pluusi ja pükse. Võis arvata, et kui need siidkleidid auklikuks kuluvad, harutame tikitud kaeluse ja varrukad lahti, et neid teiste riiete küljes kasutada.

„Mida me su juustega teeme?“ päris *amah*, unustades, et oli alles hetk tagasi külaskäigu hukka mõistnud. Tavaliselt kandsin juukseid kahes korralikus patsis, kuigi eriliste sündmuste puhul kinnitasin need pikkade juuksenõeltega krunniks. Nõelad panid pea valutama, eriti kui neid käsitses *amah*, kes ei lasknud ainsalgi juuksekarval valla pääseda. Ta astus tagasi, silmitses oma kätetööd ja lisas paar kuldset nefriitliblikatega nõela. Ka juuksenõelad kuulusid mu emale. Seejärel kinnitas ta mulle kaela ümber lausa viis keed: kaks kullast, ühe punaste granaatidega, ühe väikeste jõepärlitega ja viimase, mida kaunistas raske nefriitketas. Tundsin end kogu sellest uhkusest üsna koormatuna, aga jõukamate inimestega võrreldes oli see tühiasi. Naistel polnud peale ehete suurt varalist kindlustunnet, nii et isegi kõige vaesematel leidis igaks juhaks kuldketse, kõvarõngaid ja sõrmuseid. Ja mis rikastesse puutus – noh, ma pidin peagi nägema, kuidas proua Lim end ehtis.

Limide häärber asus linnast väljas, kaugel Jonkeri ja Heereni tänavatest, kus jõukad Hiina kaupmehed olid vanad Hollandi poehooned üle võtnud. Kuulsin, et mõni neist kuulus ka Limidele, aga nad kolisid oma peamise eluaseme Klebangi, kuhu rikkad uusi maamaju ehtasid. See polnud meie majast väga kaugel, ehkki juttude järgi ei meenutanud Klebang sugugi Euroopa kvartali villasid ja bangaloid. Need olid tõesti suursugused hooned, paljude teenijate, tallide ja avarate roheliste muruplatsidega. Limide häärber oli ehitatud Hiina stiilis, kuulu järgi väga muljet avaldav. *Amah* kutsus sinna sõitmiseks rikša, kuigi ma pidasin seda raiskamiseks, kui me võinuks sama hästi jala minna. Kuid ta märkis, et villa on ikkagi üsna kaugel ja polnuks hea saabuda highi ning tolmuga kaetult.

Kui minema hakkasime, oli pärastlõunane lõõsk juba järele andmas. Tee õhkas kuumust ja sellelt tõusid peene valge tolmu pilved. Meie rikšavedaja sörkis ühtlases tempos, higinired mööda selga alla voolamas. Mul oli kahju neist kulidest, kes niimoodi elatist teenisid. See oli raske töö, kuigi parem kui tinakaevandustes, kus, nagu räägiti, suri peaaegu iga teine kaevur. Rikšavedajad olid väga kõhnad, sissevajunud rinnaga ja parkunud nahaga. Nende paljad tallad olid nii kõvad, et meenutasid pigem kapju. Ometi muutis nende võõraste meeste tähelepanu mind rahutuks. Muidugi poleks ma kunagi pidanud saatjata välja minema ja kui lähengi,

pidanuksin varjama nägu õlitatud paberist päevavarjuga. Aga enne kui ma mõttes kaugemale jõudsin, saabusime Limide villa ette. Kuni *amahjagas* rikšamehele rangeid juhtnöõre meid väljas oodata, silmitsesin raskeid raudpuust uksi, mis avanesid hääletult, et tuua nähtavale sama vaikne teener.

Kõndisime läbi sisehoovi, mida palistasid suurtes portselanpottides bugenvillead. Ainuüksi potid ise maksid väikese varanduse ja olid purunemise kaitseks teelededega täidetud kirstudes Hiinast toodud. Sinine ja valge glasuur oli ilus ja klaar nagu mõnel vähesel nõul, mis isal veel alles oli. Mulle avaldas muljet, et nii kallid keraamilised potid jäeti välja päikese ja vihma kätte. Selles ehk mõte oligi. Ootasime suursuguses fuajees, kuni teenijad meist teatama läksid. Põrandal oli mustvalge kabelauamuster ja kaarduval tiikpuust trepil nikerdatud käsipuud. Ja meid ümbritsesid kellad.

Millised kellad! Seintel võis näha tosinaid igas kujuteldavas stiilis kellasid. Suuremad seisid põrandal, väiksemad lauakestel. Käokellad, portselankellad, peened kullatud kellad ja üks päris tilluke, vutimuna suurune. Nende klaasist sihverplaadid särasid ja messingkaunistused sädelesid. Mehhanismid sumisesid kõikjal meie ümber. Näis, et selles majas ei möödunud aeg kunagi märkamatu.

Kui ma seda vaatepilti imetlesin, ilmus teenija jälle välja ja meid juhatati läbi järgmiste ruumide. Nagu paljud Hiina häärberid, koosnes see maja hulgast siseõuedest ja omavahel ühendatud koridoridest. Möödusime miniatuurseid maastikke kujutavatest kiviaedadest ja antiikmööblit täis kuhjatud salongidest, kuni ma kuulsin naishäälte valju suminat ja mahjongiklotside teravat klõpsumist. Üles oli seatud viis lauda ja mu pilk tabas hästi riides daame, kes minu rõivad häbisse jätsid. Aga mu pilk peatus esimesel laual, kus teenija pomises midagi naisele, kes võis olla vaid proua Lim.

Esmapilgul olin pettunud. Olin tunginud nii kaugemale uhke valduse südamesse, et ootasin, ehk pisut naiivselt, ei midagi vähemat kui taevariigi kuningannat. Kuid ta oli vaid tüsenenud pihaga keskealine naisterahvas. Ta kandis leina märgiks kauneid, kuid rangeid riideid, tindikarva *baju panjang*'i. Tema poeg oli surnud üheksa kuud tagasi, aga tema lein kestab veel vähemalt aasta. Ta jäi peaaegu täielikult enda kõrval istuva naise varju. Ka too kandis leinavärve, sinist ja valget, aga tema stiilne *kebaya* oli peene herilasepihaga ja juveelidega juuksenõelad panid ta putukana sädelema. Oleksin hoopis teda perenaiseks pidanud, kui ta poleks teiste naiste kombel tahtmatult proua Limi poole vaadanud, nagu selleks, et temast eeskuju võtta. Hiljem sain teada, et ta oli kolmas naine.

Y A N G S Z E C H O O

VAIMUMÕRSJA

Raamatukatkend: „Sõjaline talent“ (Jack McDevitt)

Alex, sulge silmad. Kui sa need avad, leiad end Pauline Steini pardalt. Kas sa soovid detailset ülevaadet sõja kulgemisest selle hetkeni?

„Ei, aitäh.“

Stein on selle operatsiooni staabi- ja sidelaev. Kas sa soovid osaleda planeedi pinnal toimivas rünnakus või eelistad sõita staabilaeval?

„Staabilaeval,“ vastasin.

Alex, sa oled nüüd Steini juhtimissillal. Käesolev programm võimaldab sul lihtsalt vaadelda lahingu kulgu nii, nagu see on kättesaadavate tõendite järgi rekonstrueeritud. Või kui sa eelistad, siis on meil pakkuda ka teisi valikuid. Sa võid kontrollida üht fregatti või võtta enda kätte kogu vastutus ja suunata kogu operatsiooni, muutes selle läbi võibolla ajalugu. Mida sa eelistaksid?

„Ma vaatlen.“

Suurepärane valik, ütles programm.

Ma olin üksinda eesmises kokpitis, milles oli mitu lahinguekraani. Varjatud kõlarites ragisesid hääled. Juhtimissild oli minust allpool ja ma nägin seal aeg-ajalt liikumist. Valge habemega, tüse mees istus kesksel kohal. Tema nägu oli ära pööratud, kuid võisin näha tema vormi kuldsest helkimas. Tema hoiak ja kõneviis näitasid, et ta on harjunud käske jagama. Õhk oli paks vaikesest, emotsioonivabadest häälestest.

Istusin plastikust mullis keerleval toolil. Tume, vormitu maastik, mille süngust rõhutasid helendavad välgusähvatused, liikus meie all, meie ümber. Polnud taevast, polnud tähti, polnud püsivat valgust. See oli heidutav koht ja ma tundsin heameelt laeva sisemuse turvalisusest, mind ümbritsevatest häälestest, juhtimiskonsoolidest ja pehmest istmest.

„*Me oleme Masipoli-nimelise supergaasihiiglase atmosfääri ülemistes kihtides,*“ ütles programm. „*See on Windyne'i kuues planeet ja meie missiooni sihtmärgiks on selle üheteistkümmes kuu, Hrinwhar, mistiirleb peaaegu kolmveerand miljoni kilomeetri kaugusel orbiidil. Kuigi Ashiyyur ei oota rünnakut, on piirkonnas märkimisväärsed laevastikujõud.*“

Aeg-ajalt silmasin oletatavasti pilvekattes olevate tühemike kaudu hõbedasi ja rohekaid valgusribasid ja laia helendavat kaart, mis näis meiega kaasa liikuvat. Siis oli see korraga kadunud ja selle hetkeline hiilgus asendus taas üldise süngusega.

„*Planeedi rõngad,*“ selgitas programm. „*Me tõuseme orbiidile. Need peaks varsti täiesti nähtavale tulema.*“

Jah – mõned hetked hiljem kerkisid varjud sürreaalselt pilvkattelt. Alustuseks kerge helendus ja seejärel ilmus tosin sädelev-külma valgust peegeldavat jäävööd.

See oleks võinud olla Põhja-Euroopa folkloorist pärit vikerkaaresild: kerkib udust, liidab kokku silmapiirid, kaardub üle tähevälja; erkpunast, kollast ja rohelist vöoti toetab lai lilla riba. Sinised ja hõbedased lõimed tugevdasid üksteise ümber põimumisega illusiooni tahkest kehast veelgi.

„*Mõned tähed olid puistatud kaugemale põhja- ja lõunataevasse. Kaks loojunud päikest olid*

vaevu nähtavad selles helenduses,” ütles programm. „Coreopholi ja Windyne. Neid teatakse koos kui Pöörlejaid, sest neil on väga suur pöörlemissagedus. Me oleme muide enda haru serval ja vaatame Galaktikast väljapoole. See on Simi sügavaim Ashiyyuri territooriumile tungimise punkt.

Christopher Simi väeüksuses on kuus fregatti ja tal on probleem: tema laevad on hüperuumist väljunud kaheksa tundi tagasi ja Armstrongi ajamid on tühjad. Me teame vähe Dellaconda laevamootoritest, kuid parimal juhul vajavad need uuesti kasutamiseks laadimisega peaaegu ööpäeva jagu. Ja Simil pole aega oodata.“

Lahingukäsk keris üle keskmise minu ees oleva ekraani: tulnukatel on üks raskeristleja, kaks, võibolla kolm kergeristlejat, seitse hävitajat ja kolmteist kuni kuusteist fregatti. Lisaks veel mitmed laevastiku saatelaevad. Raskeristlejast on teada, et see paikneb orbiidil dokkides, kust see ei saa ründajatele kahju teha.

Ma teadsin, et me olime Pöörlejalatel võitnud, ja ma teadsin, et see oli vastupidiselt kõigile tõenäosustele. Kuid andmete teadmine on üks asi, nüüd aga istusin ja vaatasin andmete põhjal tekitatud illusiooni vastase tulejõust, mis oleks pidanud dellacondalased lõplikult ära heidutama.

„Mis siin toimub?“ küsisin. „Mida Sim saavutada püüdis?“

„See süsteem äratas temas huvi mitmel põhjusel,“ vastas programm. „Siin on suur vaenlase baas, mis toimib logistika- ja sidekeskusena, luureinfo kogumise ja pikaajalise strateegilise planeerimise keskusena. Arvatakse, et see rajatis on kehvasti valmistunud rünnakuga toime tulemiseks nii oma kauguse tõttu rindejoonest kui ka Ashiyyuri psühholoogia tõttu. Sellel hetkel on sõda veel küllalt algusjärgus ja vaenlane ei ole veel kohanenud inimeste meetoditega. Tulnukate vahel peetakse sõdu tavaliselt formaalsete, rituaalsete põhimõtete järgi. Vaenuvägedest eeldatakse, et nad teavitavad oma kavatsustest aegsasti ette, rivistuvad lahinguvälja vastasservadele, vahetavad austusavaldusi ja kokkulepitud hetkel astuvad võitlusse. Sim loomulikult sõdib klassikalisel inimlikul kombel, mis tähendab, et teda ei saa usaldada. Ta varitseb üksikuid sõjalaevasid, hõivab varustuspunkte, ründab ette hoiatamata, ja võibolla kõige ennekuulmatum – ta keeldub formaalsetest lahingutest. Ashiyyuri silmis on ta ebaeetiline.“

Alati ootab suurema tulejõuga osapool, et kõik väed üles rivistuksid.

„Baas on ehitatud kraatri põhja ja on raskesti nähtav. Tegemist on tegelikult päris suure maa-aluse linnaga. Elanikkonna suuruseks hinnatakse käesoleval hetkel umbes kaheksa tuhat.“

Sim loodab, et edukas rünnak saavutab äärmiselt vajalikud pikaajalised tulemused: ta loodab pääseda ligi detailsele informatsioonile vaenlase sõjalaevade kohta, nende taktikaliste võimete ja vaenlase strateegiliste plaanide osas. Enamgi – ta loodab häirida vaenlase logistikat, võibolla kahjustada side- ja krüptosüsteeme ning võibolla viia kaasa mõned kõrge positsiooniga vangid. Aga tema peamine eesmärk on purustada müüt Ashiyyuri haavamatuses ja seeläbi julgustada mõningaid maailmu, mis on siiani hoidunud võitlusega ühinemast.“

Väljas planeedirõngaste rahumeelses kumas ilmusid nähtavale Simi hallid hundid. Need olid pikad, teravneva otsaga ja ilusad. (Mida oli Leisha Tanner nende kohta öelnudki? Neile sõjavahendeile mõeldes tekkis tal tunne, et me kõik oleme hukule määratud.) Gatlingi laser- ja ionkahurid ulatusid välja tosinast tornist. Iga laeva käilale oli maalitud must harpüia, tiivad lennuks laiali laotatud, silmad vidukil ja küünised ettepoole sirutatud.

Kaarekujuliselt jagunenud grupi keskel olev laev helkis hõbedaselt – ma ei suutnud maha

suruda uhkusepuhangut – see oli Corsarius, Simi enda laev, mille kujutis ripub praegu Marcrossi suurepärase õlimaalina Rahvaste Kojas. (Sellesama maali replikatsioon domineeris muide ka Hugh Scotti onni seinal.) Kunstnik polnud laeva suhtes õiglane olnud ja ma kahtlen, kas üldse ükski kujutis seda suudaks. Laev oli suurejooneline: sinakashõbedane kuul, voolujoonelisel kerel harjastena turritavad relva- ja sidemoodulid. Päikesevalgus sähvatas üle laeva paraboolse käila ja näis, nagu oleks Corsarius võimeline milleks tahes.

„Sa näed veel kaht fregatti,“ ütles programm. „Need on Straczynski ja Rappaport. Straczynski on juba teenekas sõjaveteran, kuid ta hävitatakse kogu meeskonnaga tänasest arvestades nelja päeva pärast Randin’hali kaitsel. Rappaport on ainus teadaolev Dellaconda sõjalaev, mis sõja üle elab. Ta on hetkel Hrinwhari Laevastikumuuseumis Dellacondal keskne väljapanek.“

Istusin ja olin lummatud sõjalaevade jõulisusest ja graatsilisusest. Need oli hõbedased ja surmavad kahe päikese külmas valguses. Corsariuse juhtimissild heitis kollakat valgust tühjusesse ja ma suutsin eristada laeva sisemuses ringi liikuvaid kogusid. Hääled sidesüsteemis muutusid veidi: pinge meeskonnas kasvas.

Nägin, et Straczynski eemaldus rivistusest; ta aeglustas mõned hetked, jäädes teistest maha, ja siis sülgasid tema mootorid tuld ja ta kadus vaateväljast.

„Straczynski läheb hävitama side-ülekandejaama,“ ütles programm. „Rappaport järgneb talle kohe.“

„Programm, meil on ainult neli laeva,“ ütlesin. „Kus on ülejäänud kaks? Ja kus on vastase kaitse?“

„Kaks fregatti on sisenenud lineaarruumi, nii et nad lähenevad teisest suunast. Üks neist, Korbali, on seatud edastama Corsariuse elektroonilist „signatuuri“. Hrinwhari kaitsjad on koondunud sissetungijaid ründama.“

„Kas kõik?“

„Mõned laevad on jäänud paigale. Kuid kõik kergeristlejad on läinud!“

Püüdsin meenutada Hrinwhari ründamise üksikasju ja imestasin, kui vähe ma teadsin lisaks sellele, et see sündmus oli esimene kord, kui Konföderatsioon oli haaranud initsiatiivi.

„Korbali ja sellega koos olev laev on juba hävitanud patrull-laeva ning pidanud põgusa tulevahetuse teise fregatiga,“ jätkas programm. „See on andnud vaenlase luureanalüütikutele aega jõuda järeltulele ründaja identiteedis, kes on nende arvamusel kohaselt Sim. Lisaks on diversiooniüksust jälitavad Ashiyyuri laevad täheldanud Corsariuseks peetava laeva mootorisignatuuris anomaaliat, millest nad järeltulevad, et Simil on mootoriprobleemid. Nende suur vaenlane näib olevat abitu.“

Suutsin laeva sisevõrgu pistelises suhtluses eristada toimuva kirjeldusi: „Nad jälitavad jätkuvalt Korbali Windyne’i suunal. Korbali jääb tähe ligidusse, et vältida visuaalset tuvastust.“

„Straczynski annab teada, et Alfa on hävitatud.“

„Alfa on side-ülekandejaam, mis on märgitud sinu ekraanil,“ ütles programm. „Sim loodab läbi lõigata sidet baasi ja selle kaitsjate vahel.“

„Nad pole just kuigi taibukad,“ ütlesin. „See tähendab ashiiyurlased.“

„Nad ei ole harjunud sellise sõjapidamisviisiga,“ vastas programm. „See on üks põhjuseid, miks nad meid süüdistavad. Nad ei eelda vastasest ebaausust. Nende seisukoht on, et Sim peaks esile astuma, ilma maskeerumise ja eksitamiseta, ta peaks võitlema nagu mees.“

„Nad ei saa aru, misasi on sõda,“ torisesin.

Kõlas uus hääl, mis oli selgelt harjunud käsutama: „Minge ründerežiimile. Valmistuge operatsiooni Tuulelaul täideviimiseks.“

„Nende argument oleks, et relvakontakti julmus nõuab eetikataju,“ jätkas programm selgituste jagamist. „Keegi, kes petab elu ja surma küsimustes, on nende jaoks barbar.“

Hääled sidesüsteemis: „Siin Corsarius: esialgne skaneering näitab, et piirkonnas on ristleja. Seda saadavad kaks – ei, hoopis kolm fregatti. See on Y-klassi ristleja, mis asub baasi kohal geostatsionaarsel orbiidil. Kaks fregatti näivad reageerivat Straczynskile.“

„Rappaportläheneb Betale.“

„Tuulelaul täide viia.“

Kiirendus surus mu õrnalt vastu istme seljatuge. Pilved jäid kiirelt seljataha, Corsarius kerkis ja tegi kaare rõngaste suunas ja kahanes kiirelt taeva taustal liikuvaks tulukeste kolmnurgaks.

„Siin Rappaport. Beta on hävitatud. Side peaks maas olema.“

„Me oleme nüüd silmapiiri tagant väljas, vaenlase skaneerimisulatuses. Eeldage, et Corsariustja Steinion märgatud.“

„Üks fregatt on lõikuval kursil. Ristleja veel ei reageeri.“

Sihtimisinfo jooksis ekraanidel: sinna ilmus läheneva fregati pöörlev skeem. Kuulsin, kuidas laevas sulgusid vaheluugid. Minu all tundus kogu tegevus olevat peatunud. Sirutasin käe ja suurendasin jaheda õhu voolu kokpitti.

„Ristleja keerab siia poole.“

„Corsariustegeleb sellega. Stein – võtke fregatt.“

Simi laeva tuled kustusid. Me jätkasime samal kursil: vaenlase alus ilmus lähivaatlusseadmete tuvastusulatusse, see oli must kera, mis tähtede vahel meie suunas libises.

Selle pinnal süttis valge valgus.

Samal hetkel keerasime järsult vasemale.

Ma kinnitasin end rihmadega istme külge, kuid ikkagi loopisid manöövrid mind siia-sinna, nii et suutsin lõua ära lüüa. Korraks tekkis tunne, et hakkab kohe oksele, ja ma oleks peaaegu klapid peast võtnud, kuid ei sõandanud siiski istmerihmadest lahti lasta, enne kui laev uuesti sirgel kursil jätkas.

„Tulistan NDL'i,“ kõlas sisevõrgus teade. Värin läbis laevakeret ja välgunooled purskusid läheneva kera suunas.

„Jätkuvalt kursil.“

„Veel üks rünnak.“ Me kaldusime järsult eemale ja allapoole. Mu sisikond pöörles ja keerles ning ma mõtlesin simulatsiooni katkestamisele. Hrinwhari pind rullus korraga mu vaatevälja ja kerkis vertikaalselt meie ette ning langes seejärel allapoole.

„Me tabasime ristleja ootamatult!“

„Need hääled on Corsariuselt,“ ütles programm.

„Hargnege laiali!“

See kõlas julgustavalt, kuid sellel hetkel saime ka ise tabamuse ja Steinvappus nii hullusti, et

ma imestasin, mismoodi see üldse koos püsis. Juhtimissillal rääkis kapten peaaegu muretult oma ohvitseridega, nagu poleks toimuv midagi ebatavalist.

Tuumatule kera, vaikne ja õilmitsev, pühkis meist mööda. Ja siis: „Me saime neile tõbrastele pihta. Nad pöörlevad kontrollimatult.“

„Kahjukontroll: raporteerige.“

Allpool tekil kõlas juubeldus. „Saime tummadel mootorid maha!“

„Eemine kilp on rivist väljas, kapten. Me tegeleme sellega. Mõne minutiga saame taastatud.“

„Straczynski on hõivatud ülejäänud kahe fregatiga.“

„Rappaport, minge Straczynskile appi.“

„Vaatlusala on puhas.“

„Maandumisüksus – valmis olla.“

„Rappaport liigub, eeldatav saabumisaeg Straczynskipositsioonile umbes üksteist minutit.“

„Ristlejast on tükid järel.“ Järjekordne rõõmuhõise.

„Kapten, neil pole enam raskeristleja kaitseks midagi järel.“

Läbi klaasi paistis üksnes must taevas ja rõugearmiline kalju. Oma ekraanidel võisin aga näha tohutut valgustatud hantlikujulist objekti, mis kustutas haletsusväärse püüdluses märkamist vältida rutakalt oma tulesid. See oli aheldatud oma ämblikuvõrgutaolisse orbitaaldokki.

„Kinnitan, kapten – taktikalist toetust pole kuskil näha.“

„Selge. Stein juhtimiskeskusele – meil on siin raskeristleja. Lubate rünnata?“

„Negatiivne. Ärge rünnake. Valmistuge ründemeeskondade maandamiseks.“

Inimesed ja varustus liikusid läbi laeva. „*Sim juhib maanduvat ründemeeskonda isiklikult,*“ ütles programm.

Kuulsin veel sõnumivahetust ja seejärel asusid süstikud teele. Kaks üheskoos tegutsevat fregatti laskusid nüüd rünnakule. Omaenda varasemast siinkäigust mäletasin kuplite kobarat keset ilmetut kuutasandikku.

Kahvatu valguskiir lõikus läbi musta taeva. See näis pärinevat kuskilt baasist põhja poolt. „Laser,“ ütles sisevõrk.

Mu ekraanid fokuseerusid allikale: paar taldrikukujulist antenni. Me tulistasime üldjoones nende suunas mingisuguse plasmarelvaga. Piirkond lahvatas säravasse, aegluubis tulemöllu ja laserikiired kadusid.

Pärast rünnakrühmade edukat teele lähetamist ronisime tagasi orbiidile, kus meiega ühinesid Rappaportja Straczynski. See oli närviline ajavahemik: me olime äärmiselt haavatavad ja isegi mina, kes ma teadsin, mismoodi see kõik välja kukkus, ootasin ärevalt, otsides ekraanidelt märke vaenlase laevastiku väljailmumisest ja kuulates ründerühmade situatsiooniraporteid.

All baasis lõppes vastupanu kiiresti, Simi rünnakrühmlased olid minutitega murdnud läbi välimise kaitse ja sisenesid baasi.

„Programm, millised on Ashiyyuri eelised lähivõitluses?“ küsisin.

„Sa pead silmas asjaolu, et nad on telepaadid?“

„Jah.“

„Ilmselt ei anna see neile mingit eelist,“ ütles programm. „Eksperdid on arvamusel, et nad ei suuda piisava kiirusega mõtteid lugeda, et sellest lahingusituatsioonis mingit tegelikku kasu oleks. Tõenäoliselt on meie õnn, et nende võimed on olemuselt üksnes passiivsed. Kui nad suudaksid mõtteid ja emotsioone edastada, projitseerida neid oma vaenlase mõistusesse, võinuks kõik sootuks teisiti lõppeda.“

Võitlus muutus kiiresti ringitrampimiseks – Sim ja tema sõdurid kammisid vaenlase kompleksi läbi praktiliselt nii, kuidas soovisid, kogudes side- ja taktikalist teavet, hävitades kõike muud: varuosasid, tagavarasid, relvi, luureseadmeid ja tavavarustust ning juhtimisseadmeid.

„Corsarius rünnakrühmadele: kiirustage otsade kokku tõmbamisega ja valmistuge tagasipöördumiseks.“

„Miks?“ küsis autoriteetne hääl, mida olin enne kuulnud. Mul polnud kahtlustki, kellele see kuulus. „Kas on probleeme?“

„Meile tuleb külalisi. Meil on nähtavusulatuses tummade signatuurid. Nad tulevad suurel kiirusel.“

„Kaua meil aega on?“

„Nad jõuavad oma maksimaalse tuleulatusse piirile umbes kolmekümne seitsme minutiga.“

Paus. Seejärel uuesti hääl pinnalt: „Ma arvasin, et meil on rohkem aega, Andre. Olgu: me saadame Steini meeskonna kohe üles. Ülejäänutega tuleme umbes kümne minuti pärast järele.“

„See on napikas.“

„Parim võimalik. Lase Straczynskija Rappaportminema. Ütle neile, et nad taanduksid. Me saame siit kõik kätte, Andre. Kogu laevastiku kataloogi, krüptosüsteemide detailid, mida iganes vaja.“

„Vähe kasu, kui me siit eluga ei pääse.“

Küsisin programmilt, kui kaua kuluks Corsariusesüstikul uuesti laevani jõudmiseks. Täpne vastus sõltus paarist muutujast, kuid oli suurusjärgus kakskümmend kolm minutit. See tähendas, et me saaksime minekut teha, enne kui Ashiyyur hakkaks tulistama, aga me peaksime kiirendama orbitaalkiiruselt. Nad oleksid meil kukil üsna kiiresti. Tükk aega enne, kui suudaksime hüperruumi hüpata. Eeldades, et mul miski kahe silma vahele ei jäänud, siis meid lastakse tükkideks.

Mu kaugskannerile ilmusid piuksatuste saatel hävitajad ja fregatid. Me ei märganud veel suuri aluseid, mis tähendas, et neil oli ilmselt raskusi ringi keeramisega ja meie suunas liikuma saamisega. Abiks seegi.

Corsarius ei edastanud seda natukest lisainfot all olevatele üksustele.

Steinisüstik teavitas, et on tagasiteel. Mõned hetked hiljem hakkasime kohtumiskoha suunas kiirendama.

Masipoli tohutu kogu rippus läänetaevas, õõvastavalt valgustatud lillakas laik, halb enne. Ma sirutasin kaela, et näha süstikut, jälgisin tohutut planeeti ja hoidsin pilku peal piiksuvatel täppidel, mis muudkui kasvasid ja võtsid viimaks ka minu jaoks loetava kuju: väike hävitajate laevastik siin ja fregattide üksus seal.

Veel kord hääl Corsariuselt: „Chris.“

„Me tegutseme nii kiiresti kui võimalik.“

„Sul on aeg otsas.“

„Selge.“

Ma kuulsin hingamist sisevõrgus. Keegi tegi kursis korrekture. Seejärel uus hää:
„Valmistage ette Fantoom, varjestage kõik süsteemid.“

„Vaenlase laevad tulistamisraadiuses neljateistkümne minuti pärast. Nad on alustanud pidurdamist.“

„Tulistage Fantoom.“

Laev värises ja miski tume objekt kargas ettepoole ja kadus otsekohe silmist.

„See on peibutis,“ ütles programm. „Me liigume nüüd vaikselt, vältides skaneerimist. Fantoom genereerib Steini kiirgusmustreid. Eesmärk on eksitada lähenevaid sõjalaevu.“

„Kas see toimib?“ pärisin.

„Mõned minutid. Muide, Corsarius laskis välja samasuguse.“

Istusin ja higistasin. Kuidas, põrgu päralt saavad nad loota Ashiyyuri eest plehku panna? Isegi taoliste edevate seadmete abil... Ma polnud kindel nende antiiksete paatide suutlikkuses, kuid moodne laev oleks paigalseisust startides neil käes tunni jooksul.

„Chris?“

„Me tuleme nüüd. Tummad püüdsid oma kiirguskahurit tagasi kokku klopsida ja me pidime selle hävitama. Hakka liikuma, me põkkume kiirenduse pealt.“

Ta ei kõlanud sedamoodi, justkui oleks ta end lõksus olevana tundnud. Kuid skannerid olid küllastunud piiksuvatest täppidest. Nad olid meile kohe selga sadamas.

„Steini süstik on joondunud.“

„Fregatid on parve eesotsas. Need jõuavad siia esimesena. Saabuvad tuleulatusse üheteist minutiga.“

„Loodame, et nad jälitavad Fantoome meie asemel. Pidurdustase?“

„Aeglustuv. Nad on pidurdust vähendanud kolm protsenti.“

„Operatiivjuhtimine ütleb, et suured laevad tulevad parasjagu kiirendusest välja. Nad pole suutnud oma kurssi veel muuta ega osale käesolevas aktsioonis.“

See tähendas, et nad liiguvad jätkuvalt vales suunas. Ma ei suutnud siiski näha, kuidas see mingit tähtsus omas, sest piiksuvate täpikete pilv mu ekraanidel oli väga lähedal.

„Fregatid järgivad Fantoome.“

„Alex, vaenlase seadmetel on raske tabada nii väikeseid laevu, eriti veel kuu taustalt,“ ütles programm.

„Rünnakrühmad tagasi pardal.“

„Vigastatuid?“

„Kolm. Lisaks veel Koley. Ta ei jõudnud tagasi, sir.“

„Toimetage nad medosakonda. Olukord Corsariusel?“

„Kolm minutit süstikuga põkkumiseni.“

„Säti kurss ja kiirus põkkumisejärgselt Corsariusega paralleelseks. Valmistu lahkumiseks.“

Lähenev laevastik jäi nüüd silmapiiri taha. Ma oletasin, et Sim soovib Hrinwhari meie ja jälitajate vahele jätta, kuid mulle tundus, et see pole eriti lootusrikas üritus.

„Hävitajad on jätkuvalt fikseeritud Fantoomidele.“

„Rumalad tõprad.“

Me olime välja lülitanud kõik mitte elutähtsad süsteemid ja vähendanud jõudlust teistes, et viia radiatsioonilekked minimaalseks. Me olime nüüd kuu teisel küljel, turvaliselt nähtamatud. Lühikeseks ajaks. Kuid see oli ikkagi hea tunne.

„Corsariusemeeskond on pardal.“

„Väga hea. Fikseerige väljumiskurss. Oodake märguannet.“

Me ootasime. Jumal küll, kuidas me ootasime. Sisevõrgu hääldes puudus igasugune paanika, samuti juhtimissillal meeskonna omavahelises suhtluses. Me jätkasime oma orbiidil: vaatasin silmapiiri eespool, oodates Ashiyyuri tulede ilmumist. Kui me oma peidupaigast väljuksime, oleksime vabalt nende relvade laskeulatuses.

„Mida põrgut me teeme?“ küsisin konkreetset kellegi poole pöördumata.

„Nad on Fantoomide jälitamisest loobunud. Nad taipasid, mis toimub.“

„Skannerid on meile lukustunud. Nad leidsid meid üles.“

„See pole enam oluline,“ kõlas Simi hääld sisevõrgus. „Laseme siit jalga. Teostage väljumismanööver. Nüüd.“

Mu iste pöördus kiirenduse suunda ja hetk hiljem olin ma laiaks litsutud. Kuu kadus, hiiglaslik planeet rullus üle taeva. Olgu ma neetud, kui ma taipasin, mis toimus – orbiidilt lahkumine tähendas nüüd kahe päikese poole kihutamist. Läheneva vaenuväe suunas.

Ja siis kujutlesin ma vaatepilti Ashiyyuri laevadel: vaesed tõprad pööraselt pidurdamas, kui me neile möirates otse peale tormasime. Nende kiirustavad lasud läksid lootusetult mööda ja siis olime me juba nende keskel ning meie pihta tulistamine oli liiga riskantne. Me tabasime lahkumise käigus ühte hävitajat.

Allpool, juhtimissillal ja sisevõrgus kõlas kollektiivne ohe.

Sellele järgnes Simi hääld: „Hästi tehtud, sõbrad,“ ütles ta. „Ma arvan, et me andsime neile täna mõtlemisainet.“

JACK McDEVITT

Sõjaline talent

Katkend Jack McDevitti romaanist «Sõjaline talent»

Orpheuse Raamatukogu 6/2020

Fantaasia

Tõlkinud Heinrich Weinberg

Toimetanud Eva Luts ja Leiger Luts

Raamatukatkend: „Terra Fantastica kartograafid. Kirjandusloolisi artikleid ja kriitikat 1995–2020“ (Raul Sulbi)

Idee panna kokku käesolev artiklikogumik sündis kirjastaja Eva Lutsu peas ja ma olen talle selle eest siiralt tänulik. Järgnevalt pean mõistlikuks lühidalt kirjeldada teed selle raamatuni ja seda, mida siit leida võib.

2020. aasta suvel täitus 25 aastat mu esimesest honoreeritud raamatuarvustusest perioodikas. Juba 1994. aasta sügisel, äsja 17-aastaseks saanud noore ulmehuvilisena olin hakanud ajakirjandusväljaandeid pommitama oma kaastöödega. Õigemini ühte konkreetset meediagruppi. Just sel ajal oli mu ulmehuvi jõudnud faasi, kus ma hakkasin raamatuist ja ajakirjadest loetu ning ekraanidelt nähtu mõjul ise ilukirjandust viljelema. Ja kuna ma olin innukas Mario Kivistiku eestvedamisel ilmunud noorte- ja ulmeväljaannete lugeja, siis püüdsin kirjutada just sellistes žanrites, mis sobiksid erinevatesse ta toimetatud ja kirjastatud ajakirjadesse-ajalehtedesse. Oma parimail päevil perioodil 1994–1995 ilmus selles «meediagrupis» kokku kuus erinevat väljaannet: Põhjanael, Mardus, Põhjatäht, Postinael, Postinael Extra ja Popsti. Osa neist oli rohkem muusika- ja filmimaailma tähtedele pühendunud noortelehed ja -ajakirjad, aga neiski ilmus tihti mõni ulme- või seiklusjutt, neiski oli kriitpaberist sisu kõrval oma jutupoogen.

Eks need esimesed kirjanduslikud kaastööd, mis ma vanemate kingitusena aasta-paar varem saadud rohelisel Olivetti mehaanilisel kirjutusmasinal puhtalt ümber lõin, kaardistasid üsna hästi ära ka mu enda lugemust ja žanrieelistusi. «Kontrollruum» oli Asimovist, Besterist ja Heinleinist inspireeritud kuldajastu ulme vaimus inseneridest kangelastega ajarännulugu, «Ilgavese Talve Planeet» midagi Clarke'i «Linna ja tähtede» laadis filosoofilisemat ja sügavamat kaugtulevikust, «Must Sfinks» klassikaline barbar Conani laadis tugeva erootilise kallakuga õudusfantaasia kuskilt väljamõeldud muinasmaailmast. Ja lisaks neile on tost kaugest ajast trükimasina lehtedel säilinud veel mõõga ja mantli žanris seikluslugu «Duell» 18. sajandi alguse Prantsusmaalt (inspireerijaks suurepärase Poola-USA ühisfilm «Szuler») ning poliitiline põnevuslugu «Dokument», milles kujutatud dramaatilist atentaadisteeni kuskil Washingtoni tänavail olid ilmselgelt mõjutanud Robert Ludlumi «Chancellori käsikiri» ja Phillip Noyce'i äsjalinastunud film «Clear and Present Danger».

Saatsin kõik need viis hoogsa tegevusega lugu mõne kuu jooksul sügis-talvel 1994/1995 postiga Tallinnasse Mario Kivistiku väljaannetele ning jäin suure ärevusega ootama, mida neist arvatakse ja kas neist mõni ka avaldamiskõlblikuks osutub. Tollal neis (peamiselt siis Põhjanaelas, Põhjatähes, Marduses ja Postinaelas) ilmunud – ilmselgelt noorte – eesti autorite lood andsid oma taseme poolest justkui lootust, et ka minu tekstid kõlbavad avaldada. Mida aga ei järgnenud, oli avaldamine või tagasiside. Järgnes lihtsalt vaikus. Alles mõni aasta hiljem sain hoopis teises kontekstis teada, et umbes sel ajal kolis Mario Kivistik oma väljaannete toimetuse Tallinna ajakirjandusmajast kuhugi teise kohta ja ilmselt selle kolimise käigus mu hoole ja armastusega kirjutatud ning ümber löödud ja ärevusega Tallinna saadetud lood ka

kaduma läksid, kuhugi kapi taha igaveseks pudenesid.

Nii ei saanudki ma teada seda kõige olulisemat – et kas mul üldse on annet ilukirjanduseks, kas maksab ses vallas edasi katsetada, kas mu lause ja stiil üldse annavad lootust. Ja alates 1995. aasta suvest algas ka kriis ajakirjanduses, mille käigus läks enamik selle «meediagrupi» väljaandeid sulgemisele: esimesena Põhjanael, siis Põhjatäht, siis Popsti jne. Igatahes tundus mulle, et võrreldes aasta-paar varem end avaldama hakanud Veiko Belialsi, Marek Simpsoni ja Lew R. Bergi esimeste lühikeste jutujubinatega olid need minu lood märksa žanriulmelisemad süžeekesksed seikluslood. Alles Belialsi «Ashinari kroonikad», mis 1994. aasta lõpus Põhjanaelas ilmuma hakkas, paistis mulle mu enda loominguga midagi vähegi sarnast olevat.

Meeles on veel, et kunagi mõned kuud pärast seda põhipaketti, ehk kunagi märtsis 1995 saatsin vist Põhjanaelale ühe loo veel, eelmistest oluliselt lühema ja tõsise tooni asemel pigem anekdootliku puändiga ulmepala «Ebasõbralik planeet». Ja see lugu mitu kuud hiljem mu suureks üllatuseks ilmuski! Lugu, millest ma ise kõige vähem pidasin, millega mul endal mingit emotsionaalset sidet polnud. Ja ilmus küll hoopis noorte nädalalehes Postinael, mille toimetajaks oli tollal Mario Kivistiku käe all oma esimesi ulmejutte avaldanud Marek Simpson. Ilmus kusagil eelviimasel küljel, reklaamide vahel, üldse mitte ilukirjandusena eksponeerituna, vaid justkui mingi ebamäärase materjalina. Ka mingit honorari ma selle eest kunagi ei saanud, aga igatahes on mu ametlikuks ilukirjandusdebüüdiks just see 18. juulil 1995 ilmunud pala ja Marek Simpson on mind esimesena avaldanud toimetaja. See pretensioonitu lühipala sai hiljem taasavaldatud veebiajakirjas Algernon (oktoober 2000), nii et huvilistel on võimalik seda tagasihoidlikku anekdooti raamatukokku kaevumata kerge vaevaga veebist lugeda.

Igatahes lõpetas peagi ilmumise ka Postinael ja kogu Kivistiku väljaannete paketist jäi alles vaid Mardus, mille ilmumissagedus oli toona alati paistnud äärmiselt segane, ebakindel ja kahtlane. Kõik see võttis ära suurema soovi ilukirjandust kirjutada. Lisaks avaldamiskohtade kadumisele peamiselt just ka see tagasiside täielik puudumine. Kas need mu suuremad, kaalukamatena mõeldud lood olid siis niivõrd halvasti kirjutatud? Veerand sajandit hiljem neile peale vaadates ajab see ülespuhutult barokne stiil ja ornamentiline lause mind muidugi muigama ja praegusest vaatenurgast ei kannata nende kirjutuslaad vähimatki kriitikat, aga mida oleks võinud 25 aastat tagasi nende peale ehitada, ei saa ma kahjuks kunagi teada.

Igatahes kadus ära akuutne soov veel ilukirjandust kirjutada, kuigi ideid ja konkreetseid looskeeme oli toona paberile pandud palju, dramaatilisi, saladuslikke ja ulmelisi pealkirju veel rohkem. Kuna ma olin varem avaldanud mingeid õudustelelavastuste arvustusi kserograafiliselt paljundatuna levinud amatöörajakirjas, mida koos klassivenna ja samuti ulmesõbra Taavi Tuvikesega toimetasime, siis ei olnud ka retsensiooni formaat mulle päris võõras. Ja kui 1995. aasta suvel ilmus Tartus Elmatari kirjastuses Jüri Kallase koostatud ulmeantoloogia «Olend väljastpoolt meie maailma», leidsin, et mul on selle raamatukese kohta ühe piisavalt sisuka arvustuse jagu mõtteid, hinnanguid ja fakte küll. Ja nii kirjutasingi umbes ühe A4 pikkuse (ikka ühese reavahega – ma ei ole siiamani, ka tekstiredaktorite ajastul harjunud kirjutama mingite jubedate 1,5- kuni topeltreavahedega teksti) raamatuarvustuse, mille saatsin Tartus ilmunud päevalehele Postimees, kus see vähem kui kuu aega hiljem, 2. augusti 1995. aasta lehenumbris ka ära trükiti. Ilma kärbeteta ja isegi honoreeritult. Olen küll unustanud, palju mulle Gildi 1 honorarikassast selle loo eest maksti, aga ju see oli midagi mõttetult vähe ja üllatavalt palju vahepealset – nagu on kaastööde tasustamine selles vallas

olnud ka hilisematel aastatel ja tegelikult tänaseni välja. Igatahes oli esimene toimetaja, kes mu retsensiooni avaldada võttis, tollane Postimehe kultuuriosakonna juhataja Margus Kasterpalu, kellega hiljem EÜSi liinis märksa paremini tuttavaks sain.

Ometi ei ilmunud 1990ndate keskel nõnda palju ulmeraamatuid, et sellises arvustuste kirjutamises oleks võinud vähimaidki kirjutamiskarjääri algeid näha. Siiski tõmbas neil ja järgnevail aastail mind üha enam ajakirjandusliku tegevuse ja pigem mitteilukirjandustekstide poole. Kui «Igavese Talve Planeet» 1996. aasta kevadel Treffneri gümnaasiumi almanahhis «Sulesepäev – 10» ilmus, siis kummatigi valmistas mulle endale rohkem rõõmu samas vihikus avaldatud kirjanduse tunni raames valminud esseistlik artikkel Clarke'i «Linnast ja tähtedest». Ja järgnevail aastail avaldasingi ma peamiselt ulmealaseid artikleid, küll ulmeühingu veebiajakirjades, nagu lühiealiseks jäänud SF Online või suuremat resonantsi tekitanud Algernon, aga ka Marduses ja vahel Postimehes.

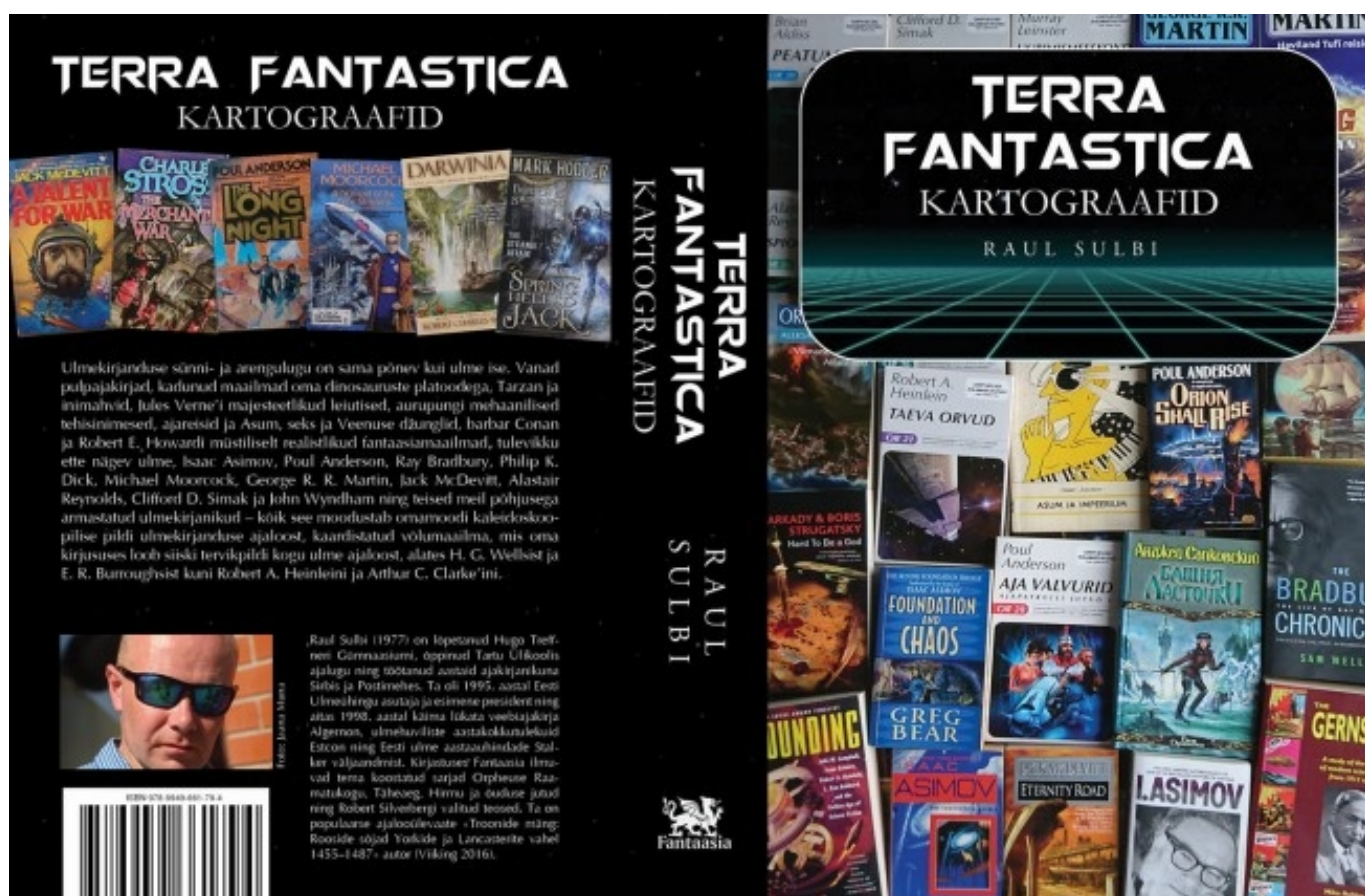
Minu karjäär regulaarse raamatuarvustajana peavoolumeedias sai hoo sisse alles 2002. aastal, kui Eesti Päevalehe kirjanduslisa Arkaadia toimetaja Jaak Urmet tellis mult sinna Zelazny «Oberoni käe» arvustuse ja see sobis talle nõnda hästi, et Arkaadiast saigi järgnevais 4–5 aastaks mu põhilisi avaldamiskohti. Aga õige pea ilmus mu kirjutisi juba ka Sirbis, Vikerkaares ja Loomingus, kuhu olin õigupoolest jõudnud juba sõjaväes kirjutatud mahuka aastaülevaatega «Eesti ulme 1999. Lühiproosa ülevaade», mis trükiti ära ajakirja 2000. aasta aprillinumbris. Nii saidki mu peamisteks toimetajateks neil aastail iganädalase Arkaadiaga seotud Jaak Urmet ja selle mahukat ning imposantsuselt tänaseni ületamatut kuulisa toimetanud Ilona Martson ja Kätlin Kaldmaa, samuti Kajar Pruul Vikerkaarest, Udo Uiho ja Indrek Mesikepp Loomingust, Jürgen Rooste Sirbist ning Urve Eslas ja Rebekka Lotman Postimehest. Aga vähem meeldiv pole olnud koostöö ka Mele Pestiga Eesti Ekspressi Areenist või Valner Valmega ERRi kultuuriportaalist.

Paralleelselt sellega oli alanud teinegi karjäär. 2000. aasta kevadsuvel sõjaväest välja pääsedes olin tuttavaks saanud kirjastuse Fantaasia juhataja Eva Lutsuga, kellele tegin pakkumise kirjutada mõnda tema raamatusse pikem autoritutvustus, millega ta ka nõustus. Mulle olid 1990ndate lõpul väga suurt muljet avaldanud Jüri Kallase põhjalikud, umbes 10-leheküljelised autoriartiklid Elmatari ulmesarja Tempus fugit teoste lõpus. Need käsitlused Robert Silverbergist, Ray Bradburyst, Arthur C. Clarke'ist ja Robert A. Heinleinist on eesti ulmes tänaseni ületamatuks jäänud. Ja nii kirjutasingi ma 2000. aasta sügisel oma esimese järelsõna Fantaasia raamatule – 13-leheküljelise autoritutvustuse «Igavene võitleja Michael Moorcock» romaanile «Rändav kindlus».

Tuumakam pool selle kogumiku artiklitest – olgu siis autoriportreede või temaatiliste ajalooülevaadetega – on ilmunud järelsõnadena Fantaasia erinevates raamatutes. Teise poole neist artikleist moodustavad pikemad kirjandusloolised käsitlused kas Ekspressi Areenist ja Postimehe kultuurilisast AK, tellijaiks suurepärased toimetajad Kadri Karro ja Alvar Loog, või ulmealmanahhi Täheaeg ajaveebis Taheaeg.wordpress.com ilmunud ning nüüd esmakordselt äratrükkimist leidvad mahukad tekstid. Toimetajatena on mind avaldanud ja minu käest nende kaante vahele jõudnud lugusid tellinud veel muidugi mitmed ajakirjanikud, keda lisaks eelmainituile hea sõnaga meenutan ja siinkohal tänada tahan: Hendrik Alla, Doris Kareva, Pille-Riin Larm, Neeme Korv, Liisa Tagel, Mari Peegel, Kais Allkivi, Priit Hõbemägi, Mario Kivistik...

Paljuski nende heakskiidul on ilmunud mitmed raamatu teises osas leiduvad retsensioonid ja raamatututvustused. Suur hulk pikki arvustusi on aga pärit ka mu vastavast ajaveebist Needread.wordpress.com ja ilmuvad trükis esmakordselt. Veerandsajandi pikkusest kirjutajakarjäärist pakub see raamat siiski aga vaid ühe valiku tekste, ehkki veidi rohkem omavahel seotud ja paremini tervikut moodustavaid kirjatöid.

Käesolev artiklikogu kajastab temaatiliselt rohkem mu välismaise teadusfantastika ja fantaasiakirjanduse alaseid artikleid-arvustusi, üleloomuliku õuduskirjanduse, aga ka ajaloo- ja kriminaalkirjanduse ning eesti ulmega seotud artiklid jäävad ootama loodetavasti lähiaastail ilmuvat teist köidet samast sarjast, mille kohta võin lubada, et see ei tule vähem põnev ning vaheldusrikas tekstikogu neile, kes armastavad kirjandust ja lugusid kirjandusest ning kirjanikest või ülevaateid sellest, kuidas mõni kirjandusvool on tekkinud ja arenenud.

Sissejuhatus Raul Sulbi artiklikogumikule «Terra Fantastica kartograafid. Kirjandusloolisi artikleid ja kriitikat 1995–2020»

Fantaasia 2020

Toimetanud Eva Luts